

Verksamheten inom Europeiska unionen under 2002

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2002/03:60 Berättelse om verksamheten inom Europeiska unionen under 2002 samt därtill ett antal motioner från allmänna motionstiden 2002/03 som innehåller yrkanden med avseende på samarbetet inom Europeiska unionen samt en motion som väckts med anledning av skrivelse 2002/03:60.

Utrikesutskottet har berett övriga närmast berörda utskott tillfälle att vad avser sina respektive beredningsområden yttra sig över skrivelsen samt de motioner som behandlas i anslutning till denna. EU-nämnden har beretts tillfälle att yttra sig över skrivelsen.

I föreliggande betänkande tar utskottet upp frågor kring den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP) samt sysselsättningsfrågor till fördjupad behandling. Utrikesutskottet tar även upp frågor som gäller övriga samarbetsområden i anslutning till de motioner som har väckts. Till följd av att utvidgningsförhandlingarna avslutades i december 2002 och nya länder kommer att tillträda medlemskap under 2004 har även frågor kring utvidgningen och samarbete med de blivande grannländerna i öster givits omfattande utrymme i betänkandet. I det sammanhanget behandlas även en fakta-promemoria från Regeringskansliet om ett utvidgat europeiskt grannskap.

Yttranden har inkommit från konstitutionsutskottet, skatteutskottet, trafikutskottet och EU-nämnden. Förutom att dessa yttranden citeras eller refereras i betänkandet är de i sin helhet fogade till betänkandet som bilagor.

Utrikesutskottet föreslår med anledning av ett motionsyrkande att riksdagen tillställer regeringen ett tillkännagivande som gäller öppenhetsfrågor i unionens institutioner. Övriga motionsyrkanden avstyrks av utskottet.

Reservationer och särskilda yttranden har i enskilda avsnitt i betänkandet lämnats av Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
1 Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
2 Redogörelse för ärendet.....	9
2.1 Ärendet och dess beredning, yttranden från andra utskott, betänkandets disposition.....	9
2.2 Bakgrund.....	10
2.3 Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	10
3 Utskottets överväganden.....	11
3.1 Övergripande observationer.....	11
3.2 Utvidgningen och samarbetet med EU:s blivande grannländer.....	17
3.2.1 Utvidgningen.....	17
3.2.2 EU:s samarbete med de blivande grannländerna i öst.....	33
3.3 GUSP och ESFP.....	39
3.3.1 GUSP.....	39
Målen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.....	39
GUSP under 2002.....	40
GUSP – den institutionella sidan samt beslutsformer.....	41
Avtal med tredjeland.....	42
3.3.2 ESFP.....	44
En tillbakablick.....	44
De nya organen för krishantering.....	45
EU:s krishanteringskapacitet.....	45
Militära resurser.....	45
Civila resurser.....	46
Samarbetet med Nato.....	46
Samarbetet med andra internationella organisationer.....	47
Samarbetet med tredjeland.....	47
ESFP och kampen mot terrorism.....	47
3.3.3 Yttre förbindelser – EU:s handelsavtal med Israel.....	56
3.4 Visst samarbete inom ramen för Europeiska gemenskapen.....	58
Sysselsättning och Lissabonprocessen.....	58
3.5 Samarbetet inom EG – första pelaren.....	63
3.5.1 Transfererings- och skattefrågor.....	63
3.5.2 Handelspolitiska frågor.....	67
3.5.3 Transport- och kommunikationsfrågor.....	70
3.5.4 Luftföreningar.....	75
3.5.5 Livsmedel och miljö.....	77
3.6 Övriga frågor.....	81
3.6.1 Öppenhet.....	81
3.6.2 Folkomröstning.....	84

3.6.3	Skrivelsens inriktning och omfattning.....	85
3.6.4	EU-arbetet i riksdagen.....	87
3.6.5	EU:s TV-direktiv.....	88
4	Reservationer	90
1.	Turkiet och Köpenhamnskriterierna (punkt 2) (v).....	90
2.	Bekämpning av internationell organiserad brottslighet på Balkan (punkt 6) (kd).....	90
3.	Fri rörlighet för arbetskraft från anslutningsländerna (punkt 7) (m, fp, kd och c).....	92
4.	EU:s yttre gränsskydd och människohandel (punkt 8) (kd)	93
5.	EU:s samarbete med de blivande grannländerna i öst (punkt 11) (kd)	94
6.	EU:s samarbete med de blivande grannländerna i öst (punkt 11) (c).....	95
7.	Unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) (punkt 13) (kd)	96
8.	Unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) (punkt 13) (c).....	97
9.	Sverige, EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) samt den transatlantiska länken (punkt 14) (m).....	98
10.	Sverige, EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) samt den transatlantiska länken (punkt 14) (fp).....	98
11.	Sverige, EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) samt den transatlantiska länken (punkt 14) (kd).....	101
12.	Mandatfrågan i samband med unionens krishanteringsinsatser (punkt 16) (m)	102
13.	Mandatfrågan i samband med unionens krishanteringsinsatser (punkt 16) (v)	102
14.	EU:s handelsavtal med Israel (punkt 19) (v)	104
15.	EU och sysselsättningspolitiken (punkt 20) (c).....	104
16.	Transfererings- och skattefrågor (punkt 21) (m)	105
17.	Handelspolitiska frågor (punkt 22) (kd).....	105
18.	Handelspolitiska frågor (punkt 22) (c)	107
19.	Sveriges och EU:s utsläpp av växthusgaser (punkt 23) (m)	107
20.	Livsmedel och miljö (punkt 25) (c).....	108
21.	EU:s TV-direktiv (punkt 29) (m)	108
5	Särskilda yttranden.....	110
1.	EU:s yttre gränsskydd och människohandel (punkt 8) (fp)	110
2.	Unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) (punkt 13) (v)	110
3.	Sverige, EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) samt den transatlantiska länken (punkt 14) (c)	112
4.	EU:s handelsavtal med Israel (punkt 19) (fp).....	112

Bilaga 1

6 Förteckning över behandlade förslag.....	114
6.1 Skrivelsen	114
6.2 Följdmotion	114
6.3 Motioner från allmänna motionstiden.....	114

Bilaga 2

Konstitutionsutskottets yttrande	119
--	-----

Bilaga 3

Skatteutskottets yttrande.....	135
--------------------------------	-----

Bilaga 4

Trafikutskottets yttrande.....	143
--------------------------------	-----

Bilaga 5

EU-nämndens yttrande	153
----------------------------	-----

1 Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utvidgningen av Europeiska unionen

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U323 yrkande 1, 2002/03:U324 yrkande 6, 2002/03:U326 yrkande 1 och 2002/03:K432 yrkande 2.

2. Turkiet och Köpenhamnskriterierna

Riksdagen avslår motion 2002/03:U227 yrkande 6.

Reservation 1 (v)

3. Socialförsäkringssystemen i anslutningsländerna

Riksdagen avslår motion 2002/03:U237 yrkande 7.

4. Anslutningsländerna och unionens handelsrestriktioner

Riksdagen avslår motion 2002/03:U237 yrkande 2.

5. Handelsregleringar i samband med anslutningsländernas inträde i EU

Riksdagen avslår motion 2002/03:U237 yrkande 3.

6. Bekämpning av internationell organiserad brottslighet på Balkan

Riksdagen avslår motion 2002/03:U281 yrkandena 5 och 6.

Reservation 2 (kd)

7. Fri rörlighet för arbetskraft från anslutningsländerna

Riksdagen avslår motion 2002/03:K432 yrkande 3.

Reservation 3 (m, fp, kd, c)

8. EU:s yttre gränsskydd och människohandel

Riksdagen avslår motion 2002/03:U281 yrkandena 1 och 2.

Reservation 4 (kd)

9. Unionens utvidgning och det civila samhällets roll

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U218 och 2002/03:U261 yrkande 3.

10. Information till allmänheten om utvidgningen

Riksdagen avslår motion 2002/03:U326 yrkande 2.

11. EU:s samarbete med de blivande grannländerna i öst

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U240 yrkande 5, 2002/03:U280 yrkande 19 samt 2002/03:U326 yrkande 4.

Reservation 5 (kd)

Reservation 6 (c)

12. Handelsregleringar i samband med de baltiska staternas inträde i EU

Riksdagen avslår motion 2002/03:U237 yrkandena 4 och 5.

13. Unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP)

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U280 yrkande 17 och 2002/03:U326 yrkande 5.

Reservation 7 (kd)

Reservation 8 (c)

14. Sverige, EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) samt den transatlantiska länken

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U234 yrkande 6, 2002/03:U280 yrkande 18 och 2002/03:U323 yrkande 20.

Reservation 9 (m)

Reservation 10 (fp)

Reservation 11 (kd)

15. ESFP och den civila krishanteringen

Riksdagen avslår motion 2002/03:K432 yrkande 10.

16. Mandatfrågan i samband med unionens krishanteringsinsatser

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U299 yrkande 1 och 2002/03:U323 yrkande 21.

Reservation 12 (m)

Reservation 13 (v)

17. Avvägningen mellan krishanteringsinsatser inom FN och EU

Riksdagen avslår motion 2002/03:U299 yrkandena 2 och 3.

18. Alternativ till EU:s säkerhets- och försvarspolitik

Riksdagen avslår motion 2002/03:U324 yrkande 20.

19. EU:s handelsavtal med Israel

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U249 yrkande 3 och 2002/03:U275 yrkande 3.

Reservation 14 (v)

20. EU och sysselsättningspolitiken

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:U903 yrkande 3 och 2002/03:U326 yrkande 12.

Reservation 15 (c)

21. Transfererings- och skattefrågor

Riksdagen avslår motion 2002/03:U323 yrkandena 9 och 11.

Reservation 16 (m)

22. Handelspolitiska frågor

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U262 yrkande 1, 2002/03:U298 yrkande 6 samt 2002/03:Fi289 yrkande 2.

Reservation 17 (kd)

Reservation 18 (c)

23. Sveriges och EU:s utsläpp av växthusgaser

Riksdagen avslår motion 2002/03:U323 yrkande 15.

Reservation 19 (m)

24. Transportpolitiken och utsläpp av växthusgaser

Riksdagen avslår motion 2002/03:U324 yrkande 18.

25. Livsmedel och miljö

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U298 yrkande 15 och 2002/03:U324 yrkande 16.

Reservation 20 (c)

26. Öppenhet i unionens institutioner

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U5 yrkande 2 samt avslår motionerna 2002/03:U5 yrkande 1 och 2002/03:U326 yrkande 21.

27. Folkomröstning om Sveriges fortsatta medlemskap i EU

Riksdagen avslår motion 2002/03:U324 yrkande 21.

28. EU-arbetet i riksdagen

Riksdagen avslår motion 2002/03:U326 yrkande 24.

29. EU:s TV-direktiv

Riksdagen avslår motion 2002/03:U323 yrkande 7.

Reservation 21 (m)

30. Regeringens skrivelse 2002/03:60 Berättelse om verksamheten inom den Europeiska unionen under 2002

Riksdagen lägger skrivelse 2002/03:60 till handlingarna.

Stockholm den 22 maj 2003

På utrikesutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lennmarker (m), Berndt Ekholm (s), Carl B Hamilton (fp), Carina Hägg (s), Birgitta Ahlqvist (s), Holger Gustafsson (kd), Lars Ohly (v), Göran Lindblad (m), Cecilia Wigström (fp), Agne Hansson (c), Kenneth G Forslund (s), Ewa Björling (m), Anita Johansson (s), Inger Segelström (s), Ronny Olander (s) och Kaj Nordquist (s).

2 Redogörelse för ärendet

2.1 Ärendet och dess beredning, yttranden från andra utskott, betänkandets disposition

Skrivelsen 2002/03:60 Berättelse om verksamheten inom Europeiska unionen under 2002 behandlas av utrikesutskottet. I utskottets betänkande behandlas skrivelsen och ett antal motioner från allmänna motionstiden 2002/03 som innehåller yrkanden med avseende på samarbetet inom Europeiska unionen. Med anledning av skrivelse 2002/03:60 har en motion väckts, vilken också den behandlas i betänkandet.

Utrikesutskottet har berett övriga utskott tillfälle att yttra sig över skrivelsen samt de motioner som behandlas i anslutning till denna i de delar som har samband med respektive utskotts beredningsområde. Även EU-nämnden har beretts tillfälle att yttra sig över skrivelserna. Utrikesutskottet har erhållit yttranden över skrivelsen jämte motioner från konstitutionsutskottet, skatteutskottet, trafikutskottet samt yttrande från EU-nämnden.

I de frågor som inte faller inom utrikesutskottets primära beredningsområde har relevanta avsnitt ur de andra utskottens yttranden refererats eller citerats relativt utförligt. Yttrandena återges också i sin helhet i bilaga till betänkandet.

Även bedömningar i de övergripande frågor som faller inom respektive utskotts beredningsområde och som utskotten har presenterat i sina yttranden redovisas i betänkandet. Därutöver har utrikesutskottet även i vissa fall refererat eller citerat egna betänkanden eller betänkanden från andra utskott i de delar som berör frågor som även behandlas i föreliggande betänkande.

Utrikesutskottet har för avsikt, under den innevarande mandatperioden, att varje år genomföra en fördjupad behandling av något eller några av unionens samarbetsområden. I föreliggande betänkande är frågor kring den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP) samt sysselsättningsfrågor föremål för fördjupad behandling. Utrikesutskottet tar även upp även frågor som gäller övriga samarbetsområden i anslutning till de motioner som har väckts. Till följd av att utvidgningsförhandlingarna avslutades i december 2002 och nya medlemsländer kommer att tillträda medlemskap under 2004 har även frågor kring utvidgningen och samarbete med de blivande grannländerna i öster givits ett stort utrymme i betänkandet.

Betänkandet inleds med att utrikesutskottet tar upp frågor kring utvidgningen och unionens grannlandsrelationer. Därefter behandlas GUSP- och ESFP-frågor. De avslutande avsnitten tar upp frågor som rör samarbetet inom Europeiska gemenskapen (första pelaren), och utrikesutskottets ställningstaganden i denna del bygger till stor del på yttranden från berörda fackutskott.

I betänkandet behandlas faktapromemoria 2002/03:FPM72 från Rege- ringskansliet. Denna har beteckningen kommissionens meddelande om ett

utvidgat europeiskt grannskap, och i faktapromemorian redovisas samt kommenteras meddelandet KOM (2003) 104. Utskottet behandlar faktapromemorian i avsnitt 3.2.2 EU:s samarbete med de blivande grannländerna i öst.

Inom ramen för konventet om unionens framtidsfrågor har framförts många förslag som syftar till att utveckla unionssamarbetet på olika områden genom ändringar i fördragen. Riksdagen har inrättat ett särskilt utskott för att behandla unionens framtidsfrågor, det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet (KUU). I föreliggande betänkande behandlas därför endast frågor som avser samarbetet på grundval av gällande fördrag första halvåret 2003. Frågor avseende fördragsändringar behandlas i tre betänkanden av det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet första halvåret 2003 (2002/03: KUU1–3) och den intresserade läsaren hänvisas till dessa betänkanden för frågor som gäller riksdagspartiernas uppfattningar i frågor som gäller fördragsändringar.

2.2 Bakgrund

Enligt 10 kap. 1 § riksdagsordningen skall regeringen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen samt varje år till riksdagen lämna en skrivelse med berättelse över verksamheten i Europeiska unionen. Med föreliggande skrivelse 2002/03:60 lämnar regeringen den avsedda redogörelsen till riksdagen gällande år 2002.

2.3 Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelse 2002/03:60 Berättelse om verksamheten inom Europeiska unionen under 2002 behandlar samtliga samarbetsområden inom EU, varav särskilt kan nämnas EU:s övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, polissamarbete, straffrättsligt samarbete, tullsamarbete samt unionens institutioner. I bilagor redovisas bl.a. mål av svenskt intresse vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt samt viktigare domar och överträdelseärenden.

Regeringens skrivelse är omfattande och täcker alla delar av unionssamarbetet. För den läsare som söker grundinformation i de frågor som behandlas i föreliggande betänkande hänvisas till skrivelsen.

3 Utskottets överväganden

3.1 Övergripande observationer

EU-arbetet under 2002 präglades av utvidgningsprocessen. Förhandlingarna om villkoren för anslutning avslutades med tio kandidatländer. Framsteg skedde även i förhandlingarna med Bulgarien och Rumänien. Stats- och regeringscheferna beslutade i Köpenhamn också att, på grundval av kommissionens rekommendation, i december 2004 besluta om Turkiet uppfyller de politiska Köpenhamnskriterierna.

Under året inleddes även, inom ramen för konventet, förberedelserna inför den regeringskonferens som bl.a. skall förbereda EU:s beslutsprocesser i en utvidgad union. Efter en idéinventering under våren bearbetades olika förslag i arbetsgrupper under hösten. Beslutsfasen äger rum första halvåret 2003.

Arbetet med att främja en hållbar utveckling fortsatte. Samarbetet kring Lissabonstrategin utvecklades vidare. Ett världstoppmöte om hållbar utveckling hölls i Johannesburg.

Under året antogs allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken i linje med det förfarande som användes för första gången under det svenska ordförandeskapet 2001. Riktlinjerna omfattar såväl makroekonomisk politik som sysselsättnings- och strukturpolitik och är ett av de huvudsakliga instrumenten för att uppnå de strategiska målsättningarna i Lissabonstrategin. Den stabilitets- och tillväxtpakt vars syfte är att säkerställa en varaktig budgetdisciplin i den tredje etappen i EMU uppmärksammades också under året. Den 1 januari 2002 infördes sedlar och mynt i euro i tolv EU-länder. Övergången gick både bättre och snabbare än förväntat.

Kampen mot terrorism har fortsatt stått högt på dagordningen. Arbetet med att genomföra den handlingsplan mot terrorism som antogs 2001 fortsatte. Rambeslut om bekämpande av terrorism och om en europeisk arresteringsorder antogs. Ett europeiskt åklagarsamarbete, Eurojust, inrättades under året.

Ett intensivt och omfattande arbete på det asyl- och migrationspolitiska området genomfördes. Under våren lades fokus på asylfrågorna och ökade gemensamma insatser inom viserings- och gränskontrollområdet.

Efter en ny folkomröstning om Nicefördraget i oktober deponerade Irland sina ratifikationsinstrument i december. Det blev då klart att fördraget kunde träda i kraft den 1 februari 2003.

Under året togs beslut om att upprätta EU:s första krishanteringsinsats, EU:s polission i Bosnien-Hercegovina (EUPM), en milstolpe för den europeiska säkerhets- och försvarspolitik. EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) inriktades på fortsatt utveckling av såväl militära som civila kapaciteter samt vidareutveckling av praktiska aspekter av krishanteringsinsatser. Samarbetet med FN utvecklades ytterligare.

Förhandlingarna i enlighet med den s.k. utvecklingsdagordningen från Doha inleddes inom ramen för världshandelsorganisationen WTO. Där ingår

att underlätta de minst utvecklade ländernas (MUL) anslutning till WTO samt tekniskt bistånd. Sverige verkade för att EU skall säkerställa att utvecklingsdimensionen genomsyrar alla delar av WTO-förhandlingarna.

Vad gäller unionens utvecklingssamarbete med länder i den tredje världen präglades år 2002 av arbetet med världskonferensen om utvecklingsfinansiering i Monterrey och världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg.

Under hösten antogs riktlinjer för en ny handlingsplan för Nordiska dimensionen. Inom ramen för det nuvarande samarbetet lanserades en stödfond på miljö- och kärnavfallsområdet med fokus på Ryssland.

EU och Ryssland arbetade vidare med att etablera ett gemensamt europeiskt ekonomiskt område och enades om villkoren för resande mellan Kaliningrad och övriga Ryssland efter kandidatländernas införande av viseringskrav under 2003 i enlighet med Schengenregelverket. En diskussion om en ny samarbetsform med Moldavien, Ukraina och Vitryssland inleddes inom EU. Relationerna med Vitryssland var fortsatt ansträngda. EU-länderna enades om att utöka den politiska dialogen med länderna i Centralasien.

I västra Balkan spelade EU en aktiv roll i upprättandet av ett avtal om en ny och lösare union mellan Serbien och Montenegro i mars och antagandet av en konstitution i slutet av året. Det multilaterala och bilaterala engagemanget i Kosovo var fortsatt omfattande, liksom uppföljningen av Ohridavtalet i Makedonien. EU var mycket aktiv i Mellanöstern vad gäller i ansträngningarna att avbryta våldet och få parterna att återgå till förhandlingsbordet. Fredsprocessen och återuppbyggnaden av Afghanistan låg fortsatt högt på dagordningen. Även den ökade spänningen i konflikten mellan Indien och Pakistan uppmärksammades kontinuerligt.

Förhandlingar om ett avtal om straffrättsligt samarbete mellan EU och USA inleddes under hösten.

Diskussionen om skattepaketets tre delar skulle enligt en tidigare beslutad tidsplan avslutas före utgången av år 2002. Eftersom förhandlingarna med Schweiz inte avslutades enades rådet om att fortsätta beredningen med sikte på en överenskommelse våren 2003. Ett nytt gemenskapsprogram för att förbättra beskattningssystemets funktion på den inre marknaden antogs.

Arbetet med åtgärder mot fusk och andra oegentligheter inriktades under 2002 på att förbättra den finansiella styrningen och kontrollen. En ny budgetförordning antogs.

Vad gäller civilrättsligt samarbete inriktades arbetet på att förenkla och effektivisera samarbetet inom EU. Förfarandet för att verkställa domar på privaträttens område förenklades genom antagandet av den s.k. Bryssel I-förordningen. Beredningen av en europeisk exekutionstitel för obestrida fordringar inleddes. Ett direktiv som fastställer gemensamma minimiregler för rättshjälp i gränsöverskridande tvister antogs.

Inom ramen för polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete gjordes under året ansträngningar för att förbättra den årliga rapporteringen beträffande organiserad brottslighet och för att samordna agerande i arbetet med en konvention om korruptionsbekämpning. Framsteg gjordes i samar-

betet för att stärka möjligheterna att genomföra utredningar och lagföra personer som har främjat eller medverkat till krigsförbrytelser eller liknande allvarliga brott. Det straffrättsliga samarbetet präglades av uppföljningen av åtgärdsprogrammet för att genomföra principen om ömsesidigt erkännande. Förutom rambeslutet om en europeisk arresteringsorder antogs ett rambeslut om gemensamma utredningsgrupper med brottsutredande myndigheter i olika medlemsstater och ett om bekämpande av människohandel. Flera viktiga principöverenskommelser uppnåddes, bl.a. om innehållet i ett rambeslut om åtgärder för att bekämpa sexuellt utnyttjande av barn samt barnpornografi.

När det gäller visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer uppnådde rådet en politisk överenskommelse om direktivet om miniminormer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna. En diskussion inleddes också om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan. Arbetet med att öka harmoniseringen av viseringspolitiken fortsatte. En ny gemensam konsular handbok angående viseringar upprättades, och gemensamma ansökningsformulär för visering samt en enhetlig utformning av uppehållstillstånd infördes.

Den gemenskapsmekanism inom räddningstjänst för samordning av katastrofinsatser som inrättades 2001 sattes i bruk. Tonvikten lades på samordning för att förbättra unionens förmåga att skydda befolkningen och möta konsekvenserna av nukleär, radiologisk, biologisk och kemisk (NRBC) terrorism.

Sysselsättningsfrågan fortsatte att prioriteras högt. Arbetet med moderniseringen fortsatte, och en ny rapport om strömlinjeformning av det ekonomisk-politiska samarbetet antogs. Framsteg gjordes i arbetet med arbetsmarknadsfrågor. Ett direktiv om information till och samråd med arbetstagare antogs, och direktivet om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens ändrades för att underlätta hanteringen när fler medlemsstater berörs. Vikten av den sociala dialogen betonades. Kommissionen väckte under året frågan om att sammankalla ett socialt trepartstoppmöte för tillväxt och sysselsättning (rådet, kommissionen, arbetsmarknadens parter). I diskussionerna om social trygghet uppmärksammades pensionssystemen och färdriktningen inom hälso- och sjukvården samt äldreomsorgen, i syfte att möta utmaningarna från ett åldrande samhälle.

Ansträngningarna för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i rådets arbete fortsatte. Under våren belystes miljö-, jordbruks- och strukturfondspolitiken. Under hösten granskades arbetet i rådet för sysselsättning och socialpolitik, som har övergripande ansvar för politikområdet.

Ett samlat folkhälsoprogram för perioden 2003–2008 antogs i maj. Tre åtgärdsområden prioriteras: bättre information, snabba åtgärder vid hälsorisker samt bestämningsfaktorer för folkhälsan.

Rådet enades om att inleda en diskussion som om rörlighet för patienter. Syftet är att hälso- och sjukvårdsministrarna tillsammans med företrädare för bl.a. patienterna, vårdpersonalen och vårdgivarna skall kunna träffas under

informella former för att diskutera samarbetet kring hälso- och sjukvården i framtiden.

Kommissionen presenterade en strategi för konsumentpolitiken för perioden 2002–2006.

Vid årets översyn av den inre marknaden valde kommissionen att fokusera på kontinuitet. De målinriktade åtgärderna har minskat i antal. Endast specifika, konkreta och mätbara åtgärder finns med. Som exempel på mer övergripande åtgärder nämns behovet av att öka antalet genomförda direktiv, likaså behovet av att öka tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande. Ett åtgärds paket för att förbättra och förenkla EU:s regler antogs av kommissionen. Rådet enades om innehållet i två direktiv om offentlig upphandling, dels ett direktiv om upphandling av varor, tjänster och byggentreprenader, dels ett direktiv om upphandling inom områdena vatten-, energi-, transport- och postsektorerna. Sverige fick gehör för sitt förslag att integrera miljöhänsyn och sociala hänsyn. Arbetet på värdepappersområdet omfattade bl.a. antagandet av ett direktiv om ställande av finansiell säkerhet och ett om insiderhandel. Rådet enades även om innehållet i ett ändrat förslag till direktiv om de prospekt som offentliggörs när värdepapper erbjuds.

Översynen av den samlade gemenskapslagstiftningen på området för elektroniska kommunikationer slutfördes. Reglerna anpassades till en mer konkurrensutsatt marknad. Förhandlingarna om förslaget till förordning om gemenskapspatent fortsatte.

Även unionens konkurrenskraft och småföretagsfrågorna stod i fokus under året. Genom en ny förordning fastställdes det decentraliserade ansvaret för tillämpningen av EG-fördragets konkurrensregler. Kravet på medlemsstaterna att förhandsanmäla enskilda ärenden gällande statligt stöd till näringslivet och sysselsättningsstöd minskades. Schabloniserade regler för stöd vid större projekt infördes. Kol- och stålfördraget (EKSG) löpte ut den 23 juli. Forskningen fortsätter i sin ursprungliga form.

Det sjätte ramprogrammet för forskning antogs. Sju teman prioriteras: bioteknik, IT, nanoteknik, flyg- och rymdteknik, livsmedel, hållbar utveckling samt medborgarna och styrelseformer i kunskapssamhället.

Kommissionen presenterade sin andra rapport om ekonomisk och social sammanhållning under 2001. Rapporten har syftet att stimulera en debatt om riktlinjerna för politiken inför nästa programperiod efter 2006. Förenkling har varit ett ledord.

Behovet av att integrera transporter i målet om en hållbar utveckling togs upp i en vitbok och inom en andra översyn av strategin för hållbar utveckling. Sjösäkerhetsfrågorna hamnade i fokus genom den miljökatastrof förlisningen av oljetankern Prestige orsakade. Beslut togs om att påskynda utfasningen av oljetanker utan dubbelt skrov, om att skapa en europeisk sjösäkerhetsbyrå samt ett övervaknings- och informationssystem för sjötrafik i gemenskapen.

En politisk överenskommelse om inrättandet av ett gemensamt europeiskt luftrum uppnåddes. En egen byrå för flygsäkerhet, EASA (European Aviation

Safety Agency) upprättades. EG-domstolen meddelade i en dom det (s.k. Open Skies-målet) att de bilaterala luftfartsavtal som Sverige och sju andra medlemsstater träffat med USA strider mot gemenskapsrätten. Kommissionen har begärt att Sverige säger upp avtalet.

En ny handlingsplan, e-Europa, 2005 antogs. Den omfattar e-förvaltning, e-lärande, e-hälsovård, dynamisk miljö för e-affärer, säker informationsinfrastruktur och bredband. Handlingsplanen syftar till att skapa en gynnsam miljö för investeringar och nya arbetstillfällen, öka produktiviteten, modernisera de offentliga tjänsterna och att ge alla möjlighet att delta i det globala informationssamhället.

En politisk överenskommelse träffades om el- och gasmarknadsdirektiven samt om förordningen om gränsöverskridande handel med el. Full marknadsöppning sker i juli 2007 med möjlighet för företagskunder att välja leverantör tre år tidigare. Enligt en gemensam ståndpunkt skall varje medlemsstat sätta nationella vägledande mål för introduktionen av biodrivmedel. Rådet enades även om ett direktiv som syftar till en effektivare energianvändning i byggnader.

Arbetet med halvtidsöversynen av jordbrukspolitiken präglade året. Frågor som hållbar utveckling och marknadsorientering stod i fokus. Även förslag om frikopplade inkomststöd lades fram, som ersättning för dagens produktionskopplade direktstöd. En minskning av inkomststöden föreslogs i syfte att omfördela medel till miljö- och landsbygdsutveckling. Måluppfyllelsen inom åtgärderna för miljövänligt jordbruk var mycket god. Kommissionen beslutade att Sverige fram till 2005 får förbjuda saluföring av gödselmedel som innehåller kadmium. Vidare fördes en diskussion mellan kommissionen och Sverige om tillämpningen av nitratdirektivet.

En gemensam ståndpunkt antogs om skärpta krav för att förebygga smitta från djur som kan drabba människor, zoonoser. Enighet uppnåddes även om smittskydds krav vid resa med sällskapsdjur. Ytterligare steg togs mot ett slutligt förbud mot antibiotika i foder. Diskussionen om djurtransporter fortsatte och kommer att leda till en revidering av direktivet under nästa år.

Efter en översyn av den gemensamma fiskeripolitiken förstärktes reglerna kring långsiktiga förvaltningsplaner, tillträde till fiskevatten, ekonomiskt stöd till fiskeflottan och fiskerikontroll. Därtill antogs en handlingsplan för att integrera miljöskydds kraven i politikområdet. En återhämtningsplan för torsk och kummel antogs, liksom kraftigt sänkta kvoter inom ramen för avtalet med Norge.

Under året togs beslut om att inrätta en europeisk livsmedelsmyndighet (EFSA). Enighet uppnåddes även om att arbeta för att skapa en allmän livsmedelslag. Rådet antog en gemensam ståndpunkt om en förordning som inför märkning av livsmedel och foder som är genetiskt modifierade.

Vad gäller miljö präglades året dels av arbetet inför och uppföljningen av världstoppmötet för hållbar utveckling i Johannesburg, dels av att Europeiska rådet i Barcelona tog de första konkreta stegen för att integrera miljöfrågorna i Lissabonprocessen. Rådet beslutade att ratificera Kyotoprotokollet till kli-

matkonventionen och enades om att införa ett direktiv för handel med utsläppsrätter. Rådet enades även om åtgärder för att begränsa följderna av olyckshändelser där farliga ämnen ingår. Enighet uppnåddes även om inriktningen av arbetet med kemikaliestrategi samt om strategier dels för hantering av bekämpningsmedel, dels för markskydd. Användningen av tungmetaller i fordon begränsades ytterligare genom förbudet mot bly i beläggningar för bränsletankar. Rådet enades vidare om att begränsa användningen av vissa farliga ämnen i ny tillverkade elektriska och elektroniska produkter samt om regler för elektronikavfall. Arbetet med det s.k. ramdirektivet för vatten slutfördes. Likaså slutfördes arbetet med två direktiv som syftar till att förbättra allmänhetens deltagande i miljöfrågor. Enighet uppnåddes om att skärpa avgaskraven för motorcyklar.

Arbetsprogrammet för uppföljning av utbildningens framtidsmål följdes upp genom en rådsresolution om livslångt lärande. Prioritet skall ges åt tillträde till livslångt lärande för alla, möjligheter att förvärva grundläggande färdigheter, lärarutbildning, validering och erkännande av kvalifikationer samt studievägledning. Arbetsprogrammet kommer att omfatta en uppföljning av samtliga utbildningsinitiativ inom Lissabonstrategin.

Under hösten påbörjades genomförandet av den arbetsplan med prioriterade teman för rådets kulturagenda som antogs i slutet av 2001. En resolution om europeiskt mervärde och rörlighet för personer och spridning av verk antogs. Syftet är bl.a. att göra det kulturella samarbetet på gemenskapsnivå mer sammanhållet, strukturerat och synligt.

Antalet rådskonstellationer minskades från 16 till 9, och en ny arbetsordning antogs som bl.a. fastslår ökat samarbete mellan ordförandeskap, ett årligt operativt rådsprogram och ett treårigt strategiskt rådsarbetsprogram samt en ny öppenhetsartikel för rådets lagstiftande arbete. Kommissionen antog en handlingsplan för att förbättra lagstiftningen i EU, meddelanden om konsekvensanalyser, minimiriktlinjer för samrådsförfaranden och bättre lagstiftning. Arbetet med reformer för en övergripande modernisering av EU:s institutioner fortsatte, bl.a. med en allmän översyn av tjänsteföreskrifterna. Beredningen av förslaget till gemensamt regelverk för att reglera löner, skatt och andra villkor för Europaparlamentets ledamöter kunde inte avslutas. Ett avtal med rådet gav Europaparlamentet tillgång till känslig utrikespolitisk information. En förändring av reglerna för valen till Europaparlamentet antogs också. Inom ramen för Europeiska investeringsbanken inrättades en särskild lånefacilitet för Medelhavsområdet.

3.2 Utvidgningen och samarbetet med EU:s blivande grannländer

(Skr. s. 35–41, 88–90).

3.2.1 Utvidgningen

Efter Berlinmurens fall 1989 och demokratins återkomst i Central- och Östeuropa har utvidgningen varit en alltmer prioriterad fråga för Sverige och för EU. Vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn i december 2002 kunde de nuvarande medlemsstaterna och tio kandidatländer avsluta förhandlingarna om anslutning till unionen. Anslutningsfördraget undertecknades av företrädare för de berörda medlems- och kandidatländerna den 16 april 2003. De stater som efter sin interna beslutsprocedur tar steget in i EU blir medlemmar fr.o.m. den 1 maj 2004.

Ett flertal motioner tar upp frågan om utvidgningen. Motionärerna bakom partimotion *U323 (m) yrkande 1* betonar att utvidgningen av EU till att omfatta alltfler länder i Central- och Östeuropa är den viktigaste uppgiften för unionen. Sverige måste därför verka pådrivande så att den tidtabell som lagts fast följs och att de kandidatländer som uppfyller medlemsvillkoren blir medlemmar år 2004. Likaså i partimotion *K432 (fp) yrkande 2* framhålls vikten av utvidgningen. Motionärerna menar att ingen utmaning just nu ter sig större eller mer historisk än den att utsträcka EU-samarbetet till att omfatta staterna i östra och centrala Europa. Regeringen bör kraftfullt prioritera att EU:s utvidgning österut förs i hamn. Även motionärerna bakom partimotion *U326 (c) yrkande 1* menar att utvidgningen av EU är en historisk utmaning. Ytterst handlar det om att konsolidera grunden för fred, frihet, demokrati och välbefinnande i Europa. I motionen yrkas att de nya medlemsländerna erhåller fullt tillträde till unionens inre marknad från första dagen, och de begär riksdagens tillkännagivande om detta. I den enskilda motionen *U324 (mp)* anförs en kritisk inställning till utvidgning på grund av att den används som ett argument för att ytterligare centralisera makten inom EU. I stället borde utvidgningen handla om solidaritet med och respekt för kandidatländerna, och motionärerna begär i *yrkande 6* ett riksdagens tillkännagivande om detta.

Utrikesutskottet kan inledningsvis konstatera att villkoren för anslutning till unionen lades fast vid ett möte i Europeiska rådet i Köpenhamn 1993. Därefter inleddes utvidgningsförhandlingar med sex länder (Estland, Polen, Slovenien, Tjeckien, Ungern och Cypern). År 1998 inleddes förhandlingar med ytterligare sex länder (Bulgarien, Lettland, Litauen, Rumänien, Slovakien och Malta). Turkiet erhöll 1999 status som kandidatland.

I december 2000 bekräftade Europeiska rådet i Nice kommissionens förslag till s.k. färdplan för de fortsatta förhandlingarna. I Nice antogs också de institutionella ramarna för utvidgningen, i form av Nicefördraget. Detta fördrag, som godkändes av riksdagen 2001 (prop. 2001/02:8, bet. 2001/02:KUU1, rskr. 2001/02:92) trädde i kraft den 1 februari 2003.

Vid Europeiska rådet i Göteborg i juni 2001 enades medlemsstaterna om att förhandlingarna skulle kunna avslutas under 2002 med de kandidatländer som var färdiga för medlemskap. I december 2001 gjorde Europeiska rådet i Laeken bedömningen att tio länder – Cypern, Estland, Ungern, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Tjeckien samt Slovenien – kunde vara redo för slutförhandling under 2002 och för anslutning under 2004.

Förhandlingarna under det spanska ordförandeskapet våren 2002 fortsatte att vägledas av den färdplan som lades fast år 2000. Europeiska rådet i Sevilla visade en klar politisk vilja från unionens sida att slutföra förhandlingarna under 2002 med de länder som kunde anses färdiga för anslutning 2004. Vissa frågor återstod emellertid att lösa inom kapitlen Jordbruk, Regionalpolitik samt Finansiella och budgetmässiga frågor.

Det danska ordförandeskapet fick ansvaret att föra förhandlingarna i mål till Europeiska rådets möte i Köpenhamn i december 2002. Inför Europeiska rådets möte i Bryssel i oktober presenterade kommissionen översynsrapporter för samtliga tretton kandidatländer. Tio länder – Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern – bedömdes kunna bli färdiga för anslutning 2004. Kommissionen rekommenderade att förhandlingarna med dessa länder skulle slutföras före utgången av 2002. Europeiska rådet ställde sig bakom kommissionens förslag att slutföra förhandlingarna med dessa vid Europeiska rådet i Köpenhamn i december 2002 och att underteckna ett anslutningsfördrag i Aten i april 2003 så att utvidgningen skulle kunna äga rum i början av 2004.

En historisk cirkel kunde slutas i och med Europeiska rådets möte i Köpenhamn i december 2002 då en politisk förhandlingslösning uppnåddes. Knappt ett decennium efter det att kriterierna för EU-medlemskap presenterades i Köpenhamn 1993 kunde de nuvarande medlemsländerna och tio kandidatländer avsluta förhandlingarna om anslutning till unionen. Fördraget mellan EU och Tjeckien, Estland, Cypern, Lettland, Litauen, Ungern, Malta, Polen, Slovenien och Slovakien om anslutningen till unionen undertecknades den 16 april 2003 i Aten. Folkomröstningar där en majoritet har röstat för medlemskap har t.o.m. maj 2003 hållits i Slovenien, Ungern, Litauen, Slovakien samt på Malta.

Fördraget skall ratificeras av samtliga parter i enlighet med deras respektive konstitutionella krav och träder sedan i kraft den 1 maj 2004. Om något av kandidatländerna inte deponerar sitt ratifikationsinstrument i rätt tid skall fördraget ändå träda i kraft för de stater som deponerat sina instrument.

Enligt utskottets mening innebär utvidgningen i det längre perspektivet att en konstlad delning av Europa är förbi och att unionens strävan att bygga säkerhet genom integration utsträcks till ytterligare en grupp stater. De säkerhetspolitiska vinsterna kan i detta sammanhang inte underskattas, menar utskottet. Det innebär även att de nya medlemsländerna får tillgång till EU:s inre marknad. Den inre marknaden växer kraftigt och en ny grund för ekonomisk tillväxt skapas.

Förhandlingsresultatet i form av ett anslutningsavtal utgör enligt utskottets mening en stor framgång efter ett mångårigt och omfattande arbete av förberedelser och förhandlingar för medlemskap.

Utskottet kan konstatera att utvidgningen har haft högsta prioritet för Sverige alltsedan Sverige blev medlem i EU år 1995. Under det svenska ordförandeskapet i EU under första halvåret 2001 hade utvidgningsförhandlingarna högsta prioritet. I ljuset av slutsatserna från toppmötena i Göteborg och Laeken verkade Sverige för framsteg enligt tidtabellen men också för viktiga förhandlingsprinciper såsom differentiering, framsteg på egna meriter och möjlighet till att komma i kapp länder som inlett förhandlingar tidigare. Sverige fäste också vikt vid att överenskommelser som nåtts med ett eller flera kandidatländer även skulle tillämpas för övriga kandidatländer med liknande förutsättningar. Sverige framhöll även vikten av fortsatta framsteg i kandidatländernas anpassning och tillämpning av EU:s regelverk och betydelsen av att följa färdplanen. Sveriges ståndpunkter i förhandlingarna utgick samtidigt från en strävan att begränsa antalet och omfattningen av övergångslösningar för tillämpning av EU:s regelverk. Tidtabellens inverkan gjorde att förhandlingarna präglades av betydande ansträngningar från såväl medlemsstater som kandidatländer att finna förhandlingslösningar inom de flesta områden. Utskottet noterar med tillfredsställelse att Sverige deltog aktivt i dessa ansträngningar.

För att förbereda kandidatländerna inför EU-medlemskap antog EU 1997 en förstärkt förmedlemskapsstrategi. Den består av tre delar – Europaavtalen, anslutningspartnerskapen samt förmedlemskapsstödet. Förhandlingar om särskilda avtal om ömsesidigt erkännande av produktgodkännanden av industrivaror (s.k. PECA-avtal) har också förts och slutits med vissa av kandidatländerna. Förmedlemskapsstödet är uppdelat i tre program – Ispa, Sapard och Phare. Den sammanlagda budgeten för programmen var för 2002 drygt 3,3 miljarder euro.

Ispaprogrammet omfattar stödinsatser för strukturomvandling på miljö- och transportområdet. Sapardprogrammet ger stöd till jordbruks- och landsbygdsutveckling och syftar till att främja införlivandet av EU:s regelverk på jordbruksområdet. Phareprogrammet utgör EU:s finansiella instrument för stödet till ekonomiska och institutionella reformer i kandidatländerna. Medlen används för institutionsbyggande insatser (ca 30 %) och tillhörande investeringar i infrastruktur (ca 70 %). Programmet är uppdelat i nationella, gränsöverskridande och horisontella program.

De nationella programmen, som är anpassade efter varje lands individuella behov, har bl.a. innefattat insatser för att stärka myndigheternas administrativa förmåga samt bekämpa korruption och organiserad brottslighet. De gränsöverskridande programmen har inriktats på att öka möjligheterna för kontakter, samarbete och affärsverksamhet över gränserna. Inom de horisontella programmen, som riktar sig med likadana insatser till alla kandidatländer, har stöd givits för bl.a. kärnsäkerhet, miljö och statistik. Ansvaret för genomfö-

randet av programmen har i allt större utsträckning överlämnats till kandidatländerna.

För de kandidatländer som avslutat förhandlingar om EU-medlemskap i Köpenhamn i december 2002 kommer 2003 att utgöra det sista reguljära programåret för Pharestöd. Europeiska rådet i Bryssel enades om att inrätta en övergångsmekanism (Transition Facility) för åren 2004–2006 för att fortsätta stärka den administrativa kapaciteten i dessa länder. Stödet skall inriktas på institutionsbyggande insatser inom t.ex. rättsväsende, gränsbevakning, miljö, kärnsäkerhet och statistik. Samarbetet inom ramen för övergångsmekanismen kommer att innefatta partnersamverkan (s.k. twinning). Möjligheten till expertutbyte under kortare tid kvarstår och väntas öka i omfattning.

Utgångspunkten i förhandlingarna har varit att kandidatländerna skall kunna tillämpa unionens regelverk från första dagen. På grund av kandidatländernas utvecklingsnivå har det inte varit möjligt att uppnå detta mål på alla områden. I anslutningsavtalet ingår därför ett antal övergångsregler på olika områden. Flertalet övergångslösningar som har förhandlats fram har tillkommit på begäran av det ansökande landet. Utskottet menar att förhandlingsresultatet är rimligt och balanserat och att vederbörlig hänsyn har tagits till kandidatländernas förmåga att på kort och medellång sikt uppfylla regelverket i alla dess delar. Utskottet konstaterar att medlemsländerna har visat på en betydande förståelse för kandidatländernas svårigheter därvidlag samt att man i solidarisk anda ändå valt att slutföra förhandlingarna med en grupp länder och erbjuda medlemskap från år 2004.

Trafikutskottet tar upp de transportpolitiska aspekterna av utvidgningen i sitt yttrande 2002/03:TU5y och betonar därvid vikten av utvidgningen och dess effekter i transporthänsende. Utvidgningen kommer att medföra förstärkta förutsättningar för en nordlig dimension i transporthänsende, menar trafikutskottet. Effektiva transportleder bör alltså inte bara finnas i en nordsydlig riktning. Det finns stort behov av att godsstråk utvecklas även i östvästlig riktning med förbättrade möjligheter till effektiva transporter – t.ex. i form av tåg färjor och anslutande järnvägsförbindelser.

Utrikesutskottet delar dessa bedömningar.

Även *EU-nämnden* tar upp utvidgningen av unionens medlemskrets i sitt yttrande 2002/03:EUN1y till utrikesutskottet. EU-nämnden anför följande:

EU-nämnden har även under år 2002 ägnat stor uppmärksamhet åt frågan om EU:s utvidgning. Det har i första hand gällt att bevaka ”tidtabellen” från Europeiska rådets möte i Göteborg i juni 2001, där man för första gången uttalade att det borde vara möjligt att före utgången av 2002 slutföra förhandlingarna med de kandidatländer som är färdiga för medlemskap. I december 2001 ställde sig Europeiska rådet bakom bedömningen att detta gällde för tio av de tretton kandidatländerna.

EU-nämnden har således kontinuerligt följt utvidgningsförhandlingarna. Dessa har stått på dagordningen för nästan samtliga möten i allmänna rådet under året. Inför dessa ministerrådsmöten har regeringen lämnat information om förhandlingsläget, och samrått om den svenska förhandlingslinjen i de delfrågor som vid olika tidpunkter varit aktuella. På motsvarande sätt har information och samråd om utvidgningen ägt rum inför

Europeiska rådets möten under 2002. Vidare har EU-nämnden vid några tillfällen inhämtat fördjupad information om viktiga sakområden i förhandlingarna.

Tillsammans med övrig information som lämnats i riksdagen om utvidgningsprocessen har regeringens samråd med EU-nämnden inneburit att huvuddragen i de överenskommelser som gjorts är väl kända. Detta bör möjliggöra en snabb och i huvudsak positiv behandling i riksdagen av den väntade propositionen om godkännande av det anslutningsavtal som undertecknades den 16 april 2003.

Också i EU-nämndens besöksutbyte och övriga kontakter med kolleger i andra berörda parlament har utvidgningsfrågorna varit ett dominerande diskussionstema. Under första delen av år 2002 koncentrerades intresset till vikten av att hålla tidtabellen och att finna lösningar i de svåraste förhandlingsfrågorna. I takt med att sådana lösningar avtecknat sig har tyngdpunkten förskjutits. Gradvis har ökande uppmärksamhet, även i kontakterna med parlamentariker från anslutningsländerna, kommit att ägnas frågor om EU:s framtida utveckling och om hur medlemsstaternas nationella parlament kan arbeta med EU-frågorna.

Utrikesutskottet finner EU-nämndens redovisning värdefull och konstaterar att samrådsprocessen mellan regering och riksdag i denna fråga har fungerat på ett tillfredsställande sätt.

På grundval av vad ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2002/03:U323 (m) yrkande 1, 2002/03:K432 (fp) yrkande 2, 2002/03:U326 (c) yrkande 1 och 2002/03:U324 (mp) yrkande 6.

Motionärerna bakom kommittémotion *U227* (v) tar upp frågan om Turkiets EU-kandidatur. De menar att EU med ökad kraft måste inskräpa kravet på hänsyn till mänskliga rättigheter i Turkiet och för att Köpenhamnskriterierna skall vara kompromisslösa villkor för landets medlemskap. De anför i *yrkande 6* att Sverige inom EU skall verka för en konkret tidsplan när det gäller Turkiets förverkligande av Köpenhamnskriterierna.

Utskottet vill i denna del framhålla att utvidgningsprocessen inte är avslutad med att tio nya länder kan bli medlemmar år 2004. Två kandidatländer, Rumänien och Bulgarien, fortsätter sina förhandlingar. Utskottet noterar att kommissionen i översynsrapporten inför Europeiska rådets möte i Bryssel i oktober 2002 uttalade sitt stöd för Bulgarien och Rumänien i deras strävan att bli medlemmar 2007. Europeiska rådet ställde sig bakom detta och underströk i Köpenhamn att utvidgningsprocessen är allomfattande och oåterkallelig. Beroende av fortsatta framsteg för att uppfylla Köpenhamnskriterierna skall målet vara att Bulgarien och Rumänien blir medlemmar av EU 2007. Europeiska rådet enades även om att förstärka Pharesamarbetet med Bulgarien och Rumänien under perioden 2004–2006.

Vidare vill utskottet framhålla att flera stater på västra Balkan har ett medlemskapsperspektiv och att det är utskottets mening att dessa länders strävan bör understödjas. Detta har en stabiliserande inverkan på den politiska och ekonomiska situationen i regionen. Flera av dessa stater har upprättat eller är i färd med att förhandla Europaavtal med unionen, vilka, enligt utskottets mening, utgör viktiga steg i dessa länders integrationssträvanden och i unionens ansträngning att bidra till stabilitet och tillväxt på västra Balkan.

Vad gäller Turkiet kan utskottet konstatera att kommissionen i översynsrapporten i oktober 2002 bedömde att landet hade gjort framsteg för att uppfylla de politiska Köpenhamnskriterierna. Kommissionen konstaterade emellertid att ytterligare ansträngningar behövdes. Betydande brister i fråga om demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna kunde konstateras. Behov fanns för bl.a. ett kraftigt utökat förmedlemskapsstöd från 2004, förstärkt politisk dialog, utvidgad tullunion och utvecklade handelsförbindelser. Europeiska rådet ställde sig bakom kommissionens förslag, välkomnade de omfattande åtgärder som Turkiet vidtagit för att uppfylla Köpenhamnskriterierna på det politiska området och uppmanade Turkiet att fortsätta reformprocessen och på så sätt närma sig medlemskap i EU. Om Europeiska rådet i december 2004 på grundval av en rapport och rekommendation från kommissionen beslutar att Turkiet uppfyller de politiska Köpenhamnskriterierna kommer medlemskapsförhandlingar att inledas.

EU:s reviderade anslutningspartnerskap för Turkiet antogs den 14 april 2003. Anslutningspartnerskapet innehåller de prioriteringar som Turkiet bör fokusera på för att uppfylla Köpenhamnskriterierna på kort och lång sikt. På grundval av anslutningspartnerskapet förväntas Turkiet anta ett reviderat nationellt program för antagandet av EU:s regelverk samt genomföra nödvändiga åtgärder.

Enligt utskottets mening är det den turkiska regeringen som har ansvar för att ett tidplan för uppfyllandet av Köpenhamnskriterierna upprättas på grundval av de observationer och prioriteringar som har gjorts i det reviderade anslutningspartnerskapet.

Utskottet ser positivt på de ställningstaganden som kommissionen och Europeiska rådet har gjort vad avser Turkiet. Utskottet anser att det är av stor vikt att EU fortsatt uppmuntrar den fortsatta reformprocessen och noggrant följer utvecklingen i landet. Utskottets uppfattning är att de politiska Köpenhamnskriterierna skall vara uppfyllda i sin helhet innan medlemskapsförhandlingarna kan inledas. Utskottet ser även positivt på att stödet till Turkiet i egenskap av kandidatland kommer att öka under de närmaste åren.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2002/03:U227 (v) yrkande 6.

Ett flertal motioner tar upp enskilda aspekter av utvidgningen.

I kommittémotion 2002/03:U237 (m) behandlas stödet till kandidatländernas utveckling mot att bli fullvärdiga medlemmar. Motionärerna menar att de kommunistiska sociala systemen var undermåliga. De länder som snabbast har lämnat de socialistiska systemen har mindre problem än de länder som inte reformerats, t.ex. Vitryssland, eller länder som reformerats långsamt t. ex. Ukraina, Rumänien och Moldavien. I motionens *yrkande 7* anføres därför vikten av att främja utvecklingen av socialförsäkringar.

Inledningsvis vill utskottet framhålla att i det bilaterala samarbetet med länderna i Central- och Östeuropa är Social trygghet ett av sex huvudområden. Målet för området är bl.a. att ge stöd till en ”uppbyggnad av hållbara socialtjänst- och socialförsäkringssystem”. Stödet till den sociala sektorn i

stort var 2002 det tredje största området inom Sidas samarbete med Central- och Östeuropa, omfattande en femtedel av de totala kostnaderna.

Vad gäller de baltiska länderna har det sociala området under senare år utgjort ett viktigt område i samarbetet. Grundläggande system och strukturer har utvecklats vad gäller social omsorg och socialförsäkringar. I landstrategierna för de baltiska länderna 2002–2004, som antogs av regeringen under 2002, konstateras dock att det fortfarande finns brister vad gäller administrationen av socialförsäkringssystemen.

Det är framför allt Riksförsäkringsverket (RFV) som har de mest etablerade kontakterna på socialförsäkringsområdet och myndigheten har deltagit i ett flertal olika projekt i kandidatländerna. För finansieringen av projekten står bl.a. Sida, Världsbanken samt EU-programmen Phare, Phare-Consensus och Tacis.

Utöver redan genomförda eller pågående projekt kommer RFV att delta i ett Phare-finansierat twinningprojekt i Litauen som syftar till att ge Social- och Arbetsmarknadsministeriet och RFV:s systemmyndighet i landet stöd i frågor om lagstiftning och administration av deras planerade pensionsreform, tillsyn över kvalitetssäkring av det litauiska integrerade IT-systemet på socialförsäkringsområdet och utbildningsinsatser för pensionsreformen och IT-utvecklingen.

Socialdepartementet och RFV har tagit emot ett flertal delegationer från kandidatländerna. Framför allt har den svenska pensionsreformen föranlett intresse från kandidatländerna. T.ex. har Tjeckien, Slovakien, Kroatien och Ungern fått information om den svenska pensionsreformen. Besök har också skett mot bakgrund av twinningprojekten i Slovenien och Polen. Delegationer från båda dessa länder har besökt Socialdepartementet för att diskutera erfarenheter kring EU-medlemskapet.

Vidare vill utskottet framhålla att kontakter med kandidatländerna också sker via olika internationella organisationer och samarbeten:

International Social Security Association (ISSA). RFV och Socialdepartementet är medlemmar. RFV har en aktiv roll i organisationen. ISSA:s europeiska region hade tidigare ett program för stöd till länderna i Central- och Östeuropa, där RFV 1996 ordnade ett par seminarier för deltagare från dessa länder, t.ex. ett symposium om "Interactions of social security and tax systems" i samarbete med ISSA, OECD och US Treasury. De tre baltiska staterna räknas som medlemmar av den nordiska gruppen inom ISSA-Europa.

Östersjösamarbetet. Ett informellt samarbete där länderna runt Östersjön (inkl. Norge) ingår. Seminarier på olika teman har anordnats i de olika länderna ca en gång per år.

Forum Europa på arbetsmarknadsområdet. Bland annat Polen finns med. RFV kommer att ha ordförandeskapet juli 2003–juni 2004 och har f.n. vice ordförandeskapet.

Europarådet. Inom expertgruppen för tillämpningen av balken om social trygghet har Socialdepartementet deltagit i ett samarbete med Litauen med anledning av deras arbete med att ratificera balken om social trygghet.

Utskottet har inhämtat att stödet till den sociala sektorn, inklusive till uppbyggnad av hållbara socialförsäkringssystem, kommer fortsatt att vara prioriterat i samarbetet med Central- och Östeuropa under perioden fram till och med 2004 i enlighet med de landstrategier för de prioriterade länderna som regeringen beslutade om under 2002. I landstrategin för Ryssland konstateras t.ex. att det svenska utvecklingssamarbetet skall bidra till den fortsatta reformprocessen genom att stödja strukturförändringar och metodutveckling inom sjukvården, socialtjänsten och de sociala transfereringssystemen. Det kan handla om svenskt stöd för strukturellt hållbara reformer i socialförsäkringssystemen, i synnerhet vad gäller pensionssystemen.

Inom unionens program Tacis är verksamhetsområdet ”sociala konsekvenser av den ekonomiska omvandlingen” ett prioriterat område i partnerländerna. Projekt inom hälso- och sociala sektorn i dessa länder åtnjuter starkt stöd hos EU:s medlemsländer, inte minst Sverige. En viktig aspekt inom detta område är att understödja samordning av insatser mellan de många, både bi- och multilaterala aktörerna, något som Sverige söker verka för. Tacisprogrammet stöder bl.a. projekt inom reformering av hälsosektorn och socialförsäkringssystem i länder som Ukraina, Moldavien och Ryssland.

Utskottet kan således konstatera att mycket redan görs inom det område som motionärerna efterfrågar och avstyrker därmed motion 2002/03:U237 (m) yrkande 7.

I samma motion konstateras att Östersjöregionen är en av de regioner som vuxit snabbast i världen de senaste åren. Kandidatländerna Polen, Estland, Lettland och Litauen har haft en god ekonomisk utveckling. De nya marknadsekonomierna är beroende av goda villkor för marknadstillträde. Motionärerna menar att det är orimligt att EU å ena sidan bedriver omfattande stödprogram för att stärka ländernas ekonomiska utveckling, samtidigt som EU å andra sidan inte ger dem fullt marknadstillträde och kan hota med antidumpningsåtgärder. I motionen anförs i *yrkande 2* att unionens kvarvarande restriktioner och antidumpningsåtgärder mot Central- och Östeuropa bör avskaffas.

Utskottet behandlade ett likalydande yrkande i sitt betänkande om verksamheten inom Europeiska unionen 2001 (bet. 2001/02:UU10) och anförde därvid följande:

Utskottet konstaterar att de restriktioner i EU:s handel med kandidatländerna som regleras i Europaavtalen gradvis håller på att avvecklas för att säkerställa en gradvis infasning till medlemskap. Liberaliseringen sker asymmetriskt, dvs. kandidatländernas skyddstullar är högre än EU:s.

Europaavtalen är kompatibla med WTO. I Europaavtalen finns regler om att inga tullar eller kvoter får nyintroduceras eller givna förmåner försämrats.

Utskottet vill framhålla att för handel med industriprodukter – med undantag för textilier och EKSG-produkter – avskaffades i princip tullar och kvoter när avtalen trädde i kraft. I vissa fall tillämpar avtalet en tioårig övergångsperiod, men därefter råder frihandel. För Estland gäller frihandel direkt. För Lettland gäller en fyraårig övergångsperiod från avta-

lets ikraftträdande. För Slovenien och för Litauen gäller en sexårig övergångsperiod från avtalets ikraftträdande.

När det gäller jordbruksprodukter kan utskottet konstatera att frihandel inte gäller inom detta område. Parterna ger i stället varandra koncessioner – tullsänkningar eller förmånskvoter – för ett antal produkter. Dessa produkter specificeras i varulistor i bilagor och protokoll till avtalen. Dessa listor är asymmetriskt utformade för att ge kandidatländerna möjlighet att exportera vissa av sina jordbruksprodukter till EU. Förhandlingar om nya koncessioner för handeln med jordbruksprodukter respektive för bearbetade jordbruksprodukter, fisk samt vin och sprit sker successivt. De varor som är aktuella listas i speciella tilläggsprotokoll till avtalet. Dessa listor förhandlades klart under år 2000 och en ny förhandlingsrunda kunde påbörjas under 2001. För närvarande pågår förhandlingar om nya koncessioner för fisk och fiskprodukter.

Vad gäller antidumpning tillämpar EU strafffullar på olika varor gentemot länderna i Central- och Östeuropa. År 1998 genomförde EU en förändring för Ryssland som innebar att exportföretagen, efter ansökan hos kommissionen, kunde få s.k. marknadsekonomistatus om vissa ekonomiska villkor uppfylldes. I oktober 2000 utvidgades denna möjlighet till att även omfatta exportörerna i Ukraina.

Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera att Sverige i regel verkar aktivt mot att tillämpa antidumpningsinstrumentet. Det är utskottets uppfattning att Sverige även framgent aktivt bör agera mot tillämpning av detta instrument.

Utskottet menar att dessa bedömningar äger fortsatt giltighet.

Utskottet vill dock lämna vissa kompletterande upplysningar. Restriktioner finns, förutom på jordbruksområdet, även på industrivaruområdet endast gentemot Vitryssland samt i enlighet med avtal för vissa stålvaror gentemot Ryssland och Ukraina. Enligt vad utskottet har inhämtat har Sverige ifrågasatt stålrestriktionerna, men ej motsatt sig dem eftersom avtalen endast är treåriga. och Ryssland resp. Ukraina har begärt att få ingå sådana avtal.

Vidare vill utskottet framhålla att Sverige som enda medlemsstat har avrått kommissionen från de skyddsåtgärder mot stålimport som infördes 2002 med hänvisning till USA:s i mars 2002 införda extratullar. Kandidatländerna i Central- och Östeuropa är inte undantagna från dessa restriktioner.

Utskottet har inhämtat att antidumpningsåtgärder mot import från kandidatländerna kommer att avvecklas när dessa länder ansluts till EU. Det finns ingen legal grund för ett generellt beslut om en tidigare avveckling. Kommissionen har emellertid förklarat sig beredd att inleda översyner av dessa åtgärder efter begäran från exportörer i kandidatländer och under vissa förutsättningar suspendera eller avveckla åtgärderna.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2002/03:U237 (m) yrkande 2.

I *yrkande 3* i samma motion menar motionärerna att handel mellan kandidatländerna inte får återregleras om de blir medlemmar vid skilda tidpunkter.

Även denna fråga behandlade utskottet i sitt betänkande om verksamheten inom Europeiska unionen 2001 (bet. 2001/02:UU10) och anförde därvid följande:

Utskottet konstaterar att det mesta av handeln mellan EU och kandidatländerna i dag är fri i enlighet med Europaavtalen. Någon omfattande återreglering kan det således inte bli frågan om. Skulle det, mot förmodan, visa sig att något baltiskt land inte blir medlem vid samma tidpunkt som de övriga kan en diskussion om övergångsåtgärder aktualiseras. Det är dock utskottets ståndpunkt att en intern återreglering kandidatländer emellan i görligaste mån skall undvikas under den övergångsperiod detta blir aktuellt.

Utskottet menar att dessa bedömningar äger fortsatt giltighet och avstyrker motion 2002/03:U237 (m) yrkande 3.

Motionärerna bakom kommittémotion 2002/03:U281 (kd) uppmärksammar vissa säkerhetsfrågor i anslutning till utvidgningen av EU. Med fokus på situationen på Balkan menar motionärerna att medborgarna måste kunna lita på polisen och att respekten för lag och ordning är ett bärande element i ett fungerande samhälle. Därför, menar motionärerna i *yrkande 5*, bör Sverige verka för att EU genom sitt utvecklingssamarbete på Balkan stöder en omfattande kompletteringsutbildning av poliser. Vidare noterar motionärerna att nepotism, korruption och organiserad brottslighet är företeelser som är väl etablerade på Balkan. I *yrkande 6* anføres att EU bör genomföra en internationell konferens om transnationell organiserad brottslighet på Balkan. Till konferensen bör företrädare för polisväsende, åklagar- och domstolsväsende, underrättelse- och säkerhetsorganisationer, företrädare för den akademiska världen samt journalister bjudas in.

Utskottet kan konstatera att Sverige lägger stor vikt vid rättsliga och inrikesrelaterade frågor där polisen ingår som en del. Sverige ger i dag, inom ramen för sitt stora engagemang på västra Balkan, stöd till omfattande polisutbildningsinsatser. I Bosnien-Hercegovina (BiH) bidrar Sverige med 16 poliser till EU:s polission EUPM. EUPM är en betydande insats som sysselsätter omkring 500 personer. Missionens uppdrag är både av övervakande och utbildande karaktär och man verkar på flera nivåer. I Kosovo sekunder Sverige för närvarande 40 poliser till UNMIK Police och två polisutbildare till Kosovo Police Service School (KPSS) som leds av OSSE. I Montenegro sekunder Sverige en polischef och Sverige stöder också den stora utbildningsinsats för poliser som OSSE sedan en tid tillbaka bedriver i södra Serbien. I Albanien har Sverige tidigare sekunderat poliser till internationella polissioner och har för avsikt att göra så även med den nuvarande EU-ledda polissionen.

Kampen mot den organiserade brottsligheten bör enligt utskottets mening ges hög prioritet. Inom EU-samarbetet åtnjuter kampen mot denna form av brottslighet jämte korruption mycket stort engagemang. I november 2002 genomfördes därför den så kallade Londonkonferensen, vilken lade grunden för det fortsatta arbetet mot organiserad brottslighet. Uppföljningen av Londonkonferensen är av central betydelse för samarbetet mellan EU och länderna på västra Balkan i kampen mot organiserad brottslighet. I nuläget är framtagande av konkreta åtgärds paket och modeller för regionalt samarbete i

regionen frågor som i högsta grad engagerar alla parter med intressen på detta område.

Inte minst ägnas dessa frågor stor uppmärksamhet inom den s.k. Stabilitetspakten för sydöstra Europa. Utskottet tillmäter uppföljningen av Londonkonferensen stor prioritet och vill framhålla att uppföljningsarbetet kommer att ägnas stor uppmärksamhet vid EU-ländernas toppmöte med Balkanländerna i Thessaloniki i juni 2003. Utskottet ser därför inte nödvändigheten i att för svensk del ta ett separat initiativ, utan vill avvakta resultaten av det pågående arbetet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2002/03:U281 (kd) yrkandena 5 och 6.

Motionärerna bakom partimotion 2002/03:K432 (*fp*) konstaterar att det i vissa EU-länder råder en rädsla för massimmigration från kandidatländer som Polen och Ungern. Motionärerna menar dock att Västeuropa behöver en arbetskraftsinvandring för att upprätthålla nuvarande ekonomiska utveckling och klara levnadsstandard, service och skattetryck. De menar i *yrkande 3* att det borde vara en självklarhet att alla medborgare i ett enat Europa kan resa, arbeta och leva på samma villkor.

Utskottet kan inledningsvis notera att den fria rörligheten för personer är en av unionens fyra grundläggande friheter. EU-reglerna innebär i korthet att en EU-medborgare har samma rätt att ta anställning, söka arbete, driva rörelse och göra praktik i ett annat medlemsland som landets egna medborgare. Syftet är att öppna den europeiska arbetsmarknaden för all arbetstagare inom unionen och därigenom bidra till det övergripande målet om fred och välfärd. Rätten till tillträde till andra medlemsstaters nationella arbetsmarknader innebär också rätt till social, ekonomisk och kulturell integration i värdlandet för de migrerande arbetstagarna och deras familjer. Rätten till fri rörlighet för arbetstagare kompletteras och stöds av regelverket om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom unionen.

Vidare kan utskottet notera att den fria rörligheten för arbetstagare har varit ett känsligt område i anslutningsförhandlingarna med kandidatländerna. Krav från medlemsstaterna gav upphov till en övergångsperiod som gäller personers fria rörlighet. De nuvarande medlemsstaterna får möjlighet att under nationell rätt reglera tillträdet till sina arbetsmarknader för arbetstagare från nya medlemsländer. Denna möjlighet gäller upp till sju år efter anslutningen.

Frågan om arbetskraftens fria rörlighet har behandlats i en utredning (SOU 2002:116). *Socialförsäkringsutskottet* har nyligen i ett betänkande tagit upp frågan om arbetskraftsinvandring och gör följande referat av utredningens förslag.

I januari presenterades betänkandet EU:s utvidgning och arbetskraftens rörlighet (SOU 2002:116). Utredaren anser att Sverige skall garantera att seriösa företag och arbetstagare från de nya medlemsstaterna skall kunna mötas lika lätt som i övriga EU i dag. Däremot bör effektiva hinder för missbruk av välfärdssystemet sättas upp. Sverige bör använda övergångs-

reglerna som skydd mot brott och missbruk så länge detta är möjligt. Utredaren föreslår därför att Sverige inte omedelbart skall tillämpa EG-reglerna fullt ut, utan i viss utsträckning behålla den nationella lagstiftningen. I betänkandet lämnas också förslag om bl.a. förlängning av vissa arbetstillstånd, förbättrat samarbete mellan myndigheter, bättre kontroll, arbetsmarknadspolitiska åtgärder för invandrare i bristyrken, ökat köp av arbetsmarknadsutbildning från kommunerna inom vårdområdet samt att regeringen i samarbete med AMS inbjuder arbetsmarknadens parter till en överenskommelse om gemensamt organiserad rekrytering vid stora arbetskraftsbehov.

Utrikesutskottet noterar att socialförsäkringsutskottet inte tar ställning till utredningens förslag och konstaterar att utredningen under första halvåret 2003 är föremål för remissbehandling.

När det gäller regeringens agerande i denna fråga kan utskottet konstatera att den under förhandlingarna deklarerade sin avsikt att redan under inledningsperioden efter anslutningen ge arbetstagare från de blivande medlemsländerna möjlighet att på samma villkor som arbetstagare från nuvarande medlemsstater söka arbete i Sverige. Samtidigt framhöll regeringen att lämpliga åtgärder måste kunna vidtas om, mot förmodan, allvarliga störningar uppstår på den svenska arbetsmarknaden.

Utskottet har inget att erinra vad gäller regeringens hållning i frågan och avstyrker motion 2002/03:K432 (fp) yrkande 3.

I kommittémotionen 2002/03:U281 (*kd*) uppmärksammas skyddet av unionens yttre gränser efter utvidgningen. I motionen betonas att kandidatländernas gränsskydd måste fungera effektivt, i synnerhet som de kommer att utgöra unionens skyddande gräns mot omvärlden. Problem som korruption och internationell organiserad brottslighet måste uppmärksammas i sammanhanget. I *yrkande 1* anføres att EU i sitt samarbete med kandidatländerna skall ge högsta prioritet till ett fungerande gränsskydd och korruptionsbekämpning.

Vidare konstateras i motionen att unionen har inlett ett samarbete med kandidatländerna kring människosmuggling. Motionärerna anser att samarbetet måste intensifieras genom stärkande av lagstiftning och polismyndigheternas kompetens samt att ett utökat samarbete med det civila samhället och frivilligorganisationer bör genomföras. I motionens *yrkande 2* begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad som i motionen anføres om en satsning från unionens sida för att bekämpa människosmuggling via kandidatländerna.

Utskottet kan konstatera att de frågor som tas upp i motionen har givits stor uppmärksamhet och hög prioritet inom ramen för utvidgningsförhandlingarna och har i de s.k. anslutningspartnerskapen upptagits som gemensamma prioriteringar i den fortsatta förmedlemskapsstrategin. Det rättsliga området och det inrikesområdet (RIF) har givits särskild uppmärksamhet genom att handlingsplaner har upprättats för olika kandidatländer. Anslutningspartnerskapen och handlingsplanerna ligger till grund för vidare planering och fördelning av förmedlemskapsstödet inom Phare för att förstärka kapaciteten i kandidatländerna inom det rättsliga och inrikes området.

Utskottet har tidigare i detta betänkande noterat att när anslutningsländerna blir medlemmar i EU kommer de inte längre att omfattas av Phareförordningen. Utskottet menar dock att det kommer att finnas ett fortsatt behov av stödåtgärder i de nya medlemsländerna efter anslutningstidpunkten. Därför välkomnar utskottet att Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ungern, Tjeckien, Slovakien och Slovenien under åren 2004–2006, inom ramen för den s.k. transitionsfaciliteten, kommer att kunna få stöd för institutionsuppbyggande insatser. De yttre gränserna samt korruptionsbekämpning kommer att utgöra prioriterade områden för insatser.

Vad gäller yrkande 2 i motionen kan utskottet konstatera att i debatten förväxlas ofta människohandel och människosmuggling. Det finns dock flera centrala skillnader. Med *människosmuggling* avses illegal transport av människor över nationella gränser. I typfallet sammanfaller smugglarnas och de smugglades intressen vad gäller brottets fullbordan, även om smugglarna många gånger hänsynslöst utnyttjar människors utsatta situation i ursprungslanderna.

Med *människohandel* avses olika förfaranden som ingår som led i ett förflyttande av offren, eller av kontrollen över dem, från ett land till ett annat eller inom ett land, och som begås med användning av någon form av otillbörligt medel (i form av påverkan eller utnyttjande) och i syfte att offren sedan skall exploateras, sexuellt eller på annat sätt. Om offret är ett barn krävs dock inte att något otillbörligt medel har använts för att människohandel skall anses föreligga.

Inom EU pågår samarbetsprogram med anslutnings- och kandidatländerna på båda områdena. Utskottet har inhämtat att regeringen uppmuntrar gränsöverskridande samarbete bl.a. inom dessa program.

EU:s program för polisiärt och rättsligt samarbete i straffrättsliga frågor (AGIS) har ersatt bl.a. Stop-programmet som upphörde vid årsskiftet 2002/2003. I AGIS-programmet har såväl anslutningsländer som övriga kandidatländer ökade möjligheter till samverkan i projektform med nuvarande medlemsstater. Utskottet ser positivt på detta och uppmuntrar till sådant samarbete. Som exempel kan nämnas ett projekt omfattande samtliga medlemsstater och som berör samtliga anslutnings- och kandidatländer rörande IT-stöd i kampen mot människohandeln.

Sverige stöder även bilateralt, främst via Sida, ett stort antal projekt i Central- och Östeuropa och på västra Balkan med direkt bäring på kampen mot människohandel. Hittills handlar det om beslut om totalt ca 100 MSEK till direkt människohandelsrelaterade insatser. I de baltiska länderna har t.ex. en regional insats genom International Organisation of Migration (IOM) fått stöd. I juni 2002 beslutade regeringen att avsätta 9 MSEK för att ytterligare förstärka insatserna mot människohandel i främst nordvästra Ryssland, de baltiska länderna, Vitryssland och Ukraina, liksom i Rumänien och Bulgarien. Därutöver kan många av de insatser som genomförs för att förbättra situationen för utsatta barn och familjer samt för ökad jämställdhet ha en indirekt effekt på människohandeln genom att de kan bidra till att göra potentiella

offer mindre sårbara för människohandlare. Därtill kan nämnas att Estland, Lettland och Litauen även har deltagit i den nordisk-baltiska kampanjen mot handel med kvinnor.

Kandidatländerna omfattas även av EU:s program för administrativt samarbete inom gränsskydd, visering, asyl- och invandring – det s.k. Argo-programmet.

I och med undertecknandet av anslutningsfördraget och fram till EU-inträdet kommer samtliga anslutningsländer att delta i EU:s reguljära rådsarbete och förvaltningskommittéer genom aktivt observatörskap.

Utskottet konstaterar att det som motionärerna efterfrågar redan är under genomförande och avstyrker därmed motion 2002/03:U281 (kd) yrkandena 1 och 2.

I den enskilda motionen 2002/03:U218 (kd) menar motionären att i den ensidiga satsningen på ekonomi, tillväxt och teknik i kandidatländerna finns det en risk att viktiga mänskliga värden går förlorade. För att nå och bevara freden i djupare mening måste människor förstå varandra och ha respekt för det kulturella arv som olika nationer är bärare av. Motionären begär ett riksdagens tillkännagivande om vad i motionen anförs om att Sverige skall verka för en ökad mänsklig och kulturell förståelse inom EU och i relation till ansökarländerna. I den enskilda motionen 2002/03:U261 (fp) yrkande 3 konstateras att en del grupper lever i utanförskap i kandidatländerna. Motionärerna menar att ett förnyat och starkt engagerat civilt samhälle är nödvändigt om utslagning och utanförskap inte längre skall ge upphov till djupa klyftor och utbrett missnöje.

Utskottet behandlade liknande yrkanden i bet. 2001/02:UU10 och framhöll att fram till år 1989 och de genomgripande politiska förändringarna i Östeuropa förhindrades de vardagliga kontakterna mellan människor i dessa länder och i Sverige av de kommunistiska regimerna, och det kulturella utbytet var utvecklat. Kontakter mellan dessa länder och Sverige var koncentrerat kring officiella och näringslivsbaserade kontakter.

Det allmänna utbytet mellan olika sektorer i det svenska samhället och det civila samhället i länder i Central- och Östeuropa har därefter intensifierats starkt. Utskottet menade att en bidragande orsak till den kraftiga utvecklingen av kontakterna mellan Sverige och främst Polen, Ryssland, Estland, Lettland och Litauen har varit de särskilda resurser som Sverige satsat på att utveckla kontakterna på kultur- och utbildningsområdena, stöd till direkta kontakter mellan regionala och lokala företrädare och deras motsvarigheter i dessa länder samt möjligheten för svenska enskilda organisationer att ha direktkontakt med sina motsvarigheter i dessa länder.

Utskottet konstaterade när det gäller kulturutbyte att det finns ett etablerat kontaktnät mellan svenska kulturinstitutioner och deras motsvarigheter i Baltikum. Omfattningen av kontakterna varierar, med Estland som klart ledande kontaktland.

Utskottet kan vidare konstatera att Svenska institutet (SI) hanterar merparten av projekten och programmen inom kultur- och utbildningsområdena.

Inom Svenska institutets ram bedrivs exempelvis projektet Partnerskap för kultur, i samarbete mellan Kulturdepartementet och Utrikesdepartementet. Projektet syftar till att bereda väg för dialog och erfarenhetsutbyte om kulturen och kulturpolitikens möjlighet att främja yttrandefrihet och mångfald, demokrati och gemensam säkerhet. Tanken bakom projektet, som inleddes 1998, var ambitionen att bl.a. skapa en mötesplats för främst unga kulturutövare och intellektuella från länderna kring Östersjön samt Vitryssland och Ukraina.

I betänkandet framhöll utskottet även att vänortssamarbetet förtjänar att uppmärksammas i detta sammanhang. Det kännetecknas av enskilda initiativ och är en del av det civila samhället på båda sidor av Östersjön. Inom vänortssamarbetet diskuteras bl.a. på vilket sätt man kan underlätta turismen mellan invånare i vänorter/vänregioner.

Stora regionala organisationer som Sydsam, Östsam (med Baltic Network) och Mälardalsrådet engagerar sig i östsamarbetet och deltar i kontaktutbytet. Baltic Network som företräder regionala intressen i Östergötland arbetar i nära samverkan med Regeringskansliet.

Barentsrådet är en organisation som enligt utskottets uppfattning på ett mycket konstruktivt sätt bidrar till att främja samarbetet mellan regioner i olika länder. Utskottet framhöll att de regioner som är berörda av detta samarbete använder sitt kunnande och sina erfarenheter för att ge ett aktivt stöd till de regioner de samarbetar med.

Den övergripande organisationen för samarbetet mellan länderna kring Östersjön är Östersjörådet (Council of the Baltic Sea States, CBSS). Utskottet noterade att inom ramen för samarbetet har regionala och lokala företrädare, det civila samhället samt olika institutioner viktiga roller. En av Östersjörådets främsta insatser när det gäller att främja det mänskliga utbytet är upprättandet av Eurofakulteten (Euro Faculty) vid universitetet i Riga med filialer i Tartu och Vilnius (utbildning för studenter och universitetslärare i offentlig administration och affärsadministration, juridik och ekonomiska vetenskaper). Universitet och högskolor i Danmark, Tyskland, Norge, Sverige och Finland är involverade i projektet, som genomförs inom ramen för EU:s Tempusplan.

Därutöver nämnde utskottet särskilt EU:s Interregprogram. Detta program har en inriktning på EU-utvidgning och kan således tjäna som en förberedelse för medlemskap för de länder som är kandidater till medlemskap. Dessa kan delta i Interregprojekt med finansiering ur EU:s Phareprogram. Inom Phareprogrammet finns också ett särskilt underprogram för gränsöverskridande samarbete i Östersjöregionen. Detta har funnits sedan 1996 och kommer att fortsätta under perioden fram t.o.m. år 2006.

Utskottet delade motionärernas uppfattning att uppbyggande av kontakter mellan lokala och regionala företrädare samt utvecklandet av allmänna mellanmänskliga relationer är mycket värdefulla när det gäller länder i Central- och Östeuropa och de bland dessa som även är kandidatländer. Utskottet konstaterade att omfattande insatser och initiativ finns på detta område, vilket utskottet fann positivt.

Utskottet vill betona att dessa bedömningar äger fortsatt giltighet. Det förtydligas att understrykas att alla dessa kontaktytor förstärker det civila samhället i länderna i Central- och Östeuropa vilket underlättar den demokratiska processen i dessa länder.

Samtidigt bör framhållas att det inte ankommer på riksdagen att ange hur denna verksamhet skall utformas eller vilken inriktning den skall ha. Det är en uppgift som åvilar de aktörer som redan är etablerade. Utskottet ser därför inte behov av någon åtgärd från riksdagens sida i de frågor som tas upp i motionerna. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2002/03:U218 (kd) och 2002/03:U261 (fp) yrkande 3.

I partimotion 2002/03:U326 (c) anføres att människors oro för utvidgningen blir allt större eftersom de inte har tillräcklig information om vad utvidgningen kommer att betyda för dem. Bristen på information och debatt underblåser farhågorna för det okända och främlingsfientligheten. Motionärerna föreslår därför i *yrkande 2* utökad information till och medverkan av EU:s nuvarande befolkning när det gäller utvidgningen.

Utskottet vill inledningsvis i denna del framhålla att det är av vikt att i medlemsstaterna öka kännedomen och kunskaperna om de länder som den 1 maj 2004 ansluter sig till unionen. Det är angeläget att informera om de följder utvidgningen kommer att få, såsom konsekvenser för politisk stabilitet, hållbar utveckling och miljön. Det behöver också informeras om de framsteg som gjorts i kandidatländerna i Centraleuropa sedan Berlinmurens fall 1989 i fråga om ekonomiska och politiska reformer. Detta kommer att medverka till att skingra farhågorna om hur väl rustade de nya medlemsländerna är inför anslutningen.

Utskottet kan konstatera att mycket redan har gjorts och görs på detta område. I Sverige ges löpande information till medborgarna om utvidgningen och dess konsekvenser av flera olika aktörer.

Utskottet vill framhålla att riksdagens EU-upplysning bidrar med att sprida information om utvidgningen. Genom bl.a. databaser tillgängliga via Internet, faktablad och telefonservice finns lättillgänglig information både vad gäller bakgrund och aktuella frågor kring utvidgningsprocessen. Utskottet vill även peka på den information som finns tillgänglig i olika betänkanden från riksdagens utskott där utvidgningsfrågor och olika aspekter av denna behandlas.

Vidare noterar utskottet att regeringen informerar om aktuell svensk EU-politik såsom den presenteras vid olika möten och förhandlingar. Varje departement har dessutom ett ansvar för att informera allmänheten om EU-relaterade frågor på de egna sakområdena. Dessutom har Information Rosenbad information om regeringens EU-arbete. Genom Internet erbjuds uppdaterad information om bl.a. utvidgningen. Även tryckt material finns tillgängligt såsom statliga offentliga utredningar 1997 (SOU 1997:143, 149, 150, 153, 156, 159 och 160) om utvidgningens konsekvenser, Fakta Europa-serien, tidskriften EU-rapport samt den årliga skrivelsen till riksdagen om verksamheten inom EU.

Utskottet konstaterar att regeringen, på riksdagens initiativ, tillsatte en utredning om allmänhetens tillgång till EU-relaterad information (SOU 2002:96). I utredningens slutrapport framhålls bl.a. att det är en statlig uppgift att underlätta för medborgarna att ta del av information i EU-relaterade frågor, t.ex. om utvidgningen. Utredningen föreslår en fortsatt statlig EU-upplysning med riksdagen som huvudman. Utredningen remissbehandlas under våren 2003.

Utöver riksdagens EU-upplysningen, riksdagens utskott och Regeringskansliet informerar Europaparlamentets och Europeiska kommissionens representationskontor i Sverige om utvidgningen. Europeiska kommissionen har exempelvis en särskild kommunikationsstrategi för att stödja medlemsländerna i deras ansträngningar att informera sina medborgare om utvidgningen. Vidare bidrar även svenska myndigheter och organisationer med information om utvidgningen och relaterade EU-frågor riktad till medborgare, medier, bibliotek, lärare m.fl.

Utskottet kan således konstatera att det som efterfrågas i motionen redan utförs i en omfattande utsträckning. Utskottet ser därför inget behov av något riksdagens tillkännagivande i frågan och avstyrker motion 2002/03:U326 (c) yrkande 2.

3.2.2 EU:s samarbete med de blivande grannländerna i öst

Centerpartiet menar i partimotion 2002/03:U326 (c) att det är positivt om EU har ett ekonomiskt, politiskt och säkerhetspolitiskt samarbete med Ryssland. De begär i *yrkande 4* ett riksdagens tillkännagivande om vad som i motionen anförts om unionens samarbete med Ryssland. I den enskilda motionen *U240 (fp)* konstateras att Nordiska rådet redan vid sin session i Stockholm 1999 antog ett uttalande om Norden och den nordliga dimensionen. Motionären menar att det samarbete som Nordiska rådet utvecklar med nordvästra Ryssland kan bli en katalysator i utvecklingen i den nordliga dimensionen. I *yrkande 5* anförts att det nordisk-ryska samarbetet skall understödjas vid genomförandet av EU:s nordliga dimension. Motionärerna bakom kommittémotion 2002/03:U280 (kd) *yrkande 19* menar att det är av största säkerhetspolitiska betydelse att utveckla förtroendefulla relationer till Ryssland.

Som ovan konstaterats kommer unionen att genomföra en omfattande utvidgning 2004 och ytterligare länder kommer med stor sannolikhet att bli medlemmar under det närmaste decenniet. Det är emellertid inte tillräckligt enligt utskottets uppfattning att låta de positiva effekterna av en ökad integration sluta vid unionens yttre gränser. Det är av stor vikt att unionen utvecklar ett brett samarbete med stater och regioner i dess närhet, en aktiv närområdepolitik.

Delar av en sådan existerar redan.

Unionen har sedan många år strävat efter utökade ekonomiska, politiska, sociala och kulturella förbindelser med länderna runt Medelhavet. Det har skett främst inom ramen för Medelhavssamarbetet och Barcelonaprocessen. I

anslutning till detta har ett antal Europa–Medelhavsavtal mellan Europeiska gemenskapen och enskilda länder slutits. Riksdagen har tidigare godkänt ett flertal avtal med olika länder inom ramen för Medelhavssamarbetet. Under 2002 godkände riksdagen ett Europa–Medelhavsavtal mellan den Europeiska gemenskapen och Egypten (prop. 2001/02:78, bet. 2001/02:UU9, rskr 2001/02:169) och under 2003 med Algeriet (prop. 2002/03:115, bet. 2002/03:UU17, rskr. 2002/03:155).

En annan viktig del i unionens närområdespolitik utgörs av stabilitetspakten som har västra Balkan som fokus. Stabilitetspakten syftar till att underlätta handel och utbyte såväl mellan länder i regionen som mellan dessa och EU och de stater som ingår i samarbetet erbjuds ett Europaperspektiv. Stabilitetspakten har både en ekonomisk del som skall underlätta tillväxt och utveckling och en politisk del som syftar till att skapa inre stabilitet i dessa länder och yttre stabilitet dem emellan. Enligt utskottets uppfattning utgör stabilitetspakten ett mycket värdefullt bidrag till fred och säkerhet på västra Balkan.

I sammanhanget förtjänar även att framhållas Östersjösamarbetet och den nordliga dimensionen. Samarbetet inom dessa ramar utgör inte en del av EU-samarbetet men gemenskapen är en av flera parter i detta samarbete. I övrigt ingår medlemsländer, kandidatländer samt länder som inte har ett medlemskapsperspektiv. Samarbetet har stor vikt både för unionens, medlemsländernas och kandidatländernas relationer till blivande EU-grannländer som Ryssland och Vitryssland. Inom dessa samarbeten läggs grunden för ett konstruktivt samarbete mellan unionen och dess blivande östliga grannländer även efter utvidgningen. Utskottet vill erinra om att också Nordiska rådet har utvecklat ett samarbete med nordvästra Ryssland inom ramen för den nordliga dimensionen, vilket utskottet ser som värdefullt.

Utskottet menar att regionala organisationer i norra Europa har en viktig roll som initiativtagare och genomförare av samarbetsprojekt inom de ämnesområden som unionen i juni 2000 beslutade inkludera i den handlingsplan för den nordliga dimensionen som då antogs. Denna roll accentueras än tydligare i de riktlinjer för en ny handlingsplan som antogs av EU:s utrikesministrar den 22 oktober 2002. Dessa riktlinjer, som återspeglar svenska uppfattningar, ligger till grund för det arbete som nu inletts för att utarbeta en andra handlingsplan som löper fr.o.m. den 1 januari 2004 t.o.m. utgången av år 2006.

Nordiskt samarbete och samsyn beträffande genomförandet av den Nordliga dimensionen är enligt utskottets mening viktigt. Minst lika viktigt är emellertid att även de övriga medlemsländerna i EU känner fortsatt ansvar för utvecklandet av de politiska, ekonomiska, sociala och kulturella relationerna med partnerländerna inom EU:s nordliga dimension. Efter utvidgningen av unionen kommer denna del av unionens politik sannolikt att visa sig än viktigare som ett av flera instrument för förbindelserna mellan unionen och nordvästra Ryssland. De regionala organisationerna i norra Europa har enligt utskottets uppfattning en fortsatt viktig roll att spela i detta samarbete.

Av betydelse för utvecklingen är förbättrade kommunikationer i det nordligaste Europa. Detta lyfts fram i de antagna riktlinjerna för den nordliga

dimensionen och har också, enligt vad utskottet inhämtat, varit en viktig fråga för det svenska ordförandeskapet i Barentsrådet som inleddes i mars 2001 och som avslutas vid september månads utgång 2003.

Utskottet vill framhålla att unionens ansträngningar att genom utvidgning bidra till att stärka demokrati, säkerhet och stabilitet samt bättre marknadsvillkor, ökad tillväxt, högre välbefinnande och en hållbar utveckling i blivande medlemsländer inte får stanna vid unionens gränser. Integrationens och utvecklingens frukter bör även komma EU:s blivande grannländer i öster till del. Unionens blivande östgräns får inte bli en fattigdomsgräns eller en gräns mellan demokratier och auktoritära politiska system. Nya skiljelinjer i Europa måste undvikas. Det finns enligt utskottets uppfattning behov av en aktiv politik gentemot de blivande grannländerna såväl på multilateral EU-nivå som på bilateral nivå.

I det perspektivet ser utskottet mycket positivt på det som kommit att kallas Nya grannlandsinitiativet och Det utökade Europa. Förslaget lanserades i form av rådsslutsatser vid utrikesministrarnas råd i november 2002, med Sverige som ett av de pådrivande länderna, och kommissionen gavs i uppdrag att utreda förutsättningarna för en mer aktiv grannlandspolitik från EU:s sida gentemot de östliga grannländerna. I slutsatserna från Europeiska rådets möte i Köpenhamn i december 2002 omtalas att genom utvidgningen kommer förbindelserna med Ryssland att stärkas. Europeiska unionen vill även stärka förbindelserna med Ukraina, Moldavien, Vitryssland och de södra Medelhavsländerna på grundval av en långsiktig strategi för att främja demokratiska och ekonomiska reformer, hållbar utveckling och handel, och utarbetar nya initiativ i denna riktning. Europeiska rådet välkomnade kommissionens och generalsekreterarens/den höge representantens avsikt att lägga fram förslag i detta syfte.

Kommissionen avlämnade sitt meddelande i mars 2003 under rubriken "Ett utvidgat europeiskt grannskap; En ny ram för förbindelserna med våra grannländer i öster och söder" [KOM (2003) 104 slutlig]. Meddelandet kom att bilda utgångspunkten för fortsatta diskussioner mellan medlemsländerna under det grekiska ordförandeskapet första halvåret 2003. Rådsslutsatser i ärendet kan förväntas först vid möten i rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser under sommaren 2003.

Kommissionens meddelande syftar till att erbjuda de nya grannländerna möjlighet att delta i den europeiska inre marknaden och i en ytterligare integration och liberalisering för att främja den fria rörligheten för personer, varor, tjänster och kapital.

Vikten av att ha en klar vision för hur samarbetet med grannländerna skall utvecklas på medellång och lång sikt slås fast. EU bör fokusera på två mål. Dels skapa ett område med delat välbefinnande och gemensamma värderingar, dels erbjuda konkreta fördelar utifrån de framsteg som länderna uppvisar i form av ekonomiska och politiska reformer.

Kommissionens meddelande innehåller flera förslag till att skapa en sammanhållen framtidsinriktad politik.

- Utvidgning av den inre marknaden,
- förmånliga handelsförbindelser och marknadsöppning,
- möjlighet till laglig invandring och rörlighet för personer,
- förstärkt samarbete för att förebygga och bekämpa hot mot den gemensamma säkerheten,
- ökat politiskt engagemang från EU:s sida i konfliktförebyggande och krishantering,
- ökade insatser för att främja de mänskliga rättigheterna, främja kulturellt samarbete och öka den ömsesidiga förståelsen,
- integration i transport-, energi- och telekommunikationsnät och det europeiska området för forskningsverksamhet,
- nya hjälpmedel för främjande och skydd av investeringar,
- stöd till integrering i det globala handelssystemet,
- ökat bistånd, bättre anpassat till behoven samt
- nya finansieringskällor.

I meddelandet föreslår kommissionen utarbetandet av handelsplaner och menar att genomförandet av dessa skulle kunna ske i tre steg:

- 1) dialog inom de befintliga ramarna med en gemensam analys,
- 2) utarbetande av handlingsplan för vart och ett av länderna,
- 3) årlig översyn av vilka farmsteg som gjorts i genomförandet av handlingsplanen.

Vad avser finansieringen av de åtgärder som handlingsplanerna omfattar, föreslår kommission i meddelandet att det skall avspeglas i kommissionens kommande budgetförslag.

Arbetet kommer nu att bedrivas vidare i rådets arbetsgrupper och i rådet, och utskottet får anledning att återkomma till frågan i samband med föredragning i utskottet inför möten i rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser.

Utskottet vill emellertid i sammanhanget framhålla att det är av vikt att unionen ökar sitt engagemang i förhållande till de blivande grannländerna. När det gäller Medelhavsområdet finns redan lämpliga instrument i form av Medelhavssamarbete, Barcelonaprocessen och MEDA-biståndet. Det saknas dock motsvarande instrument i förhållande till de nya grannländerna i öster: Ukraina, Vitryssland och Moldavien.

Utskottet vill även framhålla att unionens politik i förhållande till de blivande grannländerna Ukraina, Vitryssland och Moldavien inte bör utesluta ett medlemskapsperspektiv. Enligt unionsfördragets artikel 49 får varje europeisk stat som respekterar de grundläggande principer som anges i fördragets artikel 6.1 ansöka om att bli medlem i unionen.

Inom ramen för unionens östpolitik måste enligt utskottets uppfattning relationerna med Ryssland ägnas särskild uppmärksamhet. Som stor exportör av energi och med en roll inom globala politiska frågor är det av särskild vikt att unionen ytterligare utvecklar förbindelserna med Ryssland. Utskottet noterar att det sedan tidigare finns en gemensam strategi för Ryssland och ett partnerskaps- och samarbetsavtal, vilket riksdagen godkände 1997 (prop.

1996/97:177, bet. 1997/98:UU5, rskr. 1997/98:1), men att dessa inte i alla delar har lett till de effekter som avsågs. Enligt utskottets uppfattning bör en reviderad strategi utmyntas som i högre grad kan bidra till att utveckla de politiska och ekonomiska förbindelserna och bidra till tillväxt, välbefinnande och hållbar utveckling och till att befästa demokratin i Ryssland. En integration av Ryssland i europeiskt samarbete gagnar säkerheten och stabiliteten i Europa.

Strävan efter fördjupade relationer, både politiska och ekonomiska, och ett genuint partnerskap är även ett centralt element i Sveriges förhållande till Ryssland. Politiken bör enligt utskottets uppfattning var inriktad på samarbete men också på tydlighet i frågor där utvecklingen i Ryssland ger anledning till oro.

Genom Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete med Ryssland, som bl.a. har inriktats på stöd till ekonomisk omvandling, fördjupning av demokratin, miljösamarbete och sociala frågor utvecklas Sveriges samarbete med landet. Stödet uppgår till knappt 300 MSEK om året och inriktas främst mot nordvästra delen av Ryssland. I samband med att kandidatstaterna blir medlemsstater kommer utvecklingssamarbetet med dessa länder att fasas ut och fokus i än högre grad flyttas till nordvästra Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Utskottet välkomnar detta.

Kaliningrad tillhör även Sveriges närområde och erhåller, tillsammans med Rysslands nordvästra regioner, omfattande stöd inom det svenska utvecklingssamarbetet. Sida har pågående projekt i Kaliningrad som uppgår till ca 170 MSEK. Till följd av regionens geografiska läge och ekonomiska och sociala situation har stödet främst koncentrerats till miljö, den ekonomiska omvandlingen och skapandet av ett socialt skydds nät. Sverige strävar även efter att engagera Ryssland och EU i en gemensam plan för Kaliningrads utveckling.

Utskottet vill i fråga om Tjetjenien framhålla att Sverige inte ifrågasätter Rysslands territoriella integritet och rätt att bekämpa terrorism. Denna kamp måste emellertid föras i enlighet med respekt för de mänskliga rättigheterna och för den internationella humanitära rätten samt med medel som utesluter bryska metoder och som är förenliga med denna. I grundfrågan menar utskottet att endast en politisk lösning kan bringa konflikten i Tjetjenien till ett varaktigt slut.

När det gäller unionens långsiktiga förbindelser med Ryssland är det av särskild betydelse att utveckla handeln med Ryssland och att landet i högre grad får tillgång till unionens marknad för sin export. Det är i ett längre perspektiv ohållbart att unionen begränsar Rysslands export till unionen genom antidumpningsåtgärder och andra restriktioner. En ökad rysk export är ett effektivt bidrag till att skapa tillväxt i landet och därmed förutsättningar för ökad tillväxt, högre välbefinnande och i förlängningen skapa grunder för en stabil politisk utveckling i landet. Enligt utskottets uppfattning bör motsvarande motiv vara för handen för att utveckla relationerna med Ukraina, Moldavien och Vitryssland.

En övergripande målsättning för EU borde enligt utskottets mening vara att det skapas ett frihandelsområde som på sikt omfattar medelhavsländerna, Ryssland och de nya grannländerna Ukraina, Vitryssland och Moldavien. För att uppnå denna bör EU i första hand stödja grannländernas WTO-anslutningar, som innebär flera viktiga steg mot anpassning till EU-ländernas lagstiftning. Därefter kan bilaterala/regionala frihandelsavtal vara ett sätt att ytterligare fördjupa samarbete.

Vad gäller Vitryssland utgör regimens auktoritära karaktär och bristen på politiska och ekonomiska reformer hinder för att utveckla förbindelserna mellan EU och den vitryska administrationen. Det är däremot fullt möjligt att bedriva verksamhet i landet genom kontakter med det civila samhället och den politiska oppositionen. En central roll kan även enskilda organisationer från EU:s medlemsländer spela i att upparbeta kontakter i Vitryssland och bidra med sitt kunnande om hur det är att verka i ett demokratiskt samhälle där respekten för de mänskliga rättigheterna upprätthålls och pressfrihet råder. Det är väsentligt att kontakter utvecklas både bilateralt och multilateralt för att stödja de reformvänliga krafterna som finns i Vitryssland.

Utskottet finner att det som motionärerna bakom motionerna 2002/03:U326 (c) yrkande 4, 2002/03:U240 (fp) yrkande 5 samt 2002/03:U280 (kd) yrkande 19 efterlyser redan är för handen och ser inget behov av ett riksdagens tillkännagivande i detta sammanhang. Utskottet avstyrker därmed dessa motioner.

I kommittémotion 2002/03:U237 (m) tar motionärerna upp relationerna mellan blivande grannländer om gränsen samtidigt utgörs av en yttre gräns för EU. De menar i *yrkande 4* att Polens och Litauens öppna handel med Kaliningrad bör kunna fortsätta när de blir EU-medlemmar. I *yrkande 5* anförs att unionens yttre gränsskydd skall utformas med hänsyn tagen till att människors traditionella kontakter, handel och rörlighet inte får inskränkas på ett orimligt sätt.

Den gemensamma handelspolitiken innebär att nya medlemsländer måste ansluta sig till EU:s avtal med tredje land. Rätt hanterad innebär EU-utvidgningen en möjlighet till utveckling för Kaliningrad, när den inre marknaden flyttas till dess omedelbara gräns. Eftersom EU i dag tillämpar lägre MGN-tullar/mest gynnad nation) gentemot Ryssland än vad Polen och Litauen gör kommer villkoren för rysk export, vilket även gäller för Kaliningradområdet, att förbättras efter dessa staters EU-inträde.

Regionens framtid ligger enligt utskottets uppfattning i att dra fördel av ekonomisk integration mellan grannländer. Det är viktigt att engagera Ryssland i denna process och förmå landet att se EU:s utvidgning som en historisk utvecklingsmöjlighet. Enligt uppgörelsen från toppmötet EU–Ryssland den 11 november 2002, har EU beredskap att tekniskt och finansiellt stödja Kaliningrads utveckling. Hittills har, enligt vad utskottet erfarit, inte någon egentlig diskussion mellan EU och Ryssland om en gemensam plan kommit till stånd, men Sverige fäster fortsatt vikt vid att främja regionens ekonomiska, sociala och miljömässiga utveckling.

Enligt utskottets uppfattning skall de nya medlemsländerna även kunna ingå i Schengensamarbetet när situationen så tillåter. De nya medlemsländernas anslutning till Schengen kommer att ske efter en särskild utvärdering om huruvida ländernas gränsskydd lever upp till s.k. Schengenkraven. Därefter fattas ett särskilt rådsbeslut om Schengenmedlemskap.

Som utskottet har redogjort för tidigare i detta betänkande pågår inom EU en diskussion om hur nya former för samarbete och kontakt med nya grannar, främst Ukraina, Vitryssland och Moldavien, kan utvecklas. Sverige har varit pådrivande i denna fråga.

Vidare förtjänar det att uppmärksammas att inom Phare 2003 har särskilda medel avsatts till ett s.k. *Phare External Border Initiative* till stöd för aktioner av gränsöverskridande karaktär över EU:s framtida yttre gränser. Sociala och ekonomiska aktiviteter i gränsregioner bör enligt initiativet bevaras och ytterligare stimuleras. Klyftorna mellan unionen och dess yttre gränser bör reduceras. Initiativet möjliggör investeringar i regioner kring ländernas yttre gränser, bl.a. för stärkt gränskontroll men även för gränsöverskridande samarbete. Därtill syftar Phare External Border Initiative 2003 till att hjälpa kandidatländerna att förbereda sig inför Interreg 2004–2006 genom förbättring av den administrativa kapaciteten hos lokala, ekonomiska och sociala aktörer.

Utskottet kan således konstatera att mycket har gjorts i de frågor som åberopas i motionen. Utskottet avstyrker därför motion 2002/03:U237 (m) yrkandena 4 och 5.

3.3 GUSP och ESFP

(Skr. s. 53–55, 58–66 och s. 82–115)

3.3.1 GUSP

Samarbetet inom EU:s andra pelare benämns den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP). Det har inrättats som ett fördragsfäst samarbetsområde med Unionsfördraget (även kallat Maastrichtfördraget) 1993. Unionsfördraget tillförde nya områden till det sedan tidigare etablerade samarbetet inom Europeiska gemenskapen (EG). De nya områdena som tillfördes 1993 var utrikes- och säkerhetspolitik samt samarbete i rättsliga och inrikes frågor. Samarbetet var således redan etablerat när Sverige trädde in som medlem i EU år 1995.

Målen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

Målen med GUSP är bl.a. att skydda unionens gemensamma värden och intressen, stärka unionens säkerhet och främja internationellt samarbete. Medlemsstaterna skall stödja unionens utrikes- och säkerhetspolitik i en anda av lojalitet och ömsesidig solidaritet. Samarbetet är mellanstatligt till karaktären. Beslutsordningen inom GUSP är så utformad att grundbeslut fattas med enhällighet och tillämpningsbeslut fattas med kvalificerad majoritet.

GUSP under 2002

Verksamheten inom GUSP präglades under år 2002 av framsteg och ökat samarbete. Under året togs beslut om att upprätta EU:s första krishantering-sinsats, EU:s polission i Bosnien-Hercegovina (EUPM). Samarbetet med FN utvecklades ytterligare. Rådet enades om en närmare samverkan med FN när det gäller utvecklings- och humanitära frågor. En uppförandekod mot spridning av ballistiska missiler lanserades i november. Sverige verkade med framgång för ökad öppenhet i samarbetet kring EU:s uppförandekod för vapenexport. En väsentligt utökad årsrapport presenterades. Sverige fortsatte att arbeta för ökat fokus på rättssäkerhetsfrågorna inom EU och FN.

Rådet godkände mandatet inför kommande förhandlingar för att anpassa EES-avtalet till den kommande utvidgningen. Inom ramen för det nuvarande samarbetet lyckades Norge och EU nå en överenskommelse om marknadstillträde för jordbruksprodukter. Det bilaterala avtalet mellan EU och Efta-landet Schweiz trädde i kraft den 1 juni.

Under hösten antogs riktlinjer för en ny handlingsplan för Nordliga dimensionen. Inom ramen för det nuvarande samarbetet lanserades en stödfond på miljö- och kärnavfallsområdet med fokus på Ryssland.

EU och Ryssland arbetade vidare med att etablera ett gemensamt europeiskt ekonomiskt område, och enades om villkoren för resande mellan Kaliningrad och övriga Ryssland efter kandidatländernas införande av viseringskrav under 2003 i enlighet med Schengenregelverket. En diskussion om en ny samarbetsform med Moldavien, Ukraina och Vitryssland inleddes inom EU. Relationerna med Vitryssland var fortsatt ansträngda. EU enades om att utöka den politiska dialogen med länderna i Centralasien.

På västra Balkan spelade EU en aktiv roll i upprättandet av ett avtal om en ny och lösare union mellan Serbien och Montenegro i mars och antagandet av en konstitution i slutet av året. Det multilaterala och bilaterala engagemanget i Kosovo var fortsatt omfattande, liksom även uppföljningen av Ohridavtalet i Makedonien. EU uttryckte en beredskap att ersätta Natoinsatsen i Makedonien. Förhandlingar om ett stabiliserings- och associeringsavtal (SAA) inleddes med Albanien.

Den politiska situationen i Mellanöstern blev alltmer instabil under året. EU var mycket aktiv i ansträngningarna att avbryta våldet och få parterna att återgå till förhandlingsbordet.

Dialogen med södra Afrikas länder (SADC) kom delvis att präglas av situationen i Zimbabwe. EU och SADC kunde inte nå enighet i frågan. Allt biståndssamarbete med Zimbabwe avbröts. Dock bidrog EU under året med omfattande humanitärt bistånd med anledning av den allvarliga livsmedelskrisen i södra Afrika inklusive Zimbabwe.

För USA var kampen mot terrorismen den helt dominerande enskilda frågan i såväl multilaterala som bilaterala sammanhang. Förhandlingar om ett avtal om straffrättsligt samarbete mellan EU och USA inleddes under hösten. Kampen mot terrorismen satte även sin prägel på dialogen med Kanada.

EU:s stöd för fredssträngningarna i Colombia fortsatte även efter fredsprocessens sammanbrott i februari. Utvecklingen i Haiti gav fortsatt anledning till oro.

Fredsprocessen och återuppbyggnaden av Afghanistan stod fortsatt högt på dagordningen. Även den ökade spänningen i konflikten mellan Indien och Pakistan uppmärksammades kontinuerligt. EU:s stöd till försoningsprocessen på Koreahalvön uppvisade såväl framsteg som motgångar. EU reagerade med stor oro på uppgifter under hösten om ett hemligt nordkoreanskt program för att anrika uran i syfte att framställa kärnvapen. Ökat samarbete mot terrorism och utvecklingen på Koreahalvön var de övergripande frågorna vid årets ASEM-toppmöte. Terrorattentatet på Bali i oktober gav upphov till utökade kontakter mellan EU och Indonesien.

Kampen mot terrorism har fortsatt att stå högt på EU:s dagordning under året. En handlingsplan mot terrorism, som beslutades av Europeiska rådet vid ett extra möte den 21 september 2001, har legat till grund för arbetet. Denna spänner över en mängd områden såsom utrikespolitik och sjö- och luftsäkerhet, men har sin tyngdpunkt på straffrättsliga frågor och polissamarbete. Två betydelsefulla överenskommelser under året var antagandet av rambesluten om bekämpande av terrorism och om den europeiska arresteringsordern. EU har dessutom påbörjat överläggningar med USA om ett avtal om rättslig hjälp i ärenden som rör terrorism. På polisområdet har samarbetet inom EU på olika sätt förstärkts, bl.a. genom ett förbättrat myndighetssamarbete och genom att Europol har tillförts särskild expertis i terrorismfrågor.

GUSP – den institutionella sidan samt beslutsformer

En del förändringar skedde på den institutionella sidan. Vid Europeiska rådets möte i Sevilla kom, som ett led i arbetet med att reformera rådet och dess arbetsformer inför utvidgningen, stats- och regeringscheferna överens om att minska antalet rådsformationer. I samband med detta ändrades mötesordningen för rådet för allmänna frågor (GAC) som omformades till ett råd för allmänna frågor och yttre förbindelser (GAERC). Följden av denna nyordning är att det numera i GAERC hålls separata möten med skilda dagordningar för de två verksamhetsområdena.

Det finns flera instrument tillgängliga för att genomföra den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. De viktigaste är gemensamma strategier, gemensamma åtgärder, gemensamma ståndpunkter och gemensamma uttalanden.

Gemensamma strategier beslutas på grundval av artikel 13 i fördraget om Europeiska unionen. Det är Europeiska rådet som beslutar om gemensamma strategier skall upprättas av unionen på områden där medlemsstaterna har viktiga gemensamma intressen. I de gemensamma strategierna skall mål, varaktighet och medel som unionen och medlemsstaterna skall ställa till förfogande anges. Ingen ny gemensam strategi har antagits under 2002. Sedan tidigare finns gemensamma strategier för Medelhavet, Ukraina och Ryssland.

Gemensamma åtgärder beslutas, av rådet, på grundval av artikel 14 i fördraget om Europeiska unionen. De gemensamma åtgärderna skall avse specifika situationer där operativa insatser från unionens sida anses nödvändiga. Under året antogs gemensamma åtgärder som exempelvis gällde EU:s polismission i Bosnien-Hercegovina och EU:s bidrag för att bekämpa destabiliserande anhopning och spridning av handeldvapen och lätta vapen.

Gemensamma ståndpunkter antas, av rådet, på grundval av artikel 15 i fördraget om Europeiska unionen. Gemensamma ståndpunkter anger unionens inställning till en särskild fråga av geografisk eller tematisk karaktär. Varje medlemsstat förbinder sig att se till att dess nationella politik överensstämmer med innehållet i ståndpunkten. Under 2002 antogs gemensamma ståndpunkter som exempelvis gällde restriktiva åtgärder mot Usama bin Ladin och medlemmar av al-Qaida och associerade till dem samt om tillfälligt mottagande i EU:s medlemsstater av en grupp palestinier.

Under året gjordes fler än 200 gemensamma uttalanden inom ramen för GUSP. Uttalandena gällde bl.a. USA:s inställning till internationella brottmålsdomstolen och Mellanöstern.

I den s.k. GUSP-budgeten, som är en del av EU:s totala budget, uppgick de finansiella medlen år 2002 till 30 miljoner euro. Under 2002 belastades GUSP-budgeten framför allt av kostnader i samband med upprättandet av EU:s polismission i Bosnien-Hercegovina.

Avtal med tredjeland

EU har avtal och överenskommelser med i stort sett alla världens länder och ländergrupper om att föra en regelbunden dialog om frågor av gemensamt intresse. En betydande del utgörs av frågor inom det utrikes- och säkerhetspolitiska området, den s.k. politiska dialogen. Dialogen äger rum på regerings- och statschefs nivå, utrikesministernivå och tjänstemannanivå.

Utskottets överväganden

I kommittémotion 2002/03:U280 (kd) yrkande 17 menar motionärerna att framtida hot mot säkerheten i Europa företrädesvis bör hanteras inom ett utvidgat EU. Ett ökat europeiskt ansvar kräver även praktisk förmåga att hantera säkerhetspolitiska problem och motionärerna menar även att det är viktigt att Sverige medverkar aktivt i det arbetet.

I partimotion 2002/03:U326 (c) yrkande 5 menar Centerpartiet att den europeiska unionen skall ha en aktiv utrikespolitik där respekten för de mänskliga rättigheterna, demokrati, god samhällsstyrning, frihandel och respekten för internationella konventioner och avtal är fundamentala delar. EU kan endast spela en betydande roll på den internationella arenan om unionen är samlad och talar med en stämma menar Centerpartiet och begär ett riksdagens tillkännagivande om detta.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att Sverige, genom medlemskapet i Europeiska unionen, deltar i ett samarbete vars uttalade strävan är att förhindra krig på den europeiska kontinenten. EU har starkt bidragit till att be-

vara freden i Västeuropa under de senaste 50 åren. Utskottet menar att unionens fortsatta fördjupning och utvidgning även i fortsättningen är det bästa instrumentet för att varaktigt säkra ett förtroendefullt och nära samarbete mellan Europas stater. Möjligheten till integration i EU har stark dragningskraft och integrationen är i sig själv säkerhetsbefrämjande. Denna integration förutsätter demokrati och goda grannrelationer. Deltagandet i unionen utvecklar ömsesidig solidaritet, gemensamma värderingar och gemensamma politiska intressen.

Utskottet vill betona att hot mot freden och vår säkerhet bäst kan avvärjas i samarbete med andra länder. Sverige och alla andra medlemsländer har i EU-fördraget åtagit sig att arbeta tillsammans för att förstärka och utveckla sin politiska solidaritet, även inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Utskottet välkomnar att EU som en del av detta arbete bygger upp en sammanhållen civil och militär krishanteringsförmåga, som ett komplement till diplomatiska och ekonomiska verktyg. EU har under 2003 inlett sina första krishanteringsinsatser, en polisinsats i Bosnien-Hercegovina och en militär fredsfrämjande insats i Makedonien, vilket utskottet ser positivt på. De nya medlemmarnas erfarenheter och resurser för att förebygga och hantera konflikter kommer att stärka unionens förmåga i detta avseende.

Rollfördelningen mellan institutionerna i de externa relationerna är olika på olika områden. Inom den traditionella utrikespolitiken har rådet den centrala rollen. EU företräds utåt av såväl Europeiska rådets som rådets ordförande, som av den höge representanten. På handelsområdet och vad gäller unionens utvecklingsbistånd är det rådet som ger mandat för internationella förhandlingar, och beslutar om att ingå avtal, medan kommissionen för förhandlingarna sköter verkställigheten.

Det finns enligt utskottets mening behov av en bättre samordning av EU:s externa relationer, något som redan framförts från svensk sida i olika sammanhang. Det gäller samordning såväl mellan olika områden, t.ex. mellan biståndspolitik och handelspolitik, som mellan rådet och kommissionen. Utskottet konstaterar att svenska företrädare har tagit upp frågor om samordning i konventet om unionens framtid och vill därför på denna punkt hänvisa till det pågående arbetet i det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet.

När det gäller samstämmigheten, eller brist på sådan, mellan medlemsländerna vad gäller utrikes- och säkerhetspolitiska frågor vill utskottet framhålla att GUSP grundar sig på en gemensam politik och ej på en enhetlig politik. I praktiken kan EU endast uttala sig och agera om det existerar en intressegemenskap och samstämmiga positioner mellan medlemsländerna. Det bör vara målsättningen att arbetet i rådets skall styras av ambitionen att nå fram till en gemensam EU-position i olika utrikes- och säkerhetspolitiska frågor men det bör samtidigt stå klart att det inte är politiskt möjligt att alltid uppnå detta.

Utrikesutskottet ser inte behov av något riksdagens tillkännagivande i dessa frågor och avstyrker därmed motionerna 2002/03:U280 (kd) yrkande 17 och 2002/03:U326 (c) yrkande 5.

3.3.2 ESFP

Den del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken som har vuxit och fått allt större utrymme de senaste åren är EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP), vilken även brukar betecknas som EU:s krishanteringsförmåga. Steg för steg har utfästelsen från Amsterdam 1997, om utvecklandet av en europeisk fredsfrämjande förmåga, lett till att EU i dag har lagt till en ny dimension till sitt utrikespolitiska agerande. Som utskottet noterat ovan utgör EU:s polisinsats i Bosnien-Hercegovina och den militära insatsen i Makedonien år 2003 de första operationerna inom ramen för unionens krishanteringsförmåga.

En tillbakablick

Utvecklingen av den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna har sin utgångspunkt i 1996 års regeringskonferens (IGC 96) och de diskussioner som då fördes om utformningen av en gemensam politik på detta område. Sverige och Finland föreslog att EU skulle bygga vidare på sin grundläggande fredstanke genom att skaffa sig en förmåga att genomföra humanitära insatser och räddningsinsatser, fredsbevarande insatser och insatser med stridskrafter vid krishantering inklusive fredsskapande åtgärder. Det svensk-finska initiativet fick ett brett stöd och ledde till att dessa s.k. Petersbergsuppgifter skrevs in i Amsterdamfördraget från 1997. Fördraget trädde i kraft 1999.

Inledningsvis var många av unionens medlemsstater för en lösning som skulle innebära att Västeuropeiska unionen (VEU) skulle utföra uppgifterna för EU:s räkning. Efter den brittisk-franska Saint Malo-deklarationen från 1998 och de beslut som fattades vid EU:s och Natos efterföljande toppmöten ändrades målsättningen till att EU självt, genom en egen krishanteringsförmåga och en närmare relation med Nato, skulle kunna förebygga och bemöta konflikter och hot om konflikter med civila och militära resurser.

Europeiska rådet slog vid sitt möte i Helsingfors i december år 2000 fast att processen skulle handla om krishantering (Petersberguppgifterna), inte medföra inrättandet av en europeisk armé samt att denna krishantering skulle ske i enlighet med principerna i FN:s stadga.

Utformningen av ESFP har därefter fortsatt steg för steg. Nya strukturer har etablerats, kapacitetsmål har satts upp och uppfyllts, och koncept har utvecklats. Samarbetsarrangemang har utarbetats med Nato, FN, OSSE och tredje land. Efter Europeiska rådets möte i Helsingfors 1999 har de civila aspekterna av krishantering framträtt som ett eget tydligt spår. Dessutom har ESFP tillfogats en tredje dimension, konfliktförebyggande, något Sverige verkat mycket kraftfullt för.

Vid toppmötet i Laeken 2001 konstaterades att EU var redo att genomföra vissa typer av krishanteringsinsatser. Denna operativitetsförklaring följdes mycket snart av ett beslut om att etablera den första insatsen inom ramen för ESFP, EU:s polission i Bosnien-Hercegovina (EUPM). EUPM startade den 1 januari 2003 som en uppföljning av den FN-ledda polisinsatsen IPTF och skall under tre års tid arbeta med att stärka uppbyggnaden av ett funge-

rande bosniskt polisväsende. Under våren 2003 etableras också den första militära ESFP-insatsen, då EU efter Nato tar över den militära insatsen i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien. Sverige deltar i denna operation med militär personal. Riksdagen har godkänt det svenska deltagandet i denna operation (prop. 2002/03:43 , bet. 2002/03:UU14).

De nya organen för krishantering

Vid EU-toppmötet i Helsingfors 1999 beslutade medlemsstaterna att inrätta tre nya organ för planering, beslut och genomförande av krishanteringsinsatser inom rådssekretariatets organisatoriska ram. Man beslöt att inrätta en kommitté för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP), med ett övergripande koordinerande ansvar för politisk kontroll och strategisk ledning av ESFP-insatser, men också för övriga GUSP. Man kom även överens om att inrätta en militärkommitté (EUMC) och en militär stab (EUMS). Dessa tre organ började fungera i provisorisk form år 2000 och gjordes senare permanenta under år 2001.

I maj 2000 inrättades även en särskild kommitté för civila aspekter av krishantering, vanligen kallad civilkommittén (CIVKOM). Liksom militärkommittén ger civilkommittén råd till KUSP i olika frågor inom sitt ansvarsområde. Till stöd för dess arbete byggs en civil resurs upp inom rådssekretariatet. Första steget var inrättandet av en polisenhet i juni 2001.

Förutom dessa organ arbetar också arbetsgruppen för yttre förbindelser (Relex) i nära relation till KUSP, bl.a. med finansiella aspekter av ESFP samt den politisk-militära gruppen (PMG), som bereder övergripande civil-militära frågor.

EU:s krishanteringskapacitet

För genomförandet av krishanteringsinsatser krävs civila och militära resurser. Dessa mobiliseras genom frivilliga bidrag från medlemsländerna, och beslut om deltagande i insatser fattas nationellt i varje enskilt fall.

Militära resurser

Medlemsstaterna beslutade vid toppmötet i Helsingfors att deras övergripande mål var att kunna sätta in en militär kapacitet omfattande 60 000 man inom 60 dagar och under minst ett år samt stödjande marin- och flygstridskrafter. Man hade som målsättning att ha dessa kapaciteter tillgängliga år 2003. Efter det att man i detalj fastställt vilka militära resurser som krävs har sedan parallella processer pågått med att dels konstatera vilka resurser medlemsstaterna är beredda att bidra med, dels identifiera var bristerna finns och hur dessa skall täckas.

Arbetet med att uppnå kapacitetsmålen pågår alltjämt men brister kvarstår främst vad avser vissa strategiska kapaciteter, framför allt ledningsförmåga, underrättelseförmåga och strategisk transportkapacitet. En första fas av processen beräknas kunna avslutas som planerat under år 2003.

Som ett led i arbetet med att täcka bristerna beslutade utrikes- och försvarsministrarna i november 2001 om ett handlingsprogram (*European Capability Action Plan – ECAP*) för att täcka de kvarvarande bristerna. Sverige stöder aktivt arbetet, som är baserat på frivillighet och med respekt för nationella beslut. Inom ramen för ECAP har 18 expertpaneler bildats i syfte att komma med analyser och förslag till hur bristerna kan åtgärdas. Medlemsstaterna har även erbjudits möjligheten att anmäla kompletterande styrkebidrag. Vid en planerad kapacitetskonferens i maj 2003 kommer läget i bristtäckningsarbetet att behandlas.

Civila resurser

Vad gäller civila resurser för krishantering identifierades vid toppmötet i Feira 2000 fyra prioriterade områden, nämligen polis, stärkande av rättsstaten, stärkande av förvaltningen och räddningstjänst. Det beslutades att medlemsstaterna senast år 2003 skall kunna sätta in upp till 5 000 poliser i internationella konfliktförebyggande insatser och krishantering, varav 1 000 skall kunna sättas in inom 30 dagar. Vid toppmötet i Göteborg 2001 sattes motsvarande kapacitetsmål upp för rättsstatsområdet (upp till 200 befattningshavare såsom domare och åklagare), för förvaltningsområdet (en generisk expertresursbas) samt räddningstjänststyrkor (upp till 2 000 personer).

Vid en kapacitetskonferens i november 2002 konstaterades att medlemsstaterna, genom frivilliga åtaganden, kommer att kunna nå dessa målsättningar under 2003.

Samarbetet med Nato

Som konstateras ovan var en av grundförutsättningarna för utvecklingen av ESFP att EU, förutom uppbyggnaden av en egen förmåga, etablerade en närmare relation till Nato. En tanke bakom detta var att undvika onödig dubblering av resurser. Såväl Natos toppmöte i Washington 1999 som EU:s toppmöte i Nice 2000 bekräftade ambitionen att skapa arrangemang för att EU skulle få tillgång till nödvändiga resurser inom Nato. Det rör planeringskapacitet, vissa förmågor samt ledningsstruktur. En av förutsättningarna för att EU skulle överta den militära insatsen i Makedonien efter Nato var att de praktiska aspekterna kring detta kunde lösas.

I samband med toppmötet i Köpenhamn 2002 nåddes en principöverenskommelse om hur detta skall gå till. Under 2003 inleddes arbetet med att färdigställa de praktiska arrangemangen och på så sätt skapa förutsättningar för att EU skall kunna genomföra militära krishanteringsinsatser med utnyttjande av Natoresurser. En överenskommelse om arrangemangen för samarbete mellan EU och Nato uppnåddes under början av 2003. Överenskommelsen innefattar bl.a. ett säkerhetsavtal mellan EU och Nato. Avtalet möjliggör utbyte av känslig information, vilket är nödvändigt vid en krishanteringsinsats.

Under 2003 har EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) inriktats på fortsatt utveckling av såväl militära som civila kapaciteter samt vidareutveckling av praktiska aspekter av krishanteringsinsatser.

Samarbetet med andra internationella organisationer

En utgångspunkt för ESFP är att EU:s krishanteringsförmåga skall kunna användas för EU-ledda insatser, men också tillföra ett mervärde för internationella organisationer såsom FN och OSSE. Under det svenska ordförandeskapet inleddes en process med att utveckla samarbetet mellan EU och FN vad gäller krishantering och konfliktförebyggande, och vid toppmötet i Göteborg antogs principer för samarbetet på det civila området med internationella organisationer generellt.

EU:s polisinsats i Bosnien-Hercegovina, EUPM, är ett praktiskt exempel på ett väl fungerande samarbete mellan EU och FN. EUPM tog över efter den FN-ledda polisinsatsen IPTF. Övertagandet välkomnades av FN:s säkerhetsråd och möjliggjorde att FN kunde frigöra resurser för insatser i andra delar av världen. Under hela planeringsfasen samarbetade EU och FN nära på fältet för att tillförsäkra en smidig övergång mellan missionerna.

Samarbetet med tredjeland

ESFP är ett öppet projekt. Det innebär att en viktig aspekt av EU:s krishantering är möjligheten till samarbete med tredjeland. Europeiska rådet i Helsingfors beslutade att lämpliga strukturer skulle utvecklas för hur EU:s kandidatländer, europeiska Natomedlemmar utanför EU och andra intresserade skulle kunna delta i EU-ledda krishanteringsinsatser. Arbetet fördes sedan vidare under det franska ordförandeskapet hösten 2000, och vid toppmötet i Nice utvecklades principerna för tredjelandssamarbetet ytterligare.

Sedan det svenska ordförandeskapet hålls regelbundet möten i formaten EU + 15 (kandidatländerna och de europeiska Natoländerna utanför EU) och EU + 6 (de europeiska Natoländerna utanför EU) på olika nivåer. Detta format skall nu anpassas till de nya förutsättningar som kommer att gälla efter de förestående utvidgningarna av EU och Nato. Särskilda arrangemang finns också vad gäller samarbetet med Kanada, Ryssland och Ukraina. I och med beslutet att etablera EUPM har även på KUSP-nivå ett mötesformat EU + 18 inrättats, som omfattar de tredjeland som bidrar med personal till polismissionen.

ESFP och kampen mot terrorism

Mot bakgrund av händelserna den 11 september 2001 har Europeiska rådet uttalat att kampen mot terrorism i ännu högre grad än tidigare skall vara ett prioriterat mål för EU. Europeiska rådet har vidare uttalat att EU kommer att intensifiera sitt engagemang mot terrorismen genom en samordnad och områdesövergripande metod som omfattar unionens samtliga politikområden. Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, GUSP, har givetvis en betydelsefull roll i kampen mot terrorism. Det gäller även ESFP som en del av

GUSP, om än ESFP i första hand indirekt kan bidra i kampen mot terrorismen, bl.a. genom att konfliktförebyggande och fredsfrämjande insatser bidrar till att undanröja grogrunden för terrorism. Vid Europeiska rådets möte i Sevilla antogs en särskild förklaring om GUSP/ESFP och terrorism.

Utskottets överväganden

Utskottet välkomnar den utveckling som beskrivits ovan. Unionen måste enligt utskottets uppfattning besitta en civil och militär förmåga att hantera kriser och konflikter i enlighet med de s.k. Petersbergsuppgifterna såsom de formulerades i den regeringskonferens som ledde till Amsterdamfördraget 1997. Artikel 17.2 i unionsfördraget specificerar dessa uppgifter

De frågor som avses i denna artikel skall omfatta humanitära insatser och räddningsinsatser, fredsbevarande insatser och insatser med stridskrafter vid krishantering inklusive fredsskapande åtgärder.

Riksdagen godkände fördragsändringarna 1998 (prop. 1997/98:58) och utrikesutskottet framhöll i betänkande 1997/98:UU10 Amsterdamfördraget följande:

När det gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken var utgångspunkten i regeringskonferensen att en anpassning måste ske till en ny säkerhetspolitisk verklighet. Till detta kommer att ett flertal reformer inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken måste övervägas inför en utvidgning av EU när antalet medlemmar på sikt kan bli fler än tjugofem länder.

Utfallet av regeringskonferensen vad gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken svarar enligt utskottets uppfattning mot förväntningarna och ligger väl i linje med vad utskottet framhållit i tidigare betänkanden i anslutning till regeringskonferensen.

EU och dess medlemsstater måste, enligt utskottets uppfattning, kunna agera med olika medel, från preventiv diplomati till fredsbevarande insatser.

Enligt Amsterdamfördraget kommer den preventiva förmågan att förstärkas genom att en enhet för politisk planering och tidig förvarning upprättas vid rådets generalsekretariat.

Särskilt tillfredsställande är enligt utskottets uppfattning att Petersbergsuppgifterna förs in i fördraget – till följd av ett svensk-finskt initiativ – vilket innebär att samarbetet kommer att utvecklas vad gäller humanitära, fredsbevarande och fredsfrämjande insatser.

Vid ett besök i unionens institutioner i Bryssel i januari 2003 hade utskottet tillfälle att träffa företrädare för de nya organen inom EFSP samt även med rådets generalsekreterare och unionens höge representant för utrikespolitiska frågor Javier Solana. Utskottet kunde därvid få en inblick i det arbete som utförs inom ramen för ESFP-samarbetet. Utskottet fick även tillfälle att diskutera frågor kring EU:s första militära krishanteringsinsats (Makedonien) med dessa företrädare.

Utskottet noterar att det inom ramen för konventet har rests ett antal frågor som syftar till att förändra samarbetet inom ESFP. Frågor i anslutning till konventet och förslag till ändringar i fördragen hanteras i riksdagen av det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet (KUU). KUU kommer i sitt

betänkande 2002/03:KUU2 särskilt att behandla frågor kring förändringar av samarbetet inom utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP), inklusive den europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESFP).

Moderata samlingspartiet menar i partimotion 2002/03:U323 (m) att om Europa i nära samverkan med Nato tar större del i och en större andel av militära insatser på den egna kontinenten stärks den transatlantiska gemenskapen. Samtidigt konstaterar motionärerna att Sverige och flera andra EU-medlemsländer kraftigt har skurit ned de resurser som avsätts till försvaret. Motionärerna menar i *yrkande 20* att Sverige skall ta sitt ansvar och bidra till att kapacitetsmålen inom ESFP uppnås.

I kommittémotion 2002/03:U234 (fp) framhåller motionärerna att Europa i högre grad måste kunna samla sig till åtgärder av såväl civil som militär karaktär för att hantera kriser och konflikter i närområdet. Europa skall inte alltid behöva förlita sig på en aktiv närvaro från USA:s sida. Däremot är det viktigt, menar motionärerna i *yrkande 6*, att denna utveckling av en europeisk krishanteringsförmåga sker och även fortsättningsvis bör ske i nära samarbete med USA inom det transatlantiska samarbetet. Varje försök att se dessa ansträngningar som ett sätt för Europa att konkurrera med USA bör kraftfullt motverkas.

Motionärerna bakom kommittémotion 2002/03:U280 (kd) konstaterar att Europeiska rådets beslut i Helsingfors 1999 medför att EU-staterna senast år 2003 gemensamt skall kunna samla och sända ut en krishanteringsstyrka på 60 000 man inom 60 dygn. Denna samlade styrka skall kunna sättas in vid konflikter i Europa och, efter beslut av FN:s säkerhetsråd alternativt utifrån folkrättsligt acceptabla kriterier, även utanför Europas gränser. I motionens *yrkande 18* anförs att det är av största vikt att Sverige solidariskt bidrar till denna insatsstyrka. Sverige satsar hårt på att öka sin internationella kapacitet, samtidigt som det nationella försvaret drabbats av en omfattande nedrustning. Det är angeläget att tillräckliga resurser finns avdelade för den internationella verksamheten. I en tid då nationell säkerhet i mindre grad än tidigare kan sökas enbart på nationell grund är det av mycket stor vikt att hela försvarsmakten är modern och flexibel och har hög samverkansförmåga med andra länders förband. På sikt bör interoperabiliteten utvecklas så att alla svenska insatsförband kan ingå i EU- eller Natoleda krishanteringsinsatser och fredsfrämjande verksamheter.

Utskottet vill inledningsvis i denna del erinra om att krishantering som en uppgift för EU tillkom på grundval av ett svensk-finskt initiativ i den regeringskonferens som ledde till Amsterdambfördraget. Utskottet konstaterar att internationella insatser är en högt prioriterad uppgift för Försvarsmakten. Det militära försvaret genomgår en utveckling som innebär att alltfler förbandstyper får en förmåga att uppträda i sådana insatser. Utvecklingen av internationella förband och förmåga är en integrerad del i Försvarsmaktens ordinarie planerings- och budgetprocess.

Utskottet kan konstatera att enligt vad riksdagen har uttalat (1999/2000:FöU2) är det efterfrågan, Sveriges förmåga samt de praktiska och

ekonomiska möjligheterna som bör styra vilka förband som skall ha förmåga att delta i internationella insatser. Avgörande för utvecklingstakten är dels när resurser för att åstadkomma den operativa förmågan kan avdelas, dels inom vilka områden som efterfrågan kan förväntas bli stor liksom inom vilka områden som Sverige har goda förutsättningar att lämna bidrag.

Efter nämnda riksdagsbeslut har Sverige under de tre senaste åren antagit nya partnerskapsmål inom ramen för Partnerskap för fred samt anmält förband till FN:s och EU:s styrkeregister för krishantering. Jämfört med Sveriges tidigare anmälningar av förband till internationella förbandsregister innebär dessa beslut en omfattande internationalisering av kvalificerade delar av insatsorganisationen. Utöver tidigare förekommande förbandstyper ur arméstridskrafterna innehåller anmälan till FN:s och EU:s styrkeregister även flera förband ur marin- och flygstridskrafterna.

De militära resurser som Sverige för närvarande har anmält till EU:s styrkeregister består av följande förbandstyper:

- Ledningsresurs
- Militärobservatörer
- Mekaniserad bataljon
- Militärpolis kompani
- Ingenjörskompani med ammunitions- och minröjningsförmåga
- Korvettförband
- Marin minröjningsstyrka
- Spaningsflygförband AJS37
- Spanings- och luftförsvarsförband JAS39
- Signalspaningsflygplan S102B
- Transportflygenhet Tp84

I april 2003 beslutade regeringen att anmäla följande additionella resurser:

Artillerilokaliseringsgrupp från den 1 januari 2005

NBC-insatsstyrka från den 1 juli 2004

Jägarpluton från den 1 januari 2005

Utskottet kan konstatera att Sverige har tagit sitt ansvar i detta sammanhang och solidariskt bidrar till unionens och FN:s insatsstyrkor. Vidare kan utskottet konstatera att Sverige bidrar med militära resurser vid ett flertal pågående internationella operationer. Tyngdpunkten ligger på bidrag till de Natoleda insatserna på västra Balkan, framför allt den svenska bataljonen i Kosovo. Därutöver lämnar Sverige bidrag till de FN-sanktionerade insatserna i Afghanistan, International Security Assistance Force for Afghanistan (ISAF) (senaste riksdagsbeslut 2002/03:FöU1 med anledning av prop. 2002/03:21), och Folkrepubliken Kongo, Förenta nationernas fredsoperation i Demokratiska republiken Kongo (MONUC) (prop. 2002/03:58, bet. 2002/03:UU15). Sverige deltar även i den EU-ledda fredsstyrkan i Makedonien (prop. 2002/03:43, bet. 2002/03:UU14).

De bidrag som Sverige kan lämna präglas dessutom av flexibilitet, vilket innebär att Sverige kan lämna bistånd inom olika områden vid en militär insats.

Vidare vill utskottet framhålla att efter det att medlemsstaterna, inklusive Sverige, hösten 2000 anmält militära förband till EU:s styrkeregister har arbetet fortsatt med att identifiera och åtgärda de brister som finns. Regeringen beslutade om ytterligare svenska bidrag hösten 2001 och i april 2003 inför de kapacitetskonferenser som ägde rum senhösten 2001 respektive i maj 2003.

Utskottet vill betona att en grundförutsättning för utvecklingen en europeisk säkerhets- och försvarspolitik är att EU, förutom att bygga upp en krishanteringsförmåga, etablerar en närmare samarbetsrelation till Nato. Utskottet vill framhålla att en grundtanke bakom detta är att EU inte skall utveckla en egen kapacitet med militära högkvarter, ledningssystem och militära strukturer, som skulle kunna utgöra en dubblering och konkurrerande struktur i förhållande till Natos resurser.

Utskottet konstaterar att den primära organisationen med ömsesidiga försvarsgarantier för territorialförsvar i Europa, för de länder som har valt denna försvarspolitiska linje, är Nato. Sveriges säkerhetspolitiska vägval som militärt alliansfri stat ger oss handlingsfrihet och har tjänat oss väl. Utskottet menar att EU, med hjälp av vissa av Natos resurser, skall utveckla kapacitet för krishantering. Sverige motsätter sig utvecklingen av ESFP som en väg för att EU skulle kunna konkurrera med Nato vad gäller Europas säkerhet samt utveckla fördragsgrunder och militära strukturer för ett territorialförsvar med ömsesidiga försvarsgarantier.

Utskottet noterar att vid såväl Natos toppmöte i Washington 1999 som EU:s toppmöte i Nice 2000 bekräftades ambitionen att skapa arrangemang för att låta EU få tillgång till nödvändiga resurser inom Nato. De resurser som EU behöver kunna utnyttja är planeringskapacitet, ledningsstrukturer, transportkapacitet och viss underrättelseinformation, de s.k. Berlinplusarrangemangen.

Utskottet noterar vidare att i samband med toppmötet i Köpenhamn 2002 nåddes en principöverenskommelse om hur samarbetet skulle utformas. Under våren 2003 inleddes arbetet med att färdigställa de praktiska arrangemangen och på så sätt skapa förutsättningar för att EU skall kunna genomföra militära krishanteringsinsatser även med utnyttjande av Natoresurser. Ett säkerhetsavtal mellan EU och Nato har redan uppnåtts.

Utöver detta element har EU:s ministerråd redan beslutat att upprätta en gemensam översynsmekanism för kapacitetsutveckling. Denna mekanism innebär att EU och Nato och deras medlemsstater skall verka för en enhetlig, öppen och ömsesidigt förstärkande utveckling av de för båda organisationerna gemensamma resursbehoven. Uppställandet av politiska mål och riktlinjer som berör resursutveckling skall göras med full respekt för den politiska autonomi i EU:s och Natos beslutsfattande.

De båda organisationerna har ett gemensamt intresse i att säkerställa en enhetlig utveckling av sina medlemsstaters militära resurser. De resurser som de båda organisationerna behöver överlappar i stor omfattning, både till karaktär och vad avser vilka förmågor som krävs. De styrkor och resurser som står till förfogande är väsentligen desamma, oavsett om en militär krishanteringsoperation är Nato- eller EU-ledd.

Båda organisationerna kommer genom översynsmekanismen att samarbeta inom en övergripande ram inom vilken enhetlighet i resursutvecklingen främjas samtidigt som man undviker onödig dubblering. Medlemsstaterna kommer att fortsätta att använda nuvarande förfaranden för planering av krishanteringskapaciteter, dvs. Natos försvarsplanering för de allierade och Natos planerings- och översynsprocess (PARP) inom Partnerskap för fred för de alliansfria länderna, där även Sverige sedan tidigare deltar. Nato och PFF utgör samtidigt det enda formatet för att praktiskt öva den militära samverkansförmågan mellan EU-länderna.

Ett syfte med arrangemangen mellan EU och Nato är att garantera enhetlighet och överensstämmelse mellan nationella åtaganden, planer och prioriteringar. Detta gäller vare sig det sker inom ramen för EU eller Nato eller, för de berörda länderna, inom de styrkemål som godkänts inom ramen för Natos planering eller inom PARP samt för att undvika motstridiga krav.

Med vad som anförts anser utskottet att det som motionärerna efterlyser redan är uppfyllt och avstyrker därför motionerna 2002/03:U323 (m) yrkande 20, 2002/03:U234 (fp) yrkande 10 och 2002/03:U280 (kd) yrkande 18.

I partimotion 2002/03:K432 (fp) konstaterar Folkpartiet att ett antal beslut under senare år har förstärkt den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken: utökandet av unionens generalsekreterares befogenheter att även vara unionens höge representant för utrikespolitiska frågor, möjligheter att utföra humanitära, fredsbevarande och fredsfrämjande insatser, upprättandet av en militär kapacitet för krishantering och fredsuppgifter samt en institutionell uppbyggnad för detta. Folkpartiet menar att unionen är på väg att få en trovärdig, samlad utrikespolitik. Men åtgärder behövs för att stärka och effektivisera ESFP menar motionärerna i *yrkande 10*. Den civila krishanteringen måste stärkas.

Utskottet anser att såväl den civila som den militära krishanteringsförmågan inom EU skall vara trovärdig. Vidare är det viktigt att få till stånd en fungerande samverkan mellan den civila och militära krishanteringen.

Utskottet kan konstatera att framsteg gjordes under 2002 vad gäller utvecklingen av de civila kapaciteter för att förebygga och hantera kriser som identifierades vid Europeiska rådets möte i Santa Maria da Feira år 2000 under det portugisiska ordförandeskapet. EU:s medlemsstater åtog sig då att genom frivilligt samarbete senast år 2003 kunna bidra med upp till 5 000 poliser för internationella krishanterings- och konfliktförebyggande insatser, varav 1 000 skall kunna vara på plats inom 30 dagar. Därutöver identifierades ytterligare särskilda områden för mobilisering av nationella resurser, nämligen stärkande av rättsstaten, civil förvaltning och räddningstjänst. Under 2001

har medlemsstaterna redovisat vilka polisiära resurser de kan bidra med i framtida krishanteringsinsatser. Vid Europeiska rådets möte i Göteborg den 15–16 juni 2001 antogs en polishandlingsplan som skall fungera som vägledning för det fortsatta arbetet för kommande ordförandeskap.

Vidare kan utskottet konstatera att vid Europeiska rådets möte i Göteborg identifierades ytterligare kapacitetsmål för civil krishantering. EU:s medlemsstater har åtagit sig att förbättra förmågan att stärka rättsstaten genom att medlemsstaterna allmänt utvecklar sin kapacitet att tillhandahålla tjänstemän inom rättsväsendet för internationella uppdrag. Inom denna allmänna målsättning har ett särskilt numerärt kapacitetsmål satts upp för att i första hand göra det möjligt att komplettera exekutiva polisinsatser med fungerande rättskipning. Genom frivilligt samarbete skall medlemsstaterna i detta syfte år 2003 kunna bidra med upp till 200 domare, åklagare och andra behövliga tjänstemän inom sina rättsväsenden. När det gäller civil förvaltning skall år 2003 en expertreserv inrättas som med kort varsel skall kunna skickas ut på uppdrag. På räddningstjänstområdet beslutade medlemsstaterna att det år 2003 med mycket kort varsel skall kunna skickas ut utvärderings- och samordningsgrupper om tillsammans 100 särskilt utvalda experter. Räddningstjänststyrkor på upp till 2 000 personer skall kunna skickas ut med kort varsel. Kompletterande och ytterligare specialiserade personalresurser skall kunna ha beredskap att inom två till sju dagar kunna skickas ut. Det konstaterades vid en kapacitetskonferens med EU:s medlemsländer i november 2002 att medlemsstaterna kommer att kunna nå dessa målsättningar under 2003.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen för svensk del på polisområdet har anmält ett åtagande om upp till 170 poliser, varav 50 skall kunna skickas ut på kort varsel. På rättsstatsområdet och förvaltningsområdet har Sverige framställt motsvarande åtaganden om 10 respektive 30 befattningshavare. I fråga om räddningstjänst är det svenska åtagandet 262 befattningshavare.

På grundval av vad som anförts anser utskottet att det inte finns behov av något uttalande från riksdagens sida vad gäller den civila krishanteringen och avstyrker därmed motion 2002/03:K432 (fp) yrkande 10.

Även i kommittémotion 2002/03:U299 (v) behandlas frågor om unionens militära och civila krishanteringsförmåga. Motionärerna menar att FN är den organisation som har internationellt rättsligt mandat att auktorisera militära fredsfrämjande operationer. De finner att det är oroande att EU kan komma att fatta beslut om fredsframtvingande insatser utan FN-mandat och de menar i *yrkande 1* att regeringens hållning skall vara att inlägga veto mot en eventuell fredsframtvingande insats som inte har mandat från FN eller från OSSE.

Moderata samlingspartiet anser i partimotion 2002/03:U323 (m) *yrkande 21* att unionens krishanteringsinsatser skall ske i enlighet med FN-stadgans principer.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att EU:s medlemsstaters stats- och regeringschefer i Europeiska rådet har uttalat att EU:s krishanteringsinsatser skall ske i enlighet med principerna i FN-stadgan. Att unionens fastställande

och genomförande av utrikes- och säkerhetspolitiken skall stå i överensstämmelse med grundsatserna i FN:s stadga är vidare stadfäst i de grundläggande bestämmelserna i EU:s fördrag. Av unionsfördragets artikel 11.1 framgår att

Unionen (...) skall ha som mål att

 bevara freden och stärka den internationella säkerheten i enlighet med grundsatserna i Förenta nationernas stadga samt i enlighet med principerna i Helsingforsavtalets slutakt och målen i Parisstadgan, inbegripet de som gäller yttre gränser,

Utskottet vill framhålla att en av principerna i FN-stadgan är att det är FN:s säkerhetsråd som bär huvudansvaret för bevarandet av internationell fred och säkerhet. Utskottet menar att skrivningarna om att en insats skall ske i enlighet med principerna i FN:s stadga skall uttolkas så att ett beslut i FN:s säkerhetsråd skall föreligga som grund för unionens deltagande i fredsskapande insatser. För deltagande i en fredsbevarande insats är det tillräckligt om parterna i en konflikt är överens och begär bistånd i sina fredssträvanden av det internationella samfundet.

Utskottet menar att de kapaciteter, såväl civila som militära, som nu utvecklas inom ramen för den europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) skall ses som ett stöd till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik i syfte att stärka EU:s roll på den internationella arenan vad gäller konfliktförebyggande och krishantering. Samarbetet inom ESFP är ett mellanstatligt samarbete. Samtliga medlemsstater i EU har, enligt fördraget, rätt att fullt ut delta i EU:s krishanteringsinsatser, men det finns ingen skyldighet att delta. Det ankommer på varje medlemsstat att avgöra om, och i så fall i vilken omfattning, staten i fråga vill göra så. Sverige fattar i varje enskilt fall och i enlighet med svensk lag beslut om medverkan i en krishanteringsinsats. En förutsättning för svensk medverkan i en internationell fredsfrämjande insats är att denna vilar på folkrättslig grund. Enligt FN-stadgan skall beslut om fredsframtvängande insatser fattas av FN:s säkerhetsråd.

Utskottet ser på grundval av vad som anförts inget behov av något riksdagens tillkännagivande med anledning av motionerna 2002/03:U299 (v) yrkande 1 och 2002/03:U323 (m) yrkande 21 och avstyrker därmed dessa motioner.

I kommittémotion 2002/03:U299 (v) framhålls vidare att varje land bara har en begränsad kapacitet att ställa upp med militära och civila resurser för krishantering. Det finns en risk att EU-insatser prioriteras framför FN-insatser. I *yrkande 2* menar motionärerna att regeringen skall verka för att unionen deklarerar att FN-insatser skall ha företräde framför EU-insatser vad gäller EU:s medlemsländers militära resurser. I motionens *yrkande 3* anförts vidare att regeringen skall verka för att EU deklarerar att unionens krishanteringsförmåga först och främst skall utgöra ett stöd till FN:s operativa krishantering.

Utskottet vill framhålla att uppbyggnaden av ESFP och de kapaciteter som där utvecklas även skall kunna bidra till att stödja FN i genomförandet av krishanteringsinsatser. Utskottet noterar i sammanhanget att Europeiska rådet

i ett politiskt uttalande har framhållit att EU:s framväxande civila och militära kapaciteter skall utvecklas på så sätt att de kan tillföra ett mervärde även till FN.

Ett exempel på samverkan mellan EU och FN är att EU-polisinsatsen EUPM ersätter FN:s polismission IPTF i Bosnien-Hercegovina från den 1 januari 2003 och att resurser därvid frigjordes som FN kan använda i andra delar av världen. Vidare bör det framhållas att de styrkor som nationellt sätts upp för krishantering kan användas såväl vid insatser inom ramen för olika FN-operationer som i insatser inom ramen för EU:s krishantering.

Slutligen vill utskottet framhålla att det faktum att FN har ansvar för internationell fred och säkerhet inte innebär att det i alla krissituationer skall vara FN som genomför de operativa krishanteringsinsatserna. FN:s säkerhetsråd kan överlåta på internationella sammanslutningar av stater att genomföra de konkreta insatserna. Så har skett både vad gäller IFOR och SFOR i Bosnien-Hercegovina samt ISAF i Afghanistan.

Utskottet avstyrker därmed motion 2002/03:U299 (v) yrkandena 2 och 3.

I den enskilda motionen 2002/03:U324 (mp) yrkande 20 begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad som i motionen anförs om Miljöpartiets syn på EU:s försvars- och utrikespolitik. I motionen anförs bl.a. att de neutrala länderna har en viktig roll att spela inom det gröna säkerhetsbegreppet. Deras oberoende av militära allianser ger dem en viktig roll när det gäller förhandlingar, information och aktivt konfliktförebyggande. Miljöpartiet anser det därför vara mycket viktigt att Sverige, Irland, Finland och Österrike står utanför Nato, VEU och det militära arbetet inom EU. Natos, VEU:s och EU:s militära förmåga bör avvecklas menar motionärerna. De förespråkar i stället ett stärkt OSSE som den viktigaste alleuropeiska organisationen för säkerhet och samarbete. Dessutom måste FN ges resurser så att organisationen kan uppfylla FN-stadgans ambitioner.

Utskottet vill inledningsvis i denna del återigen framhålla att arbetet med att bygga den europeiska försvars- och säkerhetspolitiken (EFSP) syftar till ge EU en förmåga att genomföra humanitära uppdrag, räddningsuppdrag samt fredsbevarande och fredsskapande uppdrag. EFSP utgör inte en militär allians eller ett kollektivt europeiskt försvar med ömsesidiga försvarsgarantier. Den svenska militära alliansfriheten påverkas inte.

Utskottet vill vidare framhålla att den fredsfrämjande verksamheten sedan länge utgör en central del av den svenska säkerhets-, utrikes- och försvarspolitik, och att erfarenheter från deltagande i det internationella samarbetet visar att det finns ett fortsatt behov av att förbättra förmågan till snabba och tidiga insatser och att finna vägar att förebygga väpnade konflikter. Sverige lämnar, som utskottet har redovisat tidigare i detta betänkande, effektiva bidrag till EU:s gemensamma krishanteringsförmåga, vad gäller såväl den civila som den militära förmågan. Sverige verkar även aktivt för att stärka unionens förmåga att arbeta konfliktförebyggande. Utskottet vill även betona att de svenska bidragen till såväl civil som militär krishantering är frivilliga och bygger på nationellt beslut i varje enskilt fall.

Det förtjänar vidare att betonas att jämsides med arbetet inom EU och EFSP fortsätter Sveriges aktiva medverkan i FN och OSSE. Det är utskottets uppfattning att FN:s säkerhetsråd fortfarande har primärt ansvar för upprätthållandet av internationell fred och säkerhet. Utökad samarbete mellan EU och OSSE i krishantering och konfliktförebyggande, såväl vad gäller verktyg för praktisk samverkan som vad gäller konkreta, aktuella geografiska situationer, är viktigt och bör även fortsättningsvis ges stor vikt menar utskottet.

Med vad utskottet ovan anfört avstyrker utskottet motion 2002/03:U324 (mp) yrkande 20.

3.3.3 Yttre förbindelser – EU:s handelsavtal med Israel

(Skr. s. 82–114)

I partimotion 2002/03:U249 (v) behandlas bl.a. den israelisk-palestinska konflikten. Vänsterpartiet anser att regeringen inte har reagerat med tillräcklig kraft mot Israel som ockupationsmakt. I motionens *yrkande 3* menar Vänsterpartiet att regeringen bör uttala ett officiellt stöd för kraven att EU säger upp frihandelsavtalet med Israel och på andra sätt ökar trycket på den israeliska ockupationsmakten i syfte att Israel på sikt förmås att uppfylla de krav som folkrätten ställer. Motionärerna bakom kommittémotion 2002/03:U275 (mp) menar att Israel har konfiskerat en stor del av Västbanken för sina ständigt växande, illegala bostadsområden. Tvärtemot vad Genèvekonventionen föreskriver har israeliska företag etablerats i de ockuperade områdena. Varor från dessa områden har sedan gått på export till bl.a. EU och varorna har varit märkta som israeliska. Motionärerna menar att den israeliska exporten och EU:s import av sådana varor strider mot Genèvekonventionen. Israel bryter även mot fjärde Genèvekonventionen som fastställer regler som en ockupationsmakt måste följa. I motionens *yrkande 3* anføres att regeringen bör ta initiativ till att EU med omedelbar verkan säger upp EU:s handelsavtal med Israel till dess att Israel åter visar respekt för folkrätten formulerad i den fjärde Genèvekonventionen och de mänskliga rättigheterna.

I sammanhanget bör det inledningsvis uppmärksammas att EU 1995 inledde ett omfattande samarbete med länderna i Nordafrika och Mellanöstern, den s.k. Barcelonaprocessen. Processen omfattar politisk dialog och ett omfattande bistånd till de mindre utvecklade arabiska länderna (MEDA-biståndet). En av målsättningarna i Barcelonaprocessen är skapandet av ett frihandelsområde runt Medelhavet till år 2010.

Detta är i dag det enda forum där Israel och dess arabiska grannar för en dialog om politiska frågor regelbundet och vid samma bord. Skapandet av ett frihandelsområde runt Medelhavet förutsätter att EU ingår associeringsavtal med alla motparter runt Medelhavet, inklusive Israel. I dag har sådana avtal framförhandlats med alla utom Syrien, men sådana förhandlingar pågår. Utskottet vill framhålla att avtalen föreskriver frihandel, men även politisk dialog och samarbete på ett antal områden och är således mer omfattande än rena frihandelsavtal. Avtalet med Israel har varit i kraft i mer än två år och med-

förde skapandet av ett associeringsråd på ministernivå för den politiska dialogen mellan EU och Israel. Utskottet menar att om EU skulle upphäva associeringsavtalet med Israel så skulle det komma att påverka Barcelonaprocessen och därmed EU:s arbete för att skapa stabilitet och utveckling i Mellanöstern och Nordafrika.

Associeringsavtalet mellan EU och Israel reglerar frihandeln för varor och tjänster. Tidigt stod det klart att frågan om ursprungsregler var en stötesten, dvs. för varor som härrör från israeliska bosättningar på de ockuperade områdena Västbanken, Gaza och Golan. Associeringsavtalet anger utan närmare precisering att varor som härrör från Israel skall vara tullfria. Israel menar att varor från bosättningarna inbegrips i begreppet Israel, medan EU:s medlemsländer samfällt anser motsatsen.

Utskottet har inhämtat att från den svenska regeringens sida har alltid understrukits att frågan om varor som Israel exporterar tullfritt till EU under förespegling att de härrör från det egentliga Israel bör få en teknisk lösning genom någon av de mekanismer som associeringsavtalet anvisar.

Ett viktigt framsteg för en korrekt tillämpning av avtalet är enligt utskottets uppfattning att EU:s nationella tullmyndigheter nu börjat ta ut tull för varor man har rimliga skäl att anta härrör från ockuperat område. Efter associeringsrådet i november 2001 skickade Europeiska kommissionen ett meddelande till EU-importörer där man varnade för att Israel i ursprungsintyg kan ha uppgett att varor härrör från Israel, när de i själva verket kom från bosättningar på ockuperade områden. EU-importörerna underrättades om att de måste vidta nödvändiga försiktighetsåtgärder. Om misstanke uppstår att en vara härrör från ockuperat område skall efterhandskontroll göras, vilket innebär att Israel uppmanas verifiera varans ursprung.

Utskottet finner att det vore värdefullt om det i kommande skrivelser sker en redovisning över vilka produkter och vilka volymer av dessa produkter från ockuperat område som Israel försöker exportera till Sverige.

Avtalet innehåller även en paragraf som hänvisar till respekten för de mänskliga rättigheterna. Avtalet innehåller däremot inga sanktionsbestämmelser som säger vad som skall hända om respekten för de mänskliga rättigheterna brister. Det bör uppmärksammas, menar utskottet, att det är möjligt att diskutera MR-frågorna inom ramen för den politiska dialogen i samband med de associationsrådsmöten om avtalets tillämpning som regelbundet äger rum på grundval av denna paragraf.

Utskottet har inhämtat att frågor om mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt också är en viktig del av överläggningarna vid dessa möten. Associationsavtalet ger således EU en möjlighet att framföra synpunkter till Israel och diskutera frågorna direkt med företrädare för den israeliska regeringen. Utskottet har erfarit att den svenska regeringen kommer att fortsätta att aktivt verka för att EU utnyttjar detta forum för att kräva att Israel lever upp till sina förpliktelser enligt folkrätten och fullgör sina skyldigheter som ockupationsmakt under den fjärde Genèvekonventionen. Utskottet förutsätter

att både Sverige och EU kommer att fortsätta att föra fram detta budskap med oförminskad kraft även utanför associeringsrådets ram.

Utskottet vill framhålla att EU (och därigenom Sverige) samverkar med USA, Ryssland och FN inom den s.k. Kvartetten för att få i gång fredsprocessen. Kvartetten har utarbetat en gemensam färdplan vars mål är bildandet av en palestinsk stat inom tre år, vilken har presenteras för parterna i maj 2003.

Utskottet menar att så länge som det pågår ett aktivt arbete i syfte att få parterna att röra sig i en positiv riktning vore det olämpligt att säga upp associationsavtalet med Israel. En uppsägning av associationsavtalet i närtid skulle sannolikt leda till att opinionen i Israel riktar sin kritik mot EU och endast leda till att fredsprocessen försvåras.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört avstyrker utskottet motionerna 2002/03:U249 (v) yrkande 3 och 2002/03:U275 (mp) yrkande 3.

3.4 Visst samarbete inom ramen för Europeiska gemenskapen

Sysselsättning och Lissabonprocessen

(Skr. s. 162–166)

I Vänsterpartiets partimotion 1999/2000:U903 (v) yrkande 3 framhåller motionärerna att regeringen bör ta initiativ till att uppnå en mellanstatlig finanspolitisk samordning för fler arbetstillfällen i Europa. Vidare krävs gemensamma strukturella reformer som gäller arbetstider, miljömställning och mer aktiv näringspolitik.

I partimotion U326 (c) anför Centerpartiet att genomförandet av Lissabonstrategin måste påskyndas för att en hållbar ekonomi för alla skall kunna uppnås. Med nuvarande takt kommer målen inte att uppnås menar motionärerna och begär i yrkande 12 ett riksdagens tillkännagivande om vad i motionen anförs om den avgörande betydelsen av att gå vidare med Lissabonprocessen.

Utskottet menar att mycket redan görs på de områden som åberopas i motionerna. Det kan vara lämpligt menar utskottet att inledningsvis rekapitulera utvecklingen sedan Amsterdamfördragets tillkomst då sysselsättningen fördes in som en del av samarbetet.

Amsterdamfördraget antogs 1997 och trädde i kraft 1999. Genom Amsterdamfördraget fick sysselsättningspolitiken en egen avdelning i EG-fördraget och den rättsliga grunden utmyntades i EG-fördragets artiklar 125–130. Att EG skall sträva mot en hög sysselsättningsnivå blev också ett uttryckligt mål genom de nya skrivningar i EG-fördragets artikel 2 som tillkom med Amsterdamfördraget:

Luxemburgprocessen

I anslutning till Amsterdamfördragets tillkomst antog Europeiska rådet en resolution om att inleda tillämpningen av fördragsändringarna om sysselsättningsfrågorna, dvs. inleda ett samarbete innan fördraget trätt i kraft. Det ledde till ett extra toppmöte om sysselsättning i Luxemburg i november 1997, där man bl.a. granskade de bästa nationella metoderna för att bekämpa arbetslöshet. Luxemburgmötet resulterade i samordning av EU-ländernas sysselsättningspolitik genom riktlinjer från EU och nationella handlingsplaner från medlemsländerna, sammantaget kallat Europeiska sysselsättningsstrategin, eller Luxemburgprocessen.

Cardiff- och Kölnprocesserna

Vid Europeiska rådets möte i Cardiff i juni 1998 lades de första nationella handlingsplanerna fram, och här beslutade även EU-länderna att samordna ekonomiska reformer med den europeiska sysselsättningsstrategin. EU:s samarbete om ekonomiska reformer inom produkt- och kapitalmarknaderna inom Cardiffprocessen syftar till att effektivisera marknadernas funktionssätt och stärka potentialen för hög tillväxt och sysselsättning i EU.

Vid Europeiska rådets möte i Köln under det första halvåret 1999 utvecklades denna samordning genom antagandet av en resolution om den s.k. sysselsättningspakten eller Kölnprocessen. En central del i pakten är den makroekonomiska dialogen inom vilken företrädare för kommissionen, rådet, Ekonomiska och finansiella kommittén, Kommittén för ekonomisk politik, EU-ländernas centralbanker och arbetsmarknadens parter gemensamt skall diskutera den makroekonomiska utvecklingen och dess påverkan på sysselsättningspolitiken och omvänt.

Vid Europeiska rådets möte i Köln kom EU-länderna dessutom överens om att framtida åtgärder och samarbetsformer kring frågor om sysselsättning, ekonomiska reformer och social sammanhållning skulle diskuteras varje år vid ett extra toppmöte.

Lissabonstrategin

Det första av dessa extra toppmöten kom att hållas i Lissabon i mars 2000. Vid mötet sattes ett mål upp om att EU inom tio år (dvs. år 2010) skall vara världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning. Denna övergripande målsättning går under beteckningen Lissabonstrategin.

Det är i huvudsak upp till vart och ett av medlemsländerna att självt prestera resultat för att nå de uppsatta målen i strategin. Denna arbetsmodell fungerar som ett alternativ till samarbete genom lagstiftning och kallas för den öppna samordningsmetoden. Metoden innebär att EU-länderna utbyter och samordnar erfarenheter samt får en inblick i varandras arbete och resultat för att på så sätt sporra varandra att nå de slutliga målen.

Sysselsättningen spelar en central roll i Lissabonstrategin. Målet är att 70 % av den totala befolkningen i yrkesaktiv ålder och 60 % av den kvinnliga och 50 % av de äldre skall vara i sysselsättning år 2010. Av dem som är över 55 år skall 50 % vara i arbete. Ett delmål är satt till år 2005 då 67 % av den totala yrkesaktiva befolkningen skall vara sysselsatt och 57 % av kvinnorna. Lissabonstrategin rymmer också mål om att kvaliteten på arbete skall förbättras. Vid Lissabonprocessens andra uppföljningsmöte i Barcelona första halvåret 2002 togs de första konkreta stegen för att komplettera Lissabonstrategin i enlighet med den strategi för hållbar utveckling som antogs i Göteborg under det svenska ordförandeskapet första halvåret 2001. Lissabonstrategin omfattar därmed de nödvändiga perspektiven på hållbar utveckling: ekonomiska reformer och sociala/sysselsättnings- och miljöfrågor.

Åtgärder på EU-nivå

I enlighet med Luxemburgprocessen (Europeiska sysselsättningsstrategin) skall kommissionen varje år presentera ett förslag till riktlinjer för sysselsättningspolitiken. Riktlinjerna antas av ministerrådet med kvalificerad majoritet och skall också samordnas med de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Riktlinjerna skall sedan införlivas i medlemsländernas nationella politik genom att de utarbetar årliga handlingsplaner (s.k. NAP:s, eng. National Action Plans). Handlingsplanerna granskas mot bakgrund av de årliga riktlinjerna av kommissionen och ministerrådet. Resultaten av granskningen presenteras därefter i kommissionens och ministerrådets årliga gemensamma rapport om sysselsättningen, som läggs fram för Europeiska rådet. Av fördraget framgår att ministerrådet, med kvalificerad majoritet och på rekommendation av kommissionen, kan avge rekommendationer till medlemsländerna om rådet anser det lämpligt mot bakgrund av granskningen.

Kommissionens utkast till riktlinjer för det kommande året presenteras tillsammans med den gemensamma sysselsättningsrapporten för det föregående året och rekommendationerna till medlemsländerna för det innevarande året som ett s.k. sysselsättningspaket. På grundval av sysselsättningspaketet skall Europeiska rådet varje år också anta slutsatser om sysselsättningssituationen i EU. Slutsatserna bildar grunden till ministerrådets slutliga antagande av riktlinjerna.

En särskild rådgivande sysselsättningskommitté har inrättats för att övervaka sysselsättningssituationen i EU. Kommittén består av två representanter från varje EU-land och skall inhämta synpunkter från arbetsmarknadens parter.

Framtidens sysselsättningsstrategi

I april 2003 presenterade kommissionen ett förslag till en ny sysselsättningsstrategi, bl.a. med syfte att bättre koordinera den med Lissabonstrategins mål för sysselsättningen och att göra den mer resultatriktad. Förslaget innehåller tio olika åtgärds paket:

1. hjälpa arbetslösa att hitta ett jobb och förhindra långtidsarbetslöshet,
2. uppmuntra företagande och göra det lättare att starta nya företag,
3. stödja arbetstagares förmåga till anpassning och göra det lättare för företag att ändra inriktning,
4. ordna med mer och bättre investeringar i humankapital,
5. öka tillgången på arbetskraft och stödja äldres aktivitet på arbetsmarknaden,
6. främja jämställdhet,
7. motverka diskriminering,
8. verka för att arbete skall löna sig,
9. minska illegalt arbete samt att
10. främja yrkesrörlighet och geografisk rörlighet för arbetstagare.

Stödåtgärder inom sysselsättningsområdet

EU har beslutat att avsätta 55 miljoner euro till ett program för sysselsättningsåtgärder för perioden 2002–2006. Stödåtgärderna riktas mot analys, forskning och samarbete mellan EU-länderna på sysselsättnings- och arbetsmarknadsområdet. Syftet är att åtgärderna som finansieras skall bidra till att nå det övergripande målet för EU om att höja sysselsättningsgraden. Stödprogrammet är tänkt att komplettera satsningar inom ramen för Europeiska socialfonden.

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

I enlighet med ett förfarande som användes under det svenska ordförandeskapet utarbetades även under 2002 allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken i medlemsländerna. Dessa allmänna riktlinjer utgör det centrala instrumentet för samordning av den ekonomiska politiken inom EU. Riktlinjerna utarbetas årligen och består av en allmän del, som anger övergripande riktlinjer för den ekonomiska politiken i medlemsstaterna och gemenskapen, samt särskilda rekommendationer till de enskilda medlemsstaterna. De omfattar såväl makroekonomisk politik som sysselsättnings- och strukturpolitik.

De allmänna riktlinjerna är vidare ett av de huvudsakliga instrumenten för att uppnå det strategiska målet i Lissabonstrategin. I riktlinjerna för år 2002 uppmärksammades följande utmaningar för den ekonomiska politiken – att

- säkerställa och ytterligare utveckla det makroekonomiska ramverket för att främja sunda offentliga finanser,
- skapa fler och bättre arbetstillfällen, öka arbetskraftsutbudet samt åtgärda den ihållande arbetslösheten,
- stärka förutsättningarna för högre produktivitetstillväxt samt
- verka för hållbar utveckling.

Utrikesutskottet kan konstatera att det, som framgår av ovanstående beskrivning, redan finns ett omfattande samarbete inom EU syftande till långsiktigt hållbar utveckling med hög sysselsättning. De olika delarna som ingår brukar gå under beteckningen de ekonomisk-politiska processerna inom EU. Under 2002 har Europeiska rådet bl.a. beslutat att tidsplanerna för antagandet av de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och för det årliga sysselsättningspaketet skall samordnas. Syftet är att Europeiska rådet skall kunna avge politiska impulser för genomförande av åtgärder som är avgörande för att unionen skall uppnå Lissabonstrategins långsiktiga målsättningar om tillväxt och sysselsättning. Utskottet välkomnar detta steg som innebär en koordination i tiden av de två viktigaste instrumenten för att det strategiska målet i Lissabonstrategin skall uppnås. Beslutet innebär även att vårtoppmötet mellan EU:s stats- och regeringschefer i Europeiska rådet nu får möjlighet att spela den centrala roll för EU:s ekonomiska politik som ursprungligen var avsett.

Vidare kan utskottet konstatera att flera konkreta framsteg har gjorts inom Lissabonstrategin under 2002. Vid Europeiska rådets möte i Barcelona enades medlemsländerna om att till år 2004 öppna el- och gasmarknaderna för företagskunder för konkurrens mellan medlemsländerna. Senare under året beslöts även att marknaderna för privatkunder skall öppnas för konkurrens till år 2007. På det sociala området fastställde Europeiska rådet i Barcelona, på svenskt initiativ, ett kvantitativt mål när det gäller tillgången på daghemsplatser år 2010 i syfte att öka arbetskraftsutbudet. På miljöområdet beslutades bl.a. att kommissionen skulle presentera en handlingsplan för miljövänlig teknik samt att unionen till år 2010 måste uppvisa avsevärda förbättringar i energieffektivitet.

Utskottet anser att ett närmare europeiskt samarbete är det bästa sättet att påverka globaliseringen. Det viktigaste instrumentet i detta arbete är ett EU som verkar för full sysselsättning samt bevarar den europeiska modellen med välfärdsstater. Detta är också ett arbete som Sverige aktivt driver inom ramen för Lissabonprocessen. För att uppnå förbättrade sysselsättningsnivåer, konkurrenskraftiga priser samt hög kvalitet på varor och tjänster krävs ett dynamiskt näringsliv och en välfungerande inre marknad.

Utskottet vill uttrycka sin tillfredsställelse över att Lissabonprocessen och dess genomförande samt sysselsättningssamarbetet är bland de högst prioriterade frågorna i regeringens EU-politik. Utskottet ser positivt på målsättningen att EU skall bli världens mest dynamiska och konkurrenskraftiga ekonomi till år 2010 där strävan efter full sysselsättning är en central komponent. Det är utskottets uppfattning att Lissabonstrategin i kombination med de andra ekonomisk-politiska processerna, Cardiffprocessen och sysselsättningsstrategin (Luxemburgprocessen), utgör viktiga verktyg för att modernisera den europeiska ekonomin. Dessutom kommer Lissabonstrategin att utgöra ett värdefullt redskap för att integrera de nya medlemsländerna i det europeiska ekonomiska samarbetet.

Utskottet kan på grundval av vad som anförts ovan konstatera att det som motionärerna efterfrågar redan är genomfört eller på väg att genomföras, och utskottet ser därför inte behov av något riksdagens tillkännagivande i sammanhanget. Utskottet avstyrker därmed motionerna 1999/2000:U903 (v) yrkande 3 och 2002/03:U326 (c) yrkande 12.

3.5 Samarbetet inom EG – första pelaren

3.5.1 Transfererings- och skattefrågor

(Skr. s. 116–128)

I partimotion 2002/03:U323 (m) yrkande 11 anförts att EU inte skall utvecklas till att bli en transfereringsunion med beskattningsrätt. I yrkande 9 i samma motion begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad i motionen anförts om stöd till regionalt samarbete. Motionärerna menar i motionen att kostnaderna för jordbrukssubventioner och regionalstöd i de nuvarande medlemsländerna bör minskas och att bidragsbestämmelserna skall göras klarare och mer entydiga. Vidare framhålls att EU:s regionalpolitik måste reformeras. Däremot bör EU stödja gränsöverskridande regionalt samarbete, betonar motionärerna. Särskilt viktigt är därvid att stödja samarbete över gränsen mellan kandidatländer och länder längre österut, t.ex. mellan Baltikum och Ryssland.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att stödet till den gemensamma jordbrukspolitiken upptar ca 45 % av EU-budgeten, och omkring en tredjedel av budgeten upptas av olika former av strukturstöd såsom regional- och arbetsmarknadsstöd. Förutom de av fördragen fastställda inriktningarna av EU:s politik har följande tre faktorer särskilt stor betydelse för EU-budgetens inriktning och nivå. För det första har långtidsbudgeten, det finansiella perspektivet, en avgörande betydelse genom att den anger ramar för varje enskild utgiftskategori samt ramen för de totala utgifterna. För det andra bestäms inriktningen i stor utsträckning av nivån på utgifterna inom ramen för EU:s ordinarie lagstiftningsprocess. För det tredje spelar EU:s egen årliga budgetprocess en viktig roll för att avgöra nivån på utgifterna.

Utskottet noterar att regeringen i budgetprocessen 2002 verkade för att nå en EU-budget som är så restriktiv som möjligt. Detta är något som regeringen driver generellt inom EU förutom ett så effektivt utnyttjande av befintliga resurser som möjligt. Förbättrad budgetdisciplin vid användningen av EU:s medel är också en prioriterad fråga. Vidare har regeringen verkat för att mer strukturellt inriktade besparingar på sikt skall genomföras och då framför allt genom förändringar av jordbruks- och strukturfondspolitiken. Utskottet ser positivt på dessa ställningstaganden från regeringens sida.

Vidare noterar utskottet att processen för förhandlingarna om EU:s budget under nästa finansiella perspektiv, vilket börjar år 2007, kommer att inledas under 2003 och 2004. Utskottet utgår från att regeringen kommer att vara en

aktiv och konstruktiv aktör i detta förberedelsearbete utifrån de politiska prioriteringar som har gjorts.

I det sammanhanget vill utskottet framhålla att EU även fortsättningsvis skall finansieras genom medlemsländernas bidrag och ej genom att utveckla en ny beskattningsrätt för unionen.

Utskottet konstaterar att regeringens inställning vad gäller EU:s gemensamma jordbrukspolitik är att jordbruksutgifterna bör minska i nästa finansiella perspektiv. I detta ingår även att det bör ske en förstärkning av miljö- och landsbygdsåtgärderna. Utskottet menar att det för Sveriges del är viktigt att en omprioritering i jordbruksbudgeten sker parallellt med en expansion av de medel som satsas på landsbygdsutveckling i syfte att en reduktion av de samlade jordbruksutgifterna säkerställs.

När det gäller det gränsöverskridande regionalstödet i perspektivet av nya medlemsländer har utskottet tidigare i föreliggande betänkande redogjort för att det inom EU pågår en diskussion om nya former för samarbete och kontakt med de nya grannländerna, främst Ukraina, Vitryssland och Moldavien. Detta innefattar bl.a. frågor om hur EU:s olika stödprogram kan anpassas för att utgöra ett instrument i denna politik. Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera att regeringen har varit pådrivande i frågan om nya grepp inom samarbetet med de nya grannländerna i öster.

Utskottet vill även framhålla att det inom Phare 2003 ges särskilt stöd för aktioner av gränsöverskridande karaktär över EU:s framtida yttre gränser. Phareprogrammet är EU:s finansiella instrument för stödet till ekonomiska och institutionella reformer i kandidatländerna. Programmet består bl.a. av gränsöverskridande samarbete, och insatser har gjorts för att öka möjligheterna för kontakter, samarbete och affärsverksamhet över gränserna (t.ex. upprättande av gränsövergångar, modernisering av vägnät, stöd till samarbetet mellan lokala myndigheter i gränsnära områden). Därtill syftar Phares gränsöverskridande satsning för 2003 till att hjälpa kandidatländerna att förbereda sig inför Interreg 2004–2006 genom förbättring av den administrativa kapaciteten.

Utskottet ser på grundval av det ovan anförda inget behov av något riksdagens tillkännagivande i dessa frågor och avstyrker därmed motion 2002/03:U323 (m) yrkandena 9 och 11.

Skatteutskottet tar i sitt yttrande 2002/03:SkU2y till utrikesutskottet upp frågor om skatter och tullar. Inledningsvis framhåller skatteutskottet att det fortlöpande följer EU-arbetet och regelbundet bl.a. från Finansdepartementet inhämtar en redovisning om arbetsläget i EU på skatte- och tullområdet. Alla EU-dokument som inkommer till riksdagen inom utskottets beredningsområde sammanfattas på kansliet och fogas till utskickens inför utskottssammanträdena. Utskottet gör också med jämna mellanrum arbetsresor till EU-institutionerna i Bryssel. Under besöken brukar utskottet sammanträffa med bl.a. kommissionären för frågor angående inre marknad, skatter och tullar. Det senaste besöket skedde i februari 2003 och gick också till institutionerna i Luxemburg, bl.a. EG-domstolen och Revisionsrätten.

Skrivelsen föranleder i övrigt följande kommentarer från skatteutskottets sida.

När det gäller företagsbeskattningsområdet och kommissionens meddelande om en strategi för företagsbeskattningen, konstaterar utskottet att det på den inre marknaden finns betydande hinder för en gränsöverskridande ekonomisk verksamhet som bl.a. torde hänga samman med att företagen måste hantera många olika regelsystem trots att EU skall vara en enda marknad. Det är viktigt att de olika medlemsstaternas företagsskattesystem inte hindrar att den inre marknaden fungerar smidigt. Utskottet anser således att arbetet med att förbättra de gemenskapsrättsliga reglerna på området, med beaktande av de enskilda medlemsstaternas skatteanspråk, skall understödjas.

Arbetet med skattepaketet, dvs. sparandedirektiv, uppförandekod och ränte- och royaltydirektiv, har pågått länge, och utskottet hade förhoppningar om att en överenskommelse skulle kunna träffas i början av detta år. På Ekofinrådets möte i januari 2003 enades finansministrarna om en uppgörelse om skattepaketet i dess helhet som formellt skulle antas före Europeiska rådets möte i mars 2003. Så blev emellertid inte fallet eftersom Italien på Ekofinmötet i mars 2003 förde in en helt ovidkommande fråga, nämligen frågan om betalningen av avgifter för överskridna mjölkkvoter. Utskottet beklagar att en slutlig överenskommelse ännu inte har träffats om skattepaketet. Frågan torde emellertid åter komma upp vid finansministrarnas möte i maj 2003.

Riksdagen uttalade hösten 2000 i samband med behandlingen av regeringens förslag om beskattning av utländska nyckelpersoner (prop. 2000/01:12, bet. 2000/01:SkU6) att Sverige vid en översyn av uppförandekoden för företagsbeskattning bör arbeta för att även skadlig skattekonkurrens som avser löntagare kommer att omfattas av koden. Av regeringens skrivelse 2002/03:75 *Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen* (s. 80) framgår att den planerade översynen av uppförandekoden ännu inte har kommit till stånd eftersom det pågående arbetet med koden inte avslutats. Enligt vad utskottet erfarit skulle frågan kunna tas upp i samband med en översyn under hösten 2003, under förutsättning att en överenskommelse nås om skattepaketet senare i vår eller i sommar.

Arbetet i EU på mervärdesskattens område uppmärksammades av utskottet så sent som i mars 2003 i samband med behandlingen av motioner om mervärdesskatt från allmänna motionstiden 2002. Beredningsläget beskrevs i betänkande 2002/03:SkU10 när det gällde det nya direktivet om moms på elektronisk handel, direktivförslaget om avdragsrätt för ingående moms och förslaget till ny förordning om administrativt samarbete inom momsområdet. Det senare förslaget är ett viktigt led i kampen mot skatteundandragande och bedrägerier. Utskottet ställer sig också positivt till införande av en gränsöverskridande avdragsrätt för moms eftersom det är viktigt att förenkla för företagare att återfå moms som betalats i andra EU-länder. Utskottet kan härutöver upplysa om att utskottet inlett beredningen av regeringens proposition 2002/03:77 *Mervärdesskatte regler för elektronisk handel samt radio- och TV-sändningar*. Genom förslaget genomförs de förändringar i mervärdesskattelagen och skattebetalningslagen som föranleds av det nya direktivet om moms på elektronisk handel och den nya förordningen om administrativt samarbete.

När det gäller direktivförslaget om moms på resebyråttjänster anser utskottet att det är uppenbart att det behövs förenklingar på området och att man måste komma till rätta med de konkurrensnedvridningar som för närvarande råder.

Utskottet har i olika sammanhang (t.ex. 1999/2000:SkU8y) ställt sig bakom regeringens ansträngningar att verka för att EU-länderna enas kring ett energibeskattningsdirektiv som täcker samtliga energiprodukter – inte bara mineraloljor. Utskottet redogjorde för arbetsläget och för den svenska ståndpunkten i frågan så sent som i mars 2003 i samband med behandlingen av motioner om energibeskattningen från den allmänna motionstiden 2002 (bet. 2002/03:SkU11). Beskattningen av energianvändningen har stor betydelse inte minst för näringslivet, och utskottet har ofta framhållit betydelsen av att beskattningen ges en utformning som ger svensk industri förutsättningar att konkurrera internationellt. Utskottet kan upplysa om att Skattnedsättningskommittén i dagarna har överlämnat ett betänkande, SOU 2003:38 *Svåra skatter!*, med förslag om ett långsiktigt hållbart system för energibeskattningen för näringslivet. Direktivförslagen om beskattningen av biobränslen och dieseldrivmedel i yrkesmässig verksamhet är också mycket betydelsefulla i sammanhanget, och tanken är att de skall arbetas in i energiskattedirektivet. Den svenska åkerinäringens konkurrensproblem kan, enligt utskottets mening, visserligen inte ensidigt knytas till beskattningen av dieselbränslet men utskottet anser att förslaget till dieselskattedirektiv kan komma att ha en positiv inverkan på konkurrensförhållandena på EU:s transportmarknad. Enligt vad utskottet erfarit var energiskattedirektivet upptaget på dagordningen för Ekofinrådets möten i januari, februari och mars 2003, och EU:s ekonomi- och finansministrar har vid det sistnämnda mötet i Bryssel enats om ett energiskattedirektiv.

Arbetet med att inom EU stärka det administrativa samarbetet på skatteområdet är utomordentligt viktigt. Enligt utskottets mening kräver avsaknaden av fiskala gränser ett effektivt samarbete och informationsutbyte mellan länderna för att skattekontroller och bedrägeribekämpning skall kunna genomföras på ett framgångsrikt sätt. Balansen mellan de fiskala intressena och skyddet för den personliga integriteten måste dock upprätthållas. Utskottet har nyligen avslutat beredningen av den del av regeringens proposition 2002/03:106 som avser genomförande av det nya direktivet med tillämpningsföreskrifter till indrivningsdirektivet. Bedrägerier i samband med transporter i EU av alkohol- och tobaksvaror under skatteuppskov inom ramen för den s.k. suspensionsordningen är ett stort problem. I syfte att komma åt den illegala verksamheten i Sverige skärpte riksdagen (2002/03:SkU3) så sent som i höstas sanktionerna mot förflyttning av punktskattepliktiga varor i strid mot bestämmelserna om ledsagardokument, säkerhet och anmälningsskyldighet. Ett datoriserat punktskattekontrollsystem som under en längre tid diskuterats inom EU skulle enligt utskottets mening på ett avgörande sätt ytterligare förbättra möjligheten till transportkontroll, och utskottet anser att det är tillfredsställande att Ekofinrådet uttalat sig för att ett sådant kontrollsystem nu införs.

När det härfter gäller kommissionens meddelande om beskattningen av tjänstepensioner anser utskottet att det inledda arbetet bör understödjas för att lösa de problem som pekats ut i meddelandet. I första hand måste informationsutbytet förbättras. Det måste finnas ett fungerande informationsutbyte om Sverige skall kunna avstå från kravet på att ett pensionsinstitut skall vara etablerat här i landet för att pensionspremier som betalas till institutet skall få dras av.

Utskottet anser till sist att det är angeläget att Sverige fortsätter att driva på tullsamarbetet i EU. Här finns mycket att göra i fråga om förenkling och modernisering, användningen av IT och rationella arbetsmetoder. Det är åtgärder som har stor betydelse för svenska företag. En ef-

fektiv tullförvaltning är också en förutsättning för att man skall komma åt den grova gränsöverskridande brottsligheten.

Utrikesutskottet ställer sig bakom de överväganden som skatteutskottet har givit uttryck för i sitt yttrande.

3.5.2 Handelspolitiska frågor

(Skr. s. 67–73)

Motionärerna bakom partimotion 2002/03:Fi289 (v) anför att EU länge har uppträtt protektionistiskt mot omvärlden. Det har skett genom tull- och kvot-system och genom subventioner av export från EU-länder. I *yrkande 2* anför att regeringen inom EU skall verka för att EU:s protektionistiska drag mot omvärlden upphör. I kommittémotion 2002/03:U262 (kd) *yrkande 1* är perspektivet liknande och motionärerna anför att regeringen inom EU skall arbeta för att eliminera handelshinder för u-ländernas export till i-länder, i första hand de ursprungsregler som försvårar exportmöjligheterna, samt avveckla unionens exportsubventioner inom jordbrukspolitiken. Även i kommittémotion 2002/03:U298 (c) är perspektivet en ökad frihandel för u-ländernas bästa. EU:s stödnivåer bör sänkas menar motionärerna men menar i *yrkande 6* att en sänkning av dessa stödnivåer måste följas av liknande minskningar av subventioner och stödåtgärder i övriga WTO-länder.

Det är utskottets uppfattning att för u-länder är en öppen handel ett nödvändigt steg mot snabbare och mer långsiktig utveckling. Från i-ländernas sida måste ett första steg vara snabbare avveckling av våra handelshinder gentemot produkter som u-länder kan exportera, exempelvis produkter från arbetsintensiv industri som textilier, kläder, jordbruks- och fiskevaror. Utskottet vill även betona att minskade handelshinder utgör ett av de instrument som gynnar vår egen välfärdsutveckling. De bidrar till konkurrenskraftiga priser för konsumenterna och stärker den ekonomiska konkurrenskraften för de produkter som vi själva producerar.

Utskottet kan konstatera att regeringen fortsätter att verka för en öppen och regelbaserad handel och att den ökade handeln skall komma de fattiga länderna till del. Regeringen agerar aktivt inom EU för att de åtaganden som gjordes vid WTO:s ministerkonferens i Doha skall infrias. Det innebär dels att EU skall verka för ett ökat marknadstillträde för u-länderna på områden av särskilt intresse för dem, dels att unionen bistår fattiga länder med stöd för att bedriva förhandlingarna på ett effektivt sätt, vilket kan bidra till att deras intressen får ökat genomslag. Dessa frågor har tidigare behandlats av riksdagen (skr. 1998/99:59, bet. 1998/99:NU13).

Utskottet har inhämtat att regeringens strategi för WTO-förhandlingarna under utvecklingsdagordningen från Doha (Doha Development Agenda) genomsyras av utvecklingsperspektivet. Detta arbete bedrivs främst genom att söka påverka Europeiska kommissionen och de andra EU-länderna i denna riktning. I förhandlingarnas omedelbara framtid arbetar regeringen därför för att

- EU skall driva på så att konkreta framsteg uppnås inom TRIPS och hälsa samt ett paket för särskild och differentierad behandling i WTO,
- EU skall verka för att u-ländernas önskemål om lättnader medges på grund av deras problem att genomföra flera av de tidigare ingångna WTO-avtalen, och att i-länderna lever upp till de åtaganden man tidigare gjort om minskat användande av antidumpningsåtgärder och ökad tekoliberalisering och för att
- EU skall inta en mer kompromissvillig linje på jordbruksområdet som beaktar särskilt u-länders intressen såsom ökat marknadstillträde för u-länders produkter liksom reform av handelsstörande subventioner och exportstöd.

Vidare prioriterar regeringen följande frågor av intresse för u-länderna:

- ambitiös liberalisering av industrivaror, med särskild fokus på förbättrat marknadstillträde för arbetsintensiva produkter såsom teko,
- stramare regler för tillämpning av antidumpningsåtgärder,
- striktare regler för fiskesubventioner och
- i tjänstehandeln ge ökad möjlighet för personer att leverera tjänster i EU och andra i-länder, vilket är ett vanligt u-landsönskemål.

Utskottet har vidare inhämtat att i WTO:s jordbruksförhandling intar regeringen en öppen attityd till u-ländernas önskemål om särskilda regler för u-länder i vilka bl.a. kan ingå undantag från tullsänkningar i u-länder på särskilt känsliga varor.

Därutöver tar regeringen genomgående särskild hänsyn till frågorna om handelsrelaterat tekniskt bistånd, inklusive Sveriges förmåga att tillmötesgå utfästelser inom detta område, samt horisontella åtaganden om särskild och differentierad behandling för u-länder.

Utskottet ser positivt på dessa ställningstaganden från regeringens sida och välkomnar att regeringen agerar i enlighet med detta i kretsen av unionens medlemsländer.

När det gäller handelsrelaterat bistånd är utskottets uppfattning att det finns behov av stöd till u-länders egen kapacitet att formulera sin handelspolitik, analysera handelsförhandlingar, driva sina egna intressen och genomföra handelspolitiska åtaganden. Handelsrelaterade biståndsinsatser behövs också för att avhjälpa praktiska hinder som begränsar u-länders exportörer att utnyttja det marknadstillträde som erbjuds och de problem som exportörer och importörer möter på sin egen marknad. Utskottet kan också konstatera att regeringen har agerat bilateralt i denna riktning för att stödja de internationella frihandelsansträngningarna. Sida har genom regleringsbrevet fått i uppdrag att integrera handelsfrågorna i landstrategiarbetet samt att följa upp åtagandena om handelsrelaterat bistånd i utvecklingsagenda från Doha. Vidare arbetar Sida med att stärka den handelsrelaterade komponenten i det svenska utvecklingsamarbetet. Kommerskollegium har i regleringsbrev fått i uppdrag att bistå Sida att leverera handelsrelaterade insatser och bidra med expertkunskap om olika handelspolitiska frågor.

Vad avser de preferentiella tullsänkningarna (General System of Preferences, GSP) som EU tillämpar i förhållande till u-länder, för att dessa skall kunna utnyttja det fördelaktiga marknadstillträde (exempelvis Everything but Arms), utgör ursprungsreglerna ett av flera hinder. Regeringen verkar därför för att ursprungsreglerna skall anpassas och förenklas med utgångspunkt från u-ländernas exportprodukter. EU har i dag ett system med detaljerade ursprungsregler som kräver betydande administrativa resurser. Det är önskvärt, menar utskottet, att ursprungsreglerna görs mindre komplicerade och att kraven på bearbetning bättre anpassades till u-ländernas ekonomiska och industriella förutsättningar. Utskottet ser därför positivt på att regeringen i rådsslutsatserna om handel och utveckling (Rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser, GAERC, 19 november 2002) drev igenom att rådet gav kommissionen i uppdrag att föreslå hur GSP-systemet kan förbättras och ursprungsreglerna förenklas i samband med nästa översyn av EU:s GSP-system.

Kommissionen är enligt vad utskottet erfarit i färd med att utarbeta en Grönbok som kommer att presenteras under 2003 om hur ursprungsreglerna i EU:s förmånsförordningar på handelsområdet skall utformas i framtiden. Alla intressenter kommer att ges möjlighet att inkomma med synpunkter för att kunna påverka denna viktiga fråga om framtidsutvecklingen av ursprungsreglerna.

När det gäller jordbruket arbetar, som utskottet visat tidigare i föreliggande betänkande, regeringen för att skapa bättre marknadstillträde för jordbruksprodukter, minska handelsstörande internstöd samt minska och på sikt avskaffa alla former av exportstöd. Utskottet vill i sammanhanget betona att Sverige är ett av de länder inom EU som kraftigast driver på för fortsatta handelsliberaliseringar på jordbruksområdet och en genomgripande reformering av EU:s jordbrukspolitik.

Utskottet kan konstatera att EU, i likhet med andra länder som har höga stödnivåer inom jordbruket (t.ex. Japan, Norge och Schweiz), kommer att behöva acceptera betydande sänkningar av dessa. Åtagandet från ministerkonferensen i Doha gäller alla WTO-medlemmar och regeringen verkar för att en uppgörelse blir så balanserad som möjligt enligt vad utskottet inhämtat. I sammanhanget kan även nämnas att regeringen intagit ståndpunkten att alla typer av skadliga exportstöd skall vara föremål för reglering och med minskning av dessa som målsättning. Detta gäller således inte bara de exportsubventioner som t.ex. EU tillämpar utan även generösa exportkrediter, exportkreditgarantier till det inhemska jordbruket och villkorat livsmedelsunderstöd till u-länder som utnyttjas flitigt av USA.

Utskottet kan konstatera att USA:s kongress nyligen har fattat beslut om att kraftigt höja subventionerna till jordbruket. Utskottet har med tillfredsställelse noterat att regeringen vid ett flertal tillfällen, både i bilaterala och multilaterala sammanhang, har kritiserat denna politik. Även om stödnivåerna i EU fortfarande är högre än i USA är den nya amerikanska jordbrukspolitiken ett steg i negativ riktning, menar utskottet.

Utskottet ser med anledning av vad utskottet ovan anfört inget behov av ett riksdagens tillkännagivande i de frågor motionärerna tar upp. Utskottet avstyrker därför motionerna 2002/03:Fi289 (v) yrkande 2, 2002/03:U262 (kd) yrkande 1 samt 2002/03:U298 (c) yrkande 6.

3.5.3 Transport- och kommunikationsfrågor

(Skr. s. 231–246)

Trafikutskottet behandlar i sitt yttrande 2002/03:TU5y utförligt dessa frågor. Med anledning av redovisningen i trafikutskottets yttrande citeras i det följande under denna rubrik huvuddelen av yttrande med undantag för vissa delar om transporter och miljö samt skrivelsens karaktär och inriktning, vilka redovisas på annan plats i föreliggande yttrande.

Trafikutskottet anför följande:

Frågor som rör flera transportslag

En gemensam europeisk transportpolitik

Inledningsvis erinrar trafikutskottet om att utskottet våren 2002 till EU-nämnden avgav ett yttrande över kommissionens vitbok, *Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010*. Yttrandet överlämnades härefter till regeringen för beaktande. Utskottet konstaterar att regeringen i skrivelsen inte har omnämnt detta yttrande än mindre har redovisat i vilka avseenden som regeringen har tagit fasta på utskottets synpunkter.

Transeuropeiska nät på transportområdet

I skrivelsen redovisas revideringen av riktlinjerna för de europeiska näten på transportområdet (TEN-T) samt förslaget om ändring av den s.k. finansieringsförordningen. Det omtalas vidare att rådet behandlat frågan om riktlinjer och prioriterade projekt, senaste gången i oktober 2002. Utskottet noterar emellertid att det i avsnittet inte återfinns någon redovisning av hur de svenska projekten har drivits av regeringen eller hur dessa projekt har behandlats vid rådets behandling av prioriteringarna. Detta gäller särskilt vägnätet, som omfattades av flera svenska utbyggnadsprojekt. Vidare är Nordiska triangeln ett angeläget projekt. Utskottet utgår från att regeringen fortsättningsvis tar upp dessa frågor som en stående punkt i sin redovisning i årsboken.

Enligt utskottets mening är det angeläget att Sverige inom EU verkar för att de europeiska transportnätverken utvecklas till transportkorridorer som på ett effektivt sätt kan knyta länderna inom EU och angränsande områden närmare varandra. För uppbyggnaden av ett väl fungerande gränslöst transportsystem har tidigare en inriktning varit att utveckla nordsydliga transportkorridorer i Europa. Utvidgningen av EU mot östra Europa och framhävandet av en nordlig dimension ställer delvis nya krav på att erbjuda goda transitförbindelser i internationell samverkan. Det är därför angeläget att den fortsatta resultatuppföljningen av arbetet på området avspeglar de insatser som Sverige genomför för att denna vidgade syn på ett ändamålsenligt sätt kan komma landet till godo.

I sammanhanget vill trafikutskottet också understryka att det i ökad utsträckning är nödvändigt att komplettera det nationella perspektivet i infrastrukturpolitiken med ett länderövergripande perspektiv.

Galileo

Galileo-projektet är, som framgår av skrivelsen, ett europeiskt satellitnavigeringssystem avsett att vara i drift år 2008. En utförlig redovisning av detta och av utvecklingen under år 2002 lämnas av regeringen. Det hade, menar utskottet, varit av värde med en komplettering med en beskrivning av den nytta som förväntas komma ut av projektet, inte minst för svenskt vidkommande.

Marco Polo

Marco Polo är benämningen på ett bidragssystem för förbättring av gods-transportsystemets miljöprestanda. Även beträffande denna del i skrivelsen hade det varit värdefullt med en något mer fyllig redovisning, inte minst när det gäller hur frågorna om tröskelvärden och budget har behandlats av regeringen.

*Vägtransporter**Vägtrafiksäkerhet*

Trafikutskottet har i sitt yttrande över vitboken, *Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010*, särskilt betonat trafiksäkerhetsfrågornas betydelse. Utskottet framhöll bl.a. att det är angeläget med en hög ambitionsnivå på trafiksäkerhetsområdet även på EU-nivå och välkomnade därför kommissionens aviserade planer på ett gemensamt operativt mål om en halvering av antalet trafikdödade inom unionen fram till år 2010.

Enligt utskottets mening finns det en mångfald av åtgärder som ännu inte utnyttjats på EU-nivå. Alltjämt finner utskottet att de mest kostnads-effektiva åtgärderna är de som avser alkohol- och drogpåverkan, hastighetsanpassning och bilbältesanvändning. Såvitt gäller åtgärder mot alkoholpåverkan finns skäl att hänvisa till de goda svenska erfarenheterna av alkoholås och som nu mynnat ut i att riksdagen nyligen har fattat beslut om en utvidgning av försöksverksamheten till att omfatta flera förarbehörigheter och även yrkesmässig trafik. Försöksverksamheten kommer också – från att endast ha omfattat vissa län – att kunna bedrivas i hela landet. Enligt utskottets bedömning kan även ett system med elektroniska körkort ge väsentliga bidrag till trafiksäkerheten. Elektroniska körkort är försedda med mikrochip med olika funktioner. En sådan funktion kan vara en koppling till ett elektroniskt säkerhetssystem i bilen. Härigenom går det att tekniskt omöjliggöra olovlig körning, t.ex. av personer som fått sitt körkort återkallat på grund av rattfylleri.

Med hänsyn till trafiksäkerhetsfrågornas centrala betydelse ser trafikutskottet det som angeläget att redovisningen fortsättningsvis mer tydligt avspeglar hur Sverige som en ledande nation på trafiksäkerhetsområdet agerar inom EU-arbetet.

Harmonisering av fordonsbestämmelser m.m.

Trafikutskottet anser att harmonisering av fordonsbestämmelser är en betydelsefull åtgärd för att skapa en effektiv europeisk fordonspark, där tillverkare inte tvingas beakta en stor mängd nationella regleringar. Samtidigt kan det finnas en risk att harmoniserings- och regelarbetet överarbetas till förfång för teknisk utveckling och marknadsanpassning. Det kan alltså i vissa fall finnas skäl för restriktivitet vid harmonisering av andra krav än sådana som uteslutande gäller säkerhet. Ett exempel i fråga om de nya bestämmelserna om bussar gäller ett gemensamt krav på innerbelysning. Såsom påpekas banar enhetliga regler väg för produktion i större serier. Vad som å andra sidan kan tala för harmoniserade krav, är att sådana krav kan tänkas minska behovet av ytterligare – många gånger mycket specifika och långtgående och därmed kostnadsdrivande – krav

vid trafik huvudmännens och andras upphandling. Det är givetvis viktigt att tillåta sådan variation i utbudet att inte en ändamålsenlig produktutveckling hämmas.

Verksamheten med amatörbyggda och ombyggda fordon är ett annat område som berörs av harmoniseringsarbetet. Trafikutskottet vill påminna om riksdagens uttalande om regler som underlättar verksamheten med sådana slags fordon (bet. 2001/02:TU13, rskr. 2001/02:280). Denna företeelse är lika utbredd i övriga Europa som i Sverige och de EG-regler som arbetas fram är anpassade för den industriella fordonstillverkningen och inte för detta slags hobbyverksamhet. Utskottet sade sig emellertid se positivt på verksamheten och ansåg att regeringen borde verka för att även fordon av detta slag beaktas i samband med arbetet med gemenskapsreglerna och att hittillsvarande problem därmed kan lösas långsiktigt. Enligt trafikutskottets mening är det mot denna bakgrund angeläget att denna fråga följs upp genom fortsatta resultatbeskrivningar.

Ny typ av digitala färdskrivare

Trafikutskottet noterar vidare vad regeringen redovisat om en ny typ av digitala färdskrivare med information om fordonet och om förarens körning. Utskottet ser positivt på att sådana har utvecklats och inom en inte alltför avlägsen framtid kommer att sättas in i alla nytillverkade bussar och tunga lastbilar inom EU. Från trafiksäkerhetssynpunkt är detta angeläget då åtgärden syftar till att det skall bli färre överträdelser av regelsystemet för kör- och vilotider. Kan färdskrivaren bidra till att olyckorna med tunga fordon minskar är mycket vunnet. Förare som kör för länge kan vara en säkerhetsrisk; under senare tid har särskilt trötthet identifierats som en viktig olycksorsak. Ytterligare en positiv effekt av digitala färdskrivare är att konkurrensen i branschen kan bli mer rättvis.

Järnvägsfrågor

Avregleringsarbetet

Utskottet delar uppfattningen om behovet av en reformerad järnvägssektor inom Europa. Konkurrens och utveckling är viktiga för att sektorn skall kunna fungera.

I detta sammanhang vill utskottet emellertid peka på de problem som kan uppkomma i samband med avreglering. Erfarenheterna på många områden – inte minst transportområdet – visar att det krävs såväl insikter om effekterna som en omsorgsfull planering av hur avregleringen skall genomföras. Avreglering – såsom en del av arbetet för en uthållig utveckling av transportsystemet – kräver ett långsiktigt och förutseende förhållningssätt. Det handlar även om hur upphandlingar genomförs. Utskottet anser det således angeläget att man – såväl på EU-nivå som nationellt – kan finna former för en effektiv avreglering utan skadliga bieffekter i fråga om regional balans eller andra transportpolitiska delmål. För järnvägsföretagen är vidare entydiga och klara regler en nödvändighet för att avregleringen skall kunna fungera i verkligheten och för att alla berörda företag skall kunna konkurrera på samma villkor. En viktig del av arbetet består i spridande av de goda exemplen.

Sjöfart

Sjösäkerhet och sjöfartsstöd

I samband med diskussioner om sjösäkerhet förekommer frågan om s.k. bekvämlighetsflaggade fartyg. Trafikutskottet har tidigare betonat vikten av en ändamålsenlig definition av begreppet bekvämlighetsflagg. Enligt

utskottets mening är det viktiga att regelsystemet – syftande till bl.a. ökad sjösäkerhet och motverkande av social dumpning – är enhetligt och gällande för all sjöfart inom gemenskapen, oavsett i vilket land som fartyget är registrerat. Såsom trafikutskottet har framhållit i skilda sammanhang, bl.a. i sitt yttrande till miljö- och jordbruksutskottet om Östersjön som särskilt känsligt havsområde (2002/03:TU1y) liksom i sitt betänkande om sjösäkerhet (bet. 2002/03:TU5), är krav på dubbelskrov inte den enda lösningen på problemet vid haverier av oljetankfartyg. Trafikutskottet vill framhålla vikten av att Sverige – även inom ramen för samarbetet inom EU – agerar aktivt för att Östersjöns vatten skyddas i fråga om risker vid bl.a. frakter med oljetankfartyg.

Frågan om bekvämlighetsflagg har också anknytning till likvärdiga konkurrensförutsättningar inom sjöfarten. I detta sammanhang vill utskottet erinra om sin uppfattning, senast uttryckt hösten 2001 (bet. 2001/02:TU1 s. 67), nämligen att utskottet förutsätter att regeringen inom EU verkar för en ordning som säkerställer största möjliga konkurrensneutralitet.

Hamndirektivet

Regeringen redovisar att en politisk överenskommelse om direktivet för tillträdet till marknaden för hamntjänster (hamndirektivet) nåddes i juni 2002. Enligt vad utskottet nu erfarit har Europaparlamentet i mars 2003 antagit ett ändringsförslag, som sammanfattningsvis går ut på skärpta krav när det gäller uppföljning av medlemsstaternas sociala och arbetsrättsliga lagstiftning.

Luftfart

Open skies-målet

Trafikutskottet konstaterar att EG-domstolen hösten 2002 fann att Sveriges – liksom sju andra medlemsstaters – bilaterala luftfartsavtal med USA (det s.k. open skies-avtalet) på vissa punkter strider mot EG-rätten. Kommissionen har nu givits mandat att förhandla med USA om luftfartsfrågor på gemenskapsbasis. Vidare har kommissionen – bl.a. mot bakgrund av EG-domstolens dom – föreslagit att tillämpningen av fördragets konkurrensregler utvidgas till att även omfatta luftfart mellan gemenskapen och tredjeland (KOM (2003) 91 slutlig). Bakgrunden anges vara att antalet internationella allianser och andra former av samarbetsavtal inom luftfartssektorn mellan EG-lufttrafikföretag och företag från tredjeland har ökat markant samt den ökade förändringstakten med omstruktureringar och fusioner som förväntas ske.

Fördelning av ankomst- och avgångstider, s.k. slottider

Trafikutskottet vill betona att flyget är ett viktigt transportslag, såväl inom Sverige med dess struktur i fråga om geografi och boende, som för transporter till och från vårt land till följd av det nordliga läget. Flyget kan alltså ses som ett medel för upprättande av en nordlig dimension i transporthänseende. Fördelningen av slottider är ett viktigt instrument för att släppa in nya aktörer på marknaden och därmed åstadkomma en ändamålsenlig konkurrens. Den översyn av slottförordningen som pågår får, menar trafikutskottet, inte leda till diskriminering av regionalflyget i Sverige. Begränsningar i fråga om flygföretagens möjligheter att använda flygplan av viss storlek skulle exempelvis allvarligt försämra förutsättningarna för regional balans.

Möjligheter till utnyttjande av ryskt luftrum

Trafikutskottet vill i detta sammanhang påminna om att en ny flygled mellan Europa och Nordostasien, den s.k. norra genvägen, nyligen har öppnats. Flygleden, som går över ryskt luftrum, förkortar restiden avsevärt. Genom flygleden skapas möjligheter till fraktflygsverksamhet med europeisk bas i Kallax Cargo flygplats utanför Luleå. De ryska myndigheterna har nyligen givit tillstånd till några europeiska flygbolag.

Enligt trafikutskottets uppfattning är det angeläget att Sverige driver denna fråga inom ramen för EU-samarbetet.

Andra frågor i skrivelsen med anknytning till transportområdet

Trafikutskottet konstaterar att skattefrågorna även inom EU i stor utsträckning har bäring på transportsektorn. Det handlar inte bara om konkurrensen mellan olika transportslag, fordonskategorier m.m. utan även om hur skattesystemet påverkar miljön och strukturen för hur ett effektivt och hållbart transportsystem skall kunna uppnås. Återigen finner utskottet emellertid att det i Årsboken saknas enhetlighet när det gäller redovisning av svensk ståndpunkt, utfallet eller vilka frågor som Sverige har drivit. Inte heller anges hur den svenska regleringen förhåller sig till olika rättsakter, vare sig före eller efter deras ikraftträdande.

I sammanhanget vill utskottet betona betydelsen av att en konkurrensneutral bränslebeskattning utvecklas, för att på så sätt undvika att man tankar i det land som har lägst dieselskatt och därmed lägst literpris. Av stort intresse för ett mer rättvist skattesystem är även utvecklingen mot en kilometerbaserad fordonsbeskattning av tung trafik.

Vidare vill trafikutskottet påminna om sina uttalanden om att regeringen inom ramen för arbetet i EU bör arbeta för att främja svavelfri diesel. Det bör noteras att Sverige skulle kunna utgöra en intressant förebild genom den teknik som utvecklats i landet.

Elektroniska kommunikationer – informationsteknik och samhället

Trafikutskottet anser att de elektroniska kommunikationerna och informationstekniken har stor betydelse för samhällsutvecklingen. De påverkar vår produktionsförmåga och våra levnadsvillkor liksom möjligheterna att utveckla vår demokrati. Enskilda och myndigheter skall därför ges goda möjligheter att utnyttja den nya tekniken. Utskottet har mot denna bakgrund tidigare betonat angelägenheten av att Sverige i ett internationellt perspektiv skall ligga i framkanten av den tekniska utvecklingen. För IT-politiken har riksdagen lagt fast att Sverige som ett första land skall bli ett informationsamhälle för alla. Sverige utgör också en av världens mest framstående IT-nationer med bl.a. en stark industriell bas, hög användning av informationsteknik och en väl utbyggd infrastruktur för elektronisk kommunikation och IT.

Utskottet konstaterar att den mycket snabba tekniska utvecklingen inom området i ökad grad förutsätter ett internationellt agerande. Det är därför viktigt att Sverige inom EU aktivt driver det fortsatta utvecklingsarbetet. I detta sammanhang vill utskottet särskilt understryka behovet av insatser för att uppnå en ökad säkerhet. För att främja en ökad användning över öppna nät för företag, myndigheter och medborgare krävs väl fungerande säkerhetsfunktioner. Det handlar bl.a. om att utveckla krypteringsteknik och elektroniska signaturer, så att dessa blir mer allmänt tillgängliga i samhället. Därmed skapas också förutsättningar för ökad elektronisk kommunikation och elektronisk handel. Utskottet har mot denna bakgrund tidigare påpekat att tilliten till IT är en fråga som särskilt bör prioriteras i det fortsatta arbetet.

Det kan vidare nämnas att trafikutskottet avser att avge ett yttrande till EU-nämnden (2002/03:6y) med anledning av ett förslag från kommissionen om inrättande av en europeisk nät- och informationssäkerhetsbyrå (KOM (2003) 63 slutlig). En sådan regleringsmyndighet avses bidra till att säkerställa nätens och informationssystemens driftskompatibilitet och därigenom förbättra den inre marknadens sätt att fungera. Byrån skall bistå kommissionen och nationella regleringsmyndigheter i frågor som rör nät- och informationssäkerhet. Utskottet konstaterar i sitt yttrande att ett IT-säkerhetsarbete på europeisk nivå är angeläget. Samtidigt anser utskottet – i enlighet med den svenska ståndpunkt som föreslås i motsvarande fakta-PM (fakta-PM 53) – att medlemsstaternas inflytande i byrån måste säkras. Utskottet anser slutligen att Sverige bör komma i fråga som säte för byrån.

Utskottet vill vidare understryka vikten av uppföljning och utvärdering även på området elektroniska kommunikationer m.m. Många av besluten inom området har långsiktiga konsekvenser där beslutsfattandet delvis måste grundas på strategiska bedömningar och prognoser för framtiden. Sådana bedömningar och prognoser måste fortlöpande stämmas av mot de snabbt förändrade förutsättningar som kännetecknar det framväxande informationssamhället. Enligt utskottets mening är det mot denna bakgrund angeläget att regeringen i lämpligt sammanhang fortsättningsvis belyser, exempelvis genom beskrivning av olika relevanta indikatorer, hur IT-utvecklingen fortskrider inom EU och Sveriges position.

Utrikesutskottet har inget att tillföra utöver vad trafikutskottet har anfört på dessa områden. *Utrikesutskottet* utgår ifrån att regeringens skrivelse kommande år avspeglar de önskemål som trafikutskottet framför i yttrandet vad beträffar en bättre redovisning av beredningsområdet.

3.5.4 Luftföroreningar

(Skr. s. 268–288)

Moderata samlingspartiet menar i partimotion *U323 (m) yrkande 15* att regeringen måste ta initiativ för att minska Sveriges och EU:s utsläpp av växthusgaser. Ett särskilt problem i sammanhanget som motionärerna pekar på är att EU:s medlemsländer och även andra länder blir mer och mer beroende av fossila bränslen på grund av en i längden ohållbar energipolitik som ej står i samklang med åtagandena i Kyotoprotokollet.

Utrikesutskottet kan konstatera att miljö- och jordbruksutskottet (bet. 2002/03:MJU13) nyligen i ett betänkande har behandlat frågor om reduktion av växthusgaser i det klimatstrategiska arbetet. Med anledning av ett motionsyrkande om höjd ambitionsnivå vad gäller utsläpp av växthusgaser anförde miljö- och jordbruksutskottet i betänkandet följande:

När det gäller målen för det svenska klimatarbetet vill utskottet hänvisa till vad utskottet anförde i samband med att regeringen i proposition Sveriges klimatstrategi (prop. 2001/02:55) presenterade en rad delmål och åtgärdsstrategier för det nationella miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan (bet. 2001/02:MJU10). Utskottet anförde att regeringens förslag om ett reduktionsmål skall ses mot bakgrund av riksdagens beslut om att koldioxidutsläppen från fossila bränslen år 2000 skall stabiliseras på 1990 års nivå för att därefter minska (prop. 1992/93:179, bet. 1992/93:JoU19, rskr. 1992/93:361). Det av regeringen föreslagna målet,

vilket riksdagen också kom att anta, innebär att utsläppen för Sverige av de sex växthusgaserna som ett medelvärde för perioden 2008–2012 skall vara minst 4 % lägre än utsläppen år 1990. Utsläppen skall räknas som koldioxidekvivalenter och omfatta de sex växthusgaserna enligt Kyoto-protokollets och IPCC:s (Intergovernmental Panel on Climate Change) definitioner. Som regeringen också påpekade i propositionen skall utsläppsvärdena normalårskorrigeras för att underlätta det svenska klimatarbetet mellan åren med avseende på variationer i temperatur och nederbörd. Utskottet anförde att en långsiktig politik bäddar för att omställningen kan ske med bibehållen stabilitet i samhällsutvecklingen så att hänsyn kan tas till det kapital som är bundet i dagens infrastruktur. Det är därför, anförde utskottet, viktigt med klara och stabila mål för hållbar utveckling. Utskottet instämde vidare i regeringens uppfattning att genom att ytterligare skärpa det nationella målet, jämfört med det åtagande som överenskommits i EU:s preliminära interna bördefördelning för åren 2008–2012, vilken innebär en ökning med 4 % relativt med 1990 års nivå, understryks vikten av att tidigt söka möta den utmaning som hotet om klimatförändringar utgör. Den klimatstrategi som riksdagen antagit utgör en ambitiös och långsiktig strategi med flera uppföljningsstationer, vilken utskottet inte finner skäl att nu ompröva.

Utrikesutskottet konstaterar att den fråga som motionärerna väcker nyligen har behandlats av riksdagen och ser inget behov av något ytterligare riksdagens uttalande i frågan. Utskottet avstyrker därför motion 2002/03:U323 (m) yrkande 15.

I den enskilda motionen 2002/03:U324 (mp) yrkande 18 begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad i motionen anförts om transportpolitiken. Motionärerna menar att för att EU skall kunna leva upp till de åtaganden som har gjorts enligt Kyotoprotokollet är en förändring av nuvarande trafik- och transportsituation nödvändig. Det är särskilt angeläget att skapa förutsättning för att styra över väg- och lufttransporter av både gods och personer till järnväg och sjöfart samt förbättra möjligheterna för kollektivtrafiken.

Trafikutskottet menar i sitt yttrande 2002/03:TU5y vad gäller transporter och miljö att i detta ämne borde regeringens skrivelse ha kompletterats med en mer samlad och överskådlig redovisning av transporternas miljömässiga effekter. Trafikutskottet anför vidare:

Transporter utgör en betydande källa till miljöförstöring och EU är det för Sverige viktigaste samarbetsorganet för att driva dessa frågor. Trafikutskottet vill framhålla vikten av att Sverige understöder arbetet med hållbara transporter. Emellertid ges läsaren av skrivelsen intrycket att man från svensk sida inte har varit drivande i dessa frågor. Frågan om biodrivmedel finns visserligen redovisad, men många av de övriga delarna saknas. Ett exempel är att det sjätte miljöhandlingsprogrammet inte synes vara tillräckligt explicit inriktat mot transporter, även om klimatfrågan utgör ett av fyra prioriterade områden. Även på detta område saknar utskottet en konkret redovisning av den svenska regeringens ansträngningar och vad dessa resulterat i.

Trafikutskottet anför vidare i yttrandet att det finns anledning att ställa sig tveksam till vad som betecknas som ett mål i fråga om återupprättande av balansen mellan trafikslagen. Att på förhand ställa upp en kvotering mellan transportslagen som ett mål i sig innebär att man bortser från att förutsätt-

ningarna för de olika transportslagen skiljer sig mycket mellan olika medlemsländer och regioner. Det mest ändamålsenliga är enligt trafikutskottet att förutsättningar skapas som innebär att en hållbar utveckling nås där olika transportslag utnyttjas på ett samhällsekonomiskt lämpligt sätt. Utskottet anser vidare att syftet med åtgärderna beträffande järnvägen bör vara att nå en optimal användning av infrastrukturen och en modernisering av tjänsterna liksom ett trygghet av säkerheten.

Vidare betonar trafikutskottet vikten av att priset för transporter bör inkludera alla de kostnader som uppstår, inklusive kostnader för externa effekter såsom påverkan på miljön. Åtgärder för ökad harmonisering och rättvisande prisättning inom transportområdet är därför angelägna. Utskottet ser positivt på det arbete som nu pågår inom EU i syfte att nå en ökad enhetlighet i detta avseende. Enligt utskottets mening är det angeläget att – inom ramen för den fortsatta resultatuppföljningen av verksamheten inom EU – en närmare redogörelse lämnas över insatser i syfte att utveckla ett gemensamt transportpolitiskt kostnadsansvar på europeisk nivå. I sammanhanget erinrar trafikutskottet om att Sverige enligt 1998 års transportpolitiska beslut inom EU bör arbeta för en reformerad lagstiftning och ökade möjligheter att använda ekonomiska styrmedel för att gynna utvecklingen och introduktionen av miljövänliga och trafiksäkra fordon.

Utrikesutskottet delar dessa synpunkter och menar att trafikutskottets ställningstagande vad beträffar balansen mellan trafikslagen och miljöaspekterna i samband därmed är väl avvägd. Med hänvisning till det anförda avstyrker utrikesutskottet motion 2002/03:U324 (mp) yrkande 18.

3.5.5 Livsmedel och miljö

(Skr. s. 265–267)

I kommittémotion 2002/03:U298 (c) anfördes att försiktighetsprincipen vad gäller livsmedel skall tas på allvar för att skydda människors och djurs hälsa. Åtgärderna kring BSSE är ett exempel inom EU. Livsmedelssäkerheten måste beaktas och detta bör återspeglas i de regleringar som vidtas inom ramen för unionens lagstiftning. Värnandet om livsmedelssäkerheten bör även avspeglas i EU:s ställningstaganden om dess framtida jordbrukspolitik och i handelsförhandlingarna inom WTO. I *yrkande 15* begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad i motionen anfördes om att konsumenternas oro angående produktionsmetoder och livsmedelssäkerhet tas på allvar.

I motion 200/03:U324 (mp) *yrkande 16* anfördes att det är viktigt att utveckla miljöarbetet och att detta bl.a. kan göras genom flexibla regler som möjliggör en progressiv och offensiv politik. Några viktiga områden är möjligheten att ställa miljökrav vid offentliga upphandlingar, tuffare regler för genmanipulerade livsmedel och hårdare regler vad gäller miljöinformation till konsumenterna.

Utrikesutskottet kan konstatera att år 1998 slog riksdagen fast riktlinjerna för Sveriges arbete med jordbruks- och livsmedelspolitiken inom EU (prop.

1997/98:142, bet. 1997/98:JoU23, rskr. 1997/98:241). Av beslutet framgår att Sverige skall verka för en jordbruks- och livsmedelspolitik inom EU vars mål är att främja ett brett och varierat utbud av säkra livsmedel till skäliga priser, främja en hållbar jordbruks- och livsmedelsproduktion samt bidra till global livsmedelssäkerhet. För att nå dessa mål krävs att jordbrukspolitiken reformeras i en marknadsorienterad riktning samt att i-länderna upphör med det livsmedelsbistånd – vid sidan om rent humanitärt livsmedelsbistånd – som består av subventionerad överskottsproduktion.

Ett steg i denna process togs i EU år 1999 genom Agenda 2000. Beslutet syftade bl.a. till att öka jordbrukets konkurrenskraft genom en ökad marknadsorientering med sänkta administrativa priser. Beslutet syftade också till att minska jordbrukets negativa effekter på miljön och att förenkla regelverket. För att underlätta jordbrukets anpassning och strukturförändring i samband med reformeringen av marknadsordningarna föreslogs en integrerad landsbygdspolitik. Efter den s.k. Berlinöverenskommelsen 1999 innebär detta att tidigare regional- och strukturstöd inom jordbrukssektorn samt s.k. kompletterande åtgärder m.m. sammanförts i en enda förordning för landsbygdens utveckling i rådets förordning (EG) nr 1257/99 om stöd till utveckling av landsbygden. I förordningen fastställs ramarna för EU:s stöd till en hållbar utveckling av landsbygden. Åtgärder för landsbygdsutveckling skall komplettera andra delar i den gemensamma jordbrukspolitiken. Ett särskilt miljö- och landsbygdsprogram omfattande en rad miljö- och strukturåtgärder har antagits för perioden 2000–2006. Miljöersättningarna inom jordbruket ingår som en obligatorisk del i programmet. På toppmötet i Berlin om Agenda 2000 beslutades att programmet skulle ses över vid halvtid av det finansiella perspektivet, dvs. 2002–2003. I samband med översynen skall den gemensamma jordbrukspolitiken effekter för miljön och för hållbar utveckling bedömas. Denna översyn pågår under första halvåret 2003 men först vid ministerrådets möten under sommaren 2003 kan operativa beslut förväntas.

När det gäller att trygga försörjningen av livsmedel till jordens befolkning och livsmedelssäkerheten i denna del menar utskottet att en lång rad åtgärder kan vidtas för att förbättra denna. En viktig del i förverkligandet av en hållbar utveckling i såväl de utvecklade länderna som utvecklingsländerna är den jordbrukarriktade strategi som kommer till uttryck i många av programområdena i FN:s handlingsprogram för miljö och hållbar utveckling, antagen under konferensen i Rio de Janeiro år 1992 (Agenda 21). I handlingsprogrammet anges att nyckeln till ett framgångsrikt genomförande av ett hållbart jordbruk och en hållbar landsbygdsutveckling ligger i de enskilda jordbrukarnas motivation och attityder och en statlig politik som ger jordbrukarna incitament att förvalta naturresurserna effektivt och på ett hållbart sätt. Jordbrukare, särskilt kvinnor, står inför en hög grad av ekonomisk, rättslig och institutionell osäkerhet när de investerar i sin jord och i andra resurser. Decentralisering av beslutsfattande till lokala organisationer är enligt programområdet om främjande av ett hållbart jordbruk och en hållbar landsbygdsutveckl-

ing det bästa medlet för att ändra människors beteende och genomföra hållbara jordbruksstrategier. I programområdet föreslås bl.a.

- att en decentraliserad beslutsprocess bör uppmuntras genom att skapa och stärka organisationer på lokal nivå och bynivå som kan delegera makt och ansvar till primära resursanvändare,
- att stödja och öka den rättsliga kapaciteten hos kvinnor och svagare grupper vad beträffar tillgång till, användning av och besittningsrätt till jord,
- att främja och uppmuntra varaktigt hållbara jordbruksmetoder och teknik,
- att införa eller stärka en politik som uppmuntrar till självförsörjning vad gäller resurs- och energisnål teknik, inklusive traditionella lokala metoder och prissättningsmekanismer som inberäknar miljökostnader,
- att utveckla en policyram som ger jordbrukare incitament och motivation för varaktigt hållbara och effektiva jordbruksmetoder samt
- att stärka jordbrukares medverkan, både vad gäller kvinnor och män, vid utformningen och genomförandet av en politik med detta syfte genom de organisationer som representerar dem.

Enligt programmet skall genomförandet ske bl.a. genom att regeringarna främjar prissättningsmekanismer, handelspolitik, skattestimulanser och andra politiska instrument som har en positiv inverkan på den enskilde jordbrukarens beslut om ett effektivt och hållbart utnyttjande av naturresurser samt genom att fullt ut ta hänsyn till de följder som dessa beslut får för en trygg livsmedelsförsörjning för hushållen, jordbruksinkomsterna, sysselsättningen och miljön. Nationella och internationella forskningscentrum bör samarbeta med jordbrukarorganisationer vid utveckling av miljövänliga jordbruksmetoder som är anpassade till lokala förhållanden. Mekanismer bör inrättas för att dokumentera, sammanställa och sprida lokalbefolkningens kunskaper, metoder och projekterfarenheter för att kunna lära sig av det förgångna vid utformning och genomförande av en politik som påverkar jordbrukares, skogbrukares och fiskares liv. Vidare bör de institutionella och juridiska mekanismer som behövs skapas för att säkerställa en reell besittningsrätt för jordbrukare. Avsaknaden av lagstiftning om rätt till jord har varit ett hinder för åtgärder mot jordförstöring i många jordbrukssamhällen i utvecklingsländerna.

Sammanfattningsvis i denna del vill utskottet betona att livsmedelssäkerhet för u-länderna innebär att de kan klara av en större del av livsmedelsförsörjning på egen hand. Detta underlättas om de får bistånd för att klara av de reformer som ryms inom FN:s handlingsprogram för miljö och hållbar utveckling samt av att i-länderna minskar sin försäljning av överskottsproduktion till subventionerade priser i dessa länder.

Utskottet menar att bakom kravet på livsmedelssäkerhet döljer sig ibland andra motiv som att jordbruksproduktionen bland kretsen av EU-länder skall värnas och importen av livsmedel begränsas. Utskottet menar att det är ett

felaktigt synsätt som leder till höga budgetkostnader för subventioner och till höga priser för konsumenterna.

Jordbruksförhandlingarna i Världshandelsorganisationen (WTO) inleddes i mars år 2000. På WTO:s ministermöte i Qatar i november 2001 fattades beslut om en bred handelsrunda som också omfattar jordbruksprodukter. Förhandlingarna skall vara avslutade senast den 1 januari 2005. Vad beträffar förslagen i motion 2002/03:U298 (c) yrkande 15 vill utskottet påpeka att EU i WTO-förhandlingarna driver viktiga samhällseliga frågor såsom förbättrad miljö- och djurskyddshänsyn. Utskottet har inhämtat att den svenska regeringen stöder detta arbete. Den svenska regeringen anser att målen skall nås med riktade, icke-handelsstörande stöd. Den svenska regeringens linje i WTO-förhandlingarna följer de riktlinjer som lagts fast för Sveriges arbete med reformeringen av den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP). Medel avsedda för prisstöd och areal- och djurbidragen reduceras och delar därav omfördelas. En större del av den gemensamma jordbruksbudgeten bör enligt regeringen gå till miljöåtgärder och strukturomvandling av jordbruket och landsbygden för att skapa förutsättningar för ett ekologiskt hållbart jordbruk samt stärka dess konkurrenskraft och ekonomiska tillväxt genom effektivisering och diversifiering. Det är angeläget att sådana stöd inte utformas på ett sätt som hindrar utvecklingsländerna från att utveckla sitt jordbruk. Utskottet vill dessutom påpeka att regeringen har lagt fram förslag till förbättringar av djurskyddet vid arbetet med nya direktiv och förordningar inom EU och Europarådet. Den svenska regeringen har dessutom drivit ståndpunkten att djurskydd skall omfattas av EU:s förhandlingsförslag i WTO. Det arbete som regeringen utför på området innebär enligt utskottets mening att motion 2002/03:U298 (c) yrkande 15 i denna del får anses vara tillgodosedd.

Vad gäller offentlig upphandling och miljöfrågor konstaterar utskottet att regeringen i skrivelsen redovisar att rådet efter flera års behandling av kommissionens direktivförslag har träffat en politisk överenskommelse om två EG-direktiv om offentlig upphandling.

Överenskommelsen innehåller bl.a. en modernisering och förenkling av upphandlingsprocessen. Från svensk sida har särskilt framförts betydelsen av integration av miljöhänsyn och sociala hänsyn i offentlig upphandling.

Regeringen framhåller i skrivelsen att Sverige har fått gott gehör för sina förslag och möjligheterna att ta miljöhänsyn och sociala hänsyn förtydligades på flera punkter. I ingressen hänvisas till principen om integration av miljöhänsyn. Vidare anges i vilken utsträckning de upphandlande enheterna kan ställa krav på miljömärkning och vilka miljöledningsåtgärder som leverantören skall vidta när kontraktet fullgörs. En ny regel införs som ger upphandlaren rätt att ställa villkor för hur kontraktet skall fullgöras. Det anges särskilt att villkoren kan avse sociala hänsyn och miljöhänsyn.

Efter överenskommelsen i rådet har EG-domstolen meddelat dom (mål C-513/99) i ett mål som ger stöd för uppfattningen att miljökriterier kan utgöra en grund för utvärderingen av anbud.

Europaparlamentet genomför under första halvåret 2003 en andra behandling av direktivförslagen. Om parlamentet godkänner den politiska överenskommelsen eller inte lämnar ett yttrande inom en tremånadersperiod kan förslagen godkännas i oförändrat skick av rådet. Har parlamentet synpunkter på förslagen skall rådet kalla till förlikningsförhandlingar. Efter det att rådet och parlamentet är överens skall direktiven antas av parlamentet och rådet.

Utrikesutskottet välkomnar de framsteg som direktivförslaget innebär. En vidare värdering av direktivet får dock anstå till dess att behandlingen av detta i unionens institutioner är avslutad.

Utskottet vill framhålla att riksdagen vid flera tillfällen har behandlat motioner som tagit upp frågan om miljökrav vid offentlig upphandling. Riksdagen har senast i samband med ett tillkännagivande (bet. 2000/01:FiU12) anfört att det är viktigt att regeringen fortsätter sitt arbete med att verka för att EG:s regler och andra internationella regler på sikt ändras så att det blir möjligt att ta större hänsyn till miljön vid upphandling.

Utrikesutskottet menar mot bakgrund av finansutskottets tidigare uttalanden att det för tillfället inte finns mer att tillägga i denna fråga.

På grundval av vad som ovan anförts avstyrker utrikesutskottet motionerna 2002/03:U298 (c) yrkande 15 samt 2002/03:U324 (mp) yrkande 16.

3.6 Övriga frågor

3.6.1 Öppenhet

(Skr. s. 308)

I kommittémotion 2002/03:U5 (fp) begärs tillkännagivanden om vissa EU-institutioners syn på offentlighetsfrågorna enligt EU-förordningen 1049/2001 (*yrkande 1*) och om behovet av en mer utförlig redovisning av brister i offentlighetsregler vid EU:s institutioner och organ i kommande års skrivelser (*yrkande 2*).

I motionen anförs att det finns ett antal EU-organ som inte lever upp till vad medlemsstaterna och EU-parlamentet kommit fram till när det gäller offentlighets- och sekretessfrågorna inom EU:s förvaltning och domstolar. Den rekommendation som gjorts om offentlighets- och sekretessregler i övriga EU-organ och institutioner är enligt motionärerna otydlig när det gäller de krav på offentlighetsprincip m.m. som från svensk sida ses som särskilt betydelsefulla. Motionärerna kritiserar att det inte av regeringens redovisning framgår hur omfattande de avsteg är som olika organ gjort eller avser att göra från förordningens principer. Offentlighetsprincipen och därtill knutna bestämmelser bör omfatta alla organ inom EU, och det är angeläget att så mycket som möjligt av den svenska offentlighetsprincipstraditionen kommer att präglade EU:s förvaltning, domstolar och andra organ. I skrivelsen anges inte vilka EU-organ som inte verkar inställda på att följa rekommendationer om offentlighetsregler och hur omfattande avvikelserna är. Riksdagen bör fort-

sättningsvis i de årliga skrivelserna få en förteckning över samtliga EU-organ och institutioner som har mer inskränkta regler om offentlighet och sekretess än vad som gäller hos parlamentet, rådet och kommissionen enligt förordningen. Regeringen bör samtidigt för riksdagen redovisa vilka viktigare förändringar som behövs i EU-institutionerna för att förbättra förhållandena när det gäller handlingars offentlighet.

I partimotion 2002/03:U326 (c) yrkande 21 begär motionärerna ett tillkännagivande om allmänhetens rätt till avgiftsfri tillgång till handlingar på sitt eget språk hos EU-institutionerna.

Konstitutionsutskottet behandlar dessa yrkanden i sitt yttrande 2002/03:KU5y till utrikesutskottet och anför följande:

Konstitutionsutskottet behandlade våren 2002 en skrivelse från regeringen (skr. 2001/02:110) med redogörelse för arbetet inför och under det svenska ordförandeskapet i EU första halvåret 2001 med handlingsoffentlighet i EU:s institutioner. I redogörelsen lämnades en historisk bakgrund och redovisades förutsättningarna för förhandlingarna samt resultatet av dem. Skrivelsen innehöll också en beskrivning av offentlighetsreglerna för EU:s institutioner.

Bland annat hänvisades till att det genom Amsterdampfördraget *dels* infördes en allmän öppenhetsprincip (artikel 1 andra stycket i EU-fördraget), *dels* en grundläggande bestämmelse om handlingsoffentlighet i Europaparlamentet, rådet och kommissionen (artikel 255 i EG-fördraget, artiklarna 28 och 41 i EU-fördraget). I EG-fördraget föreskrevs vidare att allmänna principer för och begränsningar i rätten att ta del av institutionernas handlingar skulle fastställas av Europaparlamentet och rådet i en rättsakt som skulle gälla för alla tre institutionerna.

Rättsakten – den ovan nämnda förordningen (2001/1049/EG) om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar – antogs den 28 maj 2001.

Konstitutionsutskottet erinrade i sitt betänkande 2001/02:KU34 över regeringens skrivelse om att utskottet hösten 2000 avgett ett yttrande till EU-nämnden över kommissionens förslag till förordning (ytr. 2000/01:KU3y) och om att utskottet i yttrandet redogjort för den svenska offentlighetsprincipen och för riksdagens uttalanden i ämnet inför och under det svenska medlemskapet i EU.

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkandet motioner om förbättrad öppenhet i EU:s institutioner och en motion om avgiftsfri tillgång till handlingar. Utskottet hänvisade i sitt ställningstagande bl.a. till enigheten och uppslutningen bakom offentlighetsprincipen i dess svenska utformning. Den förordning om handlingsoffentligheten inom EU som antogs under det svenska ordförandeskapet och de följdändringar som institutionerna beslutat utgjorde enligt utskottets mening en god grund för fortsatt arbete att vidga öppenheten inom unionen. Utskottet konstaterade att ett fortsatt sådant arbete också var regeringens avsikt. Utskottet ansåg att något tillkännagivande inte behövdes.

I regeringens skrivelse 2001/02:115 EU:s framtidsfrågor framhöll regeringen att öppenheten är en fråga som kommer att vara avgörande för den legitimitet EU:s institutioner har i medborgarnas ögon. Regeringen hänvisade till den under det svenska ordförandeskapet antagna förordningen samt till att det i debatten diskuterats bl.a. stärkt yttrandefrihet för EU-tjänstemän och förbättring av medborgarnas rätt till tillgång till institutionernas handlingar. Som svenska utgångspunkter angavs att Sverige verkar för ett regelverk som främjar utvecklandet av en öppenhets-

kultur inom institutionerna där tjänstemän ser det som en naturlig uppgift att svara på frågor från allmänheten och medier, att stärkt yttrandefrihet för EU-tjänstemän bör fördragsfästas samt att reglerna om handlingsöfentlighet måste utsträckas till andra EU-institutioner och organ.

Den nämnda skrivelsen behandlades av ett sammansatt konstitutions- och utrikesutskott i betänkande 2001/02:KUU2.

Öppenhetsfrågor har också behandlats i sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande 2002/03:KUU1 Europeiska unionens framtidsfrågor – ett konstitutionellt fördrag för EU, där utskottet i sina överväganden i avsnittet om grundläggande värderingar och målformuleringar uttalar följande.

Utskottet noterar att frågorna om EU:s värderingar och mål blivit föremål för en stor mängd ändringsförslag från de svenska ledamöterna, liksom från ledamöter från andra länder. Sådana ändringsförslag som syftar till att betona öppenhet, jämställdhet och frihandel får anses naturliga från svenska utgångspunkter. Med detta sagt kan det dock även konstateras att de ursprungliga förslagen från konventets presidium är en god grund för de fortsatta diskussionerna. De förhandlingar inom konventet som kommer att följa kan från svensk sida med fördel inriktas på ett fortsatt arbete för att betona de nämnda frågorna.

I sammanhanget vill utskottet särskilt peka på behovet av ett aktivt svenskt agerande för öppenhet. Dagens EU-fördrag, artikel 1, talar om skapandet av ”en allt fastare sammanslutning mellan de europeiska folken, där besluten skall fattas så öppet och så nära medborgarna som möjligt”. I texten nämns alltså öppenhetsprincipen redan i artikel 1, således mycket högt prioriterad, och jämställd med subsidiaritetsprincipen.

Det förslag som nu föreligger i konventet har däremot helt förbiset öppenhetsprincipen i de 16 inledande artiklarna, medan subsidiariteten nämns i artiklarna 8.1, 8.3 och 9.2. En befarad negativ effekt av detta är att det kan tolkas som om öppenheten tar ett steg tillbaka i förhållande till gällande regler.

I avsnittet om principer och befogenheter uttalar sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet följande om öppenheten.

Utskottet vill även här uppmärksamma öppenheten. För det fall konventets förhandlingar visar att det inte finns acceptans för att skriva in öppenhet som en grundläggande värdering – vilket utskottet förordar som förstahandslösning – kan ett alternativ vara att formulera detta som en grundläggande princip, jämställd med de övriga som nämns i utkastet till konstitutionellt fördrag, artikel 8.

Utskottet vill, liksom tidigare, hänvisa till den svenska enigheten och uppslutningen bakom offentlighetsprincipen i dess svenska utformning. Den förordning om handlingsöfentligheten inom EU som antogs under det svenska ordförandeskapet och de följdändringar som institutionerna beslutat utgör enligt utskottets mening en god grund för fortsatt arbete att vidga öppenheten inom unionen.

Regeringen framhåller i sin skrivelse att ett flertal EU-organ har antagit eller inom kort kommer att anta regler om allmänhetens tillgång till deras handlingar och att Sverige stöder ett förslag från kommissionen som innebär att de befintliga decentraliserade gemenskapsorganen skall följa bestämmelserna i förordningen.

Utskottet utgår från att regeringen även fortsättningsvis kommer att verka för förbättrad insyn och öppenhet såväl i EU:s centrala institutioner som i de decentraliserade gemenskapsorganen samt i övriga organ. Med hänsyn till den centrala roll som offentlighetsprincipen har anser utskottet att riksdagen bör få en noggrann redovisning av öppenhetssituationen och hur den utvecklas i både de centrala institutionerna och andra EU-organ. Redovisningen bör omfatta avvikelserna i de olika organens regelverk

från vad som gäller i de centrala institutionerna enligt förordningen, vilka förändringar som regeringen bedömer behövas för att förbättra öppenhetssituationen samt vad regeringen gör för att en sådan förbättring skall nås. Redovisningen bör, som anförs i motion U5 yrkande 2, lämnas i kommande skrivelser.

Med det anförda anser utskottet att något tillkännagivande inte behövs med anledning av motionerna U5 (fp) yrkande 1 och U326 (c) yrkande 21.

EU-nämnden menar i sitt yttrande 2002/03:EUN1y beträffande öppenhetsartikeln i ministerrådets arbetsordning att denna bör utvidgas till att i princip omfatta inte bara rådets lagstiftande arbete utan också rådets verksamhet i övrigt.

Utrikesutskottet delar konstitutionsutskottets och EU-nämnden synpunkter. Vidare menar utrikesutskottet att det ej finns skäl för något riksdagens tillkännagivande med anledning av 2002/03:U5 (fp) yrkande 1 och 2002/03:U326 (c) yrkande 21 varför utskottet avstyrker dessa. Med anledning av motion 2002/03:U5 (fp) yrkande 2 tillstyrker utskottet att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförs om mer utförlig redovisning i kommande års skrivelser, såvitt gäller brister i offentlighetsregler vid EU:s institutioner och organ.

3.6.2 Folkomröstning

I den enskilda motionen 2002/03:U324 (mp) yrkande 21 begärs ett tillkännagivande om en folkomröstning om Sveriges fortsatta medlemskap i EU. Svenska folket bör enligt motionärerna få en chans att säga ifrån om man gillar den inriktning som EU har intagit eller om man hellre vill söka andra samarbetsformer.

I sin behandling av detta motionsyrkande anför *konstitutionsutskottet* i sitt yttrande 2002/03:KU5y följande:

Ett sammansatt konstitutions- och utrikesutskott behandlade en motion om folkomröstning vid fördragsändringar i sitt betänkande 2001/02:KUU2. Utskottet hänvisade till tidigare ställningstaganden av konstitutions- och utrikesutskotten att den lämpligaste ordningen är att från fall till fall ta ställning till behovet av folkomröstning.

I betänkande 2001/02:UU10 hänvisade utrikesutskottet till uppfattningen som uttalats av tidigare sammansatt konstitutions- och utrikesutskott att någon avgörande förändring av EU-samarbetets karaktär inte ägt rum sedan Sverige blev medlem år 1995, och utskottet såg inte något behov av en folkomröstning om Sverige skall fortsätta att vara medlem av EU eller inte.

I likhet med vad som uttalats tidigare anser utskottet att de regler som kan föranleda folkomröstning vid fördragsändringar är tillfyllest och att ställning bör tas från fall till fall i fråga om behovet av folkomröstning. Utskottet ser inte något behov av att hålla en folkomröstning om fortsatt medlemskap.

Motion 2002/03:U324 yrkande 21 avstyrks.

Utrikesutskottet delar konstitutionsutskottets uppfattning och avstyrker motion 2002/03:U324 (mp) yrkande 21.

3.6.3 Skrivelsens inriktning och omfattning

EU-nämnden anför följande i sitt yttrande 2002/03:EUN1y till utrikesutskottet:

EU-nämnden kan konstatera att skrivelsens utformning och innehåll utvecklas och att den utgör en mycket värdefull översikt över verksamheten i EU. Den utgör också en bekräftelse på att regeringen har fullgjort sin informations- och samrådsskyldighet visavi riksdagen. Alla viktiga sakfrågor som tas upp i skrivelsen har behandlats av EU-nämnden.

EU-nämnden konstaterade i sitt yttrande över skrivelsen om verksamheten år 2000 att regeringen, efter önskemål från bl.a. EU-nämnden, i den skrivelsen redovisade hur Sverige har röstat i rådet när rättsakter antagits. I den nu aktuella skrivelsen redovisas på olika ställen i texten, i anslutning till redogörelser för vissa sakfrågor, att Sverige har röstat emot ett beslut eller avstått från att rösta. Det vore dock, enligt nämndens mening, värdefullt om detta också redovisades samlat i skrivelsen så att riksdagen kan få en komplett och översiktlig bild av hur regeringen har agerat i EU i detta avseende.

Vidare har EU-nämnden i flera tidigare yttranden framhållit att det vore värdefullt om skrivelsen redovisade sådana tillkännagivanden från riksdagen under det aktuella verksamhetsåret som har samband med de frågor som behandlas i skrivelsen, och att regeringen därvid anger hur regeringen agerat eller avser att agera i anledning av sådana tillkännagivanden. Ett sådant tillkännagivande på det sociala området redovisas (s. 182) men andra aktuella tillkännagivanden nämns inte i skrivelsen. Det gäller t.ex. utvärdering av rambeslut (s. 143, se bet. 2001/02:JuU29), offentlig upphandling och miljöhänsyn (s. 193, se bet. 2001/02:FiU12), pensionsöverföringar till Europeiska gemenskaperna (s. 307, se bet. 2001/02:SfU9) och stödområdesindelning i Jämtlands län (s. 225, se bet. 2001/02:MjU15).

EU-nämnden har också tidigare framhållit att det i skrivelsen bör redovisas i vilka fall som regeringen har mottagit yttrande från fackutskott till EU-nämnden och hur regeringen agerat eller avser att agera i anledning av ett sådant yttrande. Under år 2002 erhöll EU-nämnden ett sådant yttrande från trafikutskottet (2001/02:TU2y) angående kommissionens vitbok Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010: Vägval inför framtiden. EU-nämnden beslöt den 22 mars 2003 att överlämna yttrandet till regeringen. Detta finns inte redovisat i skrivelsen.

I yttrandet efterlyser EU-nämnden ytterligare information om överträdelseärenden. EU-nämnden anför följande:

I skrivelsen redovisas också s.k. överträdelseärenden och mål av svenskt intresse vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt under år 2002. Av intresse vore här att som en jämförelse få information om antalet överträdelseärenden och fällande domar beträffande övriga medlemsländer.

Skatteutskottet kommenterar regeringens skrivelse i sitt yttrande 2002/03:SkU2y och framhåller att den är viktig för utskottets arbete med EU-frågorna, och utskottet menar att informationen i årets skrivelse i huvudsak är bra. De svenska ståndpunkterna och prioriteringarna beträffande skatte- och tullfrågorna är i många fall kända för utskottet, men det vore ändå värdefullt med en mer konsekvent redovisning i det avseendet, menar skatteutskottet.

Även *trafikutskottet* behandlar dessa frågor i sitt yttrande 2002/03:TU5y och anför att skrivelsen alltmer finner sin form och får ökad användbarhet som underlag för riksdagens bedömning av EU-arbetet. Emellertid vill utskottet lyfta fram några frågor som man menar bör uppmärksammas inom ramen för det fortsatta utvecklingsarbetet med skrivelsen i syfte att skapa en mer tillgänglig och användbar redovisning. Trafikutskottet anför vidare:

En viktig utgångspunkt är att skrivelsen riktas till riksdagen. På ett enhetligt och strukturerat sätt borde då *samarbetet mellan regeringen och riksdagen* beskrivas, inte bara i de mer allmänna termer som görs i inledningen till själva skrivelsen utan mer konkret i fråga om de enskilda rådskonstellationerna och ärendena. I del 6, Konkurrenskraftsfrågor, finns en inledande redovisning av kontakterna med EU-nämnden och näringsutskottet (skr. s. 188). Någon motsvarande redogörelse finns inte i del 7, Transport, telekommunikation och energi. Rent allmänt skulle skrivelsen tjäna på att hållas i en *mer enhetlig struktur*, så att alla de aspekter som bör redovisas för riksdagen återkommer under alla rubriker. Fakta-PM med den numera väl strukturerade uppställningen kan, menar trafikutskottet, tjäna som en förebild i detta avseende.

Vidare efterlyser trafikutskottet under varje ämnesrubrik en inledande, mycket kortfattad *bakgrundsbeskrivning*. I vissa fall synes framställningen i alltför hög grad ha förutsatt att läsaren redan är väl förtrogen med ämnet och hela processen. Det är alltså önskvärt med ett arbetssätt som tar sikte på målgruppen och dess förutsättningar. I bakgrundsbeskrivningen bör ingå en beskrivning av det gällande svenska systemet och hur detta kan komma att påverkas vid ett beslut på EU-nivå. Visserligen har oftast en sådan beskrivning lämnats i t.ex. fakta-PM och ministerråds-promemorior, men det är angeläget att årsboken kan läsas som ett självständigt aktstycke.

Den *språkliga dräkten* är något ojämn. I vissa fall framstår texten som en obearbetad översättning från ett annat språk, exempelvis engelska. Det gör texten otymplig – ibland inte helt begriplig – och minskar användbarheten för läsaren.

För viktigare frågor bör också lämnas en redovisning av den *svenska ståndpunkten* – dvs. den som har intagits av regeringen i samråd med riksdagen (jfr s. 223 i skrivelsen). Likaså bör nämnas i vilken utsträckning som hävdandet av den svenska ståndpunkten har lyckats. Enligt trafikutskottets mening är en omsorgsfull resultatredovisning en oundgänglig del i riksdagens arbete, även när det gäller EU-relaterade frågor. Skrivelsen bör alltså inte enbart ses som en historisk återblick, utan den bör framför allt utgöra en grund för fortsatta överväganden i samarbetet mellan riksdagen och regeringen.

Trafikutskottet avslutar denna del av yttrandet med att framhålla att det under respektive avsnitt i övrigt i yttrandet ger exempel på den additionella information som är önskvärd vid den fortsatta utformningen av årsboken. Den del som avses har redovisats tidigare i föreliggande betänkande under avsnittet Transport- och kommunikationsfrågor. Yttrandet återges även i sin helhet i bilaga till föreliggande betänkande.

Utrikesutskottet noterar de uttalanden som EU-nämnden, skatteutskottet och trafikutskottet gör angående skrivelsens inriktning och omfattning. Utrikesutskottet kan instämma i vissa av de påpekanden som görs, t.ex. att en uppföljande redovisning av riksdagens tillkännagivanden vad gäller EU-frågor skulle ge skrivelsen ett mervärde samt att regeringens agerande i vissa

fall kunde beskrivas mer utförligt. Samtidigt vill dock utskottet betona att skrivelsen har ett gediget omfång, täcker många frågor och ger en god bild av EU-samarbetet. Utökade krav på redovisning i skrivelsen måste enligt utrikesutskottets mening vägas mot önskemålet att skrivelsen inte blir alltför omfattande och att den måste kunna framställas med en rimlig arbetsinsats.

3.6.4 EU-arbetet i riksdagen

I partimotion 2002/03:U326 (c) yrkande 24 begärs ett tillkännagivande om en tidig förankringsprocess av EU-frågor i riksdagsarbetet. Motionärerna hänvisar till gällande bestämmelser om regeringens informationsskyldighet gentemot riksdagen och anför att det inför nästa regeringskonferens är av yttersta vikt att medborgarna är en del av den politiska processen. Riksdagen måste enligt motionärerna få ta del av frågor i ett tidigare skede än vad som skett hittills, och regeringen bör i fortsättningen lägga ökad vikt vid den tidiga förankringsprocessen, inklusive diskussioner med utskott om vitböcker, samråd med riksdagen om regeringstjänstemäns arbete i gemensamma arbetsgrupper, m.m.

Konstitutionsutskottet behandlar detta yrkande i sitt yttrande 2002/03:KU5y till utrikesutskottet och anför följande:

Utskottet delar motionärernas uppfattning om betydelsen av att ärenden som är aktuella inom EU ges en tidig förankring i riksdagen. Utskottet hänvisar till de riktlinjer som riksdagen antog under våren 2001 och som i delar som rör att tidigt involvera riksdagen har redovisats ovan. I dessa riktlinjer läggs stor vikt både vid regeringens ansvar att hålla riksdagen informerad och vid utskottens eget ansvar att följa viktiga frågor under berednings- och beslutsprocessen och att låta EU-frågorna ingå som en integrerad del av sin ärendehantering.

Utskottet vill särskilt understryka regeringens ansvar för information till riksdagen på ett tidigt stadium om förslag och åtgärder som bereds eller förbereds inom EU:s institutioner samt även om egna planerade åtgärder och förhållningssätt. Att tala om EU-frågor som en särskild kategori av frågor ter sig alltmer oegentligt med tanke på att beslut och åtgärder ”inom EU” har sina verkningar i medlemsstaterna – således i Sverige. Behovet av tidig förankring synliggörs därmed alltmer.

Utskottet vill också hänvisa till att frågan om de nationella parlamentens ställning är en av de centrala frågorna inför nästa regeringskonferens och inom EU:s framtidskonvent, som förbereder konferensen.

I årets granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning behandlar utskottet regeringens och statsråds skyldighet att informera och samråda med riksdagen inför åtgärder inom EU-samarbetet av mer informellt slag. Utskottet återkommer således till informations- och samrådsfrågan i sitt betänkande 2002/03:KU30.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2002/03:U326 yrkande 24.

Utrikesutskottet delar konstitutionsutskottets överväganden och konstaterar att riksdagen har tillfälle att återkomma till dessa frågor även framdeles. Utskottet ser inte behov av något nytt ställningstagande i frågan vid detta tillfälle och avstyrker motion 2002/03:U326 (c) yrkande 24.

EU-nämnden tar i sitt yttrande 2002/03:EUN1y upp frågor kring ministerrådets arbetsformer och hur nämndens verksamhet påverkas av dessa. I yttrandet anför EU-nämnden följande:

När det gäller rådets arbetsformer anges i skrivelsen att Europeiska rådet i Sevilla antog en rad förbättringar av rådets arbetsformer och beslutade bl.a. om en minskning av antalet rådskonstellationer från sexton till nio och en ny arbetsordning som fastslår bl.a. ett ökat samarbete mellan ordförandeskap, ett årligt operativt arbetsprogram respektive ett treårigt strategiskt arbetsprogram för rådet och en ny artikel i rådets arbetsordning om öppenhet i rådets lagstiftande arbete.

EU-nämnden välkomnar det ökade samarbetet mellan ordförandeskapen liksom att operativa och strategiska arbetsprogram införs. Sådana arbetsprogram underlättar också för nationella parlament att följa och få inflytande i EU-arbetet. Det är enligt nämndens mening angeläget att regeringen för riksdagen redovisar och samråder om utformningen av sådana program.

Införandet av de nya rådskonstellationerna har möjligen förbättrat ministerrådets effektivitet men snarare försvårat möjligheterna för EU-nämnden att följa frågorna. Denna reform har medfört att ett stort antal frågor av skiftande slag som sorterar under ett antal olika departement och statsråd behandlas på ett och samma rådsmöte. Nämnden vill framhålla att det är angeläget att det statsråd som svarar för aktuella sakfrågor också närvarar vid nämndens sammanträden.

Nämnden kan dessutom konstatera att den aktuella rådsreformen inte medfört någon förändring i övrigt av beredningen av rådets möten. Några längre tidsfrister för beredningen av frågorna har t.ex. inte införts. Rådsmöten kan inte förberedas tidigare, eftersom dagordningar och underlagsmaterial inte finns tillgängliga och behandlingen i Coreper inte är avslutad. Detta har till följd att en mycket ökande mängd ärenden på flera politikområden skall läsas in och förberedas av nämndens ledamöter på samma tid som förut.

Vidare vill EU-nämnden påminna om vad nämnden tidigare (2001/02:EUN2y) framhållit om bestämmelsen i ministerrådets arbetsordning om en tidsfrist mellan Corepers möten och ministerrådets möten. EU-nämnden hänvisade till sina uttalanden i denna fråga i tidigare yttrande. I detta hade nämnden konstaterat att nämnden behandlar ett stort antal rättsakter på det internationella området liksom icke-bindande rättsakter av olika slag och att det är angeläget att tidsfristen också omfattar sådana rättsakter.

När det gäller ministerrådets arbetssätt vill nämnden dessutom framhålla vikten av att också frågor som befinner sig på ett förberedande stadium bereds av ordförandeskapet på ett sådant sätt att skriftligt underlag finns tillgängligt vid behandlingen i EU-nämnden.

Utrikesutskottet delar EU-nämndens synpunkter i dessa frågor.

3.6.5 EU:s TV-direktiv

(Skr. s. 298)

I motion 2002/03:U323 (m) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att EU:s TV-direktiv bör avskaffas.

Konstitutionsutskottet anför följande i sitt yttrande med anledning av motionsyrkandet:

Konstitutionsutskottet behandlade ett likalydande motionsyrkande av företrädare för Moderata samlingspartiet i sitt nyligen avgivna betänkande 2002/03:KU25. Utskottet redogjorde i betänkandet ingående för TV-direktivets innehåll och hanteringen kring det.

Utskottet erinrade om att utskottet såväl vid föregående riksmöte som vid riksmötet dessförinnan avstyrkt motionsyrkanden om att regeringen skulle verka för ett avskaffande av TV-direktivet, eftersom utskottet inte delat motionärernas uppfattning att så skall ske. Utskottet framhöll att direktivet tillkommit för att uppnå den grundläggande harmonisering som såväl är nödvändig som tillräcklig för att säkerställa den fria rörligheten för TV-sändningar inom gemenskapen och att direktivet getts en sådan utformning att det står medlemsstaterna fritt att gentemot de programföretag som står under dess jurisdiktion tillämpa mer detaljerade eller strängare regler för områden som omfattas av direktivet. Utskottet ansåg alltså inte att TV-direktivet skall avvecklas och avstyrkte den föreliggande motionen. – Reservation avgavs av företrädarna för Moderata samlingspartiet och Folkpartiet liberalerna.

Utskottet hänvisar till sitt ställningstagande i betänkande 2002/03:KU25 och avstyrker motion 2002/03:U323 yrkande 7.

Utrikesutskottet har ingen annan mening och avstyrker motion 2002/03:U323 (m) yrkande 7.

Med vad utskottet anfört i detta betänkande föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2002/03:60 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2002 till handlingarna.

4 Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Turkiet och Köpenhamnskriterierna (punkt 2) (v)

av Lars Ohly (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U227 yrkande 6.

Ställningstagande

Inom EU finns starka politiska och ekonomiska intressen som går ut på att göra goda affärer med Turkiet, intressen som konkurrerar med kravet på att Turkiet skall uppfylla Köpenhamnskriterierna. Samtidigt finns politiska krafter i Turkiet som menar att Turkiet redan uppfyller högt ställda krav på mänskliga rättigheter och rättssäkerhet. Till dessa måste en klar signal ges om att kosmetiska förändringar inte duger.

Följaktligen måste EU med ökad kraft inskräpa kravet på hänsyn till mänskliga rättigheter i Turkiet och för uppfyllandet av Köpenhamnskriterierna som kompromisslösa villkor. I annat fall kommer EU:s proklamationer och Köpenhamnskriterierna att eka som tomma ord och EU:s trovärdighet som en organisation vilken värnar om mänskliga rättigheter att gå förlorad. Om något sådant skulle inträffa kan det få överskådliga konsekvenser när det över huvud taget gäller respekten för mänskliga rättigheter inom EU.

För att avvärja ett sådant scenario anser vi att Sverige inom EU bör verka för en konkret tidsplan när det gäller förverkligandet av Köpenhamnskriterierna, beträffande respekten för mänskliga rättigheter.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U227 (v) yrkande 6.

2. Bekämpning av internationell organiserad brottslighet på Balkan (punkt 6) (kd)

av Holger Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U281 yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Kristdemokraterna anser att respekten för lag och ordning är ett bärande element i ett fungerande samhälle. Medborgarna måste kunna lita på polisen. Korruption, gynnandet av den egna etniska gruppen eller släkten urholkar snabbt medborgarnas tilltro till poliskåren och rättsväsendet.

Sverige och EU bör därför undersöka möjligheten till ett tidsbegränsat projekt, ett till två år, som syftar till att ge redan utbildade och yrkesverksamma poliser nödvändig kompletteringsutbildning för att kunna verka under de nya förutsättningar som råder efter det centralplanerade, kommunistiska Jugoslavien sammanbrott. Vidare bör man finansiera och driva ett tidsbegränsat projekt, tre till fem år, som syftar till att nyrekrytera och utbilda nya poliser. Rekryteringen till utbildningen bör tillgodose kraven på åldersspridning, rimlig fördelning mellan kvinnor och män samt etnisk och religiös tillhörighet. Rekryteringen i respektive land bör ske i nära samverkan med den EU-partner som givits utbildningsansvar.

I utbildningen bör särskild tyngdpunkt läggas vid respekten för de mänskliga rättigheterna, likhet inför lagen samt betydelsen av en rättvis och korruptionsfri handläggning av den enskildes ärende.

Vid sidan av de åtgärder som föreslagits ovan borde Sverige utreda vilka möjligheter som finns för en internationell konferens kring transnationell brottslighet kopplad till Balkan, till vilken företrädare för polisväsende, åklagar- och domstolsväsende, underrättelse- och säkerhetsorganisationer, företrädare för den akademiska världen samt journalister bjuds in. Ett viktigt syfte med en sådan konferens bör vara att, med utgångspunkt i en toppmötesdeklaration, utarbeta konkreta riktlinjer för hur det praktiska arbetet skall genomföras och samordnas.

Den internationella konferensen bör föregås av genomförandet av en brett upplagd studie som syftar till att kartlägga den organiserade brottsligheten på Balkan och dess förgreningar i Europa och i världen samt komma med förslag till konkreta åtgärder för brottsbekämpning och samordning av denna. En sådan studie kan till exempel genomföras under huvudmannaskap av någon av de svenska underrättelse- och säkerhetsorganisationerna, men med deltagande av motsvarande organisationer från övriga EU-länder.

Mina förslag lämnar med anledning av motion 2002/03:U281 (kd) yrkandena 5 och 6.

3. Fri rörlighet för arbetskraft från anslutningsländerna (punkt 7) (m, fp, kd och c)

av Göran Lennmarker, Göran Lindblad och Ewa Björling (alla m), Carl B Hamilton och Cecilia Wigström (båda fp), Holger Gustafsson (kd) samt Agne Hansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K432 yrkande 3.

Ställningstagande

I vissa EU-länder råder en stark rädsla för massimmigration från anslutarländer som Polen och Ungern i och med dessa länders inträde i EU. Kulturella och språkliga skillnader talar dock för att migrationen från öst till väst kan komma att bli relativt låg, men ändå mycket betydelsefull. Alla prognoser pekar på Västra Europas stora behov av arbetskraftsinvandring, främst av demografiska skäl, då befolkningen i EU-länderna blir äldre och äldre. Stora tillskott i arbetskraften krävs för att klara tillväxten och välfärden i Sverige i framtiden.

I Berit Rolléns utredning (SOU 2002:116) om EU:s utvidgning och arbetskraftens rörlighet föreslås emellertid att Sverige bör begränsa tillgången till den svenska arbetsmarknaden för arbetstagare från kandidatländerna efter deras EU-inträde. Detta i syfte att stävja missbruk av välfärdssystemet. Även vid Sveriges inträde i EU fanns farhågor om ett missbruk av välfärdssystemet av andra EU-medborgare. Detta visade sig ogrundat.

Den fria rörligheten är en hörnsten i det europeiska samarbetet. Det borde vara en självklarhet att alla EU-medborgare skall kunna resa, arbeta och leva på samma villkor.

Att hindra anslutarländernas medborgare från att arbeta i Europa efter deras EU-inträde skulle förneka medborgarna dessa rättigheter. Sverige har varit pådrivande i den historiska processen med att förena öst och väst, men Rolléns förslag motverkar detta. Därmed skulle också den demografiska situationen i Sverige förvärras, och försörjningsbördan och skattetrycket på den arbetande delen av befolkningen öka.

Det får inte råda något tvivel om att regeringen står fast vid sin uppfattning om att fri rörlighet för arbetstagare från nya medlemsländer bör tillämpas redan från anslutningsdagen och att arbetstagare från dessa länder skall ha möjlighet att arbeta i Sverige på samma villkor som nuvarande EU-medborgare. Detta ställningstagande innebär sålunda att regeringen också bör avslå de förslag som presenteras i Rollénutredningen vilka försvårar för medborgare från nytillkomna EU-länder som önskar arbeta i Sverige. Enligt tidningen Riksdag & Departement är de flesta remissinstanser negativa till förslagen. Vi skall inte skapa andraklassens EU-medborgare i Sverige.

Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2002/03:K432 (fp) yrkande 3.

4. EU:s yttre gränsskydd och människohandel (punkt 8) (kd)

av Holger Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U281 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Redan från början av medlemskapsförhandlingarna har EU betonat vikten av en fungerande rättsstat och polis i kandidatländerna. EU skall vara ett område av frihet, säkerhet och rättvisa. Blivande medlemsstater måste uppfylla högt ställda krav på dessa områden. Genom EU:s samarbetsprogram, bl.a. Phare, har kandidatländerna höjt kvaliteten på polis och rättsliga myndigheter. Stora framsteg har gjorts av kandidatländerna de senaste åren, vilket även bekräftas av kommissionens strategidokument för utvidgningen som presenterades den 9 oktober 2002. Sverige har bidragit bl.a. genom nära samarbete mellan svenska polis- och tullmyndigheter och motsvarande i länderna kring Östersjön.

Ändå kvarstår faktum att de allvarligaste kvarstående bristerna inför medlemskapet i många fall är inom det rättsliga området och inrikesområdet. Det handlar dels om fungerande rättsväsende och kamp mot omfattande korruption, dels om ett fungerande gränsskydd. Korruptionsbekämpning har en nyckelroll i sammanhanget. Där korruption förekommer omöjliggörs förtroendefulla samhällsrelationer, tillit till stat och myndigheter, och där undergrävs det fria samhällsskicket.

Kristdemokraterna anser att EU under de närmaste åren måste ge högsta prioritet åt att säkerställa kandidatländernas gränsskydd och korruptionsbekämpning när det gäller polis och tull. Kandidatländernas yttre gränsskydd måste fungera effektivt, i synnerhet som de kommer att utgöra unionens skyddande gräns mot omvärlden. I dagsläget återstår fortfarande mycket att göra på detta område, vilket även konstateras i kommissionens strategirapport.

Till detta krävs större resurser inom unionens samarbetsprogram Phare, liksom s.k. twinning med EU:s medlemsländer. Det måste säkerställas att kandidatländerna till fullo uppfyller unionens krav på gränsövervakning och kamp mot organiserad brottslighet. Sverige bör verka för att stödprogram på de aktuella områdena fortsätter även efter inträdet i EU. Bristerna upphör inte i och med medlemskapet och Sverige bör därför undersöka möjligheterna att starta ett särskilt EU-program för samarbete kring korruptionsbekämpning.

Att säkerställa en effektiv brottsbekämpning och gränskontroll är avgörande för att medlemsländernas medborgare skall kunna känna trygghet inför

utvidgningen. Risken är annars stor att det politiska stödet för utvidgningen urholkas.

EU har inlett ett samarbete med kandidatländerna kring människosmuggling och människohandel, bl.a. i form av en dialog med kandidatländernas regeringar samt en möjlighet till deltagande i EU:s särskilda arbetsgrupp mot människohandel. Det har nämligen konstaterats att den tragiskt ökande människohandeln mycket ofta härrör från EU: anslutningsländer, antingen som ursprungs- eller transitländer.

Därför anser Kristdemokraterna att samarbetet i denna fråga måste intensifieras. Det kan handla om stärkande av lagstiftning eller polismyndigheternas kompetens, liksom samarbete med det civila samhället och frivilligorganisationer. Det handlar inte minst om en förbättrad jämställdhet och respekt för människovärdet. Detta kräver långsiktigt opinionsarbete.

Samarbetsprogrammen Tacis och Phare bör användas för detta ändamål. Det s.k. Stop-programmet, som betytt mycket för att stärka EU-ländernas egen kapacitet att bekämpa människohandel, bör kunna tjäna som ett gott exempel för arbetet i kandidatländerna. Regeringen bör undersöka möjligheterna att göra ett liknande Stop-program för kandidatländerna.

Mina förslag lämnas med anledning av motion 2002/03:U281 (kd) yrkandena 1 och 2.

5. EU:s samarbete med de blivande grannländerna i öst (punkt 11) (kd)

av Holger Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U280 yrkande 19 samt avslår motionerna 2002/03:U240 yrkande 5 och 2002/03:U326 yrkande 4.

Ställningstagande

Utvecklingen i regionen kring Östersjön har på det hela taget varit mestadels positiv och utgör i sig ett gott exempel på en gemenskap där det bredare säkerhetsbegreppet utgör ramen för ett brett samarbete inom exempelvis krishantering. Demokratiseringen och den ökade respekten för mänskliga rättigheter förbättrar närområdets säkerhet och verkar konfliktförebyggande. Att inlemma Östersjöområdet i en alleuropeisk och transatlantisk säkerhetsordning bör vara en hörnsten i Sveriges säkerhetspolitik. Häri spelar EU:s utvidgning en grundläggande roll, liksom ett alltmer fördjupat PFF-samarbete där Natos engagemang bidrar till att stärka den fredliga utvecklingen och säkerheten.

Det ligger i Sveriges intresse att stödja de baltiska staternas integration i EU och Nato. En sådan utveckling bör gagna hela regionens säkerhet, liksom ett ökat stöd till dessa staters totalförsvar och suveränitet.

Rysslands inrikespolitiska läge är förhållandevis stabilt. Med möjligt undantag för den mycket grymma Tjetjenienkonflikten så är risken för sönderfall eller splittring av den ryska federationen förhållandevis liten. Den ryska utrikespolitiken har blivit mer utåtriktad och långsiktig under president Putins ledning. Krigsmakten genomgår en reform med syfte att omorganisera och modernisera de militära styrkorna. Europa får allt större betydelse för Rysslands utrikes- och säkerhetspolitik. Ryssland intar en fortsatt negativ, eller åtminstone avvaktande, inställning till de baltiska staternas eventuella Nato-medlemskap. Förhållandet till USA har förbättrats väsentligt efter den 11 september 2001.

Trots vissa positiva tendenser utgör Ryssland alltjämt en osäkerhetsfaktor i det svenska närområdet. Rysslands innehav av stora mängder NBC-stridsmedel är de enda permanent stationerade i närområdet. Barentsregionens omfattande miljöproblem, Rysslands unionssamarbete med Vitryssland och Kaliningradområdets ekonomiska och sociala problem måste beaktas. Osäkerheten om Rysslands säkerhetspolitiska strategier och framtida utveckling måste inkluderas i svenska säkerhetspolitiska bedömningar.

Av geografiska skäl är det naturligt att Östersjöregionen är av särskilt intresse för svensk säkerhetspolitik. Här har vi goda möjligheter att bidra till och ta ett större ansvar för regionens fredliga utveckling. Det är av största säkerhetspolitiska betydelse att utveckla förtroendefulla relationer till Ryssland och att ytterligare förstärka samarbetet med de nordiska och baltiska staterna. Sverige måste verka för att alla stater i regionen får en långsiktig säkerhetslösning.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U280 (kd) yrkande 19.

6. EU:s samarbete med de blivande grannländerna i öst (punkt 11) (c)

av Agne Hansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U326 yrkande 4 samt avslår motionerna 2002/03:U240 yrkande 5 och 2002/03:U280 yrkande 19.

Ställningstagande

I en värld där samarbete mellan olika stater och organisationer blivit alltmer intensivt är det av största vikt att samarbetet mellan EU och Ryssland är gott.

Även om Ryssland inte längre är samma stormakt som Sovjetunionen en gång var, spelar Ryssland en viktig roll.

EU:s samarbete med Ryssland är viktigt ur ekonomiskt, politiskt och säkerhetspolitiskt hänseende. Samarbetet med Ryssland måste ha som mål att skapa en säkrare värld för alla. Därför bör EU dela med sig av sin kompetens och sina erfarenheter i frågor som rör säkerhet, nedrustning, bekämpning av sjukdomar samt hur en hållbar miljö uppnås.

Säkerhetspolitiken har fått ett vidgat begrepp. Det handlar inte längre om bomber och missiler, spioneri och hot. Säkerhetspolitiken innehåller i dag även frågor om IT-säkerhet, det sårbara samhället, olika orsaker till grogrunder för missnöje, såsom fattigdom, avsaknad av vatten och ren miljö samt människors känsla av otillräcklighet.

I Ryssland i dag lever många på gränsen till existensminimum. Många av människorna saknar möjlighet att ta sig ur sin fattigdom. Sjukdomar såsom hiv och tbc sprider sig lavinartat. Enligt UNAIDS, Unicef och WHO är Ryssland det land som kommer att drabbas hårdast av hiv efter den afrikanska kontinenten. Denna aspekt måste vävas in i EU:s samarbete med Ryssland.

För att bygga gemensam säkerhet i hela Europa och dess närområde är det angeläget att samarbetet med Ryssland vidgas också i fråga om säkerhetspolitiskt utbyte, såväl militärt som i en vidgad säkerhetspolitisk analys, t.ex. i de ovannämnda frågorna. Detta bör förenas med en än större tydlighet från unionens sida i fråga om Tjetjenienkonflikten. Regeringen bör därför i EU kraftfullare verka för ett ekonomiskt, politiskt och säkerhetspolitiskt samarbete med Ryssland.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U326 (c) yrkande 4.

7. Unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) (punkt 13) (kd)

av Holger Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U280 yrkande 17 samt avslår motion 2002/03:U326 yrkande 5.

Ställningstagande

Europeiska unionen måste ta ett ökat ansvar för sin säkerhet. Europas säkerhetspolitiska beroende av Nato måste gradvis ersättas av ett partnerskap. Utvecklingen av en europeisk säkerhets- och försvarspolitik är tänkt att stärka, inte försvaga, transatlantiskt och europeiskt samarbete.

Framtida hot mot säkerheten i Europa bör företrädesvis lösas och hanteras gemensamt inom ett utvidgat EU. Ett ökat europeiskt ansvar kräver också praktisk förmåga att hantera säkerhetspolitiska problem. Krishantering enligt

Petersbergsdeklarationen innebär att EU:s medlemsstater skall bidra med humanitär och ekonomisk hjälp, uppbyggnadsinsatser och direkta fredsframtvångande insatser.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U280 (kd) yrkande 17.

8. Unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) (punkt 13) (c)

av Agne Hansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U326 yrkande 5 samt avslår motion 2002/03:U280 yrkande 17.

Ställningstagande

Europeiska unionen står för värden som respekt för mänskliga rättigheter, jämlikhet, demokrati, god samhällsstyrning, respekt för internationella konventioner och avtal. För att dessa värden skall bli vedertagna i hela världen bör unionen vara mer samlad i sin utrikespolitik än den är i dag. Dessa frågor behandlas mer ingående i det gemensamma konstitutions- och utrikesutskottet.

I de utrikespolitiska frågor där EU:s medlemsländer har samordnat sin syn och talat med en röst har framgångar rönts. Exempel på en sådan situation är Kyotoprotokollet, där unionens medlemsländer var överens om vikten och betydelsen av protokollet. Vi vill se mer sammanhållning inom utrikespolitiken. Detta betyder inte att vi vill att Sverige skall överge sin egen utrikespolitik, den skall finnas kvar.

Det dubbelarbete som i dag existerar mellan den höge representanten för utrikespolitik och kommissionären för externa relationer måste avlägsnas. Om EU:s ambitioner att spela en roll på den internationella arenan skall ha framgång bör det finnas en person som står för talan utåt. Detta betyder att EU:s medlemsländer bör, mer än i dag, samordna sin syn på utrikespolitiska händelser. I dag saknar EU en samlad syn på områden som exempelvis massförstörelsevapen. Varje medlemsland har en egen syn på detta, men den gemensamma europeiska saknas.

Kriser, såsom den i Irak i början av 2003, visar tydligt på bristerna med den nuvarande utrikespolitiken, då enskilda medlemsländer uppenbarligen satt andra nationella värden framför en gemensam europeisk hållning i fråga om konflikten. Situationen som uppstod i och med kriget i Irak, och som delade upp de europeiska länderna i två grupper, nämligen de som var för ett krig och de som var emot, skulle ha gått att undvika om medlemsländerna hade konsulterat varandra och om unionens utrikespolitik hade mekanismer och former för hur utrikespolitiken bör samordnas.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U326 (c) yrkande 5.

9. Sverige, EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) samt den transatlantiska länken (punkt 14) (m)

av Göran Lennmarker, Göran Lindblad och Ewa Björling (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U323 yrkande 20 samt avslår motionerna 2002/03:U234 yrkande 6 och 2002/03:U280 yrkande 18.

Ställningstagande

ESFP vilar på två ben: konfliktförebyggande och krishantering. Huvudpoängen är att skapa strukturer för att inte behöva ta till krishantering. Men det är endast med en trovärdig krishanteringsförmåga i ryggen som man kan skapa verkningfulla konfliktförebyggande strukturer. Och det är EU:s medlemsländer som ansvarar för att kapacitetsmålen uppfylls.

EU:s krishanteringsförmåga är god men alldeles för liten. Ansvar för detta beror på att de flesta medlemsländer, inklusive Sverige, inte förmår ställa tillräckliga styrkor till förfogande. Behovet är mycket stort. Förutom på Balkan där EU bör ta över behövs det betydligt större insatser i Afghanistan och i Afrika där kriget och konflikterna skördar miljontals döda. Det hjälper inte med aldrig så goda beslutsordningar och institutioner om inte kapaciteten finns. EU måste växa upp och ta ett betydligt större ansvar.

Vårt förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U323 (m) yrkande 20.

10. Sverige, EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) samt den transatlantiska länken (punkt 14) (fp)

av Carl B Hamilton och Cecilia Wigström (båda fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U234 yrkande 6 samt avslår motionerna 2002/03:U280 yrkande 18 och 2002/03:U323 yrkande 20.

Ställningstagande

Folkpartiet har i sina EU-program och motioner välkomnat utvecklingen av EU:s utrikes- och säkerhetspolitik och beklagar splittringen, främst orsakad

av Frankrike, i samband med Irakfrågans hantering i FN. Det är bra om EU kan tala med en samlad röst på den internationella scenen.

Vi har sett positivt på en europeisk insatsstyrka som kan rycka in vid olika krissituationer. En europeisk krishanteringsförmåga bör ses som ett värdefullt komplement till Nato och får endast byggas ut i ett förtroendefullt samarbete med USA. Några kollektiva säkerhetsgarantier av den typ som finns i Natostadgans artikel 5 är naturligtvis inte aktuella i sammanhanget.

Sverige bör omgående söka medlemskap i Nato. I ett utvidgat Nato där många av Sveriges tidigare kamrater i Partnerskap för fred nu blir Natomedlemmar, blir Sverige alltmera marginaliserat. Vi får därmed allt svårare att ta till vara våra militära och utrikespolitiska egenintressen. Sveriges säkerhet vilar på att det finns ett starkt säkerhetspolitiskt samarbete i Europa och mellan Europa och USA. Utanför Nato bidrar vi på intet sätt positivt till detta samarbete. Vi bör därför vara med som fullvärdiga medlemmar. Vi menar också att Sverige har viktiga bidrag att ge inom Nato: framför allt att säkerställa den transatlantiska länkens framtid och styrka. Sverige bör tillsammans med bl.a. Danmark, Norge, Nederländerna och Storbritannien inom Nato ingå i fronten mot de tankar som finns på ett EU-försvar. Dagens situation att Ryssland har en närmare formell samarbetsrelation till Nato än Sverige, är en absurd och olycklig konsekvens av utskottsmajoritetens alliansfria politik.

Den transatlantiska länken och Nato bör vara grundbulten i en europeisk säkerhetsordning. Vi har betonat vikten av att vidmakthålla den transatlantiska länken och gör bedömningen att USA:s närvaro kommer att vara viktig även framgent i Europa. Vi är därför helt emot en inre EU-kärna i försvarspolitiken, och vi ser med oro på den antiamerikanism som vuxit fram under de senaste månaderna och som tagits till intäkt för förnyade tankar på ett EU-försvar. Samtidigt kan vi inte blunda för de konflikter som finns mellan EU och USA och den långsiktiga intresseförskjutning i USA:s utrikes- och försvarspolitik bort från Europa som det kalla krigets avslutande kan medföra, och som många bedömare menar att Irakkriget kan skynda på.

Folkpartiet menar att när man begrundar Europas säkerhet – och därmed förutsättningarna för Sverige – bör man klart deklarerat om man är anhängare av ett Natobaserat europeiskt försvar och därmed är emot ett EU-baserat försvar. Om man som Folkpartiet är emot ett EU-baserat försvar innebär det med automatik att man föredrar ett Natobaserat europeiskt försvar eftersom de två alternativen i praktiken (om än inte alltid i retoriken) är ömsesidigt uteslutande.

De som föredrar ett Natobaserat försvar i Europa – vilket naturligtvis även de kan göra som föredrar alliansfrihet för egen del – har att ta ställning till frågan hur Sverige bäst främjar det intresset. Vi menar att det sker genom att Sverige – bl.a. inom EU – lägger sig i den europeiska debatten och deltar fullt ut. Vi skall inte vara passiva och inte låta andra sköta debatt och beslut om Europas försvar. Dessa har nämligen avgörande betydelse för vårt eget lands situation och säkerhet. Alternativet är de facto att abdikera från uppgiften att ta till vara Sveriges egenintressen beträffande utformningen av en europeisk

försvars- och säkerhetspolitik. Sverige har samma rättighet som alla andra EU-länder att inom EU protestera och polemisera mot ståndpunkter som går emot våra intressen och visioner. Fördragen gäller för Sverige på samma sätt som för andra EU-länder.

Relationerna mellan EU och USA är i grunden mycket goda. Det finns en stark värdegemenskap och en historisk medvetenhet från Europas sida om att USA:s närvaro i Europa har varit nödvändig för att bevara freden och demokratin. Kandidatländerna är som regel mycket pro-USA, och samtliga är medlemmar eller aspiranter till Nato. Efter den 11 september uttryckte EU en omedelbar och mycket stark lojalitet med USA. Nato hänvisade för första gången i sin historia till artikel 5 i stadgan. Det fanns dock en viss besvikelse över att USA valde att agera på egen hand i Afghanistan.

I takt med utvidgningen av Nato finns i Europa, liksom i många amerikanska kretsar, en oro för vad som skall hända med den transatlantiska organisationen. Kanske kommer den att förvandlas till en stor diskussionsklubb och USA kommer att välja att agera på egen hand, tillsammans med en ”koalition av villiga” och militärtekniskt lika kompetenta länder som USA.

I vissa avseenden har relationerna över Atlanten försämrats de senaste åren under Bushadministrationen. Det handlar bl.a. om synen på internationella konventioner där EU mycket hårt drivit t.ex. konventionen om trampminor, barnsoldater och Kyotoprotokollet. Det finns en stark kritik mot USA för att landet hoppat av Kyotoprocessen och den internationella krigsförbrytartribunalen ICC som EU värnar mycket om. EU kritiserar USA för dödsstraffet och för behandlingen av fångarna på Guantanamobasen. Flera av fångarna är europeiska medborgare. Handelshinder för europeiskt stål ledde till att bl.a. EU använde sig av WTO:s tvistlösningsmekanism. Omvänt finns det i USA en irritation (och mycket berättigad sådan!) över att EU vägrar reformera sin jordbrukspolitik för att underlätta ”Utvecklingsrundan” inom WTO. EU-länder har också kritiserat USA för bristande engagemang i Mellanösternfrågan, som om EU:s egna insatser vore något att skryta över. Alla dessa problem löses dock inte genom konfrontationer utan bäst genom konstruktiv kritik i en atmosfär av genuint transatlantiskt förtroende.

Våra förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U234 (fp) yrkande 6.

11. Sverige, EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) samt den transatlantiska länken (punkt 14) (kd)

av Holger Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U280 yrkande 18 samt avslår motionerna 2002/03:U323 yrkande 20 och 2002/03:U234 yrkande 6.

Ställningstagande

Europeiska rådets beslut i Helsingfors 1999 medför att EU:s medlemsstater senast år 2003 gemensamt skall kunna samla och sända ut en krishanteringsstyrka på 60 000 man inom 60 dygn. Denna samlade styrka skall kunna sättas in vid konflikter i Europa och, efter beslut av FN:s säkerhetsråd, alternativt utifrån folkrättsligt acceptabla kriterier, även utanför Europas gränser. Det är av största vikt att Sverige medverkar aktivt i det arbetet och solidariskt bidrar till denna insatsstyrka.

Dessvärre verkar det finnas ett glapp mellan politiska deklARATIONER och faktiska resurser. En gemensam europeisk insatsstyrka av nämnd omfattning kräver stora ansträngningar. Dessa ansträngningar måste återspeglas i EU-staternas försvarsbudgetar. Sverige satsar hårt på att öka sin internationella kapacitet, samtidigt som det nationella försvaret drabbats av en omfattande nedrustning. Det är angeläget att tillräckliga resurser finns avdelade för den internationella verksamheten. I en tid då nationell säkerhet i mindre grad än tidigare kan sökas enbart på nationell grund är det av mycket stor vikt att hela vår försvarsmakt är modern och flexibel och har hög samverkansförmåga med andra länders förband.

Sverige är även medlem i Västeuropeiska försvarsmaterielsamarbetet (WEAG). Det ökar möjligheterna att påverka inriktningen av den europeiska försvarsindustripolitiken. Det möjliggör även en högre grad av interoperabilitet (samverkansförmåga) mellan svenska och utländska militära system vid gemensamma internationella insatser. På sikt bör denna interoperabilitet utvecklas så att alla svenska insatsförband kan ingå i EU- eller Natoleda krishanteringsinsatser och fredsfrämjande verksamheter.

I egenskap av enda kvarvarande supermakt och dominant inom Nato kommer USA enligt min mening att under överskådlig framtid ha stor betydelse för den europeiska säkerhetspolitiken. Det är inte sannolikt att EU inom överskådlig framtid kommer att klara sig helt utan Natos hjälp för att skapa eller upprätthålla fred i Europa. Därför ligger det i Europas intresse att USA och Nato även fortsättningsvis behåller den europeiska kontinenten som ett prioriterat intresseområde. Den transatlantiska länken får inte brytas.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U280 (kd) yrkande 18.

12. Mandatfrågan i samband med unionens krishanteringsinsatser (punkt 16) (m)

av Göran Lennmarker, Göran Lindblad och Ewa Björling (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U323 yrkande 21 och avslår motion 2002/03:U299 yrkande 1.

Ställningstagande

FN:s säkerhetsråd har det övergripande ansvaret för internationell fred och säkerhet. Men det är inte alltid säkerhetsrådet förmår fatta beslut eller ta sitt ansvar när det verkligen gäller. I framtiden kan man komma att stå inför nya kriser där det krävs att det internationella samfundet agerar och säkerhetsrådet inte förmår ta sitt ansvar. Ett sådant agerande skall naturligtvis alltid vara förenligt med FN-stadgans principer.

Sverige bör aktivt medverka till att driva på arbetet med den säkerhets- och försvarspolitiska dimensionen i EU. Erfarenheterna från Balkan visar tydligt att EU:s krishanteringsförmåga måste stärkas. EU:s insatser skall ske i enlighet med FN-stadgans principer.

Våra förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U323 (m) yrkande 21.

13. Mandatfrågan i samband med unionens krishanteringsinsatser (punkt 16) (v)

av Lars Ohly (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U299 yrkande 1 och avslår motion 2002/03:U323 yrkande 21.

Ställningstagande

Utskottet konstaterar att i planeringen av militära fredsbefrämjande uppgifter räknar EU med att krishanterande insatser skall kunna sättas in i flera olika sammanhang. Det kan ske för att ge stöd åt humanitära insatser eller i sammanhang där båda parter i konflikten samtycker till ingripande och där vapen endast får användas i självförsvar.

Det tredje och mest krävande scenariot är en fredsframtvingande insats där EU skall sätta in militär för att skilja stridande parter åt, samtidigt som den civila befolkningen skall beskyddas. Det kan t.ex. röra sig om ett inbördeskrig där regeringssidan försöker trycka ned ett uppror med metoder som det inter-

nationella samfundet, eller i det här fallet EU, finner oacceptabla. Dessa insatser kräver ofta omfattande våldsanvändning från insatsstyrkans sida.

Enligt de militära planeringsmålen skall EU:s styrkor kunna ingripa upp till 4 000 kilometer utanför EU:s gränser. Det finns dock inget politiskt beslut som begränsar var EU-styrkan kan sättas in. Det är således fullt möjligt för EU att om vilja och resurser finns intervensera i krishärda världen över. Enligt EU:s dokument skall militära EU-insatser genomföras både på begäran från en ledande organisation, som t.ex. FN eller OSSE, eller i en självständig EU-aktion.

Alla EU-interventioner skall dock ske ”i enlighet med principerna i FN-stadgan”.

Denna formulering i EU:s dokument om att EU-interventioner skall ske ”i enlighet med principerna i FN-stadgan” är betydligt svagare än om man direkt hade sagt att det skall krävas ett FN-mandat för tvingande militära insatser i EU:s regi.

Att man valt en vag formulering som ger utrymme för olika tolkningar bör ses som ett resultat av att medlemsländerna har olika åsikter vad gäller behovet av ett mandat från säkerhetsrådet. Flera EU-länder anser att det inte skall krävas ett FN-mandat för EU-insatser, eftersom insatsen då skulle kunna stoppas av någon av säkerhetsrådets fem permanenta medlemmar.

Storbritanniens företrädare har t.ex. varit mycket tydlig på den här punkten. Man har förklarat att även om FN-mandat är att föredra så är det inte nödvändigt eftersom EU-insatser då skulle kunna stoppas av ett veto i säkerhetsrådet.

Den svenska regeringen har å sin sida menat att fredsframtingande EU-insatser kommer att ske med FN-mandat. Det står visserligen varje medlemsland fritt att avstå från att delta i en enskild operation, och den svenska regeringen har deklarerat att Sverige inte kommer att delta i fredsframtingande insatser om det inte föreligger ett FN-mandat. Varje medlemsland har emellertid också rätt att inlägga veto mot en EU-intervention och därmed hindra att den genomförs.

Det finns en tydlig risk för att EU kan komma att genomföra fredsframtingande insatser utan FN-mandat, även om Sverige och vissa andra länder inte deltar. En så negativ utveckling kan dock stoppas. I ett positivt scenario skulle EU:s initiativ att bygga upp en krishanteringsförmåga kunna innebära ett samordnat europeiskt stöd till FN. Detta kräver dock självklart att tvingande EU-insatser sker med FN-mandat. Ett mandat från FN:s säkerhetsråd skulle ge ökad legitimitet åt EU:s beslut. Därför är det nödvändigt att mandat från FN skall vara en förutsättning för att EU skall kunna utföra fredsframtingande operationer. Den svenska regeringen bör verka för att EU klart och tydligt deklarerar att EU endast kommer att genomföra fredsframtingande insatser om det föreligger ett FN-mandat. Den svenska regeringens hållning bör också vara att inlägga veto mot en eventuell fredsframtingande EU-insats som inte har mandat från FN eller OSSE.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U299 (v) yrkande 1.

14. EU:s handelsavtal med Israel (punkt 19) (v)

av Lars Ohly (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U249 yrkande 3 och avslår motion 2002/03:U275 yrkande 3.

Ställningstagande

Utskottet anser att de israeliska myndigheternas och militärens allt brutalarare behandling av palestinierna i de ockuperade områdena, de flerfaldiga folkrättsbrotten, raketangrepp i Gaza med många palestinska civila dödsoffer, de militära angreppen och isoleringen av president Arafat i hans högkvarter samt stöld av palestinsk jord och vattentillgångar genom byggandet av en hög mur på palestinsk mark måste medföra att den svenska regeringen överger sin tidigare ståndpunkt att Israels brott mot associationsavtalet med EU betraktas som en teknisk fråga. I dag krävs såväl politiska som ekonomiska påtryckningar för att tvinga den israeliska ockupationsmakten att följa folkrätten och respektera de mänskliga rättigheterna.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U249 (v) yrkande 3.

15. EU och sysselsättningspolitiken (punkt 20) (c)

av Agne Hansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U326 yrkande 12 samt avslår motion 1999/2000:U903 yrkande 3.

Ställningstagande

Vid toppmötet i Lissabon våren 2000 enades man om målet att EU inom tio år skall ha blivit världens mest dynamiska och snabbast växande ekonomi med bibehållen social profil och miljöhänsyn.

Centerpartiet anser att en hållbar ekonomisk utveckling med social profil inte blir framgångsrik om inte miljömässiga hänsyn tas. För att nå en hållbar ekonomi måste miljöfrågor ses som ett grundinslag i ekonomin och inte enbart som en kostnadsfaktor eller som en separat politisk fråga. Miljöpolitiken kan bidra till en produktivitetstillväxt och ökad konkurrenskraft. Utskottsminoriteten omnämmer endast att kommissionen presenterat en handlingsplan för miljövänlig teknik samt behov av förbättringar i energieffektivitet.

För att nå målet måste rörligheten inom unionen göras smidigare. I dag är det svårt att flytta föräldraersättningar, a-kasseersättningar och pensioner

mellan de olika europeiska medlemsländerna. Den senaste årliga rapporten som kommissionen presenterat visar tydligt att Sverige lyckats bättre än de flesta andra medlemsländer inom områden såsom jämställdhet och arbetsmiljö samt har en barnomsorg som gör det möjligt att kombinera föräldraskap och arbete. Kritiken handlar om för hög skatt på arbete och att den svenska arbetsrätten har inverknings i negativ riktning på rörligheten.

Centerpartiet anser att det behövs ett dynamiskt näringsliv och en fungerande inre marknad för att nå förbättrade sysselsättningsnivåer, konkurrenskraftiga priser samt hög kvalitet på varor och tjänster.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U326 (c) yrkande 12.

16. Transfererings- och skattefrågor (punkt 21) (m)

av Göran Lenmarker, Göran Lindblad och Ewa Björling (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U323 yrkandena 9 och 11.

Ställningstagande

EU skall i framtiden inte ta över de sociala frågorna. Socialförsäkringar, social service och annan skattefinansierad socialtjänst liksom utbildningssystem är och förblir frågor för medlemsstaterna eller i vissa fall under medlemsstaterna. EU skall inte ta på sig uppgiften att bygga ett socialt Europa. Det innebär att EU inte skall utvecklas till att bli en transfereringsunion med beskattningsrätt. Nyttan av EU för var och en ligger inte i att unionen delar ut bidrag på skattebetalarnas bekostnad.

Våra förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U323 (m) yrkandena 9 och 11.

17. Handelspolitiska frågor (punkt 22) (kd)

av Holger Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U262 yrkande 1 samt avslår motionerna 2002/03:U298 yrkande 6 och 2002/03:Fi289 yrkande 2.

Ställningstagande

Trots att frihandeln rymmer stora möjligheter för de fattigaste länderna står de i praktiken nästan helt utanför den globala ekonomin. De minst utvecklade

ländernas (MUL) andel av världshandeln har sjunkit och ligger nu på ungefär 0,3 %. Den utvecklingen måste brytas. Handelsreformer är en viktig del i detta arbete, även om huvuduppgiften blir att öka u-ländernas produktions- och exportkapacitet.

Inom EU måste regeringen verka för en mer renodlad frihandelslinje. Speciellt viktigt är att öppna marknaden för u-ländernas exportvaror, inte minst jordbruksprodukter, tekovaror och råvaror. Det är i längden inte försvarbart att genom tullmurar eller andra handelshinder stänga ute de exportvaror som är av störst betydelse för u-länderna. Kristdemokraterna har därför stött det s.k. Everything But Arms-beslutet (EBA), som på sikt innebär total tullfrihet för alla varor utom vapen från de fattigaste länderna. De undantagsbestämmelser som finns i EBA är dock inte tillfredsställande, exempelvis det faktum att tullarna på ris, socker och bananer försvinner först 2009, eller att EU förbehåller sig rätten att införa skyddsåtgärder om vissa producentintressen skulle hotas.

Även s.k. tulleskalering, dvs. att tullarna stiger när en importvara blir mer förädlad, motverkar u-ländernas exportmöjligheter och måste minska. Likaså är det viktigt att EU på sikt avvecklar de handelsstörande subventionerna inom t.ex. jordbruksområdet; det gäller framför allt dagens exportstöd, som leder till dumpning av jordbruksprodukter på världsmarknaden. Flera icke-tariffära handelshinder måste ses över. Det s.k. generella preferenssystemet (GSP) måste fortsatt reformeras för att bli enklare att förstå och använda, rent administrativt. Många fattiga länder upplever reglerna som ett handelshinder. Glädjande nog har EU nu genomfört en reform av GSP-reglerna som går i denna riktning.

I den pågående WTO-rundan måste de fattigaste ländernas situation göras till huvudfråga. EU bör driva en balanserad linje som kombinerar frihandelsprinciper med hållbar utveckling och speciella hänsyn till u-ländernas situation. EU-länderna bör uppmana den övriga i-världen att följa EBA-initiativet och avskaffa alla tullar för de minst utvecklade länderna, liksom de icke-tariffära hinder som försvårar u-ländernas export; dit hör bl.a. vissa jordbrukssubventioner samt de ofta mycket restriktiva ursprungsreglerna som innebär att u-länderna inte får tullfrihet för varor som innehåller råmaterial importerat från andra länder.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U262 (kd) yrkande 1.

18. Handelspolitiska frågor (punkt 22) (c)

av Agne Hansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U298 yrkande 6 samt avslår motionerna 2002/03:U262 yrkande 1 och 2002/03:Fi289 yrkande 2.

Ställningstagande

Grunden till EU:s jordbrukspolitik lades i en tid när livsmedelsbrist och hungersnöd rådde i Europa. Det europeiska samhället var inte självförsörjande. Samtidigt var många sysselsatta inom jordbruket och gjorde jordbruksnäringen till en viktig ekonomisk sektor. Det blev viktigt för de europeiska länderna att vidta olika åtgärder till stöd och skydd för det nationella jordbruket.

De europeiska länderna är inte i samma situation längre. Det europeiska jordbruket skall inte längre stödjas av subventioner eller skyddas av tullar. Reformeringen av den gemensamma jordbrukspolitiken är välkommen.

EU måste ta sitt ansvar för att bidra till en rättvisare värld. Ett sätt är att minska EU:s stödnivåer till jordbruket. Denna minskning måste följas av liknande minskningar av subventioner och andra stödåtgärder i övriga WTO-länder. Minskningen av stödnivåerna bör ske gradvis, för att länderna skall ha en möjlighet att ställa om sina system. Tidsperioden för denna omställning bör inte vara för lång.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U298 (c) yrkande 6.

19. Sveriges och EU:s utsläpp av växthusgaser (punkt 23) (m)

av Göran Lenmarker, Göran Lindblad och Ewa Björling (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U323 yrkande 15.

Ställningstagande

Föroreningar i luften och i haven känner inga gränser. Miljöstörningarna medför att naturen långsiktigt förändras och att många arter hotas av utrotning. En långtgående minskning av den biologiska mångfalden skulle i sin förlängning hota jordens förmåga att försörja oss. Försurningen och miljöföroreningarna i Europa beror till stor del på nedfall som kommer från många länder. Vikten av samarbete över gränserna på miljöområdet kan inte nog understrykas.

Den senaste tidens utveckling visar att det är en ohållbar politik att göra Europa mer beroende av fossila bränslen. Detta sker för närvarande i många länder, inklusive Sverige med stängningen av Barsebäck I som ett generande exempel. Detta står i rak motsats till åtagandena i Kyotoprotokollet. Initiativ måste tas för att minska Sveriges och EU:s utsläpp av växthusgaser. Det är svårt att ha moralisk ledning om man uppträder dubbelmoraliskt.

Vårt förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U323 (m) yrkande 15.

20. Livsmedel och miljö (punkt 25) (c)

av Agne Hansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 25 borde ha följande lydelse:

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U298 yrkande 15 samt avslår motion 2002/03:U324 yrkande 16.

Ställningstagande

Samhällets etiska omsorg och konsumenternas oro för produktionsmetoder inom livsmedelssektorn skall tas på allvar. Detta skall återspeglas i de försiktighetsmått som skall vidtas i EU:s lagstiftning. Dessa mycket viktiga faktorer måste återspeglas i europeiska ställningstaganden om framtidens jordbrukspolitik och handelsförhandlingarna inom WTO. De måste erkännas som berättigade angelägenheter av övriga länder i världshandelsorganisationen.

Försiktighetsprincipen bör därför vara utgångspunkten i syfte att skydda människors och djurs hälsa. Åtgärder i samband med BSE är ett exempel som tydligt återspeglar detta. Försiktighetsprincipen måste göras till ett reellt redskap i WTO-regelverket.

Mina förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U298 (c) yrkande 15.

21. EU:s TV-direktiv (punkt 29) (m)

av Göran Lennmarker, Göran Lindblad och Ewa Björling (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 29 borde ha följande lydelse:

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 21. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U323 yrkande 7.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att EU skall arbeta för en utvidgning av den inre marknaden och för att få bort offentliga monopol. Det är därför oacceptabelt att EU stäl-

ler krav på en viss sammansättning av TV-bolagens program, t.ex. att dessa skall utgöras av en viss andel europeiska program. TV-bolag bör enligt vår uppfattning fritt få förfoga över programinnehållet i enlighet med respektive lands yttrandefrihetsrättsliga bestämmelser. Mot denna bakgrund bör regeringen verka för att TV-direktivet avskaffas.

Våra förslag framförs med anledning av motion 2002/03:U323 (m) yrkande 7.

5 Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. EU:s yttre gränsskydd och människohandel (punkt 8) (fp)

av Carl B Hamilton och Cecilia Wigström (båda fp).

Handel med kvinnor och barn för sexuella ändamål har under de senaste åren ökat dramatiskt. International Organisation for Migration (IOM) uppskattar att 120 000 kvinnor och barn förs in till EU varje år, de flesta via Balkan. Mellan 200 och 500 kvinnor beräknas årligen föras till Sverige för att utnyttjas för sexuella ändamål.

Orsakerna till människohandel är flera. Gemensamt för de länder de drabbade kvinnorna och pojkarna kommer ifrån är att det är länder som i regel genomgått omvälvande politiska, sociala och ekonomiska förändringar. I spåren av dessa förändringar har fattigdom och hög arbetslöshet följt. Att fattigdomen utgör en viktig orsak till människohandel är tydligt vad gäller bl.a. de baltiska staterna. I Estland t.ex. kommer en majoritet av de drabbade kvinnorna från den fattiga rysktalande minoritetsbefolkningen. I dag är det inte lagligt för en sextonårig litauisk flicka att komma till Sverige och arbeta på restaurang som t.ex. servitris. Om unga kvinnor och män på laglig väg tillåts arbeta i Sverige och andra europeiska västländer, kan det bidra till att färre faller offer för människohandlare. Både International Organisation for Migration (IOM) och den internationella arbetstagarorganisationen (ILO) stöder denna uppfattning. I utskottets uppräknade över olika vägar att arbeta för att bekämpa kvinnohandel nämns dock inte detta. Vi anser att Sverige och EU bör öppna för arbetskraftsinvandring från länder utanför EU.

2. Unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) (punkt 13) (v)

av Lars Ohly (v).

Vänsterpartiet förespråkar internationellt samarbete. Även samverkan i utrikespolitiska frågor är något bra, men förutsätter att den nationella bestämmanderätten bevaras. Vetorätten måste därför finnas kvar vad gäller alla utrikespolitiska frågor.

Vänsterpartiet vill understryka vikten av att Sverige inom EU värnar nationernas självbestämmanderätt. EU bygger på ett samarbete mellan självständiga stater och all utveckling mot en europeisk superstat måste undvikas för att EU:s folkliga legitimitet inte skall förfalla i ännu större utsträckning än vad som redan skett.

Vänsterpartiet är motståndare till att samarbete betraktas som ett överordnat mål för utrikespolitiken. Detta betyder inte att ett gemensamt agerande är omöjligt i frågor där det är av vikt att EU agerar i gemensam sak.

Under de senaste femton åren har EU präglats av en ökad misstro mellan medborgarna i medlemsstaterna och den styrande eliten inom EU. Samtidigt har en betydande maktförskjutning skett där medlemsländerna fått lämna plats för EU:s olika institutioner. De fördragsändringar som antagits i Maastricht, Amsterdam och Nice pekar alla i denna riktning. Det odemokratiska klimat som ofta anses karaktärisera EU-systemet är något som inte bör få en utvidgad plats i EU:s institutionella struktur. Detta gäller i synnerhet för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken där det nationella självbestämmandet är av särskild vikt. Vänsterpartiet menar att ett bevarande av vetorätten, och även ett återförande av fler frågor till enhällighet, är mycket angeläget och vill med detta understryka att det mandat den svenska regeringen gått in med i det europeiska samarbetet kring utrikes- och säkerhetspolitiken vilar på att detta skall röra sig om mellanstatlig samverkan där den nationella bestämmanderätten bevaras.

Kvalificerad majoritetsomröstning bör inte tillämpas inom utrikespolitikens område. Med detta avvisar vi alltså även nuvarande regler och menar att vetorätt måste finnas vad gäller samtliga utrikespolitiska frågor.

Vänsterpartiet ser i och för sig inga stora problem med att stater agerar på egen hand eller gemensamt kring vissa frågor. Det finns dock en överhängande risk att det är starka stater som kommer att använda sig av frivilliga koalitioner för att påverka andra att gå med på deras linje. Det är därför viktigt att Sverige står fast vid att enhällighet skall råda i alla utrikes- och säkerhetspolitiska frågor.

Genom alliansfriheten har Sverige kunnat föra en självständig politik. Neutralitetsoptionen har gett oss den trovärdighet som behövts för att hävda den självständiga politiken. Detta förhållningssätt har aldrig hindrat oss från att skarpt ta avstånd från brott mot mänskliga rättigheter eller internationell lag. Inte heller har den försvårat vårt deltagande i fredsbevarande insatser. Vänsterpartiet vill utveckla alliansfriheten samt värna den radikala och självständiga utrikespolitik som varit Sveriges kännemärke. Detta ställer krav på Sverige att agera konsekvent. I den säkerhetspolitiska doktrin som förhandlats fram mellan Socialdemokraterna och tre borgerliga partier, och som utskottets ställningstagande syftar till, finns flera skrivningar som öppnar för tolkningar som ifrågasätter alliansfriheten.

EU:s snabbinsatsstyrka bör endast användas efter beslut i FN:s säkerhetsråd. Alla öppningar för att denna militära styrka skulle kunna agera som en offensiv militär enhet utan ett klart uttalat FN-mandat leder tankarna till uppbyggandet av en ny supermakt i Europa. Vänsterpartiet menar att det är av avgörande betydelse, inte minst för vår alliansfrihet, att denna svenska inställning tydliggörs och förklaras.

Vänsterpartiet vill också med bestämdhet ta avstånd från alla försök och alla tendenser till ömsesidiga försvarsbeslut.

3. Sverige, EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) samt den transatlantiska länken (punkt 14) (c)

av Agne Hansson (c).

Centerpartiet välkomnar ett nära och djupt transatlantiskt samarbete, både för Europas och för USA:s skull. Men ett fungerande samarbete förutsätter någon form av jämbördighet. I dag saknas denna jämbördighet.

Dagens USA har valt bort internationellt samarbete, rivit upp internationella avtal och använder sig av en religiöst präglad retorik om USA:s rätt att varhelst och närhelst använda sin militära styrka för att driva igenom politiska mål. För att USA inte ensamt skall kunna styra världshändelser behövs en jämbördig motpart vid förhandlingsborden. Därför vill Centerpartiet stärka den europeiska utrikespolitiken. Först när EU kan vinna USA:s respekt genom att ta ansvar för kriser i vårt närområde, som Balkan, kommer vi att kunna samarbeta på likvärdiga villkor.

När det gäller internationella kriser och konflikter är världen i dag helt beroende av USA:s vilja att ställa upp. EU själv borde kunna hantera kriser i sin geografiska närhet, utan att vara beroende av hjälp från USA. Ett nära samarbete med Nato samt fullföljande av åtaganden med anledning av EU:s krishanteringsstyrka krävs.

EU behövs som motpart till USA för de erfarenheter och kunskaper som medlemsländerna besitter. Till dessa hör fredlig konflikthantering, diplomati, engagemang i biståndsfrågor samt synen på miljö och hur dessa resurser skall användas. Genom dessa skapas en fredligare värld.

Dock saknar EU komponenter som behövs. De misslyckanden som vi har sett under det senaste decenniet vittnar om detta, misslyckanden såsom forna Jugoslavien och nu senast Irakkriget.

Hade unionen haft en gemensam policy för hur kriser som dessa bör hanteras hade vi kanske kunnat undvika det enorma mänskliga lidande som skett. Vi behöver en union med en kapacitet för att hantera internationella kriser, en kapacitet som stöder sig på en gemensam analys och en vilja att driva dessa frågor gemensamt.

Ytterst finns även militära komponenter – inte för krig, utan för insatser för fredsbevarande och fredsframtvångande. Det är därför nödvändigt att fullfölja insatsstyrkan och stärka dess förmåga att agera självständigt under FN-mandat.

4. EU:s handelsavtal med Israel (punkt 19) (fp)

av Carl B Hamilton och Cecilia Wigström (båda fp).

Avtalet som EU har med Israel är ett av flera liknande avtal med länderna runt Medelhavet. Det är knappast mer förmånligt än andra länders. De krav på respekt för mänskliga rättigheter och demokrati som finns i avtalets förord (preamble) bör rimligen hävdas överallt i världen, dvs. även beträffande andra länder runt Medelhavet och i Mellersta Östern som har liknande EU-avtal. Som Folkpartiet nyligen påpekat är det inte rimligt att ingå ett sådant avtal

med ett land, Algeriet, som samtidigt som ratifikationsprocessen pågår ser genom fingrarna med grova kränkningar av mänskliga rättigheter.

Om associationsavtalet sägs upp skulle det drabba enskilda människor som försörjer sig på att producera bl.a. vin och frukt. De får minskad efterfrågan, sämre lönsamhet och färre anställda. Avtalet mellan EU och Israel omfattar inte varor från de ockuperade områdena eftersom EU inte accepterar ockupationen. Men att i praktiken särskilja dessa varor från dem som omfattas är sannolikt omöjligt.

Varför är det just vinodlare och handelsträdgårdsmästare som förtjänat att straffas för den politik som förs av Ariel Sharon och majoriteten i Knesset? Det är knappast dessa som kraftfullt behöver påverkas genom hot om eventuell konkurs. Turistindustrin har redan drabbats hårt. Investeringarna faller. Arbetskraft inkallas till armén. Inget av detta har på minsta vis ökat fredsviljan hos Ariel Sharons regering.

Israel är en demokrati, till skillnad från omgivningen i Mellersta Östern.

Oppositionen i Israel har inte krävt handelsbojkott. Har palestinierna själva krävt handelsbojkott? Inte såvitt bekant.

BILAGA 1

6 Förteckning över behandlade förslag

6.1 Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2002/03:60 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2002 överlämnas till riksdagen.

6.2 Följdmotion

2002/03:U5 av Carl B Hamilton m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att vissa EU-institutioner inte undandrar sig den för EU-verksamheten nya syn på offentlighetsfrågorna som införts med EU-förordningen 1049/2001.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mer utförlig redovisning i kommande års skrivelser, såvitt gäller brister i offentlighetsregler vid EU:s institutioner och organ.

6.3 Motioner från allmänna motionstiden

1999/2000:U903 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om ett finanspolitiskt och strukturpolitiskt samarbete för att skapa fler jobb.

2002/03:K432 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kraftfullt prioritera att EU:s utvidgning österut nu förs i hamn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla medborgare i ett utvidgat EU skall kunna resa, arbeta och leva på samma villkor.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att stärka och effektivisera EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

2002/03:Fi289 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU skall verka för att EU:s protektionistiska drag mot omvärlden bör upphävas.

2002/03:U218 av Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för en ökad mänsklig och kulturell förståelse inom EU och i relation till ansökarländerna.

2002/03:U227 av Lars Ohly m.fl. (v):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU skall verka för en konkret tidsplan när det gäller förverkligandet av Köpenhamnskriterierna.

2002/03:U234 av Carl B Hamilton m.fl. (fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvecklingen av en europeisk krishanteringsförmåga bör ske i nära samarbete med USA och att varje försök av Europa att konkurrera med USA i detta avseende bör motverkas.

2002/03:U237 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU:s kvarvarande restriktioner och antidumpningsåtgärder mot Central- och Östeuropa bör avskaffas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att handeln inte får återregleras mellan EU:s kandidatländer om kandidatländerna blir EU-medlemmar vid skilda tidpunkter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Polens och Litauens öppna handel med Kaliningrad bör kunna fortsätta när de blir EU-medlemmar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU:s yttre gränsskydd skall utformas med hänsyn tagen till att människors traditionella kontakter, handel och rörlighet inte får inskränkas på ett orimligt sätt.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att främja utvecklingen av socialförsäkringar i Central- och Östeuropa.

2002/03:U240 av Runar Patriksson (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att understödja det nordisk-ryska samarbetet vid genomförandet av EU:s nordliga dimension.

2002/03:U249 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige ger officiellt stöd till kraven att EU säger upp frihandelsavtalet med Israel och på andra sätt ökar trycket på den israeliska ockupationsmakten, så att Israel på sikt förmås att uppfylla de krav folkrätten kräver.

2002/03:U261 av Ana Maria Narti (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU:s gemensamma aktioner för bekämpning av segregation, utslagning och passivitet och om en förstärkning av de utsatta gruppernas möjlighet att agera för att hävda sina intressen.

2002/03:U262 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen inom EU skall arbeta för att eliminera handels hinder för u-ländernas export till i-länder, i första hand de ursprungsregler som försvårar exportmöjligheterna, samt avveckla EU:s exportbidrag inom jordbrukspolitiken.

2002/03:U275 av Lotta N Hedström m.fl. (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör ta initiativ till att EU med omedelbar verkan säger upp EU:s handelsavtal med Israel till dess att Israel åter visar respekt för folkrätten formulerad i den fjärde Genèvekonventionen och FN-konventionen för de mänskliga rättigheterna.

2002/03:U280 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att framtida hot mot säkerheten i Europa företrädesvis bör hanteras och lösas gemensamt inom ett utvidgat EU.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall bidra till EU:s krishanteringsstyrka.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utveckla relationerna till Ryssland och att ytterligare förstärka samarbetet med de nordiska och baltiska staterna.

2002/03:U281 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU i sitt samarbete med kandidatländerna skall ge högsta prioritet till ett fungerande gränsskydd och korruptionsbekämpning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU-satsningar för att bekämpa människosmuggling via kandidatländerna.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att EU genom sitt utvecklingssamarbete på Balkan stöder en omfattande kompletteringsutbildning av poliser.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU bör genomföra en internationell konferens om transnationell organiserad brottslighet på Balkan.

2002/03:U298 av Agne Hansson m.fl. (c):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att en minskning av EU:s stödnivåer måste följas av liknande minskningar av subventioner och andra stödåtgärder i övriga WTO-länder.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att ta konsumenternas oro för produktionsmetoder på allvar.

2002/03:U299 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringens hållning skall vara att inlägga veto mot en eventuell fredsframtvingande EU-insats som inte har mandat från FN eller OSSE.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall verka för att EU deklarerar att FN-insatser skall ha företräde framför EU-insatser vad gäller EU:s medlemsländers militära resurser.
3. Riksdagen begär att regeringen verkar för att EU tydligt deklarerar att EU:s krishanteringsförmåga först och främst skall syfta till att utgöra ett stöd för FN.

2002/03:U323 av Bo Lundgren m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall driva på att EU följer sin tidtabell för att vara beredd att välkomna nya medlemmar år 2004.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU:s s.k. TV-direktiv bör avskaffas.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till regionalt samarbete.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU inte skall bli en transfereringsunion.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att minska Sveriges och EU:s utsläpp av växthusgaser.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige tar sitt ansvar för att kapacitetsmålen inom ESDP möts.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU:s krishanteringsinsats skall ske i enlighet med FN-stadgans principer.

2002/03:U324 av Ulf Holm m.fl. (mp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om solidaritet med kandidatländerna i samband med EU:s utvidgning.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om offentlig upphandling, genmanipulerade livsmedel och miljöinformation till konsumenter.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om transportpolitiken.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Miljöpartiets syn på EU:s försvars- och säkerhetspolitik.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny folkomröstning om Sveriges fortsatta medlemskap i EU.

2002/03:U326 av Maud Olofsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det är av yttersta vikt att de nya EU-länderna har fullt tillträde till EU:s inre marknad från första dagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utökad information till och medverkan av EU:s nuvarande befolkning om utvidgningen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU:s samarbete med Ryssland.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU endast kan spela en betydande roll på den internationella arenan om unionen är samlad och talar med en stämma.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den avgörande betydelsen av att gå vidare med Lissabonprocessen.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om utveckling av allmänhetens rätt till avgiftsfri tillgång till handlingar på sitt eget språk hos EU-institutionerna.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om tidig förankringsprocess av EU-frågor i riksdagsarbetet.

BILAGA 2

Konstitutionsutskottets yttrande

2002/03:KU5y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2002

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 8 april 2003 berett bl.a. konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2002/03:60 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2002.

Av de motioner från allmänna motionstiden som hänvisats till utrikesutskottet och som utrikesutskottet förtecknat i sin remiss avser motionerna 2002/03:U323 av Bo Lundgren m.fl. (m) yrkande 7, 2002/03:U326 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkandena 21 och 24 och 2002/03:U324 av Ulf Holm m.fl. (mp) yrkande 21 frågor som tillhör konstitutionsutskottets beredning. Det samma gäller motion 2002/03:U5 av Carl B Hamilton m.fl. (fp), som väckts med anledning av skrivelsen. Även motion 2002/03:U324 av Ulf Holm m.fl. (mp) yrkande 21 väcker frågor som i huvudsak tillhör konstitutionsutskottets beredning.

Motion 2002/03:U5 avser tillkännagivanden om vissa EU-institutioners syn på offentlighetsfrågorna och om behovet av en mer utförlig redovisning av brister i offentlighetsregler vid EU:s institutioner och organ i kommande års skrivelser. Motion 2002/03:U326 yrkande 21 avser ett tillkännagivande om att utveckla allmänhetens rätt till avgiftsfri tillgång till handlingar hos EU-institutionerna. Motion 2002/03:U326 yrkande 24 avser ett tillkännagivande om en tidig förankringsprocess av EU-frågor i riksdagsarbetet. Motion 2002/03:U323 yrkande 7 avser ett tillkännagivande om att det s.k. TV-direktivet bör avskaffas. Motion 2002/03:U324 yrkande 21 avser ett tillkännagivande om en folkomröstning om Sveriges fortsatta medlemskap i EU.

Med hänsyn till att frågor om beslutsprocessen och institutionernas ställning hör till dem som diskuteras inom EU:s s.k. framtidskonvent inför nästa regeringskonferens och även behandlas inom sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet tar konstitutionsutskottet inte i nu förevarande sammanhang upp dessa frågor annat än såvitt avser motionsvis aktualiserade frågor om öppenheten inom EU. Utskottet begränsar sitt yttrande till följande frågor, som aktualiserats motionsvis

- öppenheten inom EU,
- TV-direktivet,
- förankring i riksdagen av EU-frågor och

- folkomröstning om EU-medlemskapet.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelsen inleds med ett övergripande avsnitt om samarbetet i Europeiska unionen som ett svenskt och europeiskt intresse. Där framhålls att under året framsteg har gjorts inom ramen för hela EU-agendan, även om utvidgningsprocessen har dominerat arbetet. Där redovisas också de förberedelser inför den kommande regeringskonferensen, som bl.a. syftar till effektivare beslutsprocesser i en utvidgad union, och som har skett inom ramen för det s.k. konventet. Vidare redovisas bl.a. Europeiska rådets möten under året samt lämnas uppgifter om regeringens information till och samråd med riksdagen.

I olika delar av skrivelsen behandlas den övergripande utvecklingen i unionen, unionens förbindelser med omvärlden, ekonomiska och finansiella frågor, rättsliga och inrikes frågor, sysselsättning och socialpolitik, hälso- och sjukvård, konsumentfrågor, konkurrenskraftsfrågor – den inre marknaden, industri och forskning, transport, telekommunikation och energi, jordbruk och fiske, utbildning, ungdom och kultur samt unionens institutioner m.m. I bilagor redovisas mål av svenskt intresse vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt, viktigare domar meddelade av domstolen och av förstainstansrätten, överträdelseärenden samt en lista över Internetadresser.

Inom konstitutionsutskottets område ligger främst frågor i avsnitten 1 Samarbete i svenskt och europeiskt intresse, 2 Europeiska rådet under 2002, 6 Nicefördraget och regeringskonferensen 2004 och i del 11 EU:s institutioner m.m. inklusive bl.a. avsnitt om öppenhet och insyn och om svenska språket och regelförbättring samt avsnitt 43.5 TV-direktivet.

Inom utskottets område ligger också vissa frågor på inre marknadsområdet och området för telekommunikation, som behandlas i avsnitten 26, 28 och 35. Det gäller bl.a. vissa frågor om bättre och enklare regler i EU samt elektroniska kommunikationer – informationsteknik och samhället. Även avsnitt 21 om kamp mot diskriminering och i avsnitt 23 redogörelsen för direktiv om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror samt öppenhetsfrågorna i samband med Århuskonventionen i avsnitt 40 ligger inom utskottets intressesfär, liksom vissa frågor inom polissamarbetet och straffrättsligt samarbete, som behandlas i skrivelsens avsnitt 16.

Öppenhet och insyn

Skrivelsen och bakgrundsuppgifter

För handlingsoffentligheten inom EU:s institutioner gäller Europaparlamentets och rådets förordning 1049/2001/EG om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar, nedan omnämnd endast som förordningen.

Förordningen innebär att allmänna principer och villkor för handlingsoffentlighet har fastställts i enlighet med vad som föreskrivits i Amsterdamfördraget. Förordningen skall tillämpas på alla handlingar som finns hos en institution, dvs. handlingar som upprättats eller mottagits och som innehas av institutionen, inom samtliga EU:s verksamhetsområden. Handlingarna skall göras tillgängliga antingen efter en skriftlig ansökan eller direkt i elektronisk form eller genom ett register. Känsliga handlingar skall vara föremål för särskild behandling. Undantagen, dvs. när tillgång till handlingar skall vägras, anges särskilt i förordningen.

En ansökan om att få tillgång till en handling skall ges in i skriftlig form på valfritt sätt, inklusive i elektronisk form, på ett av unionens språk¹ och vara tillräckligt utförlig för att institutionen skall kunna identifiera handlingen.

I samband med att förordningen antogs gjorde institutionerna ett gemensamt uttalande². Enligt uttalandet är institutionerna eniga om att myndigheter och liknande organ som inrättas av lagstiftaren bör ha bestämmelser om tillgång till sina handlingar som överensstämmer med bestämmelserna i förordningen. Parlamentet och rådet välkomnade därför kommissionens avsikt att så snart som möjligt föreslå ändringar i de rättsakter genom vilka de befintliga myndigheterna och organen inrättats och att införa bestämmelser i kommande förslag om inrättande av sådana myndigheter och organ. Parlamentet och rådet åtog sig att snabbt anta de rättsakter som var nödvändiga. Övriga institutioner och organ (dvs. sådana som inte inrättats av lagstiftaren) uppmanades i uttalandet att anta interna bestämmelser om allmänhetens tillgång till handlingar som tar hänsyn till de principer och gränser som anges i förordningen.

Förordningen trädde i tillämpning den 3 december 2001. De ditintills gällande bestämmelserna på arbetsordningsnivå om handlingsoffentlighet för Europaparlamentet, rådet och kommissionen upphörde samtidigt att gälla. För rådets del antogs nödvändiga följdändringar i arbetsordningen genom beslut av rådet den 29 november 2001 om ändring av rådets arbetsordning³. Bestämmelserna har senare tagits in i rådets beslut 2002/682/EG, Euratom om antagande av rådets arbetsordning. Europaparlamentet antog följdändringar genom beslut den 28 november 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets handlingar, och bestämmelser finns nu intagna i artikel 172 i parlamentets arbetsordning. Därefter följde kommissionen genom ett beslut av den 5 december 2001 om ändring av dess arbetsordning (2001/937/EG, EKSG, Euratom).

Regeringen anför i *skrivelsen* att EU måste bistås av moderna, öppna och medborgarorienterade institutioner och att Sverige under år 2002 fortsatt att verka för ökad öppenhet och insyn i EU:s institutioner.

Sverige har enligt regeringen i ärenden om tillgång till handlingar, då rådet fattar beslut, agerat för att främja en tolkning av bestämmelserna i den nya

¹ Språken anges i artikel 314 i EG-fördraget.

² EGT L 173, 27.6.2001, s. 5.

³ 2001/840/EG.

förordningen som möjliggör största möjliga öppenhet. Sverige har också verkat för att övriga EU-institutioner och organ skall hörsamma Europaparlamentets, rådets och kommissionens uppmaning att anta regler om handlingsöfentlighet som beaktar principerna i förordningen.

Regeringen framhåller att ett flertal EU-organ antagit eller inom kort skulle komma att anta regler om allmänhetens tillgång till deras handlingar och att Sverige stöder ett förslag från kommissionen som innebär att de befintliga decentraliserade gemenskapsorganen skall följa bestämmelserna i förordningen. Förslaget skulle komma att behandlas under 2003.

Det nämnda förslaget, som enligt uppgift från Regeringskansliet ännu är under behandling, är ett förslag till ändring av grundrättsakter – huvudsakligen rådsförordningar – för gemenskapsorgan till följd av antagandet av den nya budgetförordningen⁴. Kommissionen framhåller i motiveringen till förslaget att institutionerna under arbetet med omarbetningar av budgetförordningen enades om att i den nya texten införa en bestämmelse om att allmänheten bör få tillgång till de decentraliserade organens handlingar på villkor som är i linje med gemenskapens ramlagstiftning och hänvisar till de tre institutionernas gemensamma förklaring om att gemenskapsorganen bör tillämpa bestämmelser som är identiska med institutionernas när det gäller allmänhetens tillgång till handlingar. Förslaget innebär att bestämmelser med detta ändamål skall införas i grundrättsakterna för de 15 gemenskapsorganen.

De organ som omfattas av kommissionsförslaget – vilket inte redovisas i skrivelsen – är Europeiskt centrum för utveckling av yrkesutbildning (Thessaloniki), Europeiska institutet för förbättring av levnads- och arbetsvillkor (Dublin), Europeiska miljöbyrån (Köpenhamn), Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen (Turin), Europeiskt centrum för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk (Lissabon), Europeiska läkemedelsmyndigheten (London), Europeiska arbetsmiljöbyrån (Bilbao), Översättningscentrum för Europeiska unionens organ (Luxemburg), Europeiskt centrum för övervakning av rasism och främlingsfientlighet (Wien), Europeiska byrån för återuppbyggnad (Thessaloniki), Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, Europeiska byrån för luftfartssäkerhet och Europeiska sjösäkerhetsbyrån. Vidare omfattar förslaget de två decentraliserade gemenskapsorganen som inte mottar något bidrag ur gemenskapens budget, nämligen Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (Alicante) och Gemenskapens växtsortsmyndighet (Angers). Förslaget om ökad insyn och öppenhet omfattar däremot inte Eurojust, som inrättats enligt tredje pelaren, och som förordningen inte är direkt tillämplig på.

Andra EU-organ som avses i skrivelsen utan att någon närmare redovisning sker är Europol, EU:s institut för säkerhetsstudier, EU:s satellitcentrum och Galileo. Beträffande Europol finns en allmän riktlinje av rådet från den 19 december 2002. Institutet för säkerhetsstudier har antagit regler, medan satellitcentrumet ännu inte gjort detta. Galileo skall anta regler.

⁴ KOM (2002) 406 slutlig.

Regeringen framhåller i skrivelsen också att Sverige inom ramen för utarbetandet av nya tjänsteföreskrifter för EU-anställda verkar för långtgående förändringar i syfte att stärka EU-tjänstemännens yttrandefrihet.

I skrivelsen påpekas vidare att Sverige vid Europeiska rådets möte i Sevilla 21–22 juni drev kravet på ökad öppenhet i rådet. Med anledning av slutsatserna från Sevilla antog rådet en ny arbetsordning (beslut 2002/682/EG, Euratom) som innebär att rådets inledande och avslutande överläggningar om viktigare rättsakter, som skall antas med medbeslutandeförfarande, skall vara öppna för allmänheten. Sverige avser att noggrant bevaka tillämpningen av de nya bestämmelserna och kommer vid behov att ta upp frågan om öppna råds-möten till ytterligare diskussion.

Regeringen redovisar slutligen att Sverige under året ansökt om intervention i två mål som gäller tolkningen av förordningen.

I fråga om *Århuskonventionen* och allmänhetens tillgång till miljöinformation anger regeringen i skrivelsen att rådet och Europaparlamentet efter förlikningsförhandlingar kunnat komma överens vad gäller direktivet om allmänhetens tillgång till miljöinformation (2003/4/EG) och att direktivet kommer att ersätta ett tidigare direktiv. Direktivet ger individer och grupper rätt att hos myndigheter ta del av s.k. miljöinformation. Medlemsstaternas myndigheter skall också aktivt och systematiskt sprida miljöinformation till allmänheten, och se till att sådan information fortlöpande görs tillgänglig via elektronisk informationsteknologi. En begäran om utlämnande av miljöinformation får bara avslås på vissa särskilt angivna grunder. En person vars begäran om tillgång till viss information har avslagits skall ha möjlighet att överklaga beslutet till domstol eller annat oberoende och opartiskt organ.

I skrivelsens avsnitt om *svenska språkets ställning* framhålls att svenska språkets ställning som ett av de officiella språken är av stor principiell betydelse för Sverige och att en viktig utgångspunkt är att enskilda har god möjlighet till kommunikation med EU:s institutioner på det egna språket och att folkvalda ledamöter i Europaparlamentet och rådet har möjlighet att använda svenska. Regeringens ambition är att förbättra situationen för svenskan ytterligare.

Vidare erinras om att rådet fått i uppdrag att studera frågan om språkanvändning inför en utvidgad union och praktiska sätt att förbättra den nuvarande situationen utan att ifrågasätta grundprinciperna.

I fråga om *kostnaden för att få tillgång till handlingar* hos EU:s institutioner gäller följande. Sökanden skall enligt artikel 10.1 i förordningen få tillgång till en handling antingen genom att få ta del av den på stället eller genom att erhålla en kopia, inklusive en kopia i elektronisk form, om handlingen finns i sådan form, i enlighet med sökandens önskemål. Kostnaden för framställning och utskick av kopior får åläggas sökanden. Avgiften får inte vara högre än den faktiska kostnaden för att framställa och skicka kopiorna. Att ta del av en handling på stället, erhålla kopior på färre än 20 A4-sidor och att ges direkt tillgång i elektronisk form eller via registret skall vara kostnadsfritt.

Svenska regler om avgifter för att få ut handlingar finns i avgiftsförordningen (1992:191). Förordningen gäller för myndigheter under regeringen. Myndigheten skall ta ut avgift för kopior av allmänna handlingar och för utskrifter av upptagningar för automatisk databehandling, om beställningen omfattar tio sidor eller mer. För tio sidor är avgiften 50 kr, och för varje sida därutöver 2 kr. Om det finns särskilda skäl får myndigheten besluta om undantag. Särskilda regler finns också om kostnader för avskrifter eller utskrifter av ljudband. När avgift tas ut, skall myndigheten samtidigt ta ut ersättning för portokostnad m.m., om försändelsen väger mer än vad som motsvarar lägsta brevporto.

Motioner

Frågor om öppenhet tas upp i två motioner som behandlas här.

I *motion 2002/03:U5 av Carl B Hamilton m.fl. (fp)* begärs tillkännagivanden om vissa EU-institutioners syn på offentlighetsfrågorna enligt EU-förordningen 1049/2001 (*yrkande 1*) och om behovet av en mer utförlig redovisning av brister i offentlighetsregler vid EU:s institutioner och organ i kommande års skrivelser (*yrkande 2*).

I motionen anförts att det finns ett antal EU-organ som inte lever upp till vad medlemsstaterna och EU-parlamentet kommit fram till när det gäller offentlighets- och sekretessfrågorna inom EU:s förvaltning och domstolar. Den rekommendation som gjorts om offentlighets- och sekretessregler i övriga EU-organ och institutioner är enligt motionärerna otydlig när det gäller de krav på offentlighetsprincip m.m. som från svensk sida ses som särskilt betydelsefulla. Motionärerna kritiserar att det inte av regeringens redovisning framgår hur omfattande de avsteg är som olika organ gjort eller avser att göra från förordningens principer. Offentlighetsprincipen och därtill knutna bestämmelser bör omfatta alla organ inom EU, och det är angeläget att så mycket som möjligt av den svenska offentlighetsprincipstraditionen kommer att präglade EU:s förvaltning, domstolar och andra organ. I skrivelsen anges inte vilka EU-organ som inte verkar inställda på att följa rekommendationer om offentlighetsregler och hur omfattande avvikelserna är. Riksdagen bör fortsättningsvis i de årliga skrivelserna få en förteckning över samtliga EU-organ och institutioner som har mer inskränkta regler om offentlighet och sekretess än vad som gäller hos parlamentet, rådet och kommissionen enligt förordningen. Regeringen bör samtidigt för riksdagen redovisa vilka viktigare förändringar som behövs i EU-institutionerna för att förbättra förhållandena när det gäller handlingars offentlighet.

I *motion 2002/03:U326 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 21* begär motionärerna ett tillkännagivande om allmänhetens rätt till avgiftsfri tillgång till handlingar på sitt eget språk hos EU-institutionerna.

Tidigare riksdagsbehandling

Konstitutionsutskottet behandlade våren 2002 en skrivelse från regeringen (skr. 2001/02:110) med redogörelse för arbetet inför och under det svenska

ordförandeskapet i EU första halvåret 2001 med handlingsoffentlighet i EU:s institutioner. I redogörelsen lämnades en historisk bakgrund och redovisades förutsättningarna för förhandlingarna samt resultatet av dem. Skrivelsen innehöll också en beskrivning av offentlighetsreglerna för EU:s institutioner.

Bland annat hänvisades till att det genom Amsterdamfördraget *dels* infördes en allmän öppenhetsprincip (artikel 1 andra stycket i EU-fördraget), *dels* en grundläggande bestämmelse om handlingsoffentlighet i Europaparlamentet, rådet och kommissionen (artikel 255 i EG-fördraget, artiklarna 28 och 41 i EU-fördraget). I EG-fördraget föreskrevs vidare att allmänna principer för och begränsningar i rätten att ta del av institutionernas handlingar skulle fastställas av Europaparlamentet och rådet i en rättsakt som skulle gälla för alla tre institutionerna.

Rättsakten – den ovan nämnda förordningen (2001/1049/EG) om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar – antogs den 28 maj 2001.

Konstitutionsutskottet erinrade i sitt betänkande 2001/02:KU34 över regeringens skrivelse om att utskottet hösten 2000 avgett ett yttrande till EU-nämnden över kommissionens förslag till förordning (yttr. 2000/01:KU3y) och om att utskottet i yttrandet redogjort för den svenska offentlighetsprincipen och för riksdagens uttalanden i ämnet inför och under det svenska medlemskapet i EU.

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkandet motioner om förbättrad öppenhet i EU:s institutioner och en motion om avgiftsfri tillgång till handlingar. Utskottet hänvisade i sitt ställningstagande bl.a. till enigheten och uppslutningen bakom offentlighetsprincipen i dess svenska utformning. Den förordning om handlingsoffentligheten inom EU som antogs under det svenska ordförandeskapet och de följdändringar som institutionerna beslutat utgjorde enligt utskottets mening en god grund för fortsatt arbete att vidga öppenheten inom unionen. Utskottet konstaterade att ett fortsatt sådant arbete också var regeringens avsikt. Utskottet ansåg att något tillkännagivande inte behövdes.

I regeringens skrivelse 2001/02:115 EU:s framtidsfrågor framhöll regeringen att öppenheten är en fråga som kommer att vara avgörande för den legitimitet EU:s institutioner har i medborgarnas ögon. Regeringen hänvisade till den under det svenska ordförandeskapet antagna förordningen samt till att det i debatten diskuterats bl.a. stärkt yttrandefrihet för EU-tjänstemän och förbättring av medborgarnas rätt till tillgång till institutionernas handlingar. Som svenska utgångspunkter angavs att Sverige verkar för ett regelverk som främjar utvecklandet av en öppenheitskultur inom institutionerna där tjänstemän ser det som en naturlig uppgift att svara på frågor från allmänheten och medier, att stärkt yttrandefrihet för EU-tjänstemän bör fördragsfästas samt att reglerna om handlingsoffentlighet måste utsträckas till andra EU-institutioner och organ.

Den nämnda skrivelsen behandlades av ett sammansatt konstitutions- och utrikesutskott i betänkande 2001/02:KUU2.

Öppenhetsfrågor har också behandlats i sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande 2002/03:KUU1 Europeiska unionens framtidsfrågor – ett konstitutionellt fördrag för EU, där utskottet i sina överväganden i avsnittet om grundläggande värderingar och målformuleringar uttalar följande.

Utskottet noterar att frågorna om EU:s värderingar och mål blivit föremål för en stor mängd ändringsförslag från de svenska ledamöterna, liksom från ledamöter från andra länder. Sådana ändringsförslag som syftar till att betona öppenhet, jämställdhet och frihandel får anses naturliga från svenska utgångspunkter. Med detta sagt kan det dock även konstateras att de ursprungliga förslagen från konventets presidium är en god grund för de fortsatta diskussionerna. De förhandlingar inom konventet som kommer att följa kan från svensk sida med fördel inriktas på ett fortsatt arbete för att betona de nämnda frågorna.

I sammanhanget vill utskottet särskilt peka på behovet av ett aktivt svenskt agerande för öppenhet. Dagens EU-fördrag, artikel 1, talar om skapandet av ”en allt fastare sammanslutning mellan de europeiska folken, där besluten skall fattas så öppet och så nära medborgarna som möjligt”. I texten nämns alltså öppenhetsprincipen redan i artikel 1, således mycket högt prioriterad, och jämställd med subsidiaritetsprincipen.

Det förslag som nu föreligger i konventet har däremot helt förbiset öppenhetsprincipen i de 16 inledande artiklarna, medan subsidiariteten nämns i artiklarna 8.1, 8.3 och 9.2. En befarad negativ effekt av detta är att det kan tolkas som om öppenheten tar ett steg tillbaka i förhållande till gällande regler.

I avsnittet om principer och befogenheter uttalar sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet följande om öppenheten.

Utskottet vill även här uppmärksamma öppenheten. För det fall konventets förhandlingar visar att det inte finns acceptans för att skriva in öppenhet som en grundläggande värdering – vilket utskottet förordar som förstahandslösning – kan ett alternativ vara att formulera detta som en grundläggande princip, jämställd med de övriga som nämns i utkastet till konstitutionellt fördrag, artikel 8.

Konstitutionsutskottets ställningstagande

Utskottet vill, liksom tidigare, hänvisa till den svenska enigheten och uppslutningen bakom offentlighetsprincipen i dess svenska utformning. Den förordning om handlingsoffentligheten inom EU som antogs under det svenska ordförandeskapet, och de följdändringar som institutionerna beslutat utgöra enligt utskottets mening en god grund för fortsatt arbete att vidga öppenheten inom unionen.

Regeringen framhåller i sin skrivelse att ett flertal EU-organ har antagit eller inom kort kommer att anta regler om allmänhetens tillgång till deras handlingar och att Sverige stöder ett förslag från kommissionen som innebär att de befintliga decentraliserade gemenskapsorganen skall följa bestämmelserna i förordningen.

Utskottet utgår från att regeringen även fortsättningsvis kommer att verka för förbättrad insyn och öppenhet såväl i EU:s centrala institutioner som i de decentraliserade gemenskapsorganen samt i övriga organ. Med hänsyn till den

centrala roll som offentlighetsprincipen har anser utskottet att riksdagen bör få en noggrann redovisning av öppenhetssituationen och hur den utvecklas i både de centrala institutionerna och andra EU-organ. Redovisningen bör omfatta avvikelserna i de olika organens regelverk från vad som gäller i de centrala institutionerna enligt förordningen, vilka förändringar som regeringen bedömer behövas för att förbättra öppenhetssituationen samt vad regeringen gör för att en sådan förbättring skall nås. Redovisningen bör, som anförs i motion 2002/03:U5 yrkande 2, lämnas i kommande skrivelser.

Med det anförda anser utskottet att något tillkännagivande inte behövs med anledning av motionerna 2002/03:U5 yrkande 1 och 2002/03:U326 yrkande 21.

TV-direktivet

Skrivelsen

I fråga om direktivet TV utan gränser (direktiv 89/552/EEG ändrat genom direktiv 97/36/EG), det s.k. TV-direktivet, redovisar regeringen att kommissionen nyligen i samband med den fjärde tillämpningsrapporten, KOM (2002) 778 slutlig, lagt fram en arbetsplan jämte tidsplan för en översyn av direktivet. Direktivet innehåller minimiregler för TV-sändningar när det gäller europeiskt programinnehåll, reklam och sponsring, skydd av minderåriga och rätten till genmäle.

Arbetsplanen innebär i huvudsak att kommissionen kommer att inleda en oberoende undersökning av konsekvenserna av åtgärderna på EU-nivå och på nationell nivå för att marknadsföra, distribuera och producera europeiska verk. Översynen omfattar hela direktivet, men kommissionen har valt att fokusera på vissa särskilda teman – tillgång till evenemang av särskild vikt för samhället, främjande av kulturell mångfald och av den europeiska programbranschens konkurrenskraft, skydd för allmänintresset i fråga om TV-reklam, sponsring, köp-TV och egenreklam, skydd av minderåriga och allmän ordning samt rätt till genmäle.

Enligt arbetsprogrammet avser kommissionen att hålla utfrågningar med berörda parter om dessa teman under våren 2003. Berörda parter skall också kunna ge in skriftliga synpunkter till kommissionen. I slutet av 2003 alternativt i början av 2004 avser kommissionen att anta ett meddelande om resultatet av den offentliga utfrågningen och eventuella förslag till revidering. Under 2002 har ett antal konsultrapporter, beställda av kommissionen, slutförts. Studierna har rört bl.a. nya annonseringsmetoder och den audiovisuella sektorns framtid.

Vid förhandlingarna inför den senaste revideringen av TV-direktivet 1997 åtog sig kommissionen att utföra en studie av hur TV-reklam och köp-TV påverkar minderåriga med avsikt att på nytt granska frågan om TV-reklam riktad till barn vid nästa revidering av direktivet. En studie som rymmer en kartläggning av nationella bestämmelser i Europas stater och som rör reklam

riktad till barn presenterades under år 2001. I rapporten fördes dock inga resonemang kring hur reklam påverkar barn. Inte heller någon aktuell och relevant sammanställning av påverkansforskning redovisades. Regeringen såg detta som en allvarlig brist, vilket också påpekats för kommissionen. Regeringen hade vidare framfört till kommissionen att den vid översynen av direktivet också bör titta närmare på den s.k. sändarlandsprincipen som i huvudsak innebär att det land varifrån TV-sändningarna härrör är det land som har jurisdiktion över det sändande programföretaget, även om sändningarna ifråga är riktade till en annan medlemsstat.

Motion

I motion 2002/03:U323 av Bo Lundgren m.fl. (m) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att TV-direktivet bör avskaffas.

Bakgrund

Konstitutionsutskottet behandlade ett likalydande motionsyrkande av företrädare för Moderata samlingspartiet i sitt nyligen avgivna betänkande 2002/03:KU25. Utskottet redogjorde i betänkandet ingående för TV-direktivets innehåll och hanteringen kring det.

Utskottet erinrade om att utskottet såväl vid föregående riksmöte som vid riksmötet dessförinnan avstyrkt motionsyrkanden om att regeringen skulle verka för ett avskaffande av TV-direktivet, eftersom utskottet inte delat motionärernas uppfattning att så skall ske. Utskottet framhöll att direktivet tillkommit för att uppnå den grundläggande harmonisering som såväl är nödvändig som tillräcklig för att säkerställa den fria rörligheten för TV-sändningar inom gemenskapen och att direktivet getts en sådan utformning att det står medlemsstaterna fritt att gentemot de programföretag som står under dess jurisdiktion tillämpa mer detaljerade eller strängare regler för områden som omfattas av direktivet. Utskottet ansåg alltså inte att TV-direktivet skall avvecklas och avstyrkte den föreliggande motionen. – Reservation avgavs av företrädarna för Moderata samlingspartiet och Folkpartiet liberalerna.

Konstitutionsutskottets ställningstagande

Utskottet hänvisar till sitt ställningstagande i betänkande 2002/03:KU25 och avstyrker motion 2002/03:U323 yrkande 7.

Förankring i riksdagen av EU-frågor

Motion

I motion 2002/03:U326 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 24 begärs ett tillkännagivande om en tidig förankringsprocess av EU-frågor i riksdagsarbetet.

Motionärerna hänvisar till gällande bestämmelser om regeringens informationsskyldighet gentemot riksdagen och anför att det inför nästa regeringskonferens är av yttersta vikt att medborgarna är en del av den politiska processen. Riksdagen måste enligt motionärerna få ta del av frågor i ett tidigare skede än vad som skett hittills och regeringen bör i fortsättningen lägga ökad vikt vid den tidiga förankringsprocessen, inklusive diskussioner med utskott om vitböcker, samråd med riksdagen om regeringstjänstemäns arbete i gemensamma arbetsgrupper, m.m.

Bakgrund

I sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets ovan nämnda betänkande 2002/03:KUU1 behandlas diskussionen i framtidskonventet om de nationella parlamentens roll i den europeiska strukturen. Utskottet redogör för de förslag om de nationella parlamentens roll som lagts fram i konventet.

Arbetsgrupp IV tog i sin slutrapport i oktober 2002 (dok. CONV 353/02) särskilt upp

- de nationella parlamentens roll vid granskningen av regeringarna (nationella granskningssystem),
- de nationella parlamentens roll när det gäller att kontrollera tillämpningen av subsidiaritetsprincipen samt
- roll och funktion för multilaterala nätverk eller mekanismer på EU-nivå som kan involvera de nationella parlamenten.

I ett förslag till protokoll om de nationella parlamentens roll i EU (dok. CONV 579/03) som lämnats av konventspresidiet tas utgångspunkten i det protokoll som antogs i samband med förhandlingarna om Amsterdamfördraget. Kraven på information till de nationella parlamenten skärps dock, t.ex. genom att det explicit sägs att kommissionen skall skicka samtliga lagstiftningsförslag direkt till medlemsstaternas nationella parlament samtidigt som de tillställs Europaparlamentet och rådet.

I ändringsförslag läggs fram ytterligare skärpta krav, inte minst när det gäller tidsgränser i rådets arbete som skall skapa utrymme för de nationella parlamenten att hinna granska frågorna.

I sitt ställningstagande vill sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet i enlighet med riksdagens tidigare ställningstaganden framhålla vikten av att de nationella parlamenten kan spela en aktiv roll i hanteringen av EU-frågor. Utskottet välkomnar förslag som innebär att goda tidsmarginaler skapas på EU-nivå i syfte att underlätta för parlamenten att följa frågorna. Därmed skapas utrymme för påverkan av den egna regeringen.

Även i sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets kommande betänkanden 2002/03:KUU2 och 2002/03:KUU3 om frågor inom nuvarande andra respektive tredje pelaren i ett framtida konstitutionellt fördrag kan de nationella parlamentens inflytande på dessa områden förutses bli behandlade.

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkande 2000/01:KU23 förslag av riksdagsstyrelsen om riksdagen inför 2000-talet⁵. Förslaget omfattade bl.a. riksdagens arbete med EU-frågor.

Utskottet tillstyrkte riksdagsstyrelsens förslag om riktlinjer för riksdagens arbete med EU-frågorna. I förslaget erinras om att regeringen är ansvarig inför riksdagen i EU-frågor på samma sätt som i andra frågor och att riksdagen kan utöva inflytande genom att påverka regeringens agerande i EU i viktiga frågor, varmed avses både sådana frågor som skulle ha avgjorts av riksdagen om Sverige inte hade varit medlem i EU och frågor som av andra skäl är politiskt intressanta. I riktlinjerna framhålls att regeringen fortlöpande skall informera riksdagen och dess utskott. Informationen skall inbegripa de tidiga skedena av EU:s beslutsprocess, dvs. när kommissionen bereder förslag till lagstiftning, och den fortsatta beslutsprocessen inom EU.

Riktlinjerna innebär en stark roll för utskotten. Utskotten skall följa viktiga frågor under kommissionens beredningsprocess och under den fortsatta beslutsprocessen, och EU-frågorna bör ingå som en integrerad del av deras ärendehantering. EU-nämnden bör enligt riktlinjerna fortsätta att verka enligt den praxis som utvecklats och kammarens centrala roll för att skapa insyn, öppenhet och allmän debatt utvecklas vidare. Information från regeringen om EU-frågor bör planeras in mer långsiktigt och systematiskt i kammarens arbete. Statsministern bör alltid lämna information i nära anslutning till möten i Europeiska rådet. När ett nytt ordförandeland presenterar sitt arbetsprogram skall det alltid övervägas om regeringen skall informera kammaren muntligt om sin syn på programmet. Regeringen bör överväga i vilken utsträckning EU-frågor kan tas upp i särskilda skrivelser eller i propositioner i olika sakfrågor. En särskild årlig EU-debatt där en företrädare för regeringen deltar bör anordnas.

God planering framhålls minska risken för att EU-frågorna trängs undan av det löpande riksdagsarbetet, liksom problemet med ett svåröverskådligt dokumentflöde. Kommissionens respektive ordförandeskapets arbetsprogram framhålls som viktiga inte minst för utskottens planering. Det anges som angeläget för utskotten att få information från regeringen om vilka frågor som skall behandlas under ett visst lands ordförandeskap, och som en möjlighet nämns att regeringen till riksdagen överlämnar en samlad promemoria med sin syn på ordförandeskapets program. Riksdagen kan också genom att följa kommissionens meddelanden m.m. få en uppfattning om vad som sker under kommissionens beredningsprocess.

Det erinras om att utskottens rätt att kräva information av regeringen i EU-frågor är mer långtgående än i andra frågor och att även minoritetsskyddet i dessa frågor är mer långtgående. Samtidigt betonas vikten av att utskotten själva bedriver ett aktivt informationsinhämtande.

Vidare innebär riktlinjerna att kommissionens samrådsdokument, framför allt grön- och vitböcker, är värda särskild uppmärksamhet och att samtliga grön- och vitböcker bör bli föremål för faktagrönmemorior. Sådana bör också

⁵ Förslag 2000/01:RS1.

upprättas över andra meddelanden med förslag till viktigare nya regelsystem eller principiellt viktiga ändringar i gällande lagstiftning. En faktapromemoria skall överlämnas till riksdagen senast fem veckor efter det att kommissionen presenterat sitt förslag. Varje inkommen faktapromemoria med till ärendet hörande handlingar skall enligt de nya riktlinjerna föras till *ett* ansvarigt utskott, som bör rapportera till kammarkansliet om det vidtar någon åtgärd i den fråga som faktapromemorian berör. Faktapromemoriorna bör finnas lättillgängliga i databas i riksdagen och publiceras i särskild volym i riksdagstrycket. Regeringen bör skicka sina remissvar över kommissionsdokument till kammarkansliet för vidare befordran till berört utskott.

I riktlinjerna pekas på att utskotten bör dra nytta av varandras erfarenheter, bl.a. genom diskussioner i ordförandekonferensen. Utskotten bör upprätta en promemoria om EU-frågorna på sitt beredningsområde, som uppdateras ett par gånger per år, t.ex. i samband med att kommissionen presenterar sitt årliga arbetsprogram och att ett nytt ordförandeland redovisar sina prioriteringar. EU-frågor kan tas upp som en stående punkt på utskottets dagordning. Ordningen med muntlig information av företrädare för regeringen bör bestå och huvudsakligen inriktas på långsiktig information. Utskotten bör även utnyttja möjligheten att kalla till sig företrädare för myndigheter m.fl. för information, och även företrädare för EU:s institutioner kan inbjudas.

Konstitutionsutskottet behandlade de nationella parlamentens roll i EU:s beslutsprocess senast i betänkande 2001/02:KU12, vari hänvisades till de antagna riktlinjerna, och utskottet ansåg inte att något tillkännagivande med anledning av den då föreliggande motionen var nödvändigt.

En motion med anledning av regeringens skrivelse om verksamheten i EU under 2001 (skr. 2001/02:160) behandlades under föregående riksmöte av utrikesutskottet i betänkande 2001/02:UU10. Utrikesutskottet redogjorde för bl.a. sitt eget arbete med EU-frågor samt citerade utgångspunkterna för Riksdagskommitténs förslag som låg till grund för riksdagsstyrelsens ovan nämnda förslag. Utskottet ansåg motionen besvarad med vad utskottet anfört.

EU-nämndens roll behandlades senast i konstitutionsutskottets betänkande 2002/03:KU19 med anledning av en motion om att avskaffa nämnden. I betänkandet hänvisade utskottet till att nämndens verksamhet för bara ett par år sedan varit föremål för en översyn och att i det sammanhanget utskottens grundläggande betydelse för hanteringen av EU-frågorna understrukits och att det också framhållits att EU-nämnden borde fortsätta att verka enligt den praxis som utvecklats. Utskottet erinrade om att resultatet av översynen fått ett positivt bemötande och att konstitutionsutskottet delat denna positiva inställning. Utskottet gjorde inte i det aktuella betänkandet någon annan bedömning.

Konstitutionsutskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning om betydelsen av att ärenden som är aktuella inom EU ges en tidig förankring i riksdagen. Utskottet hänvisar till de riktlinjer som riksdagen antog under våren 2001 och som i delar som rör

att tidigt involvera riksdagen har redovisats ovan. I dessa riktlinjer läggs stor vikt både vid regeringens ansvar att hålla riksdagen informerad och vid utskottens eget ansvar att följa viktiga frågor under berednings- och beslutsprocessen och att låta EU-frågorna ingå som en integrerad del av sin ärendehantering.

Utskottet vill särskilt understryka regeringens ansvar för information till riksdagen på ett tidigt stadium om förslag och åtgärder som bereds eller förbereds inom EU:s institutioner samt även om egna planerade åtgärder och förhållningssätt. Att tala om EU-frågor som en särskild kategori av frågor ter sig alltmer oegentligt med tanke på att beslut och åtgärder ”inom EU” har sina verkningar i medlemsstaterna – således i Sverige. Behovet av tidig förankring synliggörs därmed alltmer.

Utskottet vill också hänvisa till att frågan om de nationella parlamentens ställning är en av de centrala frågorna inför nästa regeringskonferens och inom EU:s framtidskonvent, som förbereder konferensen.

I årets granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning behandlar utskottet regeringens och statsråds skyldighet att informera och samråda med riksdagen inför åtgärder inom EU-samarbetet av mer informellt slag. Utskottet återkommer således till informations- och samrådsfrågan i sitt betänkande 2002/03:KU30.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2002/03:U326 yrkande 24.

Folkomröstning

Motion

I motion 2002/03:U324 av Ulf Holm m.fl. (mp) yrkande 21 begärs ett tillkännagivande om en folkomröstning om Sveriges fortsatta medlemskap i EU. Svenska folket bör enligt motionärerna få en chans att säga ifrån om man gillar den inriktning som EU har intagit eller om man hellre vill söka andra samarbetsformer.

Tidigare riksdagsbehandling av fråga om folkomröstning

Ett sammansatt konstitutions- och utrikesutskott behandlade en motion om folkomröstning vid fördragsändringar i sitt betänkande 2001/02:KUU2. Utskottet hänvisade till tidigare ställningstaganden av konstitutions- och utrikesutskotten att den lämpligaste ordningen är att från fall till fall ta ställning till behovet av folkomröstning.

I betänkande 2001/02:UU10 hänvisade utrikesutskottet till uppfattningen som uttalats av tidigare sammansatt konstitutions- och utrikesutskott att någon avgörande förändring av EU-samarbetets karaktär inte ägt rum sedan Sverige blev medlem år 1995, och utskottet såg inte något behov av en folkomröstning om Sverige skall fortsätta att vara medlem av EU eller inte.

Konstitutionsutskottets ställningstagande

I likhet med vad som uttalats tidigare anser utskottet att de regler som kan föranleda folkomröstning vid fördragsändringar är tillfyllest och att ställning bör tas från fall till fall i fråga om behovet av folkomröstning. Utskottet ser inte något behov av att hålla en folkomröstning om fortsatt medlemskap. Motion 2002/03:U324 yrkande 21 avstyrks.

Stockholm den 13 maj 2003

På konstitutionsutskottets vägnar

Gunnar Hökmark

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Hökmark (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Helena Bargholtz (fp), Pär Axel Sahlberg (s), Ingvar Svensson (kd), Mats Einarsson (v), Mats Berglind (s), Henrik S Järrel (m), Anders Bengtsson (s), Tobias Krantz (fp), Kerstin Lundgren (c), Helene Petersson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Billy Gustafsson (s), Gustav Fridolin (mp) och Inger Jarl Beck (s).

Avvikande meningar

TV-direktivet

av Gunnar Hökmark (m), Helena Bargholtz (fp), Henrik S Järrel (m), Tobias Krantz (fp) och Nils Fredrik Aurelius (m).

Vi hänvisar till vårt ställningstagande i reservation 3 i bet. 2002/03:KU25.

Folkomröstning

av Gustav Fridolin (mp).

Jag anser att en folkomröstning bör hållas om fortsatt svenskt medlemskap i EU. Lämplig tidpunkt för en sådan omröstning bör vara när resultatet av nästa regeringskonferens föreligger.

BILAGA 3

Skatteutskottets yttrande

2002/03:SkU2y

Skrivelse med berättelse om verksamheten i
Europeiska unionen under år 2002

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har berett skatteutskottet och några andra utskott tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2002/03:60 *Årsboken om EU – Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2002*, en motion som väckts med anledning av skrivelsen samt ett antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden 2002. Skatteutskottet tar i yttrandet upp frågor om skatter och tullar och får anföra följande.

Verksamheten på skatte- och tullområdet i EU under
2002**Regeringens skrivelse**

I avsnittet om skatter (s. 116) berörs inledningsvis skattepolitiken inom EU och Europeiska kommissionens meddelanden på skatteområdet. Här redovisas att kommissionen avgivit ett skattepolitiskt meddelande i maj 2001 där kommissionen ger uttryck för sin syn på EU:s framtida prioriteringar på det skattepolitiska området. Meddelandet är ett försök att presentera en modell för hur det framtida arbetet på skatteområdet bör läggas upp för att unionen skall nå sina målsättningar. Europaparlamentet antog i mars 2002 en rapport rörande kommissionens meddelande. Kommissionen har vidare utfört en studie av företagsbeskattningen i medlemsstaterna. Studien behandlar dels de effektiva skattesatserna, dels i vilken omfattning skatteregler kan utgöra hinder för gränsöverskridande verksamhet. På basis av studien beslutade kommissionen i oktober 2001 om ett meddelande om strategi för företagsbeskattningen. Kommissionens slutsats av studien var att väsentliga hinder på företagsbeskattningens område fortfarande försvårar gränsöverskridande ekonomisk verksamhet inom den inre marknaden. Meddelandet innehåller inte några förslag till lagstiftning eller förändringar i existerande regelverk. Ekofinrådet höll vid sitt möte i juli 2002 en riktlinjedebatt om företagsskattemeddelandet.

I skatteavsnittet följer sedan en redogörelse för arbetet med det s.k. skattepaketet (s. 116) som har pågått sedan 1997. Skattepaketet består av olika delar: ett direktiv om beskattning av inkomster från sparande i form av räntebetalningar, en uppförandekod mot skadlig skattekonkurrens på företagsbeskattningens område samt ett direktiv om ett gemensamt system för beskattning av gränsöverskridande ränte- och royaltybetalningar mellan närstående bolag. Avsikten är att de tre delarna skall antas i ett sammanhang. Enligt en tidigare beslutad tidsplan skulle arbetet med skattepaketet vara avslutat före utgången av 2002. Regeringen redovisar (s. 117) att det vid Ekofinrådets möte i december 2002 inte gick att nå en överenskommelse om hela skattepaketet. Beträffande sparandedirektivet menade flera medlemsstater att det alltför fanns oklarheter i den föreslagna överenskommelsen med Schweiz, som var en förutsättning för att denna del av paketet skulle godtas. När det gäller uppförandekoden återstod bl.a. att bedöma vissa vidtagna avvecklingsåtgärder. Det danska ordförandeskapet föreslog att kommissionen skulle fortsätta förhandlingarna med Schweiz m.fl. samt ge uppförandekodgruppen i uppdrag att granska och rapportera eventuella brister i fråga om avvecklingen av skadliga åtgärder. Målsättningen var att en överenskommelse om hela skattepaketet skulle kunna träffas före Europeiska rådets möte i mars 2003.

På mervärdesskattens område redovisar regeringen (s. 117) att rådet antagit ett nytt direktiv och en ny förordning om moms på elektronisk handel. De nya bestämmelserna innebär att utsändningstjänster och tjänster som levereras elektroniskt skall beskattas inom EU om tjänsterna konsumeras inom EU. En förenklad beskattningsordning införs för tredjelandsföretag som levererar tjänster på elektronisk väg till privatpersoner. Leveranser från tredjelandsföretag till näringsidkare i EU beskattas av köparen, s.k. omvänd skattskyldighet. Reglerna har tidsbegränsats till att i första hand gälla under tre år fr.o.m. ikraftträdandet den 1 juli 2003. Regeringen upplyser vidare (s. 118) om att försöksperioden för lågmoms för vissa arbetsintensiva tjänster har förlängts t.o.m. den 31 december 2003 för att ge kommissionen möjlighet att genomföra en djupgående utvärdering. Försöket med lågmoms, som Sverige inte deltar i, omfattar mindre reparationstjänster, renovering och reparation av privata bostäder, fönsterputsning och städning i privata hushåll, hemtjänster samt frisörtjänster. Vidare behandlas (s. 118) ett direktivförslag om ändring i särordningen för moms på resebyråtjänster. En ändring i det sjätte mervärdesskattedirektivet föreslås i syfte att modernisera och få en mer enhetlig tillämpning av reglerna om mervärdesbeskattning av resetjänster. Förslaget innebär att s.k. vinstmarginalbeskattning skall tillämpas inte bara som i dag vid försäljning av resetjänster till slutlig konsument utan även vid försäljning av resetjänster mellan researrangörer. Vidare skall researrangörer som är etablerade utanför EU vara skyldiga att registrera sig och betala mervärdesskatt till den medlemsstat inom EU dit resetjänsten tillhandahålls. Regeringen upplyser slutligen om (s. 119) att Ekofinrådet har återupptagit granskningen av kommissionens förslag om avdragsrätt som överlämnades till rådet redan sommaren 1998. Förslaget består av två delar, dels ett förslag om har-

monisering av reglerna om avdragsrätt för mervärdesskatt på kostnader för passagerarfordon, logi, mat och dryck, dels ett förslag om ett nytt gränsöverskridande system för avdragsrätt för mervärdesskatt som betalas i en medlemsstat där den skattskyldige inte är etablerad. En lägesrapport om arbetet som bedrivits under det danska ordförandeskapet lämnades till rådet i november 2002. Nästa rapport skall läggas fram senast den 1 juni 2003.

På punktskatteområdet lämnar regeringen en lägesrapport (s. 119) när det gäller arbetet som pågått sedan 1997 med ett energibeskattningsdirektiv som omfattar alla energiprodukter. Sverige har kraftfullt stött arbetet och ett direktiv skulle ha antagits före utgången av 2002. Vid årets slut återstod att lösa frågor som gäller möjligheten att bestämma nationella skattenivåer under minimiskattenivåerna, beskattningen av diesel för yrkesmässigt användande samt beskattningen av energi som används i jordbruk, trädgårdsodling, fiskodling samt skogsbruk. Vidare redovisas (s. 119) att en politisk överenskommelse har träffats om beskattningen av biobränsle som skall arbetas in i energiskattedirektivet. Enligt överenskommelsen skall den del som handlar om främjande av biobränsle för transporter innehålla indikativa villkor – och inte tvingande kvoter – för minimiandelar biobränsle som skall introduceras i medlemsstaterna. Regeringen upplyser vidare om att kommissionen lämnat ett förslag till direktiv om särskild skattelagstiftning för diesel som används som motorbränsle för yrkesmässigt ändamål och en tillnärmning av skattesatserna på bensin och diesel. Syftet med förslaget är att försöka undvika snedvridning i konkurrensen på EU:s transportmarknad samt att av miljöskäl kunna höja beskattningen av diesel för privat bruk. Regeringen avslutar redogörelsen för verksamheten på punktskatteområdet med att ta upp (s. 120) kommissionens meddelande i september 2002 om beskattning av personbilar, i vilket man belyser möjligheter till åtgärder på nationell nivå och gemenskapsnivå. Kommissionen rekommenderar att nivåerna på registreringskatterna för fordon gradvis sänks, och i ett längre perspektiv avskaffas. Enligt kommissionen bör både registreringskatten och den årliga vägtrafikskatten omvandlas till helt koldioxidbaserade skatter.

Regeringen fortsätter med att redogöra för (s. 120) verksamheten med att stärka det administrativa samarbetet på skatteområdet. Inledningsvis upplyses om att Ekofinrådet överlämnade en rapport till Europeiska rådet i Sevilla om läget i arbetet med att utveckla det administrativa samarbetet på skatteområdet. Ett tiotal projekt uppmärksammas i rapporten. Två av dem, nämligen automatiskt informationsutbyte om ränteinkomster och utbyte av information om internprissättning (*transfer pricing*) ingår i skattepaketet. Härfter behandlas indrivningsdirektivet (s. 120). Senast den 30 juni 2002 skulle medlemsstaterna ha genomfört en ändring som innebär bl.a. att direktivets tillämpningsområde utvidgas till att omfatta även direkta skatter på inkomst och förmögenhet. Ändringsdirektivet genomfördes i Sverige genom ändring i lagen (1969:200) om uttagande av utländsk tull, annan skatt, avgift eller pålaga. Arbetet under 2002 ägnades åt att utforma ett nytt direktiv med tillämpningsföreskrifter till indrivningsdirektivet. En försöksverksamhet med

elektronisk kommunikation i indrivningsärenden bedrevs i anslutning därtill under hösten i vissa medlemsstater, bland dem Sverige. Tillämpningsdirektivet beslutades av kommissionen i december 2002. Vidare har enligt skrivelserna (s. 121) under hela året beredning pågått av kommissionens förslag till ny förordning om administrativt samarbete på mervärdesskattens område från 2001. Förslaget syftar till att genom en enda rättslig ram med tydliga och bindande regler stärka samarbetet mellan medlemsstaterna på mervärdesskattens område, att ge möjlighet till direkta kontakter mellan myndigheter och tjänstemän även på de lokala nivåerna samt att möjliggöra ett intensivare och snabbare informationsutbyte. Arbetet med den nya förordningen kommer att fortsätta under 2003. Regeringen avslutar denna del av redogörelsen med (s. 121) en lägesrapport när det gäller införandet av ett datoriserat transport- och kontrollsystem, (EMCS – *Excise Movement Control System*). Systemet skall komma till rätta med skattebedrägerier på alkohol- och tobaksområdet. Ekofinrådet uttalade i juni 2002 sin vilja att avsluta beredningen före den 1 april 2003. Regeringen övergår till en redogörelse för att ett nytt gemenskapsprogram för att förbättra beskattningssystemens funktion på den inre marknaden antagits, Fiscalisprogrammet 2003–2007. Programmet utgör en fortsättning av det tidigare Fiscalisprogrammet, men har utökats till att omfatta även direkt skatt. Programmets verksamhet består av system för kommunikation och informationsutbyte, multilaterala kontroller, seminarier, utbyten, utbildningsverksamhet och andra arbetsmöten, besök eller liknande verksamhet inom ramen för programmet.

När det sedan gäller övriga skattefrågor informerar (s. 122) regeringen om arbetet med att undanröja de skatterättsliga hindren för en fungerande inre marknad för tjänstepensioner. Arbetet under året inriktades på att uppnå ett förbättrat informationsutbyte men också att försöka finna metoder för att minska de negativa effekterna av bristerna på samordning i beskattningen mellan medlemsstaterna. Beredningen fortsätter under 2003.

I avsnittet om tullsamarbete (s. 155) anför regeringen att man under året tagit initiativ till att diskutera utformningen av en strategi för rådsarbetsgruppen för tullsamarbete. Syftet är att klargöra tullförvaltningarnas framtida roll i den tredje pelaren. Arbetet med att genomföra tullinformationssystemet (TIS), vilket avser att underlätta informationsutbytet mellan EU-länderna i syfte att förbättra efterlevnaden av tullbestämmelserna, har fortskridit under året med bl.a. framtagande av en tillämpningsmanual, utbildning av medlemsstater och genomförande av pilotfaser. Systemet beräknas vara i drift i mars 2003. Ett tilläggsprotokoll till TIS-konventionen när det gäller ett gemensamt utredningsregister (FIDE) har förhandlats fram under året. Rådet förutsetts ta beslut i ärendet i mars 2003. En handbok, som skall underlätta tullmyndigheternas praktiska tillämpning av den s.k. Neapel II-konventionen om ömsesidigt bistånd och samarbete mellan tullförvaltningar, färdigställdes.

I avsnittet om svenska övergångsregler vid medlemsförhandlingarna (s. 180) erinrar regeringen om att begränsningarna för privatpersoners skattefria införsel av alkohol och tobak upphör den 31 december 2003. Införselkvoterna

skall under tiden successivt anpassas till EG:s allmänna regler för privatinförelsel.

Under rubriken Tullunionen (s. 197) redovisar regeringen slutligen att kommissionen i början av året lade fram ett förslag om ett reviderat och förlängt åtgärdsprogram för tullfrågor i gemenskapen. Det är det första konkreta steget mot att förverkliga den strategi för tullunionen som rådet antog under det svenska ordförandeskapet. Programmet präglas av frågor som konsekvent drivits från svensk sida, framför allt förenkling och modernisering, användning av IT och nya, rationella arbetsmetoder i tullverksamheten. Ett viktigt inslag är sådana åtgärder som siktar på att underlätta EU:s kommande utvidgning, inte minst genom kandidatländernas fulla medverkan i programmet. I ljuset av bl.a. de tragiska händelserna den 11 september 2001 har diskussioner inletts om förstärkt tullsamarbete, dels inom ramen för relevanta internationella organisationer såsom Världstullorganisationen (WCO), dels mellan EU och USA, om åtgärder för att minska risken för terroristaktioner i samband med internationella transporter, bl.a. containerfrakt.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts några motioner som rör skrivelsens avsnitt om skatter och tullar.

Skatteutskottet följer fortlöpande EU-arbetet och inhämtar regelbundet bl.a. från Finansdepartementet en redovisning om arbetsläget i EU på skatte- och tullområdet. Alla EU-dokument som inkommer till riksdagen sammanfattas på kansliet och fogas till utskicken inför utskottssammanträdena. Utskottet gör också med jämna mellanrum studieresor till EU-institutionerna i Bryssel. Under besöken brukar utskottet sammanträffa med bl.a. kommissionären för frågor angående inre marknad, skatter och tullar. Det senaste besöket skedde i februari 2003 och gick också till institutionerna i Luxemburg, bl.a. EG-domstolen och revisionsrätten. Regeringens årliga skrivelse med information om verksamheten inom EU är viktig för utskottets arbete med EU-frågorna, och utskottet anser att informationen i årets skrivelse i huvudsak är bra. De svenska ståndpunkterna och prioriteringarna beträffande skatte- och tullfrågorna är i många fall kända för utskottet, men det vore ändå värdefullt med en mer konsekvent redovisning i det avseendet. Skrivelsen föranleder i övrigt följande kommentarer från utskottets sida.

När det gäller företagsbeskattningsområdet och kommissionens meddelande om en strategi för företagsbeskattningen, konstaterar utskottet att det på den inre marknaden finns betydande hinder för en gränsöverskridande ekonomisk verksamhet som bl.a. torde hänga samman med att företagen måste hantera många olika regelsystem trots att EU skall vara en enda marknad. Det är viktigt att de olika medlemsstaternas företagsskattesystem inte hindrar att den inre marknaden fungerar smidigt. Utskottet anser således att arbetet med att förbättra de gemenskapsrättsliga reglerna på området, med beaktande av de enskilda medlemsstaternas skatteanspråk, skall understödjas.

Arbetet med skattepaketet, dvs. sparandedirektiv, uppförandekod och ränte- och royaltydirektiv, har pågått länge och utskottet hade förhoppningar om att en överenskommelse skulle kunna träffas i början av detta år. På Ekofin-rådets möte i januari 2003 enades finansministrarna om en uppgörelse om skattepaketet i dess helhet som formellt skulle antas före Europeiska rådets möte i mars 2003. Så blev emellertid inte fallet eftersom Italien på Ekofinmötet i mars 2003 förde in en helt ovidkommande fråga, nämligen frågan om betalningen av avgifter för överskridna mjölkkvoter. Utskottet beklagar att en slutlig överenskommelse ännu inte har träffats om skattepaketet. Frågan torde emellertid åter komma upp vid finansministrarnas möte i maj 2003.

Riksdagen uttalade hösten 2000 i samband med behandlingen av regeringens förslag om beskattning av utländska nyckelpersoner (prop. 2000/01:12, bet. 2000/01:SkU6) att Sverige vid en översyn av uppförandekoden för företagsbeskattning bör arbeta för att även skadlig skattekonkurrens som avser löntagare kommer att omfattas av koden. Av regeringens skrivelse 2002/03:75 *Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen* (s. 80) framgår att den planerade översynen av uppförandekoden ännu inte har kommit till stånd eftersom det pågående arbetet med koden inte avslutats. Enligt vad utskottet erfarit skulle frågan kunna tas upp i samband med en översyn under hösten 2003, under förutsättning att en överenskommelse nås om skattepaketet senare i vår eller i sommar.

Arbetet i EU på mervärdesskattens område uppmärksammades av utskottet så sent som i mars 2003 i samband med behandlingen av motioner om mervärdesskatt från allmänna motionstiden 2002. Beredningsläget beskrevs i betänkande 2002/03:SkU10 när det gällde det nya direktivet om moms på elektronisk handel, direktivförslaget om avdragsrätt för ingående moms och förslaget till ny förordning om administrativt samarbete inom momsområdet. Det senare förslaget är ett viktigt led i kampen mot skatteundandragande och bedrägerier. Utskottet ställer sig också positivt till införande av en gränsöverskridande avdragsrätt för moms eftersom det är viktigt att förenkla för företagare att återfå moms som betalats i andra EU-länder. Utskottet kan härutöver upplysa om att utskottet inlett beredningen av regeringens proposition 2002/03:77 *Mervärdesskatteregler för elektronisk handel samt radio- och TV-sändningar*. Genom förslaget genomförs de förändringar i mervärdesskattelagen och skattebetalningslagen som föranleds av det nya direktivet om moms på elektronisk handel och den nya förordningen om administrativt samarbete.

När det gäller direktivförslaget om moms på resebyråttjänster anser utskottet att det är uppenbart att det behövs förenklingar på området och att man måste komma till rätta med de konkurrensnedvridningar som för närvarande råder.

Utskottet har i olika sammanhang (t.ex. 1999/2000:Sk8y) ställt sig bakom regeringens ansträngningar att verka för att EU-länderna enas kring ett energibeskattningsdirektiv som täcker samtliga energiprodukter – inte bara mineraloljor. Utskottet redogjorde för arbetsläget och för den svenska ståndpunk-

ten i frågan så sent som i mars 2003 i samband med behandlingen av motioner om energibeskattningen från den allmänna motionstiden 2002 (bet. 2002/03:SkU11). Beskattningen av energianvändningen har stor betydelse inte minst för näringslivet och utskottet har ofta framhållit betydelsen av att beskattningen ges en utformning som ger svensk industri förutsättningar att konkurrera internationellt. Utskottet kan upplysa om att Skattnedsättningskommittén i dagarna har överlämnat ett betänkande, SOU 2003:38 *Svåra skatter!*, med förslag om ett långsiktigt hållbart system för energibeskattningen för näringslivet. Direktivförslagen om beskattningen av biobränslen och dieseldrivmedel i yrkesmässig verksamhet är också mycket betydelsefulla i sammanhanget, och tanken är att de skall arbetas in i energiskattedirektivet. Den svenska åkerinäringens konkurrensproblem kan, enligt utskottets mening, visserligen inte ensidigt knytas till beskattningen av dieselbränslet men utskottet anser att förslaget till dieselskattedirektiv kan komma att ha en positiv inverkan på konkurrensförhållandena på EU:s transportmarknad. Enligt vad utskottet erfarit var energiskattedirektivet upptaget på dagordningen för Ekofinrådets möten i januari, februari och mars 2003 och EU:s ekonomi- och finansministrar har vid det sistnämnda mötet i Bryssel enats om ett energiskattedirektiv.

Arbetet med att inom EU stärka det administrativa samarbetet på skatteområdet är utomordentligt viktigt. Enligt utskottets mening kräver avsaknaden av fiskala gränser ett effektivt samarbete och informationsutbyte mellan länderna för att skattekontroller och bedrägeribekämpning skall kunna genomföras på ett framgångsrikt sätt. Balansen mellan de fiskala intressena och skyddet för den personliga integriteten måste dock upprätthållas. Utskottet har nyligen avslutat beredningen av den del av regeringens proposition 2002/03:106 som avser genomförande av det nya direktivet med tillämpningsföreskrifter till indrivningsdirektivet. Bedrägerier i samband med transporter i EU av alkohol- och tobaksvaror under skatteuppskov inom ramen för den s.k. suspensionsordningen är ett stort problem. I syfte att komma åt den illegala verksamheten i Sverige skärpte riksdagen (2002/03:SkU3) så sent som i höstas sanktionerna mot förflyttning av punktskattepliktiga varor i strid mot bestämmelserna om ledsagardokument, säkerhet och anmälningsskyldighet. Ett datoriserat punktskattekontrollsystem som under en längre tid diskuterats inom EU skulle enligt utskottets mening på ett avgörande sätt ytterligare förbättra möjligheten till transportkontroll, och utskottet anser att det är tillfredsställande att Ekofinrådet uttalat sig för att ett sådant kontrollsystem nu införs.

När det härfter gäller kommissionens meddelande om beskattningen av tjänstepensioner anser utskottet att det inledda arbetet bör understödjas för att lösa de problem som pekats ut i meddelandet. I första hand måste informationsutbytet förbättras. Det måste finnas ett fungerande informationsutbyte om Sverige skall kunna avstå från kravet på att ett pensionsinstitut skall vara etablerat här i landet för att pensionspremier som betalas till institutet skall få dras av.

Utskottet anser till sist att det är angeläget att Sverige fortsätter att driva på tullsamarbetet i EU. Här finns mycket att göra i fråga om förenkling och modernisering, användningen av IT och rationella arbetsmetoder. Det är åtgärder som har stor betydelse för svenska företag. En effektiv tullförvaltning är också en förutsättning för att man skall komma åt den grova gränsöverskridande brottsligheten.

Stockholm den 29 april 2003

På skatteutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Arne Kjörnsberg (s), Anna Grönlund (fp), Lennart Hedquist (m), Ulla Wester (s), Marie Engström (v), Per-Olof Svensson (s), Anne-Marie Pålsson (m), Lennart Axelsson (s), Gunnar Andrén (fp), Inger Nordlander (s), Ulf Sjösten (m), Catharina Bråkenhielm (s), Fredrik Olovsson (s), Lars Gustafsson (kd), Britta Rådström (s) och Marianne Samuelsson (mp).

BILAGA 4

Trafikutskottets yttrande

2002/03:TU5y

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen
under 2002

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har berett bl.a. trafikutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2002/03:60 *Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2002* och följdmotioner samt vissa motioner från allmänna motionstiden hösten 2002.

Detta yttrande skall i första hand ses som en återspeglning av vissa frågor som omnämns i regeringens skrivelse och som faller inom trafikutskottets beredningsområde. Därmed är detta yttrande inte någon heltäckande redogörelse för trafikutskottets synpunkter på EU:s transport- och kommunikationspolitik.

1 Trafikutskottets arbete med EU-frågor

Trafikutskottet är ett av de utskott inom riksdagen som har störst befattning med EU-frågorna, bl.a. med avseende på antalet remitterade kommissionsförslag och fakta-PM. Beredningen av såväl propositioner som motioner har också i många fall en stark EU-dimension. Utskottets EU-arbete innefattar kontakter inte bara med Regeringskansliet utan även med EU:s institutioner. Ett uttryck för det sistnämnda är det studiebesök i Bryssel som trafikutskottet genomförde i januari 2003.

Vidare har en arbetsgrupp upprättats inom trafikutskottet för beredningen av vissa EU-relaterade frågor inom utskottets område. Arbetsgruppen består av en företrädare för varje riksdagsparti. En konkret uppgift är att utarbeta underlag till yttranden till andra utskott eller EU-nämnden. Mer löpande innebär uppgiften att behandla fakta-PM som underlag för eventuella ställningstaganden från trafikutskottets sida. Arbetsgruppen avses också få en roll att – inför de återkommande mötena i EU-frågor med företrädare för Näringsdepartementet – överväga vilka frågor som särskilt bör redovisas för trafikutskottet. Långsiktigheten i arbetet kommer att betonas genom att särskild vikt läggs vid att behandla regeringens förslag till svenska prioriteringar

på transport- och kommunikationsområdena inför kommande ordförandeskap och hur de förhåller sig till respektive ordförandeskaps prioriteringar.

I sammanhanget kan vidare nämnas att fem av utskottets suppleanter också är suppleanter i EU-nämnden.

2 Allmänna synpunkter på skrivelsen

Inledningsvis vill trafikutskottet framhålla att skrivelsen, Årsboken om EU, alltmer finner sin form och får ökad användbarhet som underlag för riksdagens bedömning av EU-arbetet. Trafikutskottet vill emellertid lyfta fram några frågor som bör uppmärksammas inom ramen för det fortsatta utvecklingsarbetet i syfte att skapa en mer tillgänglig och användbar redovisning.

En viktig utgångspunkt är att skrivelsen riktas till riksdagen. På ett enhetligt och strukturerat sätt borde då *samarbetet mellan regeringen och riksdagen* beskrivas, inte bara i de mer allmänna termer som görs i inledningen till själva skrivelsen utan mer konkret i fråga om de enskilda rådskonstellationerna och ärendena. I del 6, Konkurrenskraftsfrågor, finns en inledande redovisning av kontakterna med EU-nämnden och näringsutskottet (skr. s. 188). Någon motsvarande redogörelse finns inte i del 7, Transport, telekommunikation och energi. Rent allmänt skulle skrivelsen tjäna på att hållas i en *mer enhetlig struktur*, så att alla de aspekter som bör redovisas för riksdagen återkommer under alla rubriker. Fakta-PM med den numera väl strukturerade uppställningen kan, menar trafikutskottet, tjäna som en förebild i detta avseende.

Vidare efterlyser trafikutskottet under varje ämnesrubrik en inledande, mycket kortfattad *bakgrundsbeskrivning*. I vissa fall synes framställningen i alltför hög grad ha förutsatt att läsaren redan är väl förtrogen med ämnet och hela processen. Det är alltså önskvärt med ett arbetssätt som tar sikte på målgruppen och dess förutsättningar. I bakgrundsbeskrivningen bör ingå en beskrivning av det gällande svenska systemet och hur detta kan komma att påverkas vid ett beslut på EU-nivå. Visserligen har oftast en sådan beskrivning lämnats i t.ex. fakta-PM och ministerrådspromemorior, men det är angeläget att Årsboken om EU kan läsas som ett självständigt aktstycke.

Den *språkliga dräkten* är något ojämn. I vissa fall framstår texten som en obearbetad översättning från ett annat språk, exempelvis engelska. Det gör texten otymplig – ibland inte helt begriplig – och minskar användbarheten för läsaren.

För viktigare frågor bör också lämnas en redovisning av den *svenska ståndpunkten* – dvs. den som har intagits av regeringen i samråd med riksdagen (jfr s. 223 i skrivelsen). Likaså bör nämnas i vilken utsträckning som hävdandet av den svenska ståndpunkten har lyckats. Enligt trafikutskottets mening är en omsorgsfull resultatredovisning en oundgänglig del i riksdagens arbete, även när det gäller EU-relaterade frågor. Skrivelsen bör alltså inte enbart ses som en historisk återblick, utan den bör framför allt utgöra en

grund för fortsatta överväganden i samarbetet mellan riksdagen och regeringen.

Under respektive avsnitt i det följande ger trafikutskottet exempel på den ytterligare information som är önskvärd vid den fortsatta utformningen av Årsboken om EU.

3 Transporter

3.1 Frågor som rör flera transportslag

En gemensam europeisk transportpolitik

Inledningsvis erinrar trafikutskottet om att utskottet våren 2002 till EU-nämnden avgav ett yttrande över kommissionens vitbok, *Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010*. Yttrandet överlämnades herefter till regeringen för beaktande. Utskottet konstaterar att regeringen i skrivelsen inte har omnämnt detta yttrandet, än mindre har redovisat i vilka avseenden som regeringen har tagit fasta på utskottets synpunkter.

När det gäller skrivelsens beskrivning av transportpolitiken vill utskottet upprepa vad som uttrycktes i det nyssnämnda yttrande. Utskottet vill betona vikten av utvidgningen och dess effekter i transporthänseende. Den kommer således att medföra förstärkta förutsättningar för en *nordlig dimension* i transporthänseende. Effektiva transportleder bör alltså inte bara finnas i en nord-sydlig riktning. Det finns stort behov av att godsstråk utvecklas även i öst-västlig riktning med förbättrade möjligheter till effektiva transporter – t.ex. i form av tågfarjor och anslutande järnvägsförbindelser.

Såsom anfördes i trafikutskottets yttrande finns det anledning att ställa sig tveksam till vad som betecknas som ett mål i fråga om återupprättande av balansen mellan trafikslagen. Att på förhand ställa upp en *"kvotering" mellan transportslagen* som ett mål i sig innebär att man bortser från att förutsättningarna för de olika transportslagen skiljer sig mycket mellan olika medlemsländer och regioner. Det mest ändamålsenliga är alltså att förutsättningar skapas som innebär att en hållbar utveckling nås där olika transportslag utnyttjas på ett samhällsekonomiskt lämpligt sätt. Utskottet anser alltså att syftet med åtgärderna beträffande järnvägen bör vara att nå en optimal användning av infrastrukturen och en modernisering av tjänsterna liksom ett trygghet av säkerheten.

Trafikens verkliga kostnader

Utskottet vill betona vikten av att priset för transporter bör inkludera alla de kostnader som uppstår, inklusive kostnader för externa effekter såsom påverkan på miljön. Åtgärder för ökad harmonisering och rättvisande prissättning inom transportområdet är därför angelägna. Utskottet ser positivt på det arbete som nu pågår inom EU i syfte att nå en ökad enhetlighet i detta avseende.

Enligt utskottets mening är det angeläget att – inom ramen för den fortsatta resultatuppföljningen av verksamheten inom EU – en närmare redogörelse lämnas över insatser i syfte att utveckla ett gemensamt transportpolitiskt kostnadsansvar på europeisk nivå. I sammanhanget kan erinras om att Sverige enligt 1998 års transportpolitiska beslut inom EU bör arbeta för en reformerad lagstiftning och ökade möjligheter att använda ekonomiska styrmedel för att gynna utvecklingen och introduktionen av miljövänliga och trafiksäkra fordon.

TEN-T

I skrivelsen redovisas revideringen av riktlinjerna för de europeiska näten på transportområdet (TEN-T) samt förslaget om ändring av den s.k. finansieringsförordningen. Det omtalas vidare att rådet behandlat frågan om riktlinjer och prioriterade projekt, senaste gången i oktober 2002. Utskottet noterar emellertid att det i avsnittet inte återfinns någon redovisning av hur de svenska projekten har drivits av regeringen eller hur dessa projekt har behandlats vid rådets behandling av prioriteringarna. Detta gäller särskilt vägnätet, som omfattades av flera svenska utbyggnadsprojekt. Vidare är Nordiska triangeln ett angeläget projekt. Utskottet utgår från att regeringen fortsättningsvis tar upp dessa frågor som en stående punkt i sin redovisning i Årsboken om EU.

Enligt utskottets mening är det angeläget att Sverige inom EU verkar för att de europeiska transportnätverken utvecklas till transportkorridorer som på ett effektivt sätt kan knyta länderna inom EU och angränsande områden närmare varandra. För uppbyggnaden av ett väl fungerande, gränslöst transportsystem har tidigare en inriktning varit att utveckla nord-sydliga transportkorridorer i Europa. Utvidgningen av EU mot östra Europa och framhävandet av en nordlig dimension ställer delvis nya krav på att erbjuda goda transitförbindelser i internationell samverkan. Det är därför angeläget att den fortsatta resultatuppföljningen av arbetet på området avspeglar de insatser som Sverige genomför för att denna vidgade syn på ett ändamålsenligt sätt kan komma landet till godo.

I sammanhanget vill trafikutskottet också understryka att det i ökad utsträckning är nödvändigt att komplettera det nationella perspektivet i infrastrukturpolitiken med ett länderövergripande perspektiv.

Hållbar utveckling

Inledningsvis anser trafikutskottet att avsnittet under denna rubrik borde ha kompletterats med en mer samlad och överskådlig redovisning av transporternas miljömässiga effekter. Transporterna utgör ju en betydande källa till miljöförstöring och EU är det för Sverige viktigaste samarbetsorganet för att driva dessa frågor. Trafikutskottet vill framhålla vikten av att Sverige understöder arbetet med hållbara transporter. Emellertid ges läsaren av skrivelsen intrycket att man från svensk sida inte har varit drivande i dessa frågor. Frågan om biodrivmedel finns visserligen redovisad, men många av de övriga

delarna saknas. Ett exempel är att det sjätte miljöhandlingsprogrammet inte synes vara tillräckligt explicit inriktat mot transporter, även om klimatfrågan utgör ett av fyra prioriterade områden. Även på detta område saknar utskottet en konkret redovisning av den svenska regeringens ansträngningar och vad dessa resulterat i.

Galileo

Galileoprojektet är, som framgår av skrivelsen, ett europeiskt satellitnavigeringssystem avsett att vara i drift år 2008. En utförlig redovisning av detta och av utvecklingen under år 2002 lämnas av regeringen. Det hade, menar utskottet, varit av värde med en komplettering med en beskrivning av den nytta som förväntas komma ut av projektet, inte minst för svenskt vidkommande.

Marco Polo

Marco Polo är benämningen på ett bidragssystem för att förbättring av gods-transportsystemets miljöprestanda. Även beträffande denna del i skrivelsen hade det varit värdefullt med en något mer fyllig redovisning; inte minst när det gäller hur frågorna om tröskelvärden och budget har behandlats av regeringen.

3. 2 Vägtransporter

Vägtrafiksäkerhet

Trafikutskottet har i sitt yttrande över vitboken, *Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010*, särskilt betonat trafiksäkerhetsfrågornas betydelse. Utskottet framhöll bl.a. att det är angeläget med en hög ambitionsnivå på trafiksäkerhetsområdet även på EU-nivå och välkomnade därför kommissionens aviserade planer på ett gemensamt operativt mål om en halvering av antalet trafikdödade inom unionen fram till år 2010.

Enligt utskottets mening finns det en mångfald av åtgärder som ännu inte utnyttjats på EU-nivå. Alltjämt finner utskottet att de mest kostnadseffektiva åtgärderna är dem som avser alkohol- och drogpåverkan, hastighetsanpassning och bilbältesanvändning. Såvitt gäller åtgärder mot alkoholpåverkan finns skäl att hänvisa till de goda svenska erfarenheterna av alkohol och som nu mynnat ut i att riksdagen nyligen har fattat beslut om en utvidgning av försöksverksamheten till att omfatta flera förarbehörigheter och även yrkesmässig trafik. Försöksverksamheten kommer också – från att endast ha omfattat vissa län – kunna bedrivas i hela landet. Enligt utskottets bedömning kan även ett system med elektroniska körkort ge väsentliga bidrag till trafiksäkerheten. Elektroniska körkort är försedda med mikrochips med olika funktioner. En sådan funktion kan vara en koppling till ett elektroniskt säkerhetssystem i bilen. Härigenom går det att tekniskt omöjliggöra olovlig körning, t.ex. av personer som fått sitt körkort återkallat på grund av rattfylleri.

Med hänsyn till trafiksäkerhetsfrågornas centrala betydelse ser trafikutskottet det som angeläget att redovisningen fortsättningsvis mer tydligt avspeglar hur Sverige som en ledande nation på trafiksäkerhetsområdet agerar inom EU-arbetet.

Harmonisering av fordonsbestämmelser m.m.

Trafikutskottet anser att harmonisering av fordonsbestämmelser är en betydelsefull åtgärd för att skapa en effektiv europeisk fordonspark, där tillverkare inte tvingas beakta en stor mängd nationella regleringar. Samtidigt kan det finnas en risk att harmoniserings- och regelarbetet överarbetas till förfång för teknisk utveckling och marknadsanpassning. Det kan alltså i vissa fall finnas skäl för restriktivitet vid harmonisering av andra krav än sådana som uteslutande gäller säkerhet. Ett exempel i fråga om de nya bestämmelserna om bussar gäller ett gemensamt krav på innerbelysning. Såsom påpekas banar enhetliga regler väg för produktion i större serier. Vad som å andra sidan kan tala för harmoniserade krav, är att sådana krav kan tänkas minska behovet av ytterligare – många gånger mycket specifika och långtgående och därmed kostnadsdrivande – krav vid trafikhuvudmännens och andras upphandling. Det är givetvis viktigt att tillåta sådan variation i utbudet att inte en ändamålsenlig produktutveckling hämmas.

Verksamheten med amatörbyggda och ombyggda fordon är ett annat område som berörs av harmoniseringsarbetet. Trafikutskottet vill påminna om riksdagens uttalande om regler som underlättar verksamheten med sådana slags fordon (bet. 2001/02:TU13, rskr. 2001/02:280). Denna företeelse är lika utbredd i övriga Europa som i Sverige och de EG-regler som arbetas fram är anpassade för den industriella fordonstillverkningen och inte för detta slags hobbyverksamhet. Utskottet sade sig emellertid se positivt på verksamheten och ansåg att regeringen borde verka för att även fordon av detta slag beaktas i samband med arbetet med gemenskapsreglerna och att hittillsvarande problem därmed kan lösas långsiktigt. Enligt trafikutskottets mening är det mot denna bakgrund angeläget att denna fråga följs upp genom fortsatta resultatbeskrivningar.

Ny typ av digitala färdskrivare

Trafikutskottet noterar vidare vad regeringen redovisat om en ny typ av digitala färdskrivare med information om fordonet och om förarens körning. Utskottet ser positivt på att sådana har utvecklats och inom en inte alltför avlägsen framtid kommer att sättas in i alla nytillverkade bussar och tunga lastbilar inom EU. Från trafiksäkerhetssynpunkt är detta angeläget då åtgärden syftar till att det skall bli färre överträdelser av regelsystemet för kör- och vilotider. Kan färdskrivaren bidra till att olyckorna med tunga fordon minskar är mycket vunnet. Förare som kör för länge kan vara en säkerhetsrisk; under senare tid har särskilt trötthet identifierats som en viktig olycksorsak. Ytterligare en positiv effekt av digitala färdskrivare är att konkurrensen i branschen kan bli mer rättvis.

3.3 Järnvägsfrågor

Avregleringsarbetet

Utskottet delar uppfattningen om behovet av en reformerad järnvägssektor inom Europa. Konkurrens och utveckling är viktiga för att sektorn skall kunna fungera.

I detta sammanhang vill utskottet emellertid peka på de problem som kan uppkomma i samband med avreglering. Erfarenheterna på många områden – inte minst transportområdet – visar att det krävs såväl insikter om effekterna som en omsorgsfull planering av hur avregleringen skall genomföras. Avreglering – såsom en del av arbetet för en uthållig utveckling av transportsystemet – kräver ett långsiktigt och förutseende förhållningssätt. Det handlar även om hur upphandlingar genomförs. Utskottet anser det således angeläget att man – såväl på EU-nivå som nationellt – kan finna former för en effektiv avreglering utan skadliga bieffekter i fråga om regional balans eller andra transportpolitiska delmål. För järnvägsföretagen är vidare entydiga och klara regler en nödvändighet för att avregleringen skall kunna fungera i verkligheten och för att alla berörda företag skall kunna konkurrera på samma villkor. En viktig del av arbetet består i spridande av de goda exemplen.

3.4 Sjöfart

Sjösäkerhet och sjöfartsstöd

I samband med diskussioner om sjösäkerhet förekommer frågan om s.k. bekvämlighetsflaggade fartyg. Trafikutskottet har tidigare betonat vikten av en ändamålsenlig definition av begreppet bekvämlighetsflagg. Enligt utskottets mening är det viktiga att regelsystemet – syftande till bl.a. ökad sjösäkerhet och motverkande av social dumpning – är enhetligt och gällande för all sjöfart inom gemenskapen, oavsett i vilket land som fartyget är registrerat. Såsom trafikutskottet har framhållit i skilda sammanhang, bl.a. i sitt yttrande till miljö- och jordbruksutskottet om Östersjön som särskilt känsligt havsområde (2002/03:TU1y) liksom i sitt betänkande om sjösäkerhet (bet. 2002/03:TU5), är krav på dubbelskrov inte den enda lösningen på problemet vid haverier av oljetankfartyg. Trafikutskottet vill framhålla vikten av att Sverige – även inom ramen för samarbetet inom EU – agerar aktivt för att Östersjöns vatten skyddas i fråga om risker vid bl.a. frakter med oljetankfartyg.

Frågan om bekvämlighetsflagg har också anknytning till likvärdiga konkurrensförutsättningar inom sjöfarten. I detta sammanhang vill utskottet erinra om sin uppfattning, senast uttryckt hösten 2001 (bet. 2001/02:TU1 s. 67), nämligen att utskottet förutsätter att regeringen inom EU verkar för en ordning som säkerställer största möjliga konkurrensneutralitet.

Hamndirektivet

Regeringen redovisar att en politisk överenskommelse om direktivet för tillträdet till marknaden för hamntjänster (hamndirektivet) nåddes i juni 2002. Enligt vad utskottet nu erfarit har Europaparlamentet i mars 2003 antagit ett ändringsförslag, som sammanfattningsvis går ut på skärpta krav när det gäller uppföljning av medlemsstaternas sociala och arbetsrättsliga lagstiftning.

3.5 Luftfart

Open skies-målet

Trafikutskottet konstaterar att EG-domstolen hösten 2002 fann att Sveriges – liksom sju andra medlemsstaters – bilaterala luftfartsavtal med USA (det s.k. open skies-avtalet) på vissa punkter strider mot EG-rätten. Kommissionen har nu givits mandat att förhandla med USA om luftfartsfrågor på gemenskapsbasis. Vidare har kommissionen – bl.a. mot bakgrund av EG-domstolens dom – föreslagit att tillämpningen av fördragets konkurrensregler utvidgas till att även omfatta luftfart mellan gemenskapen och tredjeland (KOM (2003) 91 slutlig). Bakgrunden anges vara att antalet internationella allianser och andra former av samarbetsavtal inom luftfartssektorn mellan EG-lufttrafikföretag och företag från tredjeland har ökat markant samt den ökade förändringstakten med omstruktureringar och fusioner som förväntas ske.

Fördelning av ankomst- och avgångstider, s.k. slottider

Trafikutskottet vill betona att flyget är ett viktigt transportslag, såväl inom Sverige med dess struktur i fråga om geografi och boende, som för transporter till och från vårt land till följd av det nordliga läget. Flyget kan alltså ses som ett medel för upprättande av en nordlig dimension i transporthänseende. Fördelningen av slottider är ett viktigt instrument för att släppa in nya aktörer på marknaden och därmed åstadkomma en ändamålsenlig konkurrens. Den översyn av slotförordningen som pågår får, menar trafikutskottet, inte leda till diskriminering av regionalflyget i Sverige. Begränsningar i fråga om flygföretagens möjligheter att använda flygplan av viss storlek skulle exempelvis allvarligt försämra förutsättningarna för regional balans.

Möjligheter till utnyttjande av ryskt luftrum

Trafikutskottet vill i detta sammanhang påminna om att en ny flygled mellan Europa och Nordostasien, den s.k. norra genvägen, nyligen har öppnats. Flygleden, som går över ryskt luftrum, förkortar restiden avsevärt. Genom flygleden skapas möjligheter till fraktflygsverksamhet med europeisk bas i Kallax Cargo flygplats utanför Luleå. De ryska myndigheterna har nyligen givit tillstånd till några europeiska flygbolag.

Enligt trafikutskottets uppfattning är det angeläget att Sverige driver denna fråga inom ramen för EU-samarbetet.

4 Andra frågor i skrivelsen med anknytning till transportområdet

Trafikutskottet konstaterar att skattefrågorna även inom EU i stor utsträckning har bäring på transportsektorn. Det handlar inte bara om konkurrensen mellan olika transportslag, fordonskategorier m.m. utan även om hur skattesystemet påverkar miljön och strukturen för hur ett effektivt och hållbart transportsystem skall kunna uppnås. Återigen finner utskottet emellertid att det i Årsboken om EU saknas enhetlighet när det gäller redovisning av svensk ståndpunkt, utfallet eller vilka frågor som Sverige har drivit. Inte heller anges hur den svenska regleringen förhåller sig till olika rättsakter, vare sig före eller efter deras ikraftträdande.

I sammanhanget vill utskottet betona betydelsen av att en konkurrensneutral bränslebeskattning utvecklas, för att på så sätt undvika att man tankar i det land som har lägst dieselskatt och därmed lägst literpris. Av stort intresse för ett mer rättvist skattesystem är även utvecklingen mot en kilometerbaserad fordonsbeskattning av tung trafik.

Vidare vill trafikutskottet påminna om sina uttalanden om att regeringen inom ramen för arbetet i EU bör arbeta för att främja svavelfri diesel. Det bör noteras att Sverige skulle kunna utgöra en intressant förebild genom den teknik som utvecklats i landet.

5 Elektroniska kommunikationer – informationsteknik och samhället

Trafikutskottet anser att de elektroniska kommunikationerna och informationstekniken har stor betydelse för samhällsutvecklingen. De påverkar vår produktionsförmåga och våra levnadsvillkor liksom möjligheterna att utveckla vår demokrati. Enskilda och myndigheter skall därför ges goda möjligheter att utnyttja den nya tekniken. Utskottet har mot denna bakgrund tidigare betonat angelägenheten av att Sverige i ett internationellt perspektiv skall ligga i framkanten av den tekniska utvecklingen. För IT-politiken har riksdagen lagt fast att Sverige som ett första land skall bli ett informations-samhälle för alla. Sverige utgör också en av världens mest framstående IT-nationer med bl.a. en stark industriell bas, hög användning av informationsteknik och en väl utbyggd infrastruktur för elektronisk kommunikation och IT.

Utskottet konstaterar att den mycket snabba tekniska utvecklingen inom området i ökad grad förutsätter ett internationellt agerande. Det är därför viktigt att Sverige inom EU aktivt driver det fortsatta utvecklingsarbetet. I detta sammanhang vill utskottet särskilt understryka behovet av insatser för att uppnå en ökad säkerhet. För att främja en ökad användning över öppna nät för företag, myndigheter och medborgare krävs väl fungerande säkerhetsfunktioner. Det handlar bl.a. om att utveckla krypteringsteknik och elektro-

niska signaturer, så att dessa blir mer allmänt tillgängliga i samhället. Därmed skapas också förutsättningar för ökad elektronisk kommunikation och elektronisk handel. Utskottet har mot denna bakgrund tidigare påpekat att tilliten till IT är en fråga som särskilt bör prioriteras i det fortsatta arbetet.

Det kan vidare nämnas att trafikutskottet avser att avge ett yttrande till EU-nämnden (2002/03:6y) med anledning av ett förslag från kommissionen om inrättande av en europeisk nät- och informationssäkerhetsbyrå (KOM (2003) 63 slutlig). En sådan regleringsmyndighet avses bidra till att säkerställa närens och informationssystemens driftskompatibilitet och därigenom förbättra den inre marknadens sätt att fungera. Byrån skall bistå kommissionen och nationella regleringsmyndigheter i frågor som rör nät- och informationssäkerhet. Utskottet konstaterar i sitt yttrande att ett IT-säkerhetsarbete på europeisk nivå är angeläget. Samtidigt anser utskottet – i enlighet med den svenska ståndpunkt som föreslås i den motsvarande fakta-PM (2002/03:FPM 53) – att medlemsstaternas inflytande i byrån måste säkras. Utskottet anser slutligen att Sverige bör komma i fråga som säte för byrån.

Utskottet vill vidare understryka vikten av uppföljning och utvärdering även på området elektroniska kommunikationer m.m. Många av besluten inom området har långsiktiga konsekvenser där beslutsfattandet delvis måste grundas på strategiska bedömningar och prognoser för framtiden. Sådana bedömningar och prognoser måste fortlöpande stämmas av mot de snabbt förändrade förutsättningar som kännetecknar det framväxande informations-samhället. Enligt utskottets mening är det mot denna bakgrund angeläget att regeringen i lämpligt sammanhang fortsättningsvis belyser, exempelvis beskrivning av olika relevanta indikatorer, hur IT-utvecklingen fortskrider inom EU och Sveriges position.

Stockholm den 13 maj 2003

På trafikutskottets vägnar

Claes Roxbergh

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Claes Roxbergh (mp), Carina Moberg (s), Elizabeth Nyström (m), Jarl Lander (s), Erling Bager (fp), Hans Stenberg (s), Krister Örnfjäder (s), Johnny Gylling (kd), Per Westerberg (m), Monica Green (s), Sven Bergström (c), Jan-Evert Rådström (m), Mikael Johansson (mp), Christer Winbäck (fp), Karin Thorborg (v) och Berndt Sköldestig (s).

BILAGA 5

EU-nämndens yttrande

2002/03:EUN1y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2002
(skr. 2002/03:60)

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 29 april 2003 beslutat att ge EU-nämnden tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2002/03:60 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2002.

EU-nämnden behandlar i sitt yttrande dels vissa övergripande frågor som gäller skrivelsens innehåll och regeringens samråd med riksdagen, dels vissa av de frågor som redovisas i skrivelsen och som nämnden funnit angeläget att särskilt uppmärksamma.

Regeringens skrivelse

I skrivelsen om verksamheten i Europeiska unionen under 2002 behandlas Europeiska unionens övergripande utveckling (del 1), unionens förbindelser med omvärlden (del 2), ekonomiska och finansiella frågor (del 3) och rättsliga och inrikes frågor (del 4). Vidare behandlas unionens övriga politikområden (del 5–10). Slutligen redogörs för unionens institutioner m.m. (del 11).

EU-nämnden

Allmänna synpunkter på innehållet i skrivelsen

Enligt 10 kap. 1 § riksdagsordningen skall regeringen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen samt varje år till riksdagen lämna en skrivelse med berättelse över verksamheten i Europeiska unionen. Regeringen skall dessutom redovisa sitt agerande i EU för riksdagen. Den första skrivelsen lämnades i mars 1996, och detta är således den åttonde skrivelsen som lämnas till riksdagen.

EU-nämnden beredd tillfälle att yttra sig över skrivelsen för första gången våren 1999 och har därefter yttrat sig över varje års skrivelse. EU-

nämnden kan konstatera att skrivelsens utformning och innehåll har utvecklats och att den utgör en mycket värdefull översikt över verksamheten i EU. Den utgör också en bekräftelse på att regeringen har fullgjort sin informations- och samrådsskyldighet visavi riksdagen. Alla viktiga sakfrågor som tas upp i skrivelsen har behandlats av EU-nämnden.

När det gäller utformningen av skrivelsen noterar nämnden att vissa bilagor tagits bort i den aktuella skrivelsen och ersatts av en lista över Internetadresser. Till största delen är detta, enligt nämnden, en motiverad åtgärd. En mängd information kan nu återfinnas på Internet. På GUSP-området och på området för rättsliga och inrikes frågor går det att via Internet hitta förteckningar över antagna beslut. På gemenskapspolitikens område krävs det emellertid att en sökfunktion utnyttjas. Därför hade det, enligt nämndens mening, för överblickens skull varit värdefullt om den tidigare bilagan över viktigare förordningar, direktiv och beslut (dvs. bindande rättsakter) antagna under verksamhetsåret, liksom uppgift om grönböcker och vitböcker beslutade av kommissionen under året, också återfunnits i bilaga till den nu aktuella skrivelsen.

EU-nämnden konstaterade i sitt yttrande över skrivelsen om verksamheten år 2000 att regeringen, efter önskemål från bl.a. EU-nämnden, i den skrivelsen redovisade hur Sverige har röstat i rådet när rättsakter antagits. I den nu aktuella skrivelsen redovisas på olika ställen i texten, i anslutning till redogörelser för vissa sakfrågor, att Sverige har röstat emot ett beslut eller avstått från att rösta. Det vore dock, enligt nämndens mening, värdefullt om detta också redovisades samlat i skrivelsen så att riksdagen kan få en komplett och översiktlig bild av hur regeringen har agerat i EU i detta avseende.

Vidare har EU-nämnden i flera tidigare yttranden framhållit att det vore värdefullt om skrivelsen redovisade sådana tillkännagivanden från riksdagen under det aktuella verksamhetsåret som har samband med de frågor som behandlas i skrivelsen, och att regeringen därvid anger hur regeringen agerat eller avser att agera med anledning av sådana tillkännagivanden. Ett sådant tillkännagivande på det sociala området redovisas (s. 182), men andra aktuella tillkännagivanden nämns inte i skrivelsen. Det gäller t.ex. utvärdering av rambeslut (s. 143, se bet. 2001/02:JuU29), offentlig upphandling och miljöhänsyn (s. 193, se bet. 2001/02:FiU12), pensionsöverföringar till Europeiska gemenskaperna (s. 307, se bet. 2001/02:SfU9) och stödområdesindelning i Jämtlands län (s. 225, se bet. 2001/02:MJU15).

EU-nämnden har också tidigare framhållit att det i skrivelsen bör redovisas i vilka fall som regeringen har mottagit yttrande från fackutskott till EU-nämnden och hur regeringen agerat eller avser att agera med anledning av ett sådant yttrande. Under år 2002 erhöll EU-nämnden ett sådant yttrande från trafikutskottet (2001/02:TU2y) angående kommissionens vitbok Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010: Vägval inför framtiden. EU-nämnden beslöt den 22 mars 2003 att överlämna yttrandet till regeringen. Detta finns inte redovisat i skrivelsen.

Den övergripande utvecklingen i Europeiska unionen (del 1)

I skrivelsen redogörs i detta avsnitt bl.a. för regeringens information till och samråd med riksdagen. Av redogörelsen framgår, som nämnden också inledningsvis konstaterat, att regeringen har fullgjort sin informationskyldighet bl.a. genom att överlämna faktapromemorior om betydelsefulla förslag från kommissionen och att regeringen har rådgjort med EU-nämnden om den svenska ståndpunkten dels inför beslut som regeringen bedömt som betydelsefulla, dels i andra frågor som nämnden bestämt. Vidare sägs att information till fackutskottet om arbetet inom EU:s olika politikområden har lämnats fortlöpande under året.

EU-nämnden vill i detta sammanhang påpeka att regeringens informations- och samrådsskyldighet gentemot riksdagen sedan den 1 januari 2003 regleras i 10 kap. 6 § regeringsformen och att närmare bestämmelser om denna skyldighet finns i riksdagsordningen. Därutöver vill nämnden framhålla att nämnden även fått information om den svenska nationella handlingsplanen för sysselsättning för år 2002 och om Sveriges uppdaterade konvergensprogram för perioden 2001–2004 samt att samråd också har ägt rum inför vissa informella ministermöten.

Regeringen redovisar vidare här resultaten av Europeiska rådets möten under året. Den formella samrådsskyldigheten gentemot riksdagen gäller beslut som fattas av Europeiska unionens råd, men enligt av riksdagen fastställd praxis har regeringen också samrått med EU-nämnden inför Europeiska rådets möten. Europeiska rådet, som inte är en institution i fördragets mening, har utvecklats till ett av unionens viktigaste organ. EU-nämnden anser därför att det är angeläget att samråd inför samtliga förekommande möten med Europeiska rådet kommer att äga rum även framdeles.

EU-nämnden har även under år 2002 ägnat stor uppmärksamhet åt frågan om EU:s utvidgning. Det har i första hand gällt att bevaka "tidtabellen" från Europeiska rådets möte i Göteborg i juni 2001, där man för första gången uttalade att det borde vara möjligt att före utgången av 2002 slutföra förhandlingarna med de kandidatländer som är färdiga för medlemskap. I december 2001 ställde sig Europeiska rådet bakom bedömningen att detta gällde för tio av de tretton kandidatländerna.

EU-nämnden har således kontinuerligt följt utvidgningsförhandlingarna. Dessa har stått på dagordningen för nästan samtliga möten i allmänna rådet under året. Inför dessa ministerrådsmöten har regeringen lämnat information om förhandlingsläget och samrått om den svenska förhandlingslinjen i de delfrågor som vid olika tidpunkter varit aktuella. På motsvarande sätt har information och samråd om utvidgningen ägt rum inför Europeiska rådets möten under 2002. Vidare har EU-nämnden vid några tillfällen inhämtat fördjupad information om viktiga sakområden i förhandlingarna.

Tillsammans med övrig information som lämnats i riksdagen om utvidgningsprocessen har regeringens samråd med EU-nämnden inneburit att huvuddragen i de överenskommelser som gjorts är väl kända. Detta bör möjliggöra en snabb och i huvudsak positiv behandling i riksdagen av den väntade

propositionen om godkännande av det anslutningsavtal som undertecknades den 16 april 2003.

Också i EU-nämndens besöksutbyte och övriga kontakter med kollegor i andra berörda parlament har utvidgningsfrågorna varit ett dominerande diskussionstema. Under första delen av år 2002 koncentrerades intresset till vikten av att hålla tidtabellen och att finna lösningar i de svåraste förhandlingsfrågorna. I takt med att sådana lösningar avtecknat sig har tyngdpunkten förskjutits. Gradvis har ökande uppmärksamhet, även i kontakterna med parlamentariker från anslutningsländerna, kommit att ägnas frågor om EU:s framtida utveckling och om hur medlemsstaternas nationella parlament kan arbeta med EU-frågorna.

I detta avsnitt nämns också den kommande regeringskonferensen som förbereds av det s.k. konventet. EU-nämnden följer detta arbete genom en särskild beredningsgrupp med företrädare för alla riksdagspartier. Inför Europeiska rådets möte i Köpenhamn diskuterades i nämnden tidtabellen för framtidskonventet. Enighet rådde därvid om att det måste finnas tid för nationell behandling av konventsförslagen innan regeringskonferensen inleds.

EU:s förbindelser med omvärlden (del 2)

Under år 2002 har uppbyggnaden av EU:s säkerhets- och försvarspolitik fortsatt på grundval av tidigare fastlagda principer. Inte minst har uppbyggnaden av såväl militär som civil kapacitet på området för krishantering stått i centrum. EU-nämnden har under året haft möjlighet att behandla de politiskt relevanta aspekterna av uppbyggnadsarbetet, medan det inte har ansetts behövt att gå in i detalj beträffande mer tekniska frågor om truppsammansättning, ledningsstrukturer, etc.

Regeringen har vidare samrått med EU-nämnden om sina ställningstaganden inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Ministerrådet, och därmed EU-nämnden, har kontinuerligt följt utvecklingen i Afghanistan, i den israelisk-palestinska konflikten och på västra Balkan. Vidare har bl.a. EU:s förbindelser med såväl Ryssland som de nya grannarna i öst (Vitryssland, Ukraina och Moldavien) behandlats vid flera tillfällen.

Som framgår av skrivelsen har EU avtal av olika slag med i stort sett alla världens länder och ländergrupper. EU för inom ramen för avtalen även en dialog om politiska frågor av gemensamt intresse. Ofta antar EU gemensamma ståndpunkter som utgångspunkt för sitt agerande i sådana sammanhang. Dessa diskuteras sällan i ministerrådet, men antas ofta i form av s.k. A-punkter. Den information EU-nämnden får om dessa är i många fall både sen och knapphändig. Det försvårar EU-nämndens bedömning av om ett ärende är av sådan betydelse att regeringen bör samråda med EU-nämnden inför det svenska ställningstagandet. Detta gäller i än högre grad för de mer än 200 uttalanden som enligt skrivelsen gjordes inom ramen för GUSP under år 2002. Dessa uttalanden görs ofta genom skriftligt godkännande av medlemsländerna, och med mycket kort varsel. Detta ligger i sakens natur, eftersom

det i flertalet fall handlar om att EU snabbt behöver reagera på olika händelser i omvärlden.

Ekonomiska och finansiella frågor (del 3)

Under denna rubrik behandlas i skrivelsen främst skattefrågor och frågor rörande EU:s budget. Det ekonomisk-politiska samarbetet och frågor om finansiella tjänster tas däremot upp i andra avsnitt.

De skattefrågor inom EU som främst stått i fokus för den politiska uppmärksamheten under 2002 rör dels det s.k. skattepaketet, dels förslaget till direktiv som täcker beskattningen av samtliga energiprodukter. Den svenska regeringen har, med stöd av EU-nämnden, drivit på för att snarast möjligt nå överenskommelser i de utestående förhandlingsfrågorna.

De finansiella frågorna behandlas i avsnittet om fri rörlighet för tjänster och kapital. En viktig fråga under 2002 var beslutet om en ny lagstiftningsprocess, den s.k. Lamfalussy-modellen, på värdepappersområdet. Det har vidare lagts fram förslag om att förfarandet skall tillämpas även på bank- och försäkringsområdet. Reformerna motiveras av att lagstiftningen på detta område ofta är mycket teknisk till sin karaktär, och av att det mot den bakgrunden gått långsamt att uppnå målet om en effektiv inre marknad för finansiella tjänster. Förändringen går ut på att de politiska ramarna skall anges av ministerrådet och Europaparlamentet, men att ökad vikt i övrigt skall läggas på olika typer av kommittéer.

Europaparlamentet ställde för sin del ökad insyn och ökat inflytande i kommittéväsendet som villkor för att stödja det nya förfarandet. Detta hade givetvis sin bakgrund i att Europaparlamentets formella rätt att delta i beslut om rättsakter begränsar sig till sådana som behandlas på ministerrådsnivå, dvs. de omfattar inte kommittébeslut. Det bör observeras att en motsvarande svårighet finns ur de nationella parlamentens perspektiv. Deras arbete inför antagandet av nya rättsakter på EU-nivå inriktar sig i huvudsak på att styra och granska respektive regerings agerande i ministerrådet, medan man av både praktiska och andra skäl har svårare att följa eller påverka vad som sker inom ramen för kommittéväsendet.

Samarbetet i fråga om den ekonomiska politiken behandlas i skrivelsen under avsnittet om den ekonomiska och monetära unionen – EMU. Det kan i sammanhanget påpekas att EU-nämnden inte diskuterar frågan om Sveriges eventuella deltagande i valutaunionen – detta är tills vidare en fråga för Sverige som nation men inte för EU:s ministerråd.

Inom ramen för de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken ger ministerrådet rekommendationer till de enskilda medlemsländerna, och övervakar senare uppföljningen av dessa. Vidare granskar man de uppdaterade stabilitets- respektive konvergensprogram som varje land utarbetar i enlighet med bestämmelserna i stabilitets- och tillväxtpakten, liksom nationella program om reformer på produkt- och kapitalmarknaderna (den s.k. Cardiff-processen). Det är regeringen, inte EU:s ministerråd, som beslutar om hur dessa nationella rapporter skall utformas. EU-nämnden gör därför inget ställ-

ningstagande till rapporterna som sådana. Däremot informeras nämnden regelmässigt inför överlämnandet till EU. EU-nämndens formella ställningstagande görs i stället i samband med att ministerrådet i ett senare skede skall anta yttrande eller rekommendationer med anledning av de ekonomisk-politiska program och rapporter som lämnats in från svensk sida.

Rättsliga och inrikes frågor (del 4)

I skrivelsen redovisas på detta område bl.a. arbetet med ett antal förslag till rambeslut, bl.a. om bekämpandet av barnpornografi, olaglig narkotikahandel och om förverkande av egendom. I EU-nämnden, där en majoritet har gett stöd åt regeringens ståndpunkter, har samtidigt uttryckts en oro över att konsekvenserna för det svenska rättssystemet av rambeslut kan vara svåra att överblicka. När det gäller åtgärder mot terrorism nämns också i skrivelsen de överläggningar som pågår mellan EU och USA om ett avtal om ömsesidig rättslig hjälp. EU-nämnden har gett sitt stöd till att dessa förhandlingar förs och i nämnden har framförts det angelägna i att regeringen verkar för att EU för fram frågan om dödsstraffets avskaffande i USA.

I skrivelsen redovisas också i denna del det civilrättsliga samarbetet och frågor om asyl och invandring samt fri rörlighet för personer. Dessa samarbetsområden har genom Amsterdamfördraget förts över från det mellanstatliga samarbetet i rättsliga och inrikes frågor till gemenskapssamarbetet. De behandlas dock fortfarande av ministerrådet i konstellationen rättsliga och inrikes frågor. Asyl- och migrationspolitiken har föranlett omfattande diskussioner i EU-nämnden. EU-nämnden har stött regeringens upplägg att välkomna utvecklingen av en gemensam migrationspolitik med ett utökat samarbete om gränsbevakning som dock inte får leda till en gemensam gränskontrollstyrka. När det gäller miniminormer för mottagande av asylsökande har EU-nämnden ansett det angeläget att rådet inte antar någon lista över s.k. säkra ursprungsländer utan att möjlighet skall finnas att behandla varje asylsökans individuellt.

Jordbruk och fiske (del 8)

I enlighet med beslut våren 1999, då de s.k. finansiella perspektiven för perioden 2000–2006 fastställdes, inleddes under 2002 en ”halvtidsöversyn” av den gemensamma jordbrukspolitiken. Sommaren 2002 presenterade kommissionen ett meddelande, som också innehöll vissa förslag till reformer på viktiga delområden. Därefter har ”halvtidsöversynen” varit ett viktigt tema vid jordbruksministerns samråd med EU-nämnden.

Kommissionens meddelande innehöll emellertid inga förslag till rättsakter vad gäller de olika elementen i den gemensamma jordbrukspolitiken, utan det rör sig om mer eller mindre konkreta riktlinjer för vilka förändringar som bör göras. EU-nämnden har inte haft några svårigheter att, som redovisas i skrivelsen, ställa sig bakom ”hållbar utveckling” och ”marknadsorientering” som ledord för en reformering. I avsaknad av konkreta förslag har det dock ibland

varit svårt att se – för regeringen såväl som för nämnden – hur sådana principer avses bli omsatta i praktiken, och därför också svårt att se vad ett visst ställningstagande från svensk sida till principfrågor kan innebära i praktiken. Det är därför en viktig markering som görs i skrivelsen att något slutligt ställningstagande inte kan göras förrän förslag till rättsakter föreligger. (Sådana har lagts fram i början av år 2003, och behandlingen av dessa har inletts.)

En annan svårighet ur EU-nämndens perspektiv har varit att man valt att på dagordningarna för de olika ministerrådsmötena inte ta upp hela reformpaketet, utan olika delar av detta. Samtidigt har alla delar av översynen varit föremål för diskussion i relevanta arbetsgrupper och kommittéer på lägre nivå. Samrådet med EU-nämnden har därför tenderat att röra de delfrågor som man vid de olika tillfällena valt att föra upp till diskussion på politisk nivå, medan det varit svårt att följa arbetet i övriga delfrågor och därmed att få en komplett bild av hur arbetet utvecklats.

Parallellt med den allmänna översynen av den gemensamma jordbrukspolitiken har, som framgår av skrivelsen, enskilda frågor rörande olika marknadsordningar och stödformer avgjorts under året. Regeringen har, efter att vid samråd med EU-nämnden fått stöd för sina förslag till ståndpunkter, intagit en restriktiv hållning till många stödformer. Exempelvis har Sverige röstat emot fortsatt stöd till tobaksproduktion inom EU.

I anslutning till skrivelsens avsnitt (38.2) om förvaltning av fiskeresurser kan nämnas att frågan om ett ensidigt svenskt stopp för torskfiske i Östersjön och/eller i Västerhavet togs upp i EU-nämnden flera gånger under hösten 2002. Denna fråga utreddes, på regeringens uppdrag, av Fiskeriverket.

De tilltänkta åtgärderna från svensk sida var inte i sig ett ärende för EU:s ministerråd, men anknöt till de förslag om åtgärder för torsk- och kummelbeståndens återhämtning som vid samma tid stod på ministerrådets dagordning. I det sammanhanget verkade den svenska regeringen, efter samråd med EU-nämnden, för ett totalt stopp för torskfisket. Som framgår av skrivelsen var övriga medlemsstater dock inte beredda att gå längre än till att anta en återhämtningsplan med kraftigt sänkta kvoter för torskfisket i Nordsjön. Under 2003 har EU för övrigt, i syfte att ge bestånden möjlighet att återhämta sig, vidtagit åtgärder som ytterligare begränsar fångsterna av torsk.

EU:s institutioner m.m. (del 11)

I detta avsnitt redogörs bl.a. för institutionernas och olika organs verksamhet, personalpolitik i EU:s institutioner, öppenhet och insyn samt svenska språket och regelförenkling.

När det gäller rådets arbetsformer anges i skrivelsen att Europeiska rådet i Sevilla antog en rad förbättringar av rådets arbetsformer och beslutade bl.a. om en minskning av antalet rådskonstellationer från sexton till nio och en ny arbetsordning som fastslår bl.a. ett ökat samarbete mellan ordförandeskap, ett årligt operativt arbetsprogram respektive ett treårigt strategiskt arbetsprogram för rådet och en ny artikel i rådets arbetsordning om öppenhet i rådets lagstiftande arbete.

EU-nämnden välkomnar det ökade samarbetet mellan ordförandeskapen liksom att operativa och strategiska arbetsprogram införs. Sådana arbetsprogram underlättar också för nationella parlament att följa och få inflytande i EU-arbetet. Det är enligt nämndens mening angeläget att regeringen för riksdagen redovisar och samråder om utformningen av sådana program.

Införandet av de nya rådskonstellationerna har möjligen förbättrat ministerrådets effektivitet men snarare försvårat möjligheterna för EU-nämnden att följa frågorna. Denna reform har medfört att ett stort antal frågor av skiftande slag som sorterar under ett antal olika departement och statsråd behandlas på ett och samma rådsmöte. Nämnden vill framhålla att det är angeläget att det statsråd som svarar för aktuella sakfrågor också närvarar vid nämndens sammanträden.

Nämnden kan dessutom konstatera att den aktuella rådsreformen inte medfört någon förändring i övrigt av beredningen av rådets möten. Några längre tidsfrister för beredningen av frågorna har t.ex. inte införts. Rådsmöten kan inte förberedas tidigare, eftersom dagordningar och underlagsmaterial inte finns tillgängliga och behandlingen i Coreper inte är avslutad. Detta har till följd att en mycket ökande mängd ärenden på flera politikområden skall läsas in och förberedas av nämndens ledamöter på samma tid som förut.

Vidare vill EU-nämnden påminna om vad nämnden tidigare (2001/02:EUN2y) framhållit om bestämmelsen i ministerrådets arbetsordning om en tidsfrist mellan Corepers möten och ministerrådets möten. EU-nämnden hänvisade till sina uttalanden i denna fråga i tidigare yttrande. I detta hade nämnden konstaterat att nämnden behandlar ett stort antal rättsakter på det internationella området liksom icke-bindande rättsakter av olika slag och att det är angeläget att tidsfristen också omfattar sådana rättsakter.

När det gäller ministerrådets arbetssätt vill nämnden dessutom framhålla vikten av att också frågor som befinner sig på ett förberedande stadium bereds av ordförandeskapet på ett sådant sätt att skriftligt underlag finns tillgängligt vid behandlingen i EU-nämnden.

I skrivelsen redogörs för personalpolitiken i EU:s institutioner. EU-nämnden välkomnar att regeringen särskilt vill prioritera bl.a. att yttrandefriheten för EU:s tjänstemän stärks och att pensionssystemet utformas på könsneutrala grunder och att pensionsrättigheter säkerställs utan pensionsöverföringar. Dessa prioriteringar överensstämmer med vad som uttalas i ett tillkännagivande av riksdagen (se 2001/02:SfU9, rskr. 181).

Beträffande öppenhetsartikeln i ministerrådets arbetsordning, anser EU-nämnden att denna bör utvidgas till att i princip omfatta inte bara rådets lagstiftande arbete utan också rådets verksamhet i övrigt.

Angelägna frågor är också arbetet med regelförbättring och svenska språkets ställning. I förra årets skrivelse framhålls att regeringens språkpolicy är att arbetsdokument med förslag till rättsakter skall vara översatta till svenska inom rimlig tid före det rådsmöte då formellt beslut skall fattas. De flesta ministerrådsbeslut antas formellt som s.k. A-punkter, ibland långt efter det att en politisk överenskommelse i frågan fattas. EU-nämnden, som i tidigare

yttranden framhållit det angelägna i att dokument föreligger på svenska inför beslut i ministerrådet, vill återigen framhålla att översättning till svenska bör föreligga redan då ministerrådet avses fatta någon form av politiskt beslut i ärendet.

I skrivelsen redovisas också s.k. överträdelseärenden och mål av svenskt intresse vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt under år 2002. Av intresse vore här att som en jämförelse få information om antalet överträdelseärenden och fällande domar beträffande övriga medlemsländer.

Stockholm den 9 maj 2003

På EU-nämndens vägnar

Inger Segelström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger Segelström (s), Sonia Karlsson (s), Joe Frans (s), Hillevi Larsson (s), Christina Axelsson (s), Mikael Odenberg (m), Karin Granbom (fp), Margareta Andersson (c), Per-Olof Svensson (s), Ulf Holm (mp), Anders Karlsson (s), Pär Axel Sahlberg (s), Per Bill (m), Karin Pilsäter (fp) och Karin Thorborg (v).